

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

α ν τ ε ι

Περίοδος Β', Τεύχος 49, Σάββατο 10 'Ιουλίου 1976

Δρχ. 20

...να διαταχθούν οί 'Αξιωματικοί
να καταστρέψουν τούς φακέλους
διὰ πυρᾶς καὶ ὑπὸ ἰδίαν αὐτῶν εὐθύνην

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ
Νικηταρά 2, τηλ. 609.150, 622.496

Έκδοτικό γεγονός
700 αúθεντίες άπαντοúν
σε έκατοντάδες
ζωτικά δέματα

**10
ΤΟΜΟΙ**

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟ ΒΟΗΘΗΜΑ

για τόν άναγνώστη που άσχολείται με την ιστορία, την πολιτική και τη σύγχρονη σκέψη

Η ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

παρουσιάζει, άναλύει και προωθεί τόν
ΔΙΑΛΟΓΟ ΑΝΑΤΟΛΗΣ - ΔΥΣΗΣ

ΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ :

Βιολογία, Δίκαιο, Έθνολογία, Έκπαίδευση, Θρησκεία, Ιστορία, Κοινωνιολογία, Λογοτεχνία, Οικονομία, Πολιτική, Τέχνη, Φιλοσοφία, Φυσική, Ψυχολογία.

Τό καθένα άπό τά 400 λήμματα της έγκυκλοπαίδειας άποτελείται άπό 3 βασικά μέρη :

- 1) παρουσίαση της έρευνας για τόν συγκεκριμένο θέμα άπό μη μαρξιστές έπιστήμονες,
- 2) παρουσίαση της έρευνας για τόν συγκεκριμένο θέμα άπό μαρξιστές έπιστήμονες της Άνατολής και της Δύσης και
- 3) κριτική σύγκριση και έκτίμηση τών δύο άπόψεων,

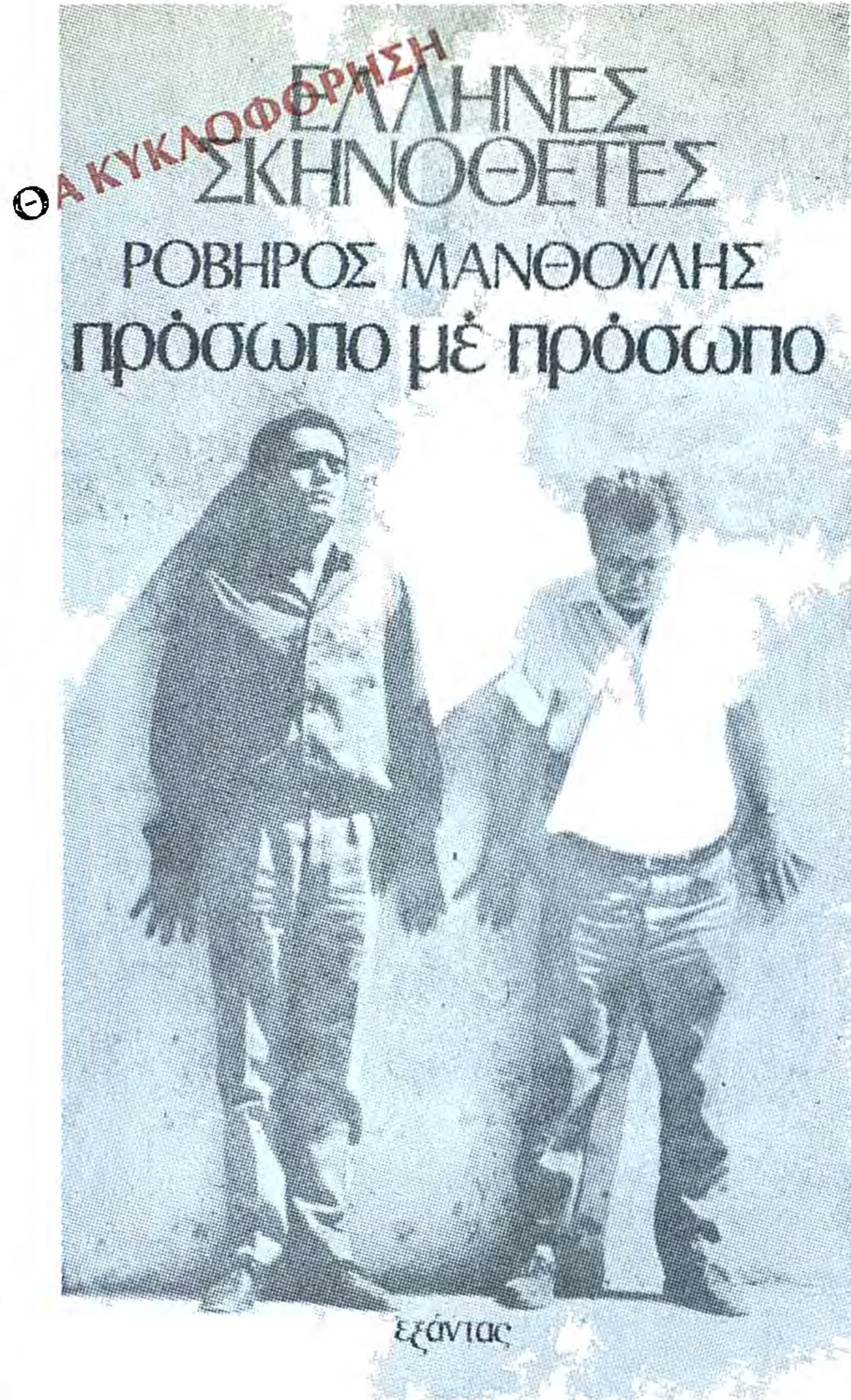
Τή ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

πού κυκλοφόρησε τήν προσφέρει στο έλληνικό άναγνωστικό κοινό - ύπεύθυνα μεταφρασμένη άπό ένα έπιτελείο ειδικών - ό

«ΚΟΡΑΗΣ»

Έταιρεία Μορφωτικών - Έπιστημονικών Έκδόσεων, σε συνεργασία με τόν έκδοτικό οίκο

ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Φοιτητές ταξιδεύτε μαζί μας

- ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΠΤΗΣΕΙΣ
- ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ
- ΦΘΗΝΑ ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ σε άεροπλάνα πλοία τραίνα
- EXPRESS ΠΟΥΛΜΑΝ ΓΙΑ ΛΟΝΔΙΝΟ
- ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΟΔΗΓΟ δωρεάν άπό τά γραφεία μας
- Έκδίδουμε τήν ΔΙΕΘΝΗ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

GAST HELLAS

- ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 2 ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΓΩΝΙΑ 6' δροφος. Τηλ. 600.233 - 604.777
- ΣΟΛΩΝΟΣ 68, ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΟΜΙΚΗ ΤΗΛ. 613.087 - 629.095.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Παναγούλης - Κύπρος	6
Ν. ΚΑΚΑΟΥΝΑΚΗ: 'Η ταφόπετρα μιάς τραγωδίας	8
Α. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ: 'Η 'Εθνο- φρουρά και η Χούντα	13
Γ. ΤΣΑΛΑΚΟΥ: Πώς φτάσαμε στο πραξικόπημα	19

Γ. ΚΑΡΟΥΖΗ: Το ιδιοκτησιακό στοι- χείο	21
Κ. ΠΕΡΣΗ: Κατάληψη εργοστασίων	26
Α. ΦΑΚΙΝΟΥ: Βιετνάμ	28
ΑΝΝΑΣ ΦΩΚΑ: 'Ιταλία: μετά τις έκ- λογές	32
D. FORNARI 'Ο σοσιαλισμός ανα- βάλλεται	34
Γ. ΚΑΚΟΥΛΙΔΗ: Σταγονίδια στην Υ.Ε.Ν.Ε.Δ.	35
Μ. ΒΑΦΕΙΑΔΗ: 'Η απόδραση της Πέ- τρας	36
Δ. ΚΥΡΙΑΖΗ: 'Η σύσκεψη των καπε- ταναίων	38
ΛΙΛΑΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ: Το οικιστικό στή Λατινική 'Αμερική	40
Καλλιτεχνικές σελίδες	44
Μακέτα έξωφύλλου:	
Σοφία Ζαραμπούκα - Σαρρή	

Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει
την προσωπική γνώμη του συγγραφέα του.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕ- ΩΡΗΣΗ: Δημοχάρους 60, 'Αθήνα 601.

Τηλ: σύντ. 732-819 - διαχ. 732-713

● Έκδότης: ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑ-
ΚΗΣ, Δεινοκράτους 131. ● Υπεύθυνος
Τυπογραφείου: ΤΡΥΦΩΝ ΛΥΓΟΥΡΑΣ,
Βασ. 'Αλεξάνδρου 26, 'Αγ. 'Ανάργυροι. ●
Καλλιτεχνική επιμέλεια: ΜΙΛΤΟΣ ΚΑ-
ΡΑΤΖΑΣ. ● Διαφημίσεις: ΕΥΑΓ. ΘΕΟΦΥ-
ΛΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ. ● 'Ατελιέ: Α.Σ. ΚΟΥΝ-
ΔΟΥΡΑΚΗ, Πετσόβου 12 ● Το «ΑΝΤΙ»
φωτοστοιχειοθετείται στην «ΦΩΤΟ-
ΚΥΤΤΑΡΟ» ΕΠΕ, Βασ. 'Αλεξάνδρου 2,
Χίλτον, και τυπώνεται στις εγκαταστά-
σεις των Γενικών 'Εκδοτικών 'Επιχειρή-
σεων «ΣΤ. ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ» Ο.Ε., 'Ιασίου
5, Περιστέρι.

● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξάμηνη 260 δρχ. - ετήσια 520 δρχ. 'Ετήσια
'Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ. 1.000 δρχ. - Για μαθητές, σπουδαστές έκ-
πτωση 15%. ● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εύρωπη - Μεσογ. χώρες: Εξά-
μηνη: απλή δολ. 10, αεροπ. δολ. 13 - ετήσια: απλή δολ. 20, αεροπ. δολ. 25-
Η.Π.Α. - Καναδάς - 'Ανατ. 'Ασία: Εξάμηνη: απλή δολ. 10, αεροπ. δολ. 17-
ετήσια: απλή δολ. 20, αεροπ. δολ. 34 - 'Αυστραλία - 'Ωκεανία: Εξάμηνη:
απλή δολ. 10, αεροπ. δολ. 24-ετήσια: απλή δολ. 20, αεροπ. δολ. 47 ●
'Εμβάσματα, τραπεζικές επιταγές: ΧΡΗΣΤΟΝ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΝ, Δημοχά-
ρους 60, ΑΘΗΝΑ 601. ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ δρχ. 20.

Κεντρική διάθεση του «ΑΝΤΙ»
● για τα βιβλιοπωλεία της 'Αθήνας:
Στα γραφεία
του «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 732.713
● για τα βιβλιοπωλεία Β. 'Ελλάδος:
Βιβλιοπωλείο «Ξένος Τύπος»,
Ν. Κοτζιάς και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279-720, Θεσ/νίκη

ΚΥΠΡΟΣ

Κλείνουν δύο χρόνια από τό κορύφωμα τής προδοσίας τής
Κύπρου και τήν τραγωδία τής τουρκικής εισβολής. 'Η αναφο-
ρά μας όμως δέν ἔχει αποκλειστικά ἐπετειακό κίνητρα παρ'
ὅτι ἡ καταστροφή, διά τής προδοσίας, ἀποτελεῖ ζωντανή και
συνεχιζόμενη πραγματικότητα. Οἱ Τοῦρκοι κατέχουν ἐκεῖνα
πού κατέλαβαν μέ τόν 'Αττίλα Ι και 2, οἱ χιλιάδες τῶν προ-
σφύγων ζοῦν ἀκόμα ἀνέστιοι. Αὐτές εἶναι οἱ συνέπειες τοῦ
πραξικοπήματος και τής εισβολής. Οἱ αἰτίες ὅμως πού προκά-
λεσαν και τίς δύο ἀλληλένδετες ἐνέργειες ἐξακολουθοῦν νά
υπάρχουν ἀκόμα και νά δεσπάζουν ὄχι μόνο στήν κυπριακή,
ἀλλά και στήν ἐλληνική πραγματικότητα. Τό κυπριακό παραμέ-
νει τό ἐπίκεντρο τής ἐλληνικῆς ζωῆς ὅπως ἦταν και πρῖν ἀπό
τήν ποταπή και ἐγκληματική προδοσία τής χούντας. Οἱ δυνά-
μεις πού παρακίνησαν τούς πράκτορες τους στό πραξικόπημα
τῆς 15ης 'Ιουλίου δέν ἔχουν παραιτηθεῖ ἀπό τά σχέδιά τους.
Θέλουν τήν Κύπρο νατοϊκή, δηλαδή ἀμερικανικό ἐξάρτημα. Τό
θέμα γι αὐτούς παραμένει ἀνοικτό και οἱ ἐπιδιώξεις γιά τήν
ἐφαρμογή τοῦ νατοϊκοῦ σχεδίου ὄχι μόνο δέν ἔχουν ἐγκαταλη-
φθεῖ ἀλλά βρίσκονται σέ ἀναθέρμανση. Δέν ἀποκλείεται νέα
ἐγκληματική ἐπίθεση. Μέ ἐπίκεντρο και ἀφορμή τήν Κύπρο τό
ΝΑΤΟ ἐξώθει τούς Τούρκους νά προκαλοῦν τό ζήτημα τοῦ Αἰγαί-
ου και νά ἐπαναφέρουν τό ὄλο θέμα τῆς δικῆς του, δηλαδή τῆς
ἀμερικάνικης, κυριαρχίας στό χῶρο αὐτό σάν ὀργανωμένη ἐθνι-
κή ἀπειλή πρὸς τήν 'Ελλάδα. 'Αλλά ἡ στάση πρὸς τόν φανερό
και γνωστό ὑποκινητή τῶν κρίσεων και τῆς τραγωδίας καθορίζει
και τό κλίμα τῆς ἐλληνικῆς πολιτικῆς ζωῆς και ξαναφέρει ἐ-
ντονότερο τό μόνιμο πρόβλημα τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, σάν
ζήτημα ἐθνικῆς ὑπάρξεως.

Ο ἐκδότης

‘Αγιογράφοι, Ζισκάρ και Κιούμπιτς

Διαβεβαίωση ή προειδοποίηση;

ΟΙ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΙ αγιογράφοι βρέθηκαν, προς στιγμή – στο δεκαπενθήμερο αυτό – σε απόγνωση... Πώς ήταν δυνατόν να επιμένουν, από τη μιά, ότι η επίσκεψη του κ. Καραμανλή στο Παρίσι ήταν «ιδιωτική», και, από την άλλη, να εξάρουν – αυτή ήταν η έντολή... – τα «πολιτικά όφελγη» που απέφερε; Η φόρμουλα, πάντως, απλή πρόταση έναντιωματική, δεν άργησε να βρεθεί: «ΠΑΡ’ ΟΛΟΝ ΟΤΙ η επίσκεψη του Έλληνα πρωθυπουργού – έγραψαν – είχε ιδιωτικό χαρακτήρα, απέδωσε άγλαους καρπούς». Και ακολούθησε η καταγραφή των καρπών: ‘Η «πλήρης κατανόηση» του προέδρου Ζισκάρ ντ’ Εσταίν (στά όσα του ανέπτυξε ο κ. Καραμανλής), ή δήλωση του πρωθυπουργού κ. Σιράκ, ότι η Γαλλία δεν θα μείνει αδιάφορη, αν η «σύμμαχος Έλλάς» διατρέξει κίνδυνο, ή υπόσχεση ότι η Γαλλία θα προωθήσει την ένταξη της Έλλάδας στην ΕΟΚ. κ. ά.

ΟΛΑ ΑΥΤΑ, θα δικαιολογούσαν, ίσως, κάποια εύφορία, από μέρους του Έλληνα πρωθυπουργού. Και παραμένει γεγονός ότι, κατά την άφιξή του, το περασμένο Σάββατο, στο αεροδρόμιο του Έλληνικού, ο κ. Καραμανλής έδινε την εντύπωση πως όλα πήγαν καλά... Όμως ένα παρισινό «ιδιωτικό» τριήμερο, γεμάτο, έστω, άβρότητα και υποσχέσεις, δεν παύει να έχει μια περιορισμένη – μονοσήμαντη, θα λέγαμε – διάσταση. Ένω οι κίνδυνοι στο Αιγαίο και στην Κύπρο, παραμένουν πολυδιάστατοι: Έξοδος του «Χόρα», πολυήμερα τουρκικά αεροναυτικά γυμνάσια, υπόμνηση ότι η Τουρκία διαθέτει, σήμερα, τον ισχυρότερο αποβατικό στόλο της Μεσογείου. Και, επιπλέον, ή απειλή πως αν οι Έλληνες δεν στέρξουν σε μια «λογική» (διάβαζε τουρκική) λύση στην Κύπρο, τότε ενδέχεται ο κ. Ντενκτάς να προχωρήσει στην ανακήρυξη χωριστού τουρκοκυπριακού κράτους.

ΠΩΣ αντιμετωπίζονται οι κίνδυνοι αυτοί; Ένας δρόμος θα μπορούσε, βέβαια, να ήταν το «Έλλάς-Γαλλία-Συμμαχία». Άλλα μια ολιγόωρη «ιδιωτική» συνομιλία στο Μέγαρο των Ήλυσιων ή στο Ότελ Ματινιόν, δεν κλείνει πράξεις του είδους αυτού. Ύστερα, μια έλληνογαλλική συμμαχία – και αν υποθεθεί πως συναινεί ή Γαλλία – θα εξόργιζε τους συμμάχους μας Άμερικανούς, επιδιαιτητές ήδη του Αιγαίου και των πάσης φύσεως έλληνοτουρκικών διαφορών! Συνεπώς, τα «πολιτικά όφελγη» που απέφερε ή επίσκεψη Καραμανλή στο Παρίσι, θα έπρεπε και αυτά να ένταχθούν στο πλαίσιο του αμερικανοελληνικού ατλαντισμού, της αμερικανοελληνικής άμυντικής συμφωνίας. Προς την κατεύθυνση αυτή, ο κ. Καραμανλής δεν ταλαντεύθηκε καθόλου. Η συγκυρία, άλλωστε – ή διακοσιετηρίδα της αμερικανικής ανεξαρτησίας – υπήρχε. Έτσι, το ίδιο Σάββατο που επέστρεψε από το Παρίσι, δημοσίευε το μήνυμά του προς τον πρόεδρο Φόρντ, καθώς και ένα ειδικό χαιρετισμό προς τους «Τάιμς της Νέας Υόρκης».

Ο ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ήταν, πράγματι, «περιεκτικός»: Συνέδεε την έλληνοαμερικανική φιλία με την «έξυπνότητα των συμφερόντων ολοκλήρου του έλευθέρου κόσμου»... Διαβεβαίωνε πως

ορισμένες «παρεξηγήσεις» – όπως λ.χ. ή υποστήριξη προς τις συμμορίες των δικτατόρων ή ο ρόλος των ΗΠΑ κατά την τουρκική είσοδο στην Κύπρο – δεν κλόνισαν την έλληνοαμερικανική ατλαντική φιλία... Ύμνουσε το Δόγμα Τρούμαν σαν έκφραση... «ιδεαλισμού του αμερικανικού έθνους», όταν ή Έλλάδα αντιμετώπιζε, όπως είπε, την «φοβερότερη απειλή από τον ολοκληρωτισμό». (Τη διατύπωση θα ζήλευε, ασφαλώς, ο χουντικός κ. Σάββας. Άλλα στην Έλλάδα, και τα νήπια ακόμη ξέρουν ότι τον έμφύλιο πόλεμο υπέθαλψαν Άγγλοι και Άμερικανοί...)

ΣΤΑ δοξαστικά αυτά του κ. Καραμανλή, απάντησε την άλλη μέρα ο κ. Κιούμπιτς, με μια όλοσέλιδη συνέντευξη στην «Άκρόπολη». Πράγματι, το μέλλον των ΗΠΑ και της Έλλάδας, είπε, «έξαρτάται από την γενικότερη έπιτυχία της Δύσεως». (Η «Δύση» θεωρείται πιο εύπρεπτης όρος από τον «έλεύθερο κόσμο»)... Πράγματι οι κάποιες «παρεξηγήσεις» δεν μπορούν να έπισκιάσουν τις σχέσεις μας, αφού, έτσι είτε αλλιώς, «ούτε ή κυβέρνηση των ΗΠΑ καθ’ έαυτήν, ούτε οποιοδήποτε κατώτερο τμήμα του κρατικού μηχανισμού, αναμίχθηκε στο πραξικόπημα του 1967 ή στο πραξικόπημα κατά της Κύπρου...»

Στη συνέντευξη, ο κ. Κιούμπιτς δεν αναφέρθηκε σ’ ένα έρώτημα που βρισκεται, ωστόσο, στα χείλη όλων των Έλλήνων: Πόσες μέρες – και όχι χρόνια – θα παρέμενε ή χοιίντα στην έξουσία, αν έλειπαν τα αμερικανικά σιδερικά, ή αμερικανική όλοπλευρη στήριξη και βοήθεια;...

ΑΛΛΑ στη συνέντευξη του Άμερικανού πρεσβευτή, υπάρχει και ένα νέο, σημαντικό όπωσδήποτε, στοιχείο: Η διαβεβαίωση ότι οι Άμερικανοί «είναι αντίθετοι σε οποιαδήποτε κίνηση που θα απειλούσε την έλληνική δημοκρατία», ότι «τα αμερικανικά συμφέροντα και ή έπιτυχία της έλληνικής δημοκρατίας είναι άρρηκτως συνδεδεμένα». Η διαβεβαίωση ήταν φυσικό να σχολιασθεί εύρύτατα... Για μερικούς παρατηρητές, είχε την έννοια μιας «άνταπδοσης» – αμερικανικής ανταπόδοσης – για την πρόσφατη στροφή του κ. Καραμανλή προς τα δεξιά, τον ατλαντισμό, τον αντικομμουνισμό... Άλλοι το προχώρησαν πιο βαθιά, βλέποντας στη δήλωση Κιούμπιτς μια ακόμη προειδοποίηση προς τον σημερινό πρωθυπουργό. Η συλλογιστική είναι περίπου ή ακόλουθη: δεν έπιθυμούμε (έμεις οι Άμερικανοί) επάνοδο σ’ ένα καθεστώς τύπου 21ης Άπριλίου. Διαπιστώνουμε πως τα συμφέροντά μας θα έξυπηρετηθούν καλύτερα με τη «δημοκρατία». Άλλα πουθενά δεν είπαμε – και δεν λέμε – ότι ή «έπιτυχία της έλληνικής δημοκρατίας» ταυτίζεται με το πρόσωπο του κ. Καραμανλή. Συνεπώς, είτε προχωρεί ο σημερινός πρωθυπουργός σε μια όριστική «τακτοποίηση» του κυπριακού και των έλληνοτουρκικών διαφορών, με την επάνοδο της χώρας στη στρατιωτική δομή του ΝΑΤΟ και τη λήψη έσωτερικών μέτρων, για την αναστολή κάθε διαδικασίας διαρθρωτικών αλλαγών, είτε ή έπιχείρηση «άποσταθεροποίηση» εφαρμόζεται σε όλη της την έκταση. Έπιτέλους, «δημοκρατικό πολίτευμα» μπορεί να υπάρξει και χωρίς τον κ. Καραμανλή!

ΤΟ ΠΙΘΑΝΟΤΕΡΟ, βέβαια, είναι σκέψεις – και έκδοχές – δυσάρεστες όπως οι παραπάνω, να έξοργίζουν τον κ. Καραμανλή. Όμως, κάποτε, θα πρέπει να αναρωτηθεί μήπως και ή τελευταία ένταση στις έλληνοτουρκικές σχέσεις, έντάσσεται στην έπιχείρηση «άποσταθεροποίηση». Οι ολιγόημεροι τοπικοί πόλεμοι, είναι, κάποτε, μέσο – έτσι πιστεύουν τα στελέχη κάποιων αμερικανικών υπηρεσιών... – ανάτροπής πρωθυπουργών.

ΠΕΡΙ ΕΥΘΥΝΩΝ

Καθώς η ανάκριση στελεχών οργανώσεων της 'Ακρας 'Αριστερās, για τὰ γεγονότα τῆς 25 τοῦ Μάη, ἔχει πάρει τὴν «συνήθη ὁδó», δὲν μπορούμε νὰ μὴ θυμηθοῦμε τὶς πρῶτες κυβερνητικὲς ἀντιδράσεις γιὰ τὸ αἱματοκύλισμα τῆς 'Αθήνας: ΚΚΕ καὶ ΠΑΣΟΚ ἔχουν τὴν «ἠθικὴ εὐθύνη». Κι ὄχι μόνο αὐτό. Τὰ δυὸ κόμματα ἀναπτύσσουν «ἐξωκοινοβουλευτικὴ», «ἐπαναστατικὴ» δραστηριότητα. Ἡ κυβέρνησις συγκεντρώνει τὰ σχετικὰ στοιχεῖα καὶ θὰ τὰ ἀνακοινώσει... Τώρα, ποῦ ἡ «ἠθικὴ αὐτουργία» γιὰ τὰ γεγονότα... ξεχάστηκε (ἢ καλύτερα ἐντοπίστηκε σὲ ὁμάδες μὲ μικρὴ πολιτικὴ ἐπιφάνεια καὶ ἐπομένως πρὸ «προσιπῆς» στὴν ἐξουδετέρωσι) μήπως κάποιος ἀρμόδιος μπορεῖ νὰ μᾶς πληροφορήσει τί ἀπέγιναν τὰ... ἄλλα στοιχεῖα; Ἄλλωστε, ὁ ἴδιος ὁ πρωθυπουργός, στὴ Βουλὴ, μίλησε γι' αὐτά. Νά... περιμένουμε;

ΑΠΕΡΓΙΑ, ΑΝΑΛΗΞΙΑ ΚΑΙ ΚΙΤΡΙΝΙΣΜΟΣ

Μετὰ τὶς προκλητικὲς δηλώσεις τοῦ Ὑπουργοῦ Ἀπασχολήσεως κ. Λάσκαρη ὅτι καμιά ἀπόλυσις δὲν ἐγίνε μετὰ τὸ νόμο 330, οἱ ἐργαζόμενοι ἐξέφρασαν τὴν ἀγανάκτησή τους κι ἀποφάσισαν τὴ συνέχιση τῶν κινητοποιήσεων γιὰ τὴν κατάργησι τοῦ ἀντεργατικοῦ νομοσχεδίου καὶ τὶς ἐπαναπροσλήψεις τῶν ἀπολυθέντων συνδικαλιστῶν. Στὸ μεταξύ παρ' ὄλο, ποῦ οἱ κυβερνητικοὶ φορεῖς καταγγέλλουν τὸν «κιτρινισμό» τῶν ἐφημερίδων, τὰ κρατικὰ μέσα ἐνημέρωσις διαστρεβλώνουν συστηματικὰ τὶς ἀνακοινώσεις τῆς Διεθνοῦς Συνομοσπονδίας τῶν Ἐλευθέρων Συνδικάτων (ICFTU) καὶ τοῦ Διεθνοῦς Γραφείου Ἐργασίας σχετικά μετὰ τὶς ἀπολύσεις ποῦ ἐγίναν τελευταῖα στὴν Ἑλλάδα.

Ὅλες ὁμως οἱ προσπάθειες ἀποθάρρυνσις ἀπ' τὴν κυβέρνησι, ὅπως οἱ παραβιάσεις τοῦ Πανεπιστημιακοῦ ἀσύλου, ἀπ' τὴν ἀστυνομία, στὰ Προπύλαια, κι οἱ παραπομπές τῶν ἀπεργῶν στὰ δικαστήρια, δὲν ἔκαμψαν τὸ ἠθικὸ τῶν 17 ἀπολυθέντων συνδικαλιστῶν, ποῦ συνεχίζουν μετὰ ἀποφασιστικὴ τὴν ἀπεργία πείνας στὸ Πολύτεχνεῖο. Ἡ ἐπιμονὴ τῶν ἀπεργῶν σίγουρα ἔχει ἀρχίσει νὰ γίνεταί πολὺ ἐνοχλητικὴ γιὰ τὴν κυβέρνησι καθὼς πληθαίνουν τὰ σχόλια περὶ κυβερνητικοῦ «κιτρινισμοῦ».

ΛΙΒΑΝΟΣ – ΑΘΗΝΑ

Ὁ Λίβανος σπαράζεται καὶ ἡ γενοκτονία τῶν Παλαιστινίων συνεχίζεται. Μιὰ διεθνὴς καὶ πολυπλόκαμη συνωμοσία ποῦ κλιμακώνεταί ἀπ' τὴν ἐπιθετικὴ ἄσχη τὴν ἀνοχή, ἐπιχειρεῖ νὰ ξεκληρίσει τὸ πιὸ προοδευτικὸ τμήμα τοῦ Ἀραβικοῦ Κόσμου.

Ὅπως εἶχε παληότερα καταγγεῖλει τὸ ANTI, ἓνα μέρος τῆς ὄλης ἐπιχείρησις διεκπεραιώνεταί στὴν Ἀθήνα ἀπὸ πράκτορες τῆς ἀμερικανικῆς NSA καὶ τῆς CIA. Ἀλήθεια, ἀπὸ τότε οὔτε κυβερνητικὴ ἀνακοίνωσις δὲν ἐγίνε. Θὰ πεῖτε, τί χρειάζεται; Ἀφοῦ ὄλοι αὐτοί... «ἐπιτηροῦνται» καὶ «παρακολουθοῦνται» ἄγρυπνα.

Ἡ Αἰωνία Πόλις, Στεγαστὸ Πρακτορῶν

Ὅπως ἔχουμε ξαναπεῖ, ἡ Ἀθήνα ἔχει γίνε ὁ παράδεισος τῶν κατασκόπων. Κι' αὐτὸ δὲν εἶναι ἀόριστὴ ὑπόψια, ἐπαληθεύεταί περίφημα ἀπὸ τὰ πράγματα. Τὸν ἔσμο τῶν πρακτορῶν καὶ τῶν καθαρμάτων ποῦ ὑπονομεύουν καὶ θολώνουν τὴν κυπριακὴ ὑπόθεσι, καταγγεῖλει ὁ κ. Γ. Μαῦρος. Εἶναι γνωστὸ ὅτι τὰ ἀποβράσματα αὐτὰ κινοῦνται μετὰ ἀνεστῆσιν τὴν Ἀθήνα καὶ τὴν Κύπρον. Περιβάλλονταί μετὰ τὴ συνωμοτικὴ μυστικότητα τοῦ παρακράτους, ἐνισχύονται καὶ προστατεύονται ἀπὸ αὐτὸ καὶ δροῦν ἄλλοτε σὰν ἀόρατοι καὶ πάντοτε ἀσύλληπτοι τρομοκράτες ἢ σὰν κοινοὶ προβοκάτορες. Οἱ ἀνεργοὶ ὄπλοφόροι τῆς ΕΟΚΑ Β', οἱ πραξικοπηματίες τοῦ Ἰούλιου καὶ τὰ ὄργανά τους, πρῶν ΕΣΑτζήδες, τραμποῦκοι καὶ κάθε λογῆς χαφιέδες σχηματίζουν τὸ λασπερὸ ὑπόστρωμα, ἐνῶ διαπρεπέστερα στελέχη τῆς προδοσίας καὶ τῆς ἀνωμαλίας συνεχίζουν τὴν ὑπονομευτικὴ τους δραστηριότητα.

Οἱ ἐπικεφαλῆς τῶν ἀνακρίσεων

Ἡ ἐνοπλὴ ἐπίθεσι στὰ γραφεῖα τοῦ ΚΚΕ ἦταν μιὰ ἀπρόκαλυπτη ἐγκληματικὴ ἐνέργεια. Οἱ πάντοτε «ἀόρατοι» τρομοκράτες ἐτέλεσαν τὴν «κρούσι» τους ὀργανωμένα καὶ ἀπρόσκοπτα. Ἦξεραν ὅτι μπορούσαν νὰ κτυπήσουν, νὰ τραυματίσουν, ἢ καὶ νὰ σκοτώσουν, καὶ νὰ φύγουν ἀνενόχλητοι, γιὰτὶ κανεὶς δὲν ἐπρόκειτο ν' ἀσχοληθεῖ μαζί τους. Οἱ ἐπίσημες κυβερνητικὲς διαβεβαιώσεις, ὅτι οἱ ἀνακρίσεις θὰ στραφοῦν «πρὸς πάσαν κατεύθυνσιν» ἔφεραν μόνο μειδιάματα γιὰ τὴν ἐπαναλαμβανόμενὴ ἀναισχυντία. Καὶ εἶναι πραγματικὴ κοροϊδία, γιὰτὶ τὶς ἀνακρίσεις καὶ τὶς ἐρευνες τὶς ἀνέλαβαν οἱ γνωστοὶ μάρτυρες ὑπεράσπισης τῶν χουντικῶν κ.κ. Γουρνιάς καὶ Καραθανάσης. Μόνο χιουμουριστικὲς μπορεῖ νὰ εἶναι οἱ διαβεβαιώσεις ὅτι τὸ θέμα θὰ προχωρήσει ὅταν ἐπικεφαλῆς βρισκονται οἱ ἐν λόγῳ κύριοι.

Ἡ ὀργανωμένη βία

Ἡ ἐπιχείρησις τῶν Ἰσραηλινῶν Κομμάντος στὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἐντεμπε πολὺ ἀπέχει θέβαια ἀπὸ ἐπιχείρησι διάσωσης δεινοπαθούντων. Ἀντίθετα περιέχει ὄλα τὰ στοιχεῖα τῆς ὀργανωμένης κρατικῆς βίας καὶ ἐπιθετικότητας. Ἡ ἰσραηλινὴ μεθοδολογία δὲν δικαιώνεταί οὔτε μετὰ τὴν παραδοχὴ ὅτι οἱ ἀεροπειρατείες ἀποτελοῦν τὸ πιὸ ἀκατάλληλο μέσο πολιτικῆς πάλης. Ὁ Τύπος ποῦ μετὰ πολὺσηλους τίτλους διηγῆθηκε τὶς «ἀνθρώπινες πλευρές» τῆς ἐπιχείρησις ἐλάχιστα τόνισε τὴν πολιτικὴ σημασία τοῦ γεγονότος καὶ τὶς προεκτάσεις του. Ὅ,τι ἀπόμεινε ἦταν τὸ περιπετειῶδες σενάριο ὅπου κάποιοι παράτολμοι «καλοὶ» σώζουν ἀπ' τὰ νύχια τῶν «κακῶν» μερικὸς ἀνύποπτους ἀθῶους θυσιάζοντας μερικὸς «ἐγχρωμοὺς».

ΕΝΑ ΕΚΠΛΗΚΤΙΚΟ ΕΓΓΡΑΦΟ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΙ... ΕΤΟΙΜΑΖΕΤΑΙ Η «ΕΠΙΣΗΜΗ ΕΚΔΟΧΗ» ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

Δυο ακριβώς χρόνια μετά την προδοσία της Κύπρου, η κυβέρνηση αρνείται να φέρει τον «φάκελο: Κύπρος» μπροστά στη Δικαιοσύνη. Τί έχει να φοβηθεί, αν οι μέχρι τώρα άγνωστες πτυχές που οδήγησαν στο πραξικόπημα της 15ης Ιούλη και στην τουρκική εισβολή της 20ης Ιούλη 1974 ξεδιπλωθούν μπροστά στα μάτια του ελληνικού λαού; Τί κρύβεται πίσω από το «έθνικό συμφέρον» που συνέχεια επικαλείται η κυβέρνηση για να δικαιολογήσει την άρνησή της να δικάσει τους υπεύθυνους; Και γιατί ΟΛΟΚΛΗΡΗ ή αντιπολίτευση (που αρχικά έδωσε τη συγκατάθεσή της στην αναστολή διώξεως των υπευθύνων της κυπριακής τραγωδίας) θεωρεί σήμερα ότι το έθνικό συμφέρον απαιτεί ΑΚΡΙΒΩΣ το αντίθετο: να χυθεί άπλετο φως στα γεγονότα της τραγικής εκείνης περιόδου;

Στις εύλογες και γεμάτες ανησυχία απορίες του λαού, δεν υπήρξε μέχρι τώρα κάποια έστω «στοιχειωδώς ικανοποιητική» απάντηση. Από καμιά επίσημη πλευρά...

Κι όμως, στοιχεία υπάρχουν. Την ώρα που ο λαός ψάχνει στο σκοτάδι, στο στρατό γίνεται έρευνα. Άξιωματι-

κοι οι όποιοι στο κρίσιμο διάστημα Ιουλίου - Αυγούστου 1974 υπηρέτησαν σε μονάδες της Έθνικής Φρουράς της Κύπρου και στην ΕΛΔΥΚ έχουν διαταχθεί - από το τέλος του 1974 - και έχουν υποβάλει «έκθέσεις επί της Κυπριακής Κρίσεως» προς τη «Διεύθυνση Κυπριακού του Αρχηγείου Ένόπλων Δυνάμεων». Και σήμερα, δυο χρόνια μετά, το Αρχηγείο ανησυχεί, γιατί «έσημειώθησαν διαρροαί» των εκθέσεων αυτών κι υπάρχει φόβος να σημειωθούν κι άλλες! Απευθύνεται, λοιπόν, σε 379 αξιωματικούς του στρατού ξηράς που έχουν υποβάλει εκθέσεις και τους ζητά να στείλουν στο Αρχηγείο ή να κάψουν το αντίγραφο - αν το έχουν, φυσικά...

Όλα αυτά προκύπτουν από έγγραφο «ύψλης διαβαθμίσεως» (ΑΑΠ-(ΕΧ)-ΑΚΡΩΣ ΑΠΟΡΡΗΤΟΝ) του Αρχηγείου Ένόπλων Δυνάμεων - Διεύθυνση Κυπριακού, που έχει ημερομηνία 29 Μαρτίου 1976, προέρχεται από τον ίδιο τον Αρχηγό Ε.Δ. στρατηγό Διονύσιο Αρμπούζη και δημοσιεύεται σήμερα για πρώτη φορά.

Ο σχολιασμός του εκπληκτικού, αλλά και τόσο αποκαλυπτικού αυτού εγγράφου, γίνεται άμέσως μετά από τον δημοσιογράφο ΝΙΚΟ ΚΑΚΑΟΥΝΑΚΗ, που πρόσφατα γύρισε από την Κύπρο, όπου τον έστειλε το «ΒΗΜΑ» με αυτόν ακριβώς το σκοπό: να έρευνήσει το κυπριακό πρόβλημα.

Παράλληλα, στο σημερινό τεύχος - αφιέρωμα στην Κύπρο, δημοσιεύουμε:

- Άποκαλυπτική έρευνα (με νέα στοιχεία) του Κύπριου δημοσιογράφου ΑΝΤΡΕΑ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ για την Έθνοφρουρά και τη χούντα.

- Ρεπορτάζ του συνεργάτη μας ΓΙΩΡΓΟΥ ΤΣΑΛΑΚΟΥ για το πώς φθάσαμε στο πραξικόπημα του Ιούλη.

- Μελέτη του Γ. ΚΑΡΟΥΖΗ για το ιδιοκτησιακό στοιχείο πριν και μετά την εισβολή.

Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Η «ΥΠΟΘΕΣΗ ΠΑΝΑΓΟΥΛΗ»

ΔΥΟ, ακριβώς, μήνες μετά το πραξικόπημα της «21ης Απριλίου», ο Άλέξανδρος Παναγούλης, λιποτάκτης από το 81ο Σύνταγμα Πεζικού (Βέροια), φεύγει με διαβατήριο ενός Κύπριου φίλου του (Χρ. Ζώπος) για την Κύπρο.

ΑΠΟ τότε, η ζωή του συνδέεται με το μαρτυρικό νησί. ΣΥΝΔΕΕΤΑΙ και ό θάνατός του;

ΣΤΟ προηγούμενο τεύχος γράφαμε: Ο Παναγούλης είχε πει ότι ο «αιχμάλωτός» του (Σ.Σ: ο άνθρωπος δηλαδή, που πιάστηκε από τον ίδιο να ψάχνει, νύχτα, στο γραφείο του για τα αρχεία της ΕΣΑ) τον έβαλε σε κάποιο δρόμο και ότι με τις πληροφορίες που του έδωσε βρήκε κάποια χαρτιά. Αυτά τα χαρτιά αναφέρονται σε γεγονότα της Κύπρου. Λοιπόν, όταν μιλάμε για Κύπρο και για έκνομες ενέργειες, ή ακέψη μας πάει σε πρόσωπα με συγκεκριμένη πολιτική τοποθέτηση. Έρευνήθηκε αυτή η έκδοχή; Άς έρωτηθεί η Κυπριακή Πρεσβεία. Βρίσκεται στην οδό Ήροδότου...

ΜΕΣΟΛΑΒΗΣΑΝ, από τότε:

- Μια καταγγελία: του αρχηγού της Άξιωματικής Αντιπολίτευσής Γ. Μαύρου, που με ιδιαίτερα έντονες δηλώσεις αποκάλυψε (24/6) ότι «ένας συρφετός πολιτικών καθαμάτων και

πρακτόρων, με κέντρο την Κύπρο και προεκτάσεις στην Αθήνα, εργάζεται από έτους, βάσει σχεδίου, για την προώθηση των τουρκικών θέσεων και την υπονόμευση του αγώνα του Έλληνοκυπριακού Λαού».

- Μια δολοφονική ένοπλη επίθεση κατά των γραφείων του ΚΚΕ (26/6) και μια συγκεκριμένη καταγγελία για τους «άγνωστους» δράστες, από το ΚΚΕ έσ. (3/7): «άνεργα μέλη της ΕΟΚΑ Β'», ανέλαβαν να υλοποιήσουν ένα «σχέδιο προδοκατορικών ενεργειών που περιλαμβάνει τρομοκρατικές ενέργειες και πολιτικές δολοφονίες». Μέσα σ' αυτό το κύκλωμα περιλαμβάνονται και οι επιθέσεις κατά γραφείων κομμάτων, βιβλιοπωλείων κ.λπ. ΚΑΙ «ή δολοφονία του Παναγούλη» - προσθέτει η «ΑΥΓΗ», σε αποκλειστικό της ρεπορτάζ (4/7).

- Μια αποκλειστική πληροφορία των «ΝΕΩΝ» για δράση (συγκεκριμένης;) «όργανώσεως παρακρατικών» (28/6).

- Μια έκτεταμένη έρευνα, σε έξι σπίτια «έξτρεμιστών της Δεξιάς» (Ίλίσια, Κυψέλη, Άμπελόκηποι, Χολαργός, Πατήσια) για ανεύρεση, βασικά,

όπλων (30/6). Δυο από τὰ σπίτια αὐτὰ ἦταν Κυπρίων «πὺ μόνου ἀπὸ χρόνια στὴν Ἀθήνα» («ΝΕΑ», 1/7).

ΣΗΜΕΡΑ, σειρά στοιχείων μᾶς ὀδηγεῖ στοὺ συμπέρασμα ὅτι:

τέτοια «ἐξτρεμιστικά στοιχεία», μερικοὶ ἀπὸ τὸν «συρφετὸ τῶν πολιτικῶν καθαυμάτων καὶ πρακτόρων», ἴσως «ἀνεργὰ μέλη τῆς ΕΟΚΑ Β'», βρισκόνταν ὀπωσδήποτε «γύρω» ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο Παναγούλη, τὶς τελευταῖες τοῦ μέρες. Κι ἴσως βρέθηκαν «πολὺ κοντὰ» τὶς πρώτες μετὰ τὸ θάνατό του ὥρες...

Ἡ ΕΞΑΦΑΝΙΣΗ τοῦ Γεωργίου Παναγούλη (μεγαλύτερου ἀδελφοῦ τοῦ Ἀλέξανδρου), ἡ δολοφονία τοῦ Γεωργιάκη, ἡ ἀπόπειρα κατὰ τοῦ Μακαρίου καὶ τὸ Ἰωαννινδικὸ πραξικόπημα στὴν Κύπρο, ἦταν ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς

κύριους στόχους τῶν ἐρευνῶν τοῦ Ἀλέξανδρου Παναγούλη. Εἶχε, ἤδη, βρεῖ ἓνα μπαούλο μὲ σημαντικὰ στοιχεία γιὰ γεγονότα παλαιότερα. Σὲ

ΠΟΙΟ σπίτι τὰ βρῆκε; Τί ἐγινε τὸ μπαούλο; Ἐπρόκειτο νὰ τοῦ στείλουν τρεῖς μαγνητοταινίες, μὲ «ἐνδιαφέροντα στοιχεία». Τί ἀπέγιναν, μετὰ τὸ θάνατό του; Οἱ παράνομες σχέσεις Ἀθηνῶν - Λευκωσίας, συνδέονταν ἀνέκαθεν (καὶ συνδέονται, φυσικὰ) μὲ γνωστὰ ὀνόματα τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας - πολιτικὰ καὶ ἄλλα. Γιὰ ΠΟΙΟ «ἀφεντικὸ» δούλευαν οἱ δύο ἄνθρωποι (ὁ «αἰχμάλωτος» καὶ μιὰ κοπέλα) ποὺ προσπάθησαν νὰ «πλησιάσουν» τὰ ἀρχεῖα τῆς ΕΣΑ; Μήπως μοναδικὸς στόχος τοὺς ἦταν τὰ «περὶ Κύπρου» στοιχεία ποὺ εἶχε (ἢ πίστευαν ὅτι εἶχε) ὁ Παναγούλης; Μήπως γι' αὐτὸ χρησιμοποιήθηκαν Κύπριοι;

ΘΑ ΥΠΕΝΘΥΜΙΣΟΥΜΕ δυὸ περιπτώσεις, ὅπου «ψάχτηκαν» σπίτια Κυπρίων στὴν Ἀθήνα καὶ ἐγιναν συλλήψεις - ἐξτρεμιστῶν τῆς Δεξιᾶς:

● Μετὰ τὴ δολοφονία τοῦ Γουέλς - τότε συνελήφθησαν καὶ γνωστοὶ γιὰ τὶς δημοκρατικὲς τοὺς πεποιθήσεις

Κύπριοι, γιὰ... ἀντίβαρο, ἴσως.

● Μετὰ ἀπὸ κάποιες... συνεχόμενες ἐπιθέσεις ἐνόπλων κατὰ διβλιοπωλείων καὶ κομματικῶν γραφείων (12-13/4). Στὶς 14/4 παραιτεῖται ὁ ἀρχηγὸς Ἀστυνομίας Β. Τζαβέλας. Στὶς 15, γίνονται ἐρευνες σὲ σπίτια - μὲ 5 εἰσαγγελεῖς! Στὶς 16 δημοσιεύεται ἡ εἶδηση τῆς σύλληψης 8 Κυπρίων, ποὺ φέρονται σὰν μέλη τῆς ΕΟΚΑ Β'.

ΤΙ ΠΡΟΕΚΥΨΕ ἄραγε, μέχρι σήμερα, ἀπ' ὅλες αὐτὲς τὶς συλλήψεις Κυπρίων καὶ τὶς ἐρευνες σὲ σπίτια; Πότε θὰ ὑπάρξει κάποια ὑπεύθυνη ἐνημέρωση τῆς κοινῆς γνώμης;

ΘΑ ΣΤΑΘΟΥΜΕ (καὶ σήμερα) ἐδῶ (τὸ ρεπορτάζ αὐτὸ γράφτηκε τὴ Δευτέρα). Θὰ ξαναποῦμε ὅτι ἡ ἱστορία τοῦ «αἰχμάλωτου» καὶ ἡ ἀνεύρεση τοῦ πορτοφολιοῦ τοῦ ἀξέχαστου Ἀλέξανδρου, εἶναι δυὸ μεγάλης σημασίας στοιχεία γιὰ τὴν ὅλη «ὑπόθεση Παναγούλη». Ἡ εὐθύνη ὅσων γνωρίζουν ΟΤΙΔΗΠΟΤΕ σχετικὸ καὶ δὲν τὸ καταθέτουν στὶς Ἀρχές, εἶναι μεγάλη. Ἡ ἰδιωτικὴ ἐρευνα βρῖσκεται ΠΟΛΥ ΚΟΝΤΑ στὴν ἀνεύρεση τῆς ἀλήθειας...

Η ΤΑΦΟΠΕΤΡΑ ΜΙΑΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

Σε λίγες μέρες συμπληρώνονται δυο χρόνια από το πραξικόπημα κατά του Μακάριου, και την τουρκική εισβολή που ακολούθησε. Όμως, οι υπεύθυνοι της συμφοράς δεν έχουν λογοδοτήσει. Κι όπως το πάνε αυτοί που κρατάνε σήμερα την τύχη του τόπου στα χέρια τους, θα περάσουν πολλές μαύρες έπέτειοι και οι υπεύθυνοι δε θα έχουν καθήσει στο σκαμνί.

Και δεν είναι μόνο αυτό: σ'ε λίγο, θ' αρχίσουν σίγουρα να ζητάνε και τὰ ρέστα... Άλλα μήπως αρκετοί δεν άρχισαν, ήδη;

του Νίκου Κακαουνάκη

ΑΠΟΡΡΗΤΟΝ		
ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ		
ΑΝΕΙΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ		
ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΛΕΚΩΝ		
ΥΠΟΒΑΛΛΟΝΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ		
ΙΟΥΛΙΟΥ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1974		
α/α	Βαθμός- Όπλων	Όνοματεπώνυμον
α	β	γ
ΑΝΩΤΑΤΟΙ		
1.	Ταξχος	Γεωργίου Μιχαήλ
2.	"	Γιαννακόδημος Παναγ.
3.	"	Τζωρτζάκης Κων/νος
ΑΝΩΤΕΡΟΙ		
Α' ΣΙΑΣ		
1.	Σχης (ΠΖ)	Άλεξανδρής Γεώργιος
2.	" (ΠΒ)	Λύλακιώτης Παναγιώτης
3.	" (ΠΖ)	Βουκελάτος Κων/νος
4.	" "	Γραβάνης Ευάγγελος
5.	" "	Ζαρκάδας Κων/νος
6.	" "	Κολλάνος Βασίλειος
7.	" "	Κομπόκης Κων/νος
8.	" "	Λιανās Σωτήριος
9.	" "	Μπιτσάκης Αντώνιος
10.	" "	Μπουρλος Κων/νος

ΑΥΘΑΙΡΕΤΑ θα πείτε συμπεράσματα. Κιτρινισμός, θα έλεγε κάποιος άλλος... Γεγονός όμως είναι ότι η υπόθεση της Κύπρου πάγωσε. Και γίνεται κάθε μέρα τόσο κατεφυγμένη, ώστε θα είναι αδύνατο να ξεπαγώσει.

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ

ΚΑΙ πάγωσε, όχι μόνο με την απόφαση της Βουλής «περι αναστολής της διώξεως για έθνικούς λόγους», αλλά και με μια σειρά ενέργειες που, αντί να «αναστέλλουν», ΑΜΝΗΣΤΕΥΟΥΝ, ουσιαστικά, τους υπεύθυνους. Μεθοδικά, τώρα και δυο χρόνια, χτίστηκε ένα τείχος προστασίας γύρω από τους εγκληματίες της Κύπρου, που είναι αδύνατο να τὸ ρίξουν τὰ πυρά της αντιπολίτευσης ή του τύπου.

ΤΟ τείχος αυτό, δεν δημιουργήθηκε μόνο με τις γνωστές επιθέσεις έναντι των άδεσμεύτων και τὰ αποφθέγματα «περι λαθών της Λευκωσίας» (όρα «περι πλαισίου»). Δημιουργήθηκε από συγκεκριμένες πράξεις του Άρχηγείου Ένοπλων Δυνάμεων, που αποτελούν, κατά τη γνώμη μου, ταφόπετρα στην υπόθεση:

● Είναι ένα έγγραφο αποκαλυπτικό, με ημερομηνία 29 Μαρτίου 1976, που θεωράκιζει τους υπεύθυνους της προδοσίας, κλείνοντας συγχρόνως κάθε δυνατότητα πληροφόρησης του έλληνικού και κυπριακού λαού.

ΑΚΡΩΣ ΑΠΟΡΡΗΤΟΝ (ΕΧ)
ΕΠΕΙΓΟΝ
ΠΡΟΣ: ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΕΝΟΠΛΩΝ
ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΔΝ/ΣΙΣ ΚΥ-
ΠΡΙΑΚΟΥ

ΚΟΙΝ: Τηλέφ. (έσωτ.) 38-72
Φ.204/3/710800
Σ. 157

Άθηναι 29 Μαρ. 1976
Συνημμένα (1) Κατάστασις
ήτοι φύλλα (12)

ΘΕΜΑ: Έκθέσεις επί της Κυπριακής
Κρίσεως 1974

ΣΧΕΤ: α. ΑΑΠ (ΕΧ) Φ.204/3/15-
11-74 ΥΕΘΑ/ΑΕΔ/ΔΙΚ
β. ΑΑΠ (ΕΧ) Φ.204/15-11-74
ΥΕΘΑ/ΑΕΔ/ΔΙΚ

1. Γνωρίζεται ότι, ως προέκυψεν, Άξ/κοί, εκ των διαταχθέντων να υποβάλουν Έκθέσεις περι της Κυπριακής Κρίσεως, κατόπιν υπερθεν σχετικών, έτήρησαν εις τὸ προσωπικόν των αρχείων ακριβές αντίγραφον της υποβληθείσης υπ' αυτών Έκθέσεως των, παρὰ την ύψηλὴν διαβάθμισιν ΑΑΠ (ΕΧ) του περιεχομένου αυτών και παρὰ τὸ ότι εις τὴν δγὴν συντάξεως των Έκθέσεων καθωρίζετο ὁ αποκλειστικὸς παραλήπτης αυτών.

2. Οὕτω, έσημειώθησαν διαρροαί Έκθέσεων εις τὴν δημοσιότητα ἢ έδημιουργήθησαν ενκαιρία διαρροῆς αυτών - και έξακολουθοῦν να υφίστανται τοιαῦτα ενκαιρία, έφ' ὅσον

εις χείρας των Άξ/κων υπάρχουν τοιαῦτα αντίγραφα.

3. Κατόπιν των ανωτέρω, να διαταχθοῦν οί Άξ/κοί (οί εν ενεργεία μόνον), οί υποβαλόντες Έκθέσεις, να υποβάλουν τυχόν τηρηθέν υπ' αυτών αντίγραφον της έκθέσεως των απ' ευθείας εις ΑΕΔ/ΔΙΚ μέσω των Μονάδων των τὸ ταχύτερον, ἢ να καταστρέψουν τοῦτο διὰ πυρός υπό ιδίαν αυτών ευθύνην.

4. Να γνωσθοῦν δε εις αυτοὺς τὰ κάτωθι:

α. Τὸ περιεχόμενον της Έκθέσεως των είναι ύψηλῆς διαβαθμίσεως - ΑΑΠ (ΕΧ) - και ὡς εκ τούτου υπέχουν κατά τὸν Νόμον, άκεραίαν τὴν ποινικὴν ευθύνην, εν περιπτώσει άπωλείας, ἢ διαρροῆς τούτου εις τρίτους.

β. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν Άξ/κοί έτιμωρήθησαν αυστηρώς.

γ. Τοῦτο γίνεται και πρὸς τὸ συμφέρον και τὴν κατοχύρωσιν των.

5. Συνημμένως διαβιβάζονται καταστάσεις, κατά Κλάδον ΕΔ και Δ/σεων ΑΣ, Άξ/κων υποβαλόντων Έκθέσεις και παρακαλοῦμεν διὰ τὰ καθ' υμᾶς.

Στρατηγός
Διον. Αρμπούζης
Άρχηγός

Άκριβές αντίγραφον

Τ. Υ.

Άθανάσιος Τζούβελης
Άνπχος (Ο)

ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ
ΔΝΣΙΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΑΞ/ΚΩΝ
ΥΠΟΒΑΛΛΟΝΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ
ΙΟΥΛΙΟΥ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1974

α/α	Βαθμός "Οπλον		Όνοματεπώνυμον	Καθήκοντα
	α	β		
ΑΝΩΤΑΤΟΙ				
1.	Ταξχος		Γεωργίτης Μιχαήλ	Δκτής Α/ΓΕΕΦ
2.	»		Γιαννακόδημος Παναγ.	Έπιτελάρχης
3.	»		Τζωρτζάκης Κων/νος	Δκτής
ΑΝΩΤΕΡΟΙ				
Α' ΣΧΑΙ				
1.	Σχης (ΠΖ)		Άλεξανδρής Γεώργιος	Δκτής
2.	» (ΠΒ)		Αύλακιώτης Παναγιώτης	ΒΒΕ
3.	» (ΠΖ)		Βουκελάτος Κων/νος	Υποδκτής
4.	» »		Γραβάνης Εύαγγελος	Δκτής (νέος)
5.	» »		Ζαρκάδας Κων/νος	»
6.	» »		Κολλάνος Βασίλειος	Υποδκτής
7.	» »		Κομπόζης Κων/νος	Δκτής
8.	» »		Λιανάς Σωτήριος	» (νέος)
9.	» »		Μπιτσάκης Αντώνιος	» »
10.	» »		Μπούρλος Κων/νος	Δντής
11.	» »		Νικολαΐδης Νικόλας	Δκτής
12.	» »		Νούσκας Κων/νος	Υποδκτής
13.	» (ΙΤ)		Νούσκας Μιχαήλ	Δκτής
14.	» (ΠΒ)		Πούλος Γεώργιος	»
15.	» (ΠΖ)		Ρώσσης Νικόλαος	» (νέος)
16.	» »		Συρμόπουλος Κων/νος	»
17.	» »		Σφακιανάκης Γεώργιος	»
18.	» »		Χίος Χαράλαμπος	»
Β' ΑΝΧΑΙ				
1.	Άνχης (ΠΖ)		Άνδρίκος Πέτρος	Δκτής
2.	» »		Άντωνόπουλος Αντών.	Δντής
3.	» »		Άναστασιάδης Βύρων	Δντής
4.	» »		Βασιλόπουλος Κων/νος	Δντής
5.	» »		Βόττας Γεώργιος	Δκτής
6.	» »		Βλαχάνδρας Παναγ.	»
7.	» »		Γεωργίτης Τριήραρχος	»
8.	» »		Γκανάς Θεόδωρος	»
9.	» »		Γιδάκος Σταμάτης	» (νέος)
10.	» »		Γούδας Αλέξανδρος	Υποδκτής
11.	» »		Δημόπουλος Ιωάννης	-
12.	» »		Ζαγορίτης Θεόδωρος	-
13.	» »		Ζιούπος Νικόλαος	Δκτής
14.	» »		Ήλιόπουλος Κων/νος	Δντής
15.	» »		Καρυτσιώτης Δημήτρ.	Δκτής
16.	» »		Κατερινάκης Ιωάνν.	»
17.	» »		Καναβάς Γεώργ.	-
18.	» »		Κοκοράκης Κων/νος	Δντής
19.	» »		Κωνσταντινίδης Κων.	Δκτής
20.	» »		Λιαντωνάκης Έμμαν.	»
21.	» »		Λιασκώνης Άθανάσ.	Δντής
22.	» »		Λάσκαρης Μιλτιάδης	Δκτής (νέος)
23.	» »		Μαστοράκης Μανούσος	Δκτής
24.	» »		Μαύρος Κυριάκος	»
25.	» »		Μπριτζολάκης Γεώργ.	»
26.	» »		Μπαλού Θεόδωρος	-
27.	» »		Μπούφας Κων/νος	-
28.	» »		Μιχόπουλος Στυλιανός	Δκτής
29.	» »		Μπίκος Δημήτριος	»
30.	» »		Μανιδάκης Αντώνιος	»
31.	» »		Μοιραλιώτης Ιωάνν.	»
32.	» »		Μιχαήλ Άθανάσιος	»
33.	» »		Μπρατάκος Ναπολέων	»
34.	» »		Ξαρχάς Χρήστος	Δντής
35.	» »		Όρφανίδης Χρήστος	»
36.	Άνχης (ΠΖ)		Παπαδόπουλος Γεώργιος	»
37.	» »		Παπαθανασίου Αντών.	Δκτής
38.	» »		Παπαγιάννης Κων/νος	Υποδκτής
39.	» »		Παπακωνσταντίνου Ιωάνν.	-
40.	» »		Παναγόπουλος Κων/νος	Δκτής/395ΤΠ
41.	» »		Στανουλόπουλος Παν.	(νέος)
42.	» »		Σγούρος Ιωάννης	3ον ΕΓ

43.	» »	Σπαρτιώτης Κοσμάς	2ον ΕΓ	
44.	» »	Φατσέας Νκόλαος	-	
45.	» »	Χωματίδης Ιωάννης	-	
46.	» »	Χρηστίδης Ήλιος	Δκτής	
47.	» »	Χάντζος Δημήτριος	»	
48.	» »	Χαραμάρας Δημήτριος	»	
49.	» (ΠΒ)	Άναγνωστόπουλος Φωκ.	»	
50.	» »	Γερμανός Γεώργιος	»	
51.	» »	Γούδας Φαίδων	»	
52.	» (ΠΖ)	Φαρμάκης Χρήστος	-	
53.	» (ΠΒ)	Θεοδωρόπουλος Παν.	-	
54.	» »	Καραδήμας Άνδρέας	(Έπισκέπτης)	
55.	» »	Λάμπρου Παναγιώτ.	Δκτής	
56.	» »	Μανουσακής Γεώργ.	Έπχης	
57.	» (ΙΤ)	Λαμπρινός Γρηγόρ.	Δκτής	
58.	» »	Άντωνογιάννης Μιχ.	Έπχης	
59.	» (ΜΧ)	Δημακόπουλος Δημ.	Δντής	
60.	» (ΔΒ)	Σουλιώτης Βασίλειος	Δκτής	
61.	» »	Δημητρέλος Παναγ.	-	
62.	» (ΕΜ)	Μπεκιάρης Ιωάνν.	Δντής	
63.	» »	Άθανάσαινας Λουκάς	-	
64.	» »	Μπάρας Γεώργιος	Δκτής	
65.	» »	Φλέσσας Σπυρίδων	-	
66.	» (ΥΠ)	Ήλιόπουλος Ιωάνν.	Δντής	
67.	» (ΥΓ)	Πολυθοδωράκης Άντων.	»	
68.	» (ΤΧ)	Μπαλόπουλος Άθαν.	Δκτής	
69.	» »	Κωνσταντίνου Παναγ.	-	
70.	» (ΟΙ)	Καββαδίας Άλέξ.	Δντής	
71.	» (ΣΤ)	Κολοβός Βασίλ.	»	
72.	» (ΠΖ)	Άρβανιτόπουλος Κων.	Δκτής	
Γ' ΤΧΑΙ				
1.	Τχης (ΠΖ)	Άνδρουλάκης Στυλιανός	-	
2.	» »	Άλευρομάγειρος Δημ.	-	
3.	» »	Άγγελής Κων/νος	Δκτής	
4.	» »	Άνευλαβής Έμμ.	2ον ΕΓ	
5.	» »	Άνδρουτσόπουλος Χαρ.	-	
6.	» »	Βεργής Νικόλ.	Δκτής	
7.	» »	Γεννάτος Σωτήριος	Δκτής	
8.	» »	Γολεγός Μιχαήλ	-	
9.	» »	Γρηγοριάδης Κων/νος	Υποδκτής	
10.	» »	Γκιώκας Νικόλαος	-	
11.	» »	Δελλής Σπυρ.	-	
12.	» »	Διονυσιάδης Κυριάκ.	Δκτής	
13.	» »	Δημητροκάλης Φραγκ.	Έπιτελής	
14.	» »	Δεκούλος Πέτρος	-	
15.	» »	Ζέρβας Δημ.	-	
16.	» »	Ζαχαρής Εύαγγελος	-	
17.	» »	Ζαρκάδας Νικόλ.	3ον ΕΓ	
18.	» »	Κοντώσης Κων/νος	-	
19.	» »	Κουβαριτάκης Παναγ.	-	
20.	» »	Καλπάκας Χρήστος	-	
21.	» »	Κουσουλής Ιωάννης	Δκτής	
22.	» »	Κατσιμπρας Εύθύμιος	-	
23.	» »	Καλλιμάνης Νικόλαος	Υποδκτής	
24.	» »	Καλλιώρας Θεοδόσιος	-	
25.	» »	Κοκοτός Σπυρ.	3ον Γραφ.	
26.	» »	Κονδύλης Γεώργ.	-	
27.	» »	Κωνσταντόπουλος Κωνστ.	-	
28.	» »	Μικρός Σωτήριος	-	
29.	» »	Μανιάτης Άλέξανδρος	Υποδκτής	
30.	» »	Ντερντινόπουλος Διον.	»	
31.	» »	Νικολάου Κων.	-	
32.	» »	Παναγιώτου Κων.	Δκτής	
33.	» »	Παπασταθόπουλος Γεώργ.	»	
34.	» »	Παναγιωτόπουλος Άν.	Δκτής	
35.	» »	Πουλέας Σπυρ.	Υποδκτής	
36.	» »	Πασπαράκης Άχιλ.	-	
37.	» »	Παπαδόπουλος Ήλιος	4ον ΕΓ.	
38.	» »	Παπαμιχαήλ Στυλιανός	Δκτής	
39.	» »	Παπαπαναγιώτου Απόστ.	Δκτής	
40.	» »	Ρουκουνάκης Γεώργ.	Υποδκτής	
41.	» »	Σιούλης Ευστάθος	Δντής 2ου ΕΓ	
42.	» »	Σερεμέτης Άχιλ.	Υποδκτής	
43.	» »	Σπανός Γεώργ.	»/Δκτής	
44.	» »	Στάθης Θεμιστ.	Δκτής	
45.	» »	Σαριδάκης Έμμαν.	Δκτής	
46.	» »	Στεργιόπουλος Νικ.	-	
47.	» »	Σωτήρχος Δημήτρ.	Υποδκτής	
48.	» »	Στρατογιαννάκος Νικ.	2ον-3ον Γρ.	

49.	»	»	Σαρρής Κων.	Υποκτής
50.	»	»	Σκούρας Γεώργιος	»
51.	»	»	Σκλαβενίτης Άθαν.	Απ. μένος ΑΕΔ
52.	»	»	Στρουμπούλης Γεώργ.	-
53.	»	»	Τσερεγκούνης Διον.	-
54.	»	»	Τσολάκης Εύαγγ.	-
55.	»	»	Τσίτας Νικόλ.	2ον Γραφ.
56.	»	»	Τσουκαλάς Μιχαήλ	-
57.	»	»	Τσιαούσης Κλεάνθης	-
58.	»	»	Τσομπανόπουλος Νικ.	Δκτής
59.	»	»	Φαναριώτης Σπυρ.	Υποκτής
60.	»	»	Χανιώτης Ήρακλής	3ον ΕΓ
61.	»	»	Χ΄ρηγορίου Δημ.	Δκτής
62.	»	(ΠΒ)	Έμμανουηλίδης Εύστρ.	»
63.	»	»	Ίωαννίδης Κων/νος	Δκτής
64.	»	»	Κυριαζής Νικόλαος	Υποκτής
65.	»	»	Ντόκος Νικόλ.	Δκτής
66.	»	»	Ραγκούσης Βασίλειος	Υποκτής
67.	»	»	Σαλικίδης Κων/νος	»
68.	»	»	Σεσασιδής Κων/νος	Δκτής
69.	»	»	Γκότσης Δημήτριος	»
70.	»	(ΙΤ)	Άλεξιάδης Ίωάνν.	Υποκτής
71.	»	»	Κορκότζελος Περικλής	Δκτής
72.	»	»	Παπαδόπουλος Δημήτρ.	Υποκτής
73.	»	(ΙΤ)	Τριανταφυλλίδης Γεώργ.	Υποκτής
74.	»	(ΜΧ)	Δρακόπουλος Άντων.	Δκτής
75.	»	(ΔΒ)	Άντωνόπουλος Εύρ.	»
76.	»	»	Βασιλάκης Ζαχαρ.	-
77.	»	»	Γκίνης Στυλιανός	-
78.	»	»	Ζήδρος Έλευθέριος	-
79.	»	»	Λιάπης Γεώργιος	-
80.	»	»	Σιγάλας Ρουσέτος	-
81.	»	»	Τσιλαλής Δημήτριος	Δκτής
82.	»	(ΚΔ)	Δαμασκηνός Ναπολέων	»
83.	»	»	Ραφτόπουλος Κων/νος	»
84.	»	»	Σβώλης Γεώργιος	»
85.	»	»	Ταβουλάρης Νικόλαος	-
86.	»	(ΕΜ)	Ρέτσας Άθανάσ.	-
87.	»	»	Σαββίδης Πέτρος	Δκτής
88.	»	»	Σουπιώτης Νικάνωρ	»
89.	»	(ΥΠ)	Ζαπάρτας Ίωάννης	-
90.	»	»	Λεφάκης Μανούσος	Δκτής
91.	»	»	Πατεράκης Μιχαήλ	-
92.	»	(ΥΓ)	Δημητρίου Ίωάννης	Δκτής
93.	»	»	Καστανάκης Σπυριδ.	»
94.	»	»	Κουτρούμπας Κων/νος	-
95.	»	»	Κοντοάγγελος Άχιλ.	-
96.	»	»	Τσολακίδης Φώτιος	-
97.	»	(ΤΧ)	Βασιλόπουλος Σπυρ.	-
98.	»	»	Κατσούλης Σωκράτης	-
99.	»	(ΣΠ)	Ταμβίσκος Νικόλ.	-
100.	»	»	Λεβέντης Γεώργ.	Δκτής

ΚΑΤΩΤΕΡΟΙ
Α΄ ΛΓΟΙ

1.	»	»	Άρώνης Σπυριδών	-
2.	»	»	Άυτζόγλου Ίωάννης	-
3.	»	»	Γρατσίας Μιχαήλ	2ος Λόχος
4.	»	»	Γρίβας Άθανάσιος	-
5.	»	»	Ζοβοΐλης Ίωάννης	Δκτής
6.	»	»	Ζησόπουλος Βασίλειος	-
7.	»	»	Ίωαννίδης Λούης	-
8.	»	»	Κατσικός Χρυσάνθος	-
9.	»	»	Κοντόπουλος Ευστάθιος	-
10.	»	»	Κομματάς Δημήτρ.	-
11.	»	»	Κωνσταντούλας Ήλίας	-
12.	»	»	Κυρίτσης Δημήτρ.	-
13.	»	»	Λευκαδίτης Ίωάννης	3ος Λόχος
14.	»	»	Λιάπης Άθανάσιος	-
15.	»	»	Μάμαλης Εύαγγελος	»
16.	»	»	Νικολαΐδης Κων/νος	-
17.	»	»	Ντάτσης Θεόδωρος	-
18.	»	»	Παπαχατζόπουλος Γεώργ.	-
19.	»	»	Παναγόπουλος Γεώργ.	-
20.	»	»	Πίος Στέφανος	-
21.	»	»	Πράπας Παναγιώτης	-
22.	»	»	Σουχλάκης Ευστάθιος	-
23.	»	»	Στραδόπουλος Γεώργιος	-
24.	»	»	Φαχουρίδης Παναγ.	-

25.	»	»	Χριστοφορίδης Μιχαήλ	-
26.	»	(ΠΒ)	Άθανασάκης Άθαν.	-
27.	»	»	Άντωνακόπουλος Γεώργ.	Υποκτής
28.	»	»	Βλαχόπουλος Παναγ.	-
29.	»	»	Λαλιώτης Σπυριδ.	Υποκτής
30.	»	»	Μαραγκόπουλος Κων.	-
31.	»	(ΙΤ)	Άμοιρίδης Θεόδωρος	Δκτής
32.	»	»	Ζέρβας Άναστάσ.	-
33.	»	»	Καρανικήτας Περικλ.	Δκτής
34.	»	»	Κουτραφούρης Μηνάς	»
35.	»	»	Παπαγεωργίου Νικόλ.	-
36.	»	»	Παυλάκος Παύλος	Δκτής
37.	»	»	Σταματογιαννάκης Μιχ.	»
38.	»	»	Σταμπούλης Άριστ.	-
39.	»	»	Χαραλάμπους Κων/νος	-
40.	»	(ΜΧ)	Κατσουλώτος Εύστρ.	Δκτής
41.	»	»	Παναγόπουλος Παναγ.	»
42.	»	»	Παπανίκας Ήλίας	»
43.	»	(ΔΒ)	Γεραλής Παύλος	»
44.	»	»	Λαδόπουλος Δημήτρ.	»
45.	»	»	Παπαθωμόπουλος Θεόδ.	-
46.	»	»	Σταφυλάς Δημοσθένης	Δκτής
47.	»	(ΚΔ)	Άξιώτης Θεόδωρος	-
48.	»	»	Γλεντζές Ήλίας	-
49.	»	»	Κυρίτσης Δημήτριος	-
50.	»	»	Ματζουράτος Εύαγγελ.	-
51.	»	»	Σταμάτης Έλευθ.	-
52.	»	»	Χαλάτσης Θρασύβ.	-
53.	»	(ΕΜ)	Άλεξόπουλος Εύαγγ.	-
54.	»	»	Θεοφανίδης Ήλίας	-
55.	»	»	Καιμαξής Νικηφόρος	-
56.	»	»	Χαρίσης Άθανάσ.	-
57.	»	(ΥΠ)	Καΐτσας Γεώργ.	-
58.	»	(ΥΓ)	Βαζαΐος Λάμπρος	-
59.	»	»	Μούρκας Δημήτρ.	-
60.	»	(ΤΧ)	Άδαμόπουλος Ήλίας	-
61.	»	»	Βοϊκόγλου Τηλέμαχος	-
62.	»	»	Γκλάβας Συκοπιώτης	-
63.	»	(ΣΓ)	Κοτλίδας Νικόλ.	-
64.	»	(ΟΙ)	Κουκάκης Δημήτρ.	-

Β΄ ΥΠΑΓΟΙ

1.	»	»	Άγόρος Βασίλειος	-
2.	»	»	Άργυρόπουλος Κων/νος	-
3.	»	»	Άργύρης Άθανάσιος	-
4.	»	»	Βάρσος Νικόλαος	-
5.	»	»	Γιαννακόπουλος Παντ.	-
6.	»	»	Δίπλας Παναγιώτης	-
7.	»	»	Δασκαλάκης Φιλοκτήμ.	-
8.	»	»	Καΐάφας Χρήστος	1ος Λόχος
9.	»	»	Καμπουράκης Γεώργ.	-
10.	»	»	Καράλης Λουκάς	1ος Λόχος
11.	»	»	Καραχάλιος Παναγ.	-
12.	»	»	Κασιδάκης Χαρίλαος	1ος Λόχος
13.	»	»	Καχέλος Δημήτριος	-
14.	»	»	Καλογερόπουλος Γεώργ.	-
15.	»	»	Καλαποθαράκος Βασίλ.	-
16.	»	»	Κόλλιας Ίωάνν.	-
17.	»	»	Κοτσιφάκης Κων/νος	-
18.	»	»	Κυριακάκης Γεώργ.	-
19.	»	»	Κομίνης Νικηφόρος	-
20.	»	»	Κρητικός Σπυριδ.	-
21.	»	»	Κρασοπούλος Θεόδ.	1ος Λόχος
22.	»	»	Κουκουβίνος Ίωάν.	3ος »
23.	»	»	Κουβέλας Στυλιανός	1ος »
24.	»	»	Κωτούλας Γεώργιος	-
25.	»	»	Λαβδαρίας Γεώργιος	3ος Λόχος
26.	»	»	Λάλης Σπυριδ.	-
27.	»	»	Λιγουδιστιανός Νικ.	-
28.	»	»	Λιόσης Σωτήριος	1ος Λόχος
29.	»	»	Μάμαλης Άθανάσ.	3ος »
30.	»	»	Μανουσέλης Νικόλ.	-
31.	»	»	Μανουσάκης Κων/νος	1ος »
32.	»	»	Μιχόπουλος Κων/νος	3ος »
33.	»	»	Μητσόπουλος Νικόλ.	ΛΥΤ
34.	»	»	Μηλιώνης Κων/νος	-
35.	»	»	Μιαντίσης Ίωάννης	-
36.	»	»	Μπακαλάκης Δημήτρ.	-
37.	»	»	Μπακαλάκης Εύαγγ.	3ος Λόχος

38	»	»	Νάκος Μιλτιάδης	
39.	»	»	Νικήτας Έρωτόκριτος	2ος »
40.	»	»	Πατατούκος Γεώργ.	1ος »
41.	»	»	Παναγιωτάκης Άναστ.	1ος »
42.	»	»	Πολύζος Άθανάσ.	3ος »
43.	»	»	Ρουμπεδάκης Στυλιαν.	
44.	»	»	Ράπτης Γεώργ.	ΛΥΤ
45.	»	»	Συλλιγάρδος Έμμαν.	-
46.	»	»	Τσούμας Γρηγόριος	-
47.	Υπλγός (ΠΖ)		Τσιρώνης Θεόδωρ.	-
48.	»	»	Τσούπας Ίωάννης	-
49.	»	»	Τσιμπραγός Άναστασ.	-
50.	»	»	Τσαμαντάς Δημήτρ.	-
51.	»	»	Τσαχάλης Γεώργ.	1ος Λόχος
52.	»	»	Τζίτζας Στέφανος	1ος Λόχος
53.	»	»	Τσάγκας Θωμάς	ΛΥΤ
54.	»	»	Τσανδήλας Δημήτρ.	-
55.	»	»	Φαντίδης τ Αλέξανδρμ	-
56.	»	»	Φασάς Κοσμάς	-
57.	»	»	Φραντζεσκάκης Έλευθ.	-
58.	»	»	Χαλκιαδάκης Μιχαήλ	-
59.	»	»	Χρυσοσπάθης Γεώργ.	-
60.	»	»	Χολέβας Νικόλ.	2ος Λόχος
61.	» (ΠΒ)		Άποστόλου Εύαγγ.	-
62.	»	»	Βαγγέλης Δημήτρ.	-
63.	»	»	Ζαφείρης Άριστ.	-
64.	»	»	Κατσαφούρος Δημήτρ.	-
65.	»	»	Κούκουρας Δημήτριος	-
66.	»	»	Ξυπολιάς Θεόδωρος	-
67.	»	»	Παπαδόπουλος Σωτ.	-
68.	»	»	Σκαρλάτος Νικόλ.	-
69.	»	»	Σαβδόπουλος Παύλος	Δκτής
70.	»	»	Στρούντζας Ίωάνν.	-
71.	»	»	Ταβουλάρης Ήλίας	Δκτής
72.	»	»	Χρήστου Κων/νος	-
73.	»	»	Φοινινής Κων/νος	-
74.	Υπλγός (ΙΤ)		Άρχιμανδρίτης Νικόλ.	Δκτής
75.	»	»	Δρίτσας Βασίλειος	»
76.	»	»	Μαστοράκης Γεώργιος	»
77.	»	»	Παπαδόπουλος Κων/νος	-
78.	»	»	Χριστοδουλέας Λυκούργ.	Δκτής
79.	» (ΜΧ)		Τρουλάκης Στυλιανός	-
80.	» (ΚΔ)		Γαληνός Άθανάσιος	-
81.	»	»	Παπασπύρου Άνδρέας	-
82.	»	»	Παπαδάκης Έμμαν.	-
83.	»	»	Ροκκάς Βασίλειος	-
84.	» (ΥΠ)		Τσίτσικας Κων/νος	-
85.	Υπτρός (ΥΓ)		Καντζάβελος Κων/νος	-
86.	Υπλγός (ΟΙ)		Γρηγοράκης Έμμ.	-
87.	» (ΜΣ)		Όσμιδόπουλος Κων.	-
88.	Υπλγός (ΜΣ)		Ντινιεράκης Κων/νος	-

Γ' ΑΝΘΛΓΟΙ

1.	Άνθλγός (ΠΖ)	Άπέργης Πολυχρόνης	-
2.	»	Βέττας Γεώργιος	1ος Λόχος
3.	»	Γκλάβας Κων/νος	-
4.	»	Τεφατζής Χριστόδουλ.	3ος Λόχος
5.	»	Λιοκαυτός Σωτήριος	-
6.	»	Μπούκουρης Άδαμάντ.	-
7.	»	»Μιχαηλίδης Δημ.σθ.	-
8.	»	Μπάκας Μιχαήλ	-
9.	»	Όρφανίδης Ίωάννης	2ος Λόχος
10.	»	Παπαγιαννόπουλος Νικ.	3ος Λόχος
11.	» (ΠΒ)	Τσιναρέλης Γεώργ.	-
12.	Άνθλγός (ΙΤ)	Δερδεμέζης Δημήτρ.	-
13.	»	Μεταξάς Γεώργ.	-
14.	Άνθλγός (ΜΧ)	Παναγόπουλος Παναγ.	-
15.	» (ΔΒ)	Βράκας Άθανάσ.	-
16.	» (ΜΣ)	Σχοινάκης Νικόλαος	-

Δ' ΑΝΘΣΤΑΙ

1.	Άνθστής (ΙΤ)	Κουκός Νικόλαος	-
2.	» (ΠΖ)	Μυργιάνης Κων/νος	-
3.	» (ΙΤ)	Μίχος Γεράσιμος	-
4.	»	Ρίζος Παντελής	-
5.	» (ΜΧ)	Μπουντούρης Άνέστης	-
6.	» (ΔΒ)	Κουτσομητόπουλος Άθ.	-
7.	»	Μπλέτσας Δημήτρ.	-
8.	»	Σιαβάνας Χρήστος	-
9.	»	Χαλκιός Άλέξανδρ.	-
10.	»	Καμπέρης Κων/νος	-
11.	»	Γάικος Πολύκαρπος	-

ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΔΝΣΙΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΑΞ/ΚΩΝ ΥΠΟΒΑΛΛΟΝΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ ΙΟΥΛΙΟΥ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1974

Α/α	Βαθμός Όπλον	Όνοματεπώνυμον
ΑΝΩΤΑΤΟΙ		
1.	Υπτγός	Πολίτης Σπυρίδων
2.	Ταξχος	Κατσαδήμας Παναγ.
ΑΝΩΤΕΡΟΙ		
3.	Σχης (ΠΖ)	Γαρδίκας Άναστάσ.
4.	Άνχης »	Λούκουτος Δημ.
5.	» »	Βαμβάτσικος Παναγ.
6.	» (ΠΒ)	Μπήτος Ίωάννης
7.	» (ΠΖ)	Παπαδόπουλος Γεώργ.

ΠΡΙΝ δοῦμε τί ακριβῶς σημαίνει τὸ ἔγγραφο αὐτό, καὶ τί ακριβῶς κρύβει, θὰ ἐπισημάνουμε δυὸ «συμπτώσεις».

1. Στὶς 30 τοῦ περασμένου Ἀπριλίη, ὁ Κύπριος δικηγόρος Χαράλαμπος Χατζηπαναγιώτης κατάθεσε μήνυση ἐναντίον 150 ἀξιωματικῶν γιὰ τὸ πραξικόπημα. Τὸ ἔγγραφο τοῦ στρατηγοῦ Ἀρμπούζη ἔχει ἡμερομηνία 29 Μαρτίου. Σύμπτωση, θὰ πείτε. Ὅπως μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ ὅτι σύμπτωση εἶναι πὼς ἀπὸ τοὺς 150 μηνυθέντες, οἱ 108 περιλαμβάνονται στὴν κατάσταση ποὺ ἀκολουθεῖ τὸ ἔγγραφο τοῦ στρατηγοῦ.

2. Τὸ ἔγγραφο, βγῆκε τὶς μέρες ποὺ ἦταν βέβαιη ἡ παραπομπή σὲ δίκη τοῦ πραξικοπηματία «προέδρου τῶν ὀκτῶ ἡμερῶν» Νίκου Σαμπῶν. Καὶ πολλοὶ θὰ ἀνησυχοῦσαν γιὰ τὴν ἐκβασή της... (Τώρα, τὸ γιατί ἀναβλήθηκε καὶ ἡ δίκη τοῦ Σαμπῶν, εἶναι μιὰ ἄλλη ἱστορία).

ΑΣ γυρίσουμε, ὅμως, στὸ ἔγγραφο: Ἀναφέρεται στὶς ἐκθέσεις «ἐπὶ τῆς Κυ-

πριακῆς Κρίσεως 1974» - ὅπως λέει.

ΩΣΤΕ ἔτσι, λοιπόν! Ἡ κυπριακὴ τραγωδία ἐγινε ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΚΡΙΣΗ. Φραστικὴ ἀνεπάρκεια ἢ ιδεολογικὴ συνέπεια; Γιατί... δὲν ἄντεξα στὸν πειρασμὸ καὶ ξαναθυμήθηκα:

● Ἐκείνη τὴν ἐπιστολὴ τοῦ ΙΔΕΑ τῆ Σόλωνα Γκίκα πρὸς τὸν στρατηγὸ Βαρνάβα, ποὺ χαρακτηρίζε τὴ σφαγὴ τοῦ

Κι αὐτοί;

Χαρακτηριστικὴ λεπτομέρεια: μερικοὶ ἀξιωματικοί, ἔχουν μηνυθεῖ ὄχι μόνο γιὰ τὴ συμμετοχή τους στὸ πραξικόπημα ἀλλὰ καὶ γιὰ ἐγκλήματα κοινῶ ποινικοῦ δικαίου (κλοπές, βαριές σωματικὲς βλάβες, ὑπεξαιρέσεις, ἀνθρωποκτονίες κ.λπ.). Ἡ κνβέρνηση ἀνέστειλε τὴν ἐκδίκαση ΚΑΙ αὐτῶν τῶν μηνύσεων...

Πολυτεχνείου «θλιβερὸ περιστατικὸ τοῦ παρελθόντος».

● Ἐκείνο τὸ ἔγγραφο τοῦ ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, μὲ ὑπογραφή: Ἐ. Ἀβέρωφ - Τσίτσας, ποὺ χαρακτηρίζε τὴ δικτατορία «ἀπαράδεκτον ἐπταετὴ περιπέτειαν». (Τὸ ἔγγραφο αὐτὸ εἶχε σχέση μὲ τὴν ἀποκάλυψη τῶν ἐνόχων τῆς σφαγῆς τοῦ Πολυτεχνείου).

● Ἐκείνη τὴν ἡμερῆσια διαταγὴ τοῦ ἀρχιπραξικοπηματία τῆς Κύπρου Μιχαήλ Γεωργίτη, τὴν ἐπόμενη τοῦ πραξικοπήματος, ποὺ ἔλεγε:

«Ἀπὸ τῆς χθὲς ἀνέλαβον τὴν Διοίκησιν τῆς Ἐθνικῆς Φρουρᾶς κατόπιν διαταγῆς προϊσταμένου κλιμακίου. Παρακαλῶ ἀπάσας τὰς διοικήσεις νὰ συνεχίσουν ἐκτελοῦσαι τὸ ΕΘΝΙΚΟΝ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΩΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥΔΕ».

ΛΟΙΠΟΝ, τὸ πραξικόπημα στὴν Κύπρο ἐγινε... Ἐθνικὸ Ἔργο!

ΚΑΙ συνεχίζω: Λέει τὸ ἔγγραφο ὅτι σημειώθηκαν διαρροὲς τῶν ἐκθέσεων

(πρὸς τὸν τύπο) καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχει τέτοιο ἐνδεχόμενο. Γι' αὐτό, θὰ πρέπει τὰ τυχόν ἀντίγραφα νὰ σταλοῦν ἀμέσως στὸ Ἐπιτελεῖο ἢ νὰ καταστραφοῦν «διὰ πυρᾶς».

ΝΑ μὴν πληροφορηθεῖ, λοιπόν, ἡ κοινὴ γνώμη τί γίνεται. Ἔτσι:

ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΩ, πού μου ξανάρχεται στὸ νοῦ ἐκεῖνο τὸ ἔγγραφο τοῦ κ. Ἐ. Ἀβέρωφ-Τοσίτσα, ὅταν ἡ Δικαιοσύνη τοῦ ζητοῦσε στοιχεῖα γιὰ τὴ σφαγὴ τοῦ Πολυτεχνείου καὶ ἐκεῖνος ἀπαντοῦσε:

«Φρονοῦμεν, ὅτι ταῦτα δὲν πρέπει νὰ ΔΙΑΡΡΕΥΣΟΥΝ πρὸς τὸν τύπον.»

Οἱ φόβοι δηλαδὴ «περὶ διαρροῶν» γιὰ τὰ μεγάλα θέματα πού ἐνδιαφέρουν ἄμεσα τὸ λαὸ εἶναι παλιοὶ καὶ πάντα... ἴδιοι.

«ΝΑ καταστραφοῦν», λοιπόν, «διὰ πυρᾶς». Καὶ αὐτό, «πρὸς τὸ συμφέρον καὶ τὴν κατοχύρωσίν των». (Τί πάω νὰ θυμηθῶ πάλι, ξέρετε; Ὅτι γιὰ ἓνα μῆνα δούλευαν οἱ φοῦρνοι τοῦ ΕΑΤ-ΕΣΑ, τὸν Αὐγούστο τοῦ 1974, καὶ ἔπεφταν «εἰς τὴν πυρᾶ» τὰ Ἀρχεῖα!)

ΠΟΙΟΥΣ, λοιπόν, θέλει νὰ προστατεύσει ὁ στρατηγὸς Ἀρμπούζης; Μήπως αὐτοὺς πού ἔκαναν ἐκθέσεις γιὰ τὴν κυπριακὴ τραγωδία, ἀλλὰ δὲν εἶχαν καμιὰ ἀνάμειξη στὸ πραξικόπημα καὶ στὴν εἰσβολή; Ἡ κοινὴ λογικὴ λέει ὄχι. Μόνο οἱ ἔνοχοι ἔχουν συμφέρον. Γιατί ἔτσι, αὐτοὶ κατοχυρώνονται. Αὐτοὶ ἔχουν συμφέρον νὰ παραμένουν καλὰ ἀσφαλισμένα στὰ συρτάκια τοῦ Ἐπιτελείου οἱ ἐκθέσεις καὶ τὰ ἄλλα στοιχεῖα πού ὑπάρχουν σὲ βάρος τους. Καὶ οἱ διαρροὲς πού ἔγιναν καὶ γιὰ τὶς ὁποῖες τιμωρήθηκαν αὐστηρά, θὰ πρέπει νὰ ἔγιναν ἀπὸ ἀξιωματικούς πού ἤθελαν:

- Νὰ ξεκαθαρίσει ἡ κατάσταση.

- Νὰ διαλυθεῖ ἡ σύγχυση πού καλλιεργοῦσαν σκόπιμα οἱ ἔνοχοι, ὅτι δηλαδὴ ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ πού ὑπηρετοῦσαν στὴν Κύπρο ἦταν ὑπεύθυνοι τῆς συμφορᾶς.

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ Ἀρμπούζης ἄλλωστε, γιὰ νὰ διαψεύσει τὶς ὑποθέσεις μας, μπορεῖ νὰ μᾶς πληροφορήσει ποιοὶ εἶναι οἱ ἀξιωματικοὶ πού τιμωρήθηκαν αὐστηρά.

ΝΙΚΟΣ ΣΑΜΨΩΝ: ὁ πιστολόγος «πρόεδρος τῶν 8 ἡμερῶν».

ΓΛΑΥΚΟΣ ΚΛΗΡΙΑΔΗΣ: ἀντιζατέστησε προσωρινὰ τὸν Σαμψών.

ΑΛΛΑ, ἀπὸ τὴ μελέτη τῆς κατάστασης τῶν ἀξιωματικῶν πού ἐπισυνάπτεται στὸ ἔγγραφο τοῦ στρατηγοῦ Ἀρμπούζη καὶ στοὺς ὁποίους ἀπευθύνεται, βγαίνει ὅτι πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς πού εἶχαν ἀνάμειξη στὸ πραξικόπημα παραμένουν στὸ στράτευμα. Ἡ διαπίστωση αὐτὴ ὀδηγεῖ στὸ συμπέρασμα ὅτι αὐτοὺς (ποιοὺς ἄλλους;) προστατεύει ἡ διαταγή.

ΚΑΙ φτάνω στὸ τέλος τοῦ ἐγγράφου ἢ, ἀκριβέστερα, στὸ τέλος τοῦ καταλόγου τῶν ἀξιωματικῶν: ἐκεῖ φιγουράρει καὶ τὸ ὄνομα τοῦ γνωστοῦ μας ἀντισυνταγματάρχη Δημήτρη Λούκουτου, πού ὑπηρετεῖ στὴ 12η Μεραρχία καὶ πού φέρεται νὰ ἔχει κάνει καὶ αὐτὸς ἐκθεση.

- Ποιὸς τοῦ ἔδωσε ἐντολὴ νὰ ἀσχοληθεῖ μὲ τὸ θέμα καὶ γιατί, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπηρετοῦσε, τότε, στὴν Κύπρο;

- Ἄραγε ὁ ἀντισυνταγματάρχης νὰ ἴστειλε στὴν πυρᾶ ἢ στὸ Ἐπιτελεῖο τὸ ἀντίγραφο;

ΟΛΑ τὰ παραπάνω, πού βγαίνουν ἀπὸ μιὰ πρώτη προσεκτικὴ μελέτη τοῦ ἐγγράφου, ὀδηγοῦν στὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ταφόπετρα πού λέγαμε πιὸ πρὶν, πέφτει... Ἡ κάνω λάθος;

ΤΟ Ἀρχηγεῖο Ἐνόπλων Δυνάμεων, μὲ τὴ διαταγὴ πού ἀποκαλύπτουμε σήμερα, «παίρνει μέτρα» γιὰ νὰ μὴ σημειωθοῦν κι ἄλλες διαρροὲς ἐκθέσεων, σχετικὲς μὲ τὴν... «Κυπριακὴν Κρίσιν».

Οἱ ἀξιωματικοί, ὅμως, πού ἀναφέρονται στὸν κατάλογο εἶναι ἀποκλειστικὰ τοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς.

- Τί συμβαίνει μὲ τοὺς ἀξιωματικούς τῆς Ἀεροπορίας καὶ τοῦ Ναυτικοῦ;
- Τί συμβαίνει μὲ τοὺς ἀξιωματικούς πού ἀποστρατεύθηκαν ἢ ἔχουν ἀφυπηρητήσει;

ΑΛΛΑ καὶ ἀπὸ τὸν κατάλογο τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς πού δημοσιεύεται, λείπουν μερικὰ γνωστὰ ὀνόματα κορυφαίων τοῦ πραξικοπήματος. Γιατί ἄραγε; Αὐτοί... δὲν ὑπέβαλαν ἐκθέσεις;

ΘΕΜΑ: Ἐκθέσεις ἐπὶ τῆς Κυπριακῆς Κρίσεως 1974

ΣΧΕΤ: α. ΛΑΠ (ΕΧ) Φ.204/3/15-11-74 ΥΕΘΑ/ΛΒΔ/ΔΙΚ
β. ΛΑΠ (ΕΧ) Φ.204/15-11-74 ΥΕΘΑ/ΛΒΔ/ΔΙΚ

1. Γνωρίζεται ὅτι, ὡς προέκυψεν, ἡ ἑξοκὸς, ἐκ τῶν διαταχθέντων νὰ ὑποβάλουν Ἐκθέσεις περὶ τῆς Κυπριακῆς Κρίσεως, κατόπιν ὑπερθεῖν σχετικῶν, ἐτήρησαν εἰς τὸ προσωπικόν των ἄρχετον ἀκριβὲς ἀντίγραφο τῆς ὑποβληθείσης ὑπ' αὐτῶν Ἐκθέσεώς των, παρὰ τὴν ὑψηλὴν διαβάθμισιν ΛΑΠ (ΕΧ) τοῦ περιεχομένου αὐτῶν καὶ παρὰ τὸ ὅτι εἰς τὴν δὴν συντάξεως τῶν Ἐκθέσεων καθωρρίζετο ὁ ἀποκλειστικὸς παραλήπτης αὐτῶν.

2. Οὕτω, ἐσημειώθησαν διαρροαὶ Ἐκθέσεων εἰς τὴν δημοσιότητα ἢ ἐδημιουργήθησαν εὐκαιρίαι διαρροῆς αὐτῶν - καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ ὑφίστανται τοιαῦται εὐκαιρίαι, ἐφ' ὅσον εἰς χεῖρας τῶν ἡξικῶν ὑπάρχουν τοιαῦτα ἀντίγραφα

3. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, νὰ διαταχθοῦν οἱ ἡξικοὶ (οἱ ἐν ἔνεργείᾳ μόνον), οἱ ὑποβαλόντες Ἐκθέσεις, νὰ ὑποβάλουν τυχόν τηρηθέν ὑπ' αὐτῶν ἀντίγραφο τῆς ἐκθέσεώς των ἀπ' εὐθείας εἰς ΛΒΔ/ΔΙΚ μέσῳ τῶν Μονάδων των τὸ ταχύτερον, ἢ νὰ καταστρέψουν τοῦ-

το διὰ πυρᾶς ὑπὸ ἰδίαν αὐτῶν εὐθύνῃν.

4. Νὰ γνωσοῦν δὲ εἰς αὐτοὺς τὰ κάτωθι:

α. Τὸ περιεχόμενον τῆς Ἐκθέσεώς των εἶναι ὑψηλῆς διαβαθμίσεως -ΛΑΠ (ΕΧ)- καὶ ὡς ἐκ τούτου ὑπέχουν κατὰ τὸν Νόμον, ἀμερᾶσαν τὴν ποινικὴν εὐθύνῃν, ἐν περιπτώσει ἀπωλείας, ἢ διαρροῆς τούτου εἰς τρίτους.

β. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡξικοὶ ἐτιμωρήθησαν αὐστηρῶς.

γ. Τοῦτο γίνεται καὶ πρὸς τὸ συμφέρον καὶ τὴν κατοχύρωσιν των.

5. Συνημμένως διαβιβάζονται καταστάσεις, κατὰ Κλάδον ΒΔ καὶ Δυνεων ΛΣ, ἡξικῶν ὑποβαλόντων Ἐκθέσεις καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τὰ καθ' ἑμᾶς.

Ἀκριβὲς ἀντίγραφο

Στρατηγὸς Διο. Ἀρμπούζης
Ἀρχηγός

νίου 1965) στις πρώτες κινήσεις για τη δημιουργία της Ε.Φ.

«Λίγους μήνες μετά τις συγκρούσεις άπεκατεστάθησαν οι σχέσεις Μακαρίου - Γρίβα με την επέμβαση μερικών φίλων κι αποφασίστηκε να ανατεθεί στον στρατηγό ή ήγεσία της Ε.Φ. 'Η Έλληνική Κυβέρνησις δέν άπεδέχθη τούτο, φοβούμενη ένταση της ύφισταμένης όξύτητος μεταξύ Έλλάδος - Τουρκίας - Βρετανίας (...) και συνέστησεν όπως έπιλεγεί παρ' αυτού είς στρατηγός έν άποστρατεία πρός τόν σκοπόν τούτον».

Βέβαια ό στρατηγός Γρίβας θυμήθηκε τόν παλιό γνώριμό του από τόν ΙΔΕΑ στρατηγό Καραγιάννη και τού πρότεινε να ανάλαβει τήν όργάνωση της Ε.Φ. 'Ο στρατηγός Καραγιάννης στο ίδιο δημοσίευμα προσθέτει πώς ό στρατηγός Γρίβας τού είχε ξεκαθαρίσει από τήν άρχή πώς:

«'Απασαι αί αναφοραί μου έπρεπε να υποβάλλωνται πρός αυτόν και παρ' αυτού θα έλάμβανον όδηγίας και διαταγάς».

'Η κυπριακή και έλληνική κυβέρνηση δέν θα έπαιζαν κατά τόν Γρίβα κανένα ρόλο στον έλεγχο της Ε.Φ. ...

Τις περιέργες και περίπλοκες αυτές σχέσεις Ε.Φ. - κυπριακής κυβέρνησης - έλληνικής κυβέρνησης - Γρίβα - Καραγιάννη έπιβεβαίωσαν σε λίγο καιρό τα πιό κάτω γεγονότα:

1. 'Ο πρόεδρος Μακάριος θεωρούσε τόν στρατηγό Καραγιάννη όργανο τού Γρίβα και δέν τόν βοήθησε. Οί διάφορες ομάδες έξακόλουθοσαν να λειτουργούν έξω από τήν Ε.Φ.

2. Τήν 1η 'Ιουνίου 1965 ψηφίστηκε ό νόμος για τή στρατολογία παρὰ τήν αντίθετη γνώμη της έλληνικής κυβέρνησης.

3. 'Ο Μακάριος, ύστερα από αίτηση τού στρατηγού Καραγιάννη, ζήτησε να αγοράσει τορπιλλακάτους - με άντάλλαγμα κυπριακά προϊόντα - από τήν ΕΣΣΔ. 'Η έλληνική κυβέρνηση άρνήθηκε να συγκατατεθεί και ή άγορά δέν έγινε.

4. 'Ο στρατηγός Γρίβας έφτασε στην Κύπρο μυστικά στις 10 'Ιουνίου 1964 παρὰ τήν αντίθεση της έλληνικής κυβέρνησης και χωρίς να τó γνωρίζει ό Μακάριος.

5. 'Ο στρατηγός Γρίβας άρνήθηκε να έπιστρέψει στην 'Αθήνα, όταν με σήμα της ή έλληνική κυβέρνηση τó ζήτησε στις 18 'Ιούνη. 'Αντίθετα άνέλαβε χωρίς να ρωτήσει κανένα τήν άρχη-στρατηγία της Ε.Φ (ΑΣΔΑΚ - 'Ανωάτη Στρατιωτική Διοίκηση Κύπρου).

6. 'Η κυπριακή κυβέρνηση παράγγειλε να τής σταλούν πύραυλοι για κάλυψη άντιαεροπορική. Οί πύραυλοι αυτοί δέν φτάσανε ποτέ στην Κύπρο ύστερα από επέμβαση τού Π. Γαρουφαλιά (ύπουργού 'Αμυνας τότε) και διαταγή τού στρατηγού Γρίβα.

'Ετσι σιγά σιγά δημιουργήθηκε ή «δυναδική έξουσία», όπως όνομάστηκε αυτή ή περίεργη σχέση Ε.Φ. και κυπριακής κυβέρνησης. Οί τεράστιες διαφορές στον καθορισμό των άναγκών και στη λήψη άπόφασης δημιούργησαν μιá αναπόφευκτη σύγκρουση. Στις 24 'Οκτώβρη 1964 έμφανίζεται άνοιχτά ή διαφορά άνάμεσα στο Μακάριο και τόν Γρίβα. 'Υστερα από όμιλία τού Γρίβα σε νεοσύλλεκτους, ή κυπριακή κυβέρνηση δήλωνε πώς ό Γρίβας και οί 'Ελληνες άξιωματικοί βρίσκονται

στην Κύπρο για να εκπαιδεύσουν τήν Ε.Φ. και όχι να πολιτικολογούν. 'Η έφημερίδα «ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΩΡΑ» γράφει μεταξύ άλλων στις 24 τού 'Οκτώβρη 1964:

«'Ο Μακάριος έτόνισε (Σημ: αναφέρεται σε μιá σύσκεψη τού προέδρου με τόν Γρίβα και 'Ελληνες άξιωματικούς) ότι οί διόρισμοί εκπαιδευτών θα τυγχάνουν της έγκρίσεώς του. 'Ο Μακάριος στη συνέχεια άνέλυσε δια μακρών και απέδειξε κατά τρόπον πειστικό τήν γραμμήν του, άνεφέρθη δέ εις πιέσεις εις τας όποιας έαν υπέκυπτε θα κατεβαρθρώνετο ό άγώνας μας μέσα στα πλαίσια τού ΝΑΤΟ (Σημ: αναφέρεται στο σχέδιο 'Ατσεσον και στις πιέσεις πού έγιναν από μέρους της έλληνικής πλευράς για τήν άποδοχή του)».

'Οπως γράφει ό στρατηγός Καραγιάννης ό ύπουργός 'Αμυνας Π. Γαρουφαλιάς δήλωνε τότε ότι ή ένωση έπιτεύχθηκε και πώς δέν θα πρέπει να υπάρξει όξυνση στην Κύπρο πού θα δημιουργούσε δυσκολίες.

Τήν ίδια έποχή οί εκπρόσωποι των Νατοϊκών συμφερόντων στην Κύπρο λειτουργούσαν και έξω από τήν Ε.Φ. προετοιμάζοντας ή προσπαθώντας να έτοιμάσουν μιá λαϊκή βάση πού θα ύποστήριζε τα σχέδιά τους. 'Η έφημερίδα «ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΩΡΑ» (1-10-67) γράφει πώς ό πρόεδρος Μακάριος ζήτησε τήν άνάκληση τού Διευθυντού τού έλληνικού Γραφείου της πρεσβείας Ν. Δεληπέτρου για άντιμακαριακή δραστηριότητα και άπειλούσε μάλιστα πώς άν δέν άνεκαλείτο άμέσως θα τόν έβαζε στη φυλακή!

ΑΣΠΙΔΑ - ΠΑΡΑΚΡΑΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

'Η συνωμοσία τού ΑΣΠΙΔΑ είναι πιá βέβαιο πώς χρησιμοποιήθηκε για να έξυπηρετήσει τούς σκοπούς των ξένων στην προσπάθειά τους να εκδιώξουν τήν κυβέρνηση Παπανδρέου πού «δέν στάθηκε στο ύψος των συμμαχικών της ύποχρεώσεων» και δέν παρέδωσε δέσμιο στο ΝΑΤΟ τόν κυπριακό λαό. Παράλληλα ό ΑΣΠΙΔΑ χρησιμοποιήθηκε σαν δικαιολογία για να άποσυρθούν από τήν Κύπρο μιá σειρά από έξαιρετικούς άξιωματικούς πού πραγματικά βοήθησαν στην όργάνωση της Ε.Φ. και τήν άντιμετώπιση των Τούρκων τρομοκρατών.

Τήν ίδια περίπου έποχή πού άρχισαν οί έρευνες για τήν ύπόθεση ΑΣΠΙΔΑ άρχισε και ή δραστηριοποίηση των ξένων πρακτόρων για δημιουργία ξεχωριστών ομάδων μέσα στις τάξεις της Ε.Φ. 'Η Κύπρος έμπαινε στο χορό των πρακτόρων, σε λίγο καιρό θα γινόταν τó κέντρο τους στην περιοχή και θα συναγωνιζόταν τή Βηρυτό.

Οί πρώτοι πυρήνες των «πεμπτοφαλαγγιτών» φτιάχτηκαν από 'Ελληνες και Κύπριους έφεδρους άξιωματικούς πού είχαν έπιλεχθεί με βασικό κριτήριο τόν άντικομμουνισμό τους. Μιá τέτοια πρώτη παραστρατιωτική όργάνωση ήταν και οί «ΟΜΙΛΟΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΠΑΓΡΥΠΝΗΣΕΩΣ», πού τήν ύπαρξή τους κατάγγειλε ή έφημερίδα «ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ» (16/6/1965). Παραθέτουμε χωρίς σχόλια μιá από τις διαταγές τους:

Λευκωσία, 1971: 'Αριστερά: έγκαρδιότητες πρην από τήν παρέλαση. Κλημίδης, Κωμοδρόμος, Παναγιωτάκος, Χαραλαμπόπουλος, Ραγκούσης, 'Αντωνίου. Δεξιά: παρέλαση άνδρών τού πεζικού.

Μέχρι τῆς προσεχοῦς Πέμπτης 20.5.65 τὸ ἀργότερον, εἰς τὰ γραφεῖα τῶν ΕΣ δέον νὰ φθάσουν ἀπὸ κάθε Π τὰ ὀνόματα τῶν συμπολιτῶν του ἢ ὁμοχωρίων του οἱ ὅποιοι ἀνήκουν εἰς τὰς κλάσεις 1940 καὶ 1947. Διὰ τὴν κάθε κλάσιν θὰ εἶναι ξεχωριστοὶ οἱ κατάλογοι τῶν ὀνοματεπωνύμων. Ἐπίσης, οἱ ἄνδρες οὗτοι νὰ χωρισθοῦν εἰς διαφόρους κατηγορίας ἀναλόγως τῆς πολιτικῆς καὶ ἰδεολογικῆς τοποθετήσεως ἐκάστου:

– Τὰ στελέχη τοῦ Συνδέσμου νὰ περιλάβετε εἰς ἓνα κατάλογον ὁ ὅποιος φέρει τὸν τίτλον: ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ Α΄

– Τὰ μέλη τοῦ Συνδέσμου νὰ περιληφθοῦν εἰς κατάλογον μετὸν τίτλον ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ Β΄

– Οἱ «ἐθνικόφρονες» φανατικοὶ ἀνεξαρτησιακοὶ (δηλαδὴ οἱ ὑποταχτικοὶ τοῦ δοσίλογου Μακάριου) νὰ περιληφθοῦν εἰς κατάλογον ὑπὸ τὸν τίτλον: ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ Γ΄

– Οἱ ἐθνικόφρονες ἀνεξαρτησιακοὶ (δηλαδὴ τὰ θύματα τοῦ δοσίλογου Μακάριου) νὰ περιληφθοῦν εἰς κατάλογον τιτλοφορούμενον: ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ Δ΄

– Τὰ στελέχη τῶν κομμουνιστικῶν ὁργανώσεων (δηλαδὴ οἱ πλέον ἀδίσταχτοι στυλοβάτες τοῦ ἀντεθνικοῦ Μακάριου) νὰ περιληφθοῦν εἰς κατάλογον μετὸν τίτλον: ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ Ε΄

– Τὰ ἀπλὰ μέλη τῶν κομμουνιστικῶν ὁργανώσεων (δηλαδὴ τὰ θύματα τῆς Μόσχας καὶ τοῦ ἐρυθροῦ Μακαρίου) εἰς κατάλογον μετὸν τίτλον ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΣΤ΄

Ἐκ τοῦ Ἀνωτάτου Διοικητικοῦ Συμβουλίου»

Μετὴν ἀνοδο τῶν ἀποστατῶν στὴν ἐξουσία ἢ ἄλωση τῆς Ε.Φ. ἀπὸ τοὺς πράκτορες τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ ὀλοκληρώθηκε. Ἀφορμὴ γιὰ τὴ σκλήρυνση τῆς στάσης τῶν ἀποστατῶν πρὸς τὸν πρόεδρο Μακάριο ἔδωσε ἓνα νομοσχέδιο πὸν κατατέθηκε στὴν Κυπριακὴ Βουλὴ τὸ Νοέμβρη τοῦ 1966 καὶ ἀφοροῦσε τὴ «μισθοδοτικὴ κλίμακα τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Κυπριακοῦ στρατοῦ», δηλαδὴ τῶν λίγων Κυπρίων ἀξιωματικῶν πὸν εἶχαν ἐνταχθεῖ στὸν κυπριακὸ στρατὸ – ὅπως προνοοῦσε τὸ σύνταγμα τῆς Ζυρίχης – καὶ πὸν μετὴν ἴδρυση τῆς Ε.Φ. εἶχαν ἐνταχθεῖ σ' αὐτὴν παρ' ὅλο πὸν τυπικὰ διατηροῦσαν μιὰ «νομικὴ αὐτονομία» γιὰ νὰ ἀποφευχθοῦν καινούργια προβλήματα μετὸς Τουρκοκυπρίους στὴ διάρκεια τῶν συζητήσεων στὸν ΟΗΕ. Ὁ ἐλεγχόμενος ἀπὸ τοὺς ἀποστάτες τύπος τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὁ ὑπουργὸς Ἀμυνας Κωστόπουλος ξεσπάθωσαν ἐναντίον τοῦ Μακαρίου, πὸν τὸν κατηγοροῦσαν ὅτι προσπαθεῖ νὰ δημιουργήσει ξεχωριστὸ στρατὸ καὶ ζήτησαν νὰ ἔχει τὸ «ἐθνικὸ κέντρο» τὸν ἀποφασιστικὸ λόγον γιὰ τὰ προβλήματα τῆς Ε.Φ. Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἐκστρατείας ἦταν ἡ ἀντικατάσταση καὶ τῶν τελευταίων δημοκρατῶν ἀξιωματικῶν πὸν εἶχαν μείνει στὴν Κύπρο.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Ἡ ἰδεολογικοψυχολογικὴ προετοιμασία τοῦ πραξικοπήματος δὲν εἶχε ἀρχίσει στὴν Κύπρο μετὴν ἐπιτυχία τῆς δικτατορίας. Ὑπῆρχαν δυνάμεις πὸν καὶ κάτω ἀπὸ τὴν κυβέρνηση Παπανδρέου καὶ μετὴν τὴν «κυβερνήσεις» τῶν ἀποστατῶν δούλευαν γιὰ τὴν προετοιμασία τοῦ ἐδάφους, τὴ δολοφονία τοῦ Μακαρίου καὶ τὴν ὑποταγὴ τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ. Μετὴν ἔλευση ὁμως τῆς χούντας οἱ προσπάθειες αὐτὲς παίρνουν μιὰ πὸν συγκεκριμένη μορφή. Τὸ πνεῦμα τῆς ΕΛΛΑΔΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ σκεπάζει καὶ τὴ μεγαλόνησο. Οἱ κύριοι στόχοι πὸν πρέπει νὰ ὑπηρετήσῃ ἢ χούντα εἶναι:

● α. Νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν Κύπρο οἱ 12.000 Ἕλληνες στρατιῶτες πὸν βρίσκονταν ἐκεῖ, γιὰτὶ ἀποτελοῦσαν μιὰ ἐπικίνδυνη γιὰ τὴν «ἀσφάλειά» τῆς δύναμη καὶ μποροῦσε τὴ δεδομένη στιγμή νὰ μὴν ἐλεγχθεῖ. Ἡ ἐπίθεση στὴν Κοφίνου ἔδωσε τὴν ἀφορμὴ στὴ χούντα νὰ ἀνακαλέσει ὅλο τὸν ἑλληνικὸ στρατὸ καὶ νὰ ἀφήσῃ ἔτσι ἀνυπεράσπιστη οὐσιαστικὰ τὴν Κύπρο.

● β. Νὰ στελεχωθεῖ ἡ Ε.Φ. ἀπὸ ἐμπιστοὺς πρὸς τὸ καθεστῶς ἀξιωματικούς, ὅπως λ.χ. οἱ Παλαποστόλου, Ντάνος, Γεωρ-

γίτσης, Ἀσλανίδης κ.ἄ.

● γ. Νὰ ἐνισχυθοῦν οἱ παρακρατικὲς ὁργανώσεις πὸν μετὴν τὴ δραστηριότητά τους θὰ ὑπονόμευαν τὸ κυπριακὸ κράτος.

● δ. Νὰ ἐνισχυθεῖ ἡ ἀντικομμουνιστικὴ προπαγάνδα, νὰ δημιουργηθεῖ κλίμα φοβίας στὸ λαό, νὰ φτιαχτοῦν φάκελοι, νὰ δημιουργηθοῦν πληροφοριοδότες παντοῦ.

Γιὰ ὅλα αὐτὰ ἡ Ε.Φ., πὸν βρίσκονταν κάτω ἀπὸ τὸν ἄμεσο ἔλεγχον τῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν, προσφερόταν στὸ πρῶτο στάδιο. Ἀργότερα ἡ διάβρωση θὰ προχωροῦσε σὲ ἄλλες ὁργανώσεις, σωματεῖα, ἀθλητικὸς συλλόγους (ὁ Ἀσλανίδης σκορποῦσε καὶ στὴν Κύπρο χωρὶς φειδῶ τὰ ἑλληνικὰ χρήματα) κ.λπ.

Ἡ ἔθνικὴ ἠθικὴ Ἀγωγή, εἰσηγήσεις γιὰ τὸν «συμμοριτοπόλεμον» μετὴν προβολὲς ἀνατριχιαστικῶν φιλμς καὶ τοιχοκόλληση ἀφισῶν, ἡ ἔξαγορὰ συνειδήσεων, ὁ ἐκφοβισμὸς, ἦταν μερικοὶ ἀπὸ τοὺς τρόπους πὸν ἐφαρμόστηκαν γιὰ νὰ μετατραποῦν οἱ νέοι τῆς Κύπρου σὲ τυφλὰ ὄργανα τῆς στυγνῆς δικτατορίας.

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ – ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ

● «Οἱ ἐχθροὶ μας εἶναι οἱ κομμουνιστὲς κι ὄχι ἡ Τουρκία, πὸν εἶναι σύμμαχός μας στὸ ΝΑΤΟ» δήλωνε χωρὶς ντροπὴ μπροστὰ στοὺς κατάπληκτους νεοσύλλεκτους Ἕλληνας ἀξιωματικὸς σὲ ὁμιλία του σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ ἐκπαιδευτικὰ κέντρα κοντὰ στὴ Λευκωσία. Τὰ παιδιὰ τοῦ λαοῦ πὸν κλήθηκαν νὰ προσφέρουν τὶς ὑπηρεσίες τους στὴν πατρίδα, πὸν πρόσφεραν μετὴν ἐνθουσιασμὸ τὸν ἑαυτό τους γιὰ τὴν προάσπιση τοῦ τόπου τους, διαπίστωναν ξαφνικὰ πὸς ὁ «ἐχθρὸς δὲν εἶναι ὁ Τούρκος», πὸς «ὁ ἐχθρὸς εἶναι ἐντὸς τῶν συνόρων», ἴσως μάλιστα νὰ ἦταν ὁ ἴδιος ὁ πατέρας τους, ὁ ἀδελφός τους, ὁ φίλος τους...

● «Εἶναι καλύτερα νὰ σκοτώσουμε δυὸ Ἕλληνες κομμουνιστὲς παρὰ ἓναν Τούρκο» δήλωνε στὸ καφενεῖο τοῦ Νέου Χωρίου Κυθραίας Ἕλληνας ἀξιωματικὸς, ἀναζωπυρώνοντας τὰ πάθη, προκαλώντας ἐχθρὰ καὶ συμπλοκὲς μεταξὺ τῶν κατοίκων (ἐφημερίδα ΚΥΠΡΟΣ, 11 Αὐγούστου 1969). Οἱ προδοκατορικὲς αὐτὲς ἐνέργειες εἶχαν στόχο τὴ δημιουργία ἐχθρὰς μεταξὺ τῶν κατοίκων, τὴν ὄξυνση τῶν πολιτικῶν διαφορῶν. Κι αὐτὸ τὸ ρόλο σιγὰ σιγὰ ἀρχισαν νὰ παίζουν ἄθελά τους οἱ δεκαοχτάχρονοι νέοι πὸν «ἐμπλεοὶ ἐθνικοῦ φανατισμοῦ» γυροῦσαν στὰ χωριά τους γιὰ νὰ διακηρύξουν τὰ ὅσα διδάχτηκαν στὸ στρατὸ ἀπὸ τοὺς «ἀξιους» καὶ «τιμημένους» ἀξιωματικούς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Νὰ μιὰ μικρὴ δειγματοληψία ἀπὸ τὸ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΑΡΧΗΓΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ καὶ τὸ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗΣ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΕΩΣ τῆς Ε.Φ.:

α. Στὸ κεφάλαιο «ὁ κομμουνισμὸς ἐχθρὸς τῆς ἐλευθερίας» γράφονται μεταξὺ ἄλλων: «Ἡ συμβίωση μετὸν κομμουνισμὸ εἶναι σὰν νὰ θερμαίνης ὄχιὰ στὸν κόρφο σου. Πρόσεχε γιὰτὶ τὸ δραστηκὸ, τὸ θανατηφόρο δηλητήριον δὲν ἔχει γιαιατριά».

β. Γιὰ τὰ μέλη τῶν κομμουνιστικῶν καὶ συνοδοιπορικῶν κομμάτων γράφει: «Εἶναι ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι ἐνῶ ἐγεννήθησαν Ἕλληνες ἐγεννῶντο ἄλλοι, ἀπέβαλον τὴν ἐθνικὴν των συνείδησιν καὶ δροῦν ὡς ἐχθροὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ».

γ. Στὴν ἐρώτηση γιὰτὶ οἱ κομμουνιστὲς δολοφονοῦν, καταστρέφουν κ.λπ. ἡ ἀπάντηση λέει: «Γιὰ νὰ φέρουν δυστυχία στὸν λαὸ ὥστε νὰ τὸν ἀναγκάσουν νὰ στραφῇ πρὸς τὸν κομμουνισμὸν, διὰ νὰ τρομοκρατήσουν τοὺς ἐθνικόφρονες ὥστε νὰ μὴν προβάλλουν ἀντίστασιν καὶ νὰ μὴ ἀντιστέκωνται εἰς τὰ ἐπαναστατικὰ σχέδιά των, νὰ κάνουν τὴν πατρίδα μας πτωχὴν καὶ ἀδύνατην ὥστε εὐκόλα νὰ πέσῃ στὰ χέρια... τῶν Σλαύων...»

δ. Διὰτὶ ἐγένεν ἡ ἐπανάστασις τῆς 21ης Ἀπριλίου;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ἐγένετο διὰ νὰ σωθῇ ἡ Ἑλλάς.

ε. Τίνος ἔργον εἶναι ἡ 21η Ἀπριλίου;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Εἶναι ἔργον τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, πὸν ἐκπροσωποῦν τὸ σύνολον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ...

Ὁ στρατιώτης θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποστηθίσῃ τὶς ἀπαντήσεις καὶ νὰ τὶς τονίζει μετὴν ἰδιαίτερη ἔμφαση. Γι' αὐτὸ ἡ ἐκπαίδευση τῶν στρατιωτῶν ἀναστελλόταν γιὰ 15 - 20 μέρες γιὰ νὰ τοὺς δοθεῖ ὁ καιρὸς νὰ μελετήσουν καὶ νὰ ἀποστηθίσουν τὶς ἀπαντήσεις. Κάθε στρατιώτης χρεωνόταν ἓνα ἀντίγραφο καὶ μετὰ ἀπὸ σχε-

τική μελέτη περνούσε από τον έλεγχο, να διαπιστωθεί αν είχε μάθει καλά τό... μάθημα. Οί έρωτήσεις, παραφθορές κλπ. δέν επιτρέπονταν.

Μά ή ταλαιπωρία τών στρατιωτῶν δέν τέλειωνε ἐδῶ. Ἀκολουθοῦσαν διαγωνισμοί με κριτική ἐπιτροπή ἀπό ἀξιωματικούς πού ἐπιβράβευαν τίς καλύτερες ἀπαντήσεις με τιμητικές ἄδειες...

Ἐπῆρχαν ἀκόμη περιπτώσεις ὅπου οί στρατιῶτες κλήθηκαν νά γράφουν ἔκθεση με θέμα: «Τὸ βαθύτερο νόημα τῆς 21ης Ἀπριλίου» (ἔφημ. «ΚΥΠΡΟΣ», Νοέμβρης 1969). Ὅταν τέλειωνε ή «διδασκαλία», οί στρατιῶτες ἀναλάμβαναν ἄλλα καθήκοντα πού τοὺς ἐπέβαλλαν οί λεγόμενες «ζῶνες ἀσφαλείας»: Οί κατὰ τόπους μονάδες εἶχαν ἐντολή νά μοιράσουν διαφωτιστικό ὑλικὸ στὰ χωριά τῆς περιοχῆς τους καὶ πολλές φορές νά μιλοῦν στὰ καφενεῖα, τοὺς συλλόγους κλπ. Αὐτὲς τίς ἀποστολὲς τίς ἀναλάμβαναν οί στρατιῶτες. Με τὸν τρόπο αὐτὸ προωθοῦσαν καλύτερα τὴν προπαγάνδα καὶ δημιουργοῦσαν ὀξύτητα ἀνάμεσα στοὺς χωρικούς.

Καὶ ποιά ἦταν ή ἀντίδραση τῆς κυπριακῆς κυβέρνησης στίς δεκάδες καταγγελίες πού γίνονταν συχνά ἀπὸ τὴν ἐπιτροπή γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας στήν Ἑλλάδα (ΕΑΔΕ) καὶ τὰ προοδευτικά κόμματα; Στίς ἀρχὲς Φεβρουαρίου 1971 ὁ κυβερνητικὸς ἐκπρόσωπος ἔκανε χωρὶς «αἰδῶ» τὴν πιὸ κάτω δήλωση:

«Ἡ Κυπριακὴ κυβέρνηση ἐπικροτεῖ καὶ ἐπιδιοκιμάζει τὸν τρόπον με τὸν ὁποῖον οί Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ ἐκπαιδεύουν καὶ διαπαιδαγωγοῦν τοὺς ἐθνοφρουροὺς» (ἔφημ. ΤΑ ΝΕΑ 7.2.71).

Σχολιάζοντας τὴν πιὸ πάνω δήλωση ὁ Τάκης Χατζηδημητρίου, γραμματέας τῆς ΕΑΔΕ καὶ τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος ΕΔΕΚ, ἔγραψε στὰ «ΝΕΑ» τῆς Κύπρου:

«Γιατί ή κυβέρνηση ἐπιτρέπει μιὰ διαπαιδαγώγηση πού σημαίνει ἀποστέρηση τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ἀνακρίσεις καὶ βασανιστήρια Χιτλερικοῦ τύπου; Γιατί ἐπιτρέπουμε μιὰ διαπαιδαγώγηση πού δικαιολογεῖ τὰ στρατόπεδα συγκέντρωσης, τίς φυλακίσεις καὶ τὴν ἐθνικὴ διάσπαση; Χρησιμοποιοῦνται οί στρατιῶτες μας ὄχι γιὰ νά φρουροῦν τὴν πατρίδα ἀλλὰ γιὰ νά τοποθετοῦν δικτατορικά συνθήματα καὶ ἐμβλήματα μέσα κι ἔξω ἀπὸ τὰ στρατόπεδα...»

Καὶ κατέληξε:

«Φοβούμεστε ὅτι ἀν ἀφήσουμε ἀνοχύρωτο τὸ μέτωπο τῆς Ἐλευθερίας θὰ διαβρωθεῖ τελικὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἐθνικοαπελευθερωτικὸς μας ἀγώνας. Θὰ ἐξασθενήσει τὴν Κύπρο καὶ θὰ ἀφανίσει τὸν λαὸ μας...»

Σ' ἓνα ἄλλο ἄρθρο του ὁ γνωστὸς ἀγωνιστὴς γράφει (31.1.71, «ΤΑ ΝΕΑ»):

«Ἡ μήπως ἀποξενώνεται ὁ λαὸς ἀπὸ τὴν ἄμυνα τοῦ τόπου καὶ γιὰ ἄλλους λόγους, πού ἔχουν πιὸ πολὺ πολιτικὸ παρά ἀμυντικὸ χαρακτήρα; Ἡ συνθηματολόγηση στὰ στρατόπεδα ὑπὲρ τῆς δικτατορίας. Ἡ προπαγάνδα ὑπὲρ τῆς δικτατορίας. Ἡ χρησιμοποίηση τῶν νέων μας γιὰ συγκέντρωση πληροφοριῶν. Ὅλα αὐτὰ μᾶς βάζουν σὲ πολλὲς ἀπορίες. Ὁρισμένα γεγονότα στὸ στράτευμα δίνουν πιὸ πολὺ τὴν ἐντύπωση τοῦ πο-

Χουντικά συνθήματα στή Μοσφιλωτὴ Κύπρου – μετὰ τὴν «ἀλλαγὴ τοῦ Ἰουλίου».

Παπαδόπουλος καὶ Γρίβας: ἐπιθεώρηση στήν Κύπρο.

λιτικοῦ ὄργανου παρά τοῦ στρατιωτικοῦ ὀργανισμοῦ πού πρέπει νά προετοιμάζεται με μόνο γνώμονα νά πολεμήσει γιὰ τὴν Κύπρο... Ἐμεῖς εἶχαμε στὸ νοῦ κι ὄνειρενόμαστε ἓνα στρατὸ ἔλευθερίας, ἓνα στρατὸ δημοκρατικὸ, ἓνα στρατὸ πού νά ἐνώνει καὶ νά ἐκφράζει τὸ ἀγωνιστικὸ φρόνημα τοῦ λαοῦ».

Μά τὰ πράγματα δέν σταματοῦσαν ἐδῶ. Τὰ πιὸ ἐπίλεχτα μέλη τοῦ στρατοῦ – ὅσοι δηλαδὴ ἀκολουθοῦσαν πιστὰ τίς ὁδηγίες, ἔδειχναν πνεῦμα κατανόησης καὶ ἀνταποκρίνονταν στίς προσδοκίες τῶν ἀξιωματικῶν τῆς χούντας – ἐντάσσονταν στίς πιὸ μαχητικὲς τῆς δυνάμεις. Στίς παραστρατιωτικὲς ὀργανώσεις πού με τὴν καθοδήγηση τῶν διαφόρων πρακτόρων παρακολουθοῦσαν Κύπριους δημοκράτες, φακέλωναν ὅσους μιλοῦσαν ἐναντίον τῆς δικτατορίας, ἐκφώβιζαν, χτυποῦσαν ἀκόμα καὶ με τὴν κάλυψη τῆς ἀστυνομίας καὶ τοῦ κράτους!

Αὐτὲς οί δυναμικὲς ὁμάδες ἀπὸ ἐθνοφρουροὺς πιστοὺς στὴ χούντα ἔδρασαν σὲ μιὰ «πρόβα τζενεράλε», ὅπως χαρακτηρίστηκε ἀπὸ τίς δημοκρατικὲς δυνάμεις, στίς 27 Ἀπρίλη 1971, στὴ διάρκεια μιᾶς εἰρηνικῆς πινακιοφορίας πού ἔκανε ή ΕΑΔΕ γιὰ τὴν ἐπέτειο τῆς 21ης Ἀπριλίου. Κάπου 100 νεαροί, μεταξύ τους πολλοὶ ἐθνοφρουροὶ (πού ἀναγνωρίστηκαν καὶ καταγγέλλθηκαν ἐπὶ ὄνομα λίγες μέρες μετὰ ἀπὸ τίς φωτογραφίες πού δημοσιεύτηκαν στὸν τύπο) ἐπιτέθηκαν – κάτω ἀπὸ τὸ βιλέμμα καὶ χωρὶς τὴν ἐπέμβαση τῆς κυπριακῆς ἀστυνομίας – ἐναντίον 30 μελῶν τῆς ΕΑΔΕ πού διαδήλωναν με πανῶ τὴν ἀντίθεσή τους πρὸς τὸ δικτατορικὸ καθεστῶς... Οί ἐπίσημες καταγγελίες πέρασαν στὸ ἀρχεῖο τόσο τῆς ἀστυνομίας ὅσο καὶ τοῦ στρατοῦ. Ἡ κυβέρνηση δήλωσε ἀγνοία καὶ ή βουλή ἀρνήθηκε νά συζητήσει (ἀκόμα καὶ οί βουλευτὲς τοῦ ΑΚΕΛ) τὴν πρόταση τοῦ Βάσου Λυσσαρίδη, προέδρου τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος Κύπρου ΕΔΕΚ, νά συζητηθοῦν τὰ αἰματηρὰ γεγονότα τῆς ὁδοῦ Σοφοκλέους (ὅπου ἦταν καὶ τὰ γραφεῖα τῆς ΕΑΔΕ). Ἡ «ἀντεθνικὴ» ὅπως χαρακτηρίστηκε βουλή, πού ἔδωσε τὸ πρῶτο παρὸν στὸ κάλεσμα τῆς χούντας, θὰ ἔδινε τὸ δεύτερο λίγα χρόνια ἀργότερα, ὅταν θὰ νομιμοποιῶσε στήν οὐσία τὸν ὀχταήμερο πρόεδρο Σαμψῶν...

Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΦΑΚΕΛΩΝΕΙ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ

Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο λειτούργησε ή χούντα μέσα στήν Ἐθνοφρουρά. Μέθοδες γνωστὲς τόσο στήν Ἑλλάδα ὅσο καὶ στίς ἄλλες χῶρες πού θρῖσκονται κάτω ἀπὸ τὸν ἐλεγχο τῆς Βορειοατλαντικῆς συμμαχίας. Οί ἀδίσταχοι πράκτορες τῆς χούντας δέν σταμάτησαν τὸ καταστροφικὸ ἔργο τους οὔτε κι ὅταν, με τὴν ἀντίδραση τοῦ κυπριακοῦ κράτους, ἄρχισαν σιγὰ σιγὰ νά φανερώνονται τὰ σχέδιά τους. Εἶχαν μιὰ ἐντολή πού ἔπρεπε νά τὴ φέρουν σὲ πέρας. Ὁ Μακάριος ἔπρεπε νά φύγει ἀπὸ τὴ μέ-

ση, οί δημοκρατικές δυνάμεις να τρομοκρατηθούν, ό λαός να λυγίσει, για να επιβληθούν τὰ σχέδιά τους για μετατροπή τής νήσου σέ ΝΑΤΟϊκό προτεκτοράτο.

Τό 2ο Έπιτελικό Γραφείο του Γενικού Έπιτελείου τής Ε.Φ. είχε αναλάβει τὸ φακέλωμα του λαού. Άκόμα και γελοίες περιπτώσεις καταγγέλλονταν ἀπὸ τούς λογῆς λογῆς πράκτορες πού ὄργωναν ὀλόκληρο τὸ νησί και μπαΐναν σὸ φάκελο για να χρησιμοποιηθοῦν στήν κατάλληλη στιγμή.

Άς δοῦμε ὁμως πρῶτα πῶς ἀντιλαμβάνονταν τὸ ρόλο τῶν στρατιωτῶν οί ἐπιτελεῖς τους. Ένα ἀποκαλυπτικό ἔγγραφο πού ἔφτασε στήν ΕΔΕΚ στίς 3.11.72 δίνει τήν εἰκόνα μέσα στήν ὁποία λειτουργοῦσαν και τή δουλικότητα πού χαρακτηριζε τούς διάφορους ἀξιωματικούς-ὄργανα τῶν συνταγματάρχων. Νά μερικά χαρακτηριστικά ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ ἔγγραφο αὐτό, πού φέρει τὰ στοιχεία:

«ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ Άριθμ. Φ. 076/28/52729 Α. Σχεδ. 123 ΑΚΡΩΣ ΑΠΟΡΡΗΤΟ.

Έν ἀρχῇ ὁ κ. Έπιτελάρχης ἀπηύθυνεν χαιρετισμὸν του κ. Άρχηγού και του ἰδίου... και ἀνεφέρθη ἐν ὀλίγοις εἰς τὸν σκοπὸν τής συσκέψεως και ἐν συνεχείᾳ ἐτόνισεν τὰ κάτωθι θέματα:

α (...).

β (...) Τὸ γεγονός ὁμως ὅτι ὄλοι μας εἴμεθα ἀξιωματικοὶ του Έλληνικοῦ στρατοῦ πὸν ἐδημιούργησε τὴν 21ην Ἀπριλίου, μᾶς ἐπιβάλλει ἐνότητα σκέψεως, ἀγάπην, σύμπνοιαν και ἀυστηρὰν προσήλωσιν εἰς τὰς ἐπιταγὰς τής Έθνικῆς κυβερνήσεως.

γ (...) Διατήρησις λοιπῶν μονάδων ὑγιῶν κατὰ τὸ φρόνημα και ἀξιομάχων εἶναι τὸ κυριώτερο μέλημά μας.

δ (...) Μίαν νέαν περίοδον ἐθνικοῦ μεγαλείου ὁμοίου ἐκείνου του 1912-13 πρέπει νὰ δραματιζόμεθα. Πρέπει λοιπὸν νὰ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὸ προσκλητήριο τής Έθνικῆς κυβερνήσεως διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐθνικῶν πόθων. ...

ε (...) Ἡ διαφώτισις τῶν ὀπλιτῶν εἶναι ἀναγκαία. Αἱ μονάδες και τὰ κέντρα ἐκπαιδεύσεως εἶναι ἐργαστήρια δημιουργίας Έλλήνων Στρατιωτῶν. Πρέπει νὰ βλέπετε τούς στρατιώτας εἰς τὰ μάτια (σημ: τὸ μάθημα του Κωνσταντίνου φαίνεται νὰ ἀπέδωσε) πρέπει νὰ τούς διαπλάσετε ἐσεῖς και νὰ συμπληρώσετε ὅ,τι κενὸν ἄφησαν αἱ οἰκογένειαι και τὰ σχολεῖα.

Ὁ διευθυντῆς του 2ου ΕΓ/ΓΕΕΦ εἶναι ἀκόμα πιδ ἀποκαλυπτικός για τὸ πόσο πιστὰ πρέπει νὰ τηροῦνται οί διαταγές τής χούντας. Γράφει τὸ ἔγγραφο:

«α. Ἡ Ένωσις εἶναι ὁ πόθος ὀλόκληρου του Έλληνισμοῦ και πολὺ περισσότερο τῶν ἀξιωματικῶν (...) Έφ' ὅσον ὁμως τὰς τύχας του Έλληνισμοῦ και συνεπῶς και του Κυπριακοῦ χειρίζεται σήμερον ἡ Έθνικὴ Κυβέρνησις τής 21ης Ἀπριλίου 1967, ἡτις εἶναι σὰρξ ἐκ τής σαρκός μας, οὐδεὶς λόγος ἀνήκει εἰς ἡμᾶς. Έμεῖς εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἀκολουθῶμεν πιστῶς τὴν γραμμὴν τής Έθνικῆς Κυβερνήσεως τής Έπαναστάσεως (...) Οὐδεμία παρεκκλισίς ἐκ τής γραμμῆς διότι θὰ εἴμεθα ἐκτὸς ἐπαναστατικῆς γραμμῆς και συνεπῶς ἐκτὸς ἐθνικῆς τοιαύτης (...) Οἱ σχέσεις σας πρέπει νὰ μὴν εἶναι μεμονωμένοι και πρὸς μίαν πολιτικὴν παράταξιν ἀλλὰ πρὸς ὄλας τὰς πολιτικὰς παρατάξεις πλὴν τῶν κομμουνιστῶν και τῶν συνοδοιπόρων...»

Υπογράφουν: ἀντιστράτηγος Χ. Χαραλαμπίδης, Άρχηγός, Δ. Ζέρβας, τμηματάρχης – πρακτικογράφος.

● Τί εἶδους ὁμως πληροφορίες ἦταν αὐτὲς πού οί στρατιῶτες τής Ε.Φ. μάζευαν για νὰ ἐξυπηρετήσουν τίς ἀμυντικές δυνατότητες του νησιοῦ και νὰ βοηθήσουν στήν ἐπισήμανση τῶν θέσεων του ἐχθροῦ για τὴ νικηφόρο ἀντιμετώπισή του; Νά μιά δειγματοληψία ἀπὸ μιά σειρά ἀπορρήτων ἔγγράφων του 2ου Γραφείου πού για πρώτη φορὰ ἐρχονται στή δημοσιότητα:

1. ΑΚΡΩΣ ΑΠΟΡΡΗΤΟΝ

ΠΑΡ. Α.

ΣΥΝ. εἰς Φ 159α/52/3438 1η Νοεμβρίου 1972. Υπογράφουν: Σιούλης Εὐστάθιος, Διευθυντῆς 2ου ΕΓ, και Τιμολέων

Παγουρτζῆς, Διευθυντῆς III ΑΤΔ.:

Α (4). Υπὸ Ε/Κ (Έλληνοκυπρίου) Λυσσαριδικοῦ ἀνεφέρθη ὅτι τὴν 20.10.72 ὁ Λυσσαρίδης ἐπισκεφθεὶς τὸν Μακάριον συνεζήτησεν μετ' αὐτοῦ σχετικῶς περὶ τής νέας συγκλήσεως τής Ἱερᾶς Συνόδου... και ὅτι ὅτι κατὰ ταύτην συνεφωνήθη ὅπως ὁ Μακάριος μὴ παρουσιασθῆ εἰς τὴν Σύνοδον, με τὸ αἰτιολογικὸν ὅτι θεωρεῖ αὐτὴν ἀντικανονικὴν...

6. Υπὸ του Ε/Κ Ἰωάννου Νεοφύτου, ὑπευθύνου του ΠΕΚΑ Εὐρύχους, ἀνεφέρθησαν τὰ κάτωθι:

α. Ἡ εἰς τὴν ἐφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» ἐκάστοτε ἀναγραφομένη στήλη ὑπὸ τὸν τίτλον «ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΩΝ ΔΙΚΤΑΤΟΡΩΝ» συντάσσεται ὑπὸ του Τάκη Χατζηδημητρίου, τής Ἄντρος Παπαϊωάννου και ἐτέρου Ε/Κ συγγενοῦ του Δώρου Ἴλῆα...

δ. Τὸ ΠΕΚΑ σχεδιάζει φυγάδευσιν ἐξ Ἑλλάδος διαφόρων πολιτικῶν κρατουμένων οἱ ὁποῖοι θὰ μεταφερθοῦν εἰς Ἴταλιαν ἢ Γερμανίαν.

7. α. Οἱ Ε/Ε (Έλληνοέλληνες) ὑπεύθυνοι του ΠΕΚΑ ἀνέρχονται εἰς δώδεκα περίπου ἄτομα οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων τυγχάνουν πρῶην ἀξιωματικοί.

β. Μεταξὺ τῶν 12 Ε/Ε προσώπων ὑπάρχουν και πρῶην ἡγετικά στελέχη του ΚΚΕ και ΕΔΑ.

γ. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν δύο στελεχῶν τής ΑΑΑ ἀφίχθησαν εἰς Κύπρον οἱ προαναφερθέντες δώδεκα Ε/Ε, οἵτινες παρελήφθησαν ὑπὸ του Δώρου Ἴλῆα... και ὠδηγήθησαν καθ' ὁμάδας τριῶν ἕως τεσσάρων ἀτόμων εἰς οἰκίας Λυσσαριδικῶν...

II. γ. ΔΙΑΦΟΡΑ:

1. Υπὸ του Ε/Κ Νικολάου Θεοδόση κατοίκου Λυθροδόνα ἀνεφέρθησαν τὰ κάτωθι:

Α. Τὴν 0300 τής 14.10.72 συνέλαβεν ἐπ' αὐτοφώρῳ τούς κατωτέρω συγχωριανούς του οἵτινες εἶχον θέσει πῦρ εἰς τὸ ἀναρτηθὲν, ἐπ' εὐκαιρία δοθείσης χοροεσπερίδος ὑπὸ του ἐθνικοφρόνου σωματείου ΕΛΗΑ πανώ... (ἀκολουθοῦν τὰ ὀνόματα 6 κατοίκων). Ἄπαντες οἱ ἀνωτέρω εἶπεν θὰ τιμωρηθοῦν παραδειγματικῶς διὰ τὴν προᾶξιν των ὡς ἔγινε και εἰς τὸ χωρίον Ἅγιος Παῦλος Λεμεσοῦ...

ε. Υπὸ του Ε/Κ ἀστυνομικοῦ τής CID ἀνεφέρθη ὅτι τὴν 14.10.72 ἔλαβε χώραν εἰς τὸ ἀρχηγεῖον Ἀστυνομίας σύσκεψις ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν καθ' ἣν συνεζητήθησαν μεταξὺ ἄλλων και αἱ πρόσφατοι ἐνέργειαι τῶν ἐνόπλων ὁμάδων και εἰδικώτερον τῶν τοιούτων του στρατηγοῦ Γρίβα...

13. Ἐξ Ε/Κ ἀνεφέρθη ὅτι ὁ Μακάριος παρετήρησεν τὸν Κληρίδην ὅτι προχώρησεν ἀρκετὰ τὰς ἐνδοκυπριακὰς συνομιλίας και δὲν ἔπρεπε νὰ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ἔφτασεν. Ὁ Κληρίδης ἐπιμένει ὅπως ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του αἱ ἐνδοκυπριακαὶ συζητήσεις ἀχθοῦν εἰς λύσιν, ἀντιθέτως ὁ Μακάριος φέρεται δέσμιος ἐναντι του Λυσσαρίδη και ἐνίων κεφαλαιούχων, ἐπιθυμεῖ ὅπως μὴ ἐξευρεθῆ λύσις εἰς τὸ ἐγγὺς μέλλον...

2. Ἀπὸ ἔγγραφο μετὰ τὰ στοιχεία ΑΚΡΩΣ ΑΠΟΡΡΗΤΟΝ Παράρτημα Α,

Συν. εἰς Φ. 159

III ΑΝΩΤ. ΤΑΚΤ. ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

2ον ΕΠΙΤ. ΓΡΑΦΕΙΟΝ 16η Νοεμβρίου 1972:

Α. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

1. ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ

α. ΑΚΕΛ: Υπὸ Ε/Κ βασικοῦ στελέχους του ΑΚΕΛ ἀνεφέρθη ὅτι ἡ ΚΕ του ΑΚΕΛ ἔχει τακτικὰς ἐπαφὰς με ἀνώτερα μέλη τῶν πρεσβειῶν τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν μεθ' ὧν και συζητοῦν τὰς σχέσεις ΑΚΕΛ -ΜΑΚΑΡΙΟΥ -Λυσσαρίδη...

2. Υπὸ ἀδειούχου ὀπλίτου του 3ου ΤΣ ἀνεφέρθη ὅτι εἰς τὴν οἰκίαν του Γεωργίου Χριστοδούλου κατοίκου ΑΡΓΑΚΙΟΥ ΜΟΡΦΟΥ συγκεντροῦνται οἱ κομμουνισταὶ του χωρίου εἰς τούς ὁποίους γίνονται διαφωτιστικὰ ὀμιλία...

3. Υπὸ ἡμετέρου ὄργανου ἀνεφέρθη ὅτι μεταξὺ τῶν Λυσσαριδικῶν οἵτινες εὐρίσκοντο ὡς ἀσφάλεια πλησίον τής ἐξέδρας τῶν ἐπισήμων κατὰ τὴν παρέλασιν τής 28ης Ὀκτωβρίου ἦτο και ὁ καθηγητῆς σωματικῆς ἀγωγῆς του Γυμνασίου Σολέας Κουκκαλαρίδης Χαράλαμπος, ὅστις ἐντὸς του σχολεῖου προπαγανδίζει συνεχῶς ὑπὲρ του Μακαρίου...

5. Τὴν 19.00 τῆς 2.11.72 ἐντὸς τοῦ σωματείου ΕΔΟΝ Ἀλάμπρας ἔλαβεν χώραν συγκέντρωσις τριάκοντα νεανίδων πρὸς ἃς ὠμίλησεν ἀντιπρόσωπος τῆς ΠΕΟ ἀφιχθεὶς ἐκεῖσε διὰ τοῦ ὑπ' ἀρ. 905 ΙΧ ὁχήματος...

7. Ὑπὸ ἡμετέρου ὄργανου ἀνεφέρθη ὅτι οἱ κάτωθι Ε/Κ φοιτηταὶ εἰς Πανεπιστήμια τῆς Ἑλλάδος τυγχάνουν φανατικοὶ κομμουνισταί...»

Ἀκόμη καὶ οἱ ποδοσφαιρικὲς ὀμάδες ἦταν κάτω ἀπὸ στενὴ παρακολούθησιν, ὅπως ἀποκαλύπτει ἔγγραφο μὲ στοιχεῖα:

ΑΚΡΩΣ ΑΠΟΡΡΗΤΟΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α.

Συν. εἰς Φ. 159/51/3211/Α.Σ. 128 17 Ὀκτωβρίου 1972

ΙΙΙ ΑΤΔ 2ο ΕΓ:

Α. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

1. Κομμουνισμός:

(4). Ἀπὸ κομμουνιστικοὺς παράγοντας γίνεται προσπάθεια διὰ τὴν ἐπιστράτευσιν προσώπων (κομμουνιστῶν) διὰ νὰ συμμετάσχουν εἰς τὰς ἐκδρομὰς τῆς ποδοσφαιρικῆς ὀμάδος ΟΜΟΝΟΙΑ εἰς τὴν Ἑλλάδα...

β. (4). Ὑπὸ φανατικοῦ Λυσσαριδικοῦ ἀνεφέρθη ὅτι μαθηταὶ καὶ ὀπλίται τινὲς τῆς Ε.Φ. ἀποτελοῦν τοὺς βασικώτερους πληροφοριοδότες τοῦ Λυσσαρίδου...

Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ΕΑΔΕ Τάκης Χατζηδημητρίου συνηντήθη προσφάτως δις μετὰ τοῦ τέως ὑπουργοῦ ἐξωτερικῶν Σπύρου Κυπριανοῦ, μεθ' οὗ συνεζήτησεν τὴν δημιουργίαν νέου κόμματος ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ...

Αἱ συναντήσεις μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω θὰ συνεχιστοῦν καὶ ὑφίσταται πιθανότης εἰς ἐπομέναις τοιαύτας νὰ λάβῃ μέρος καὶ ὁ ἴδιος ὁ Λυσσαρίδης...

10. Ὑπὸ ἡμετέρου ὄργανου ἀνεφέρθη ὅτι ὁ πρωτοετῆς μαθητῆς τοῦ ΑΤΙ... τυγχάνει πληροφοριοδότης τοῦ ΑΚΕΛ παρακολουθῶν πλὴν τοῦ ΑΤΙ καὶ τὴν καφετηρίαν ΣΙΡΟΚΟ ὡς καὶ τὴν τοιαύτην ΤΖΩΝ ΚΕΝΝΕΝΤΥ...

ΓΕΝΙΚΗ ΕΝΤΥΠΩΣΙΣ

α. Συνεχίζεται ἡ προσπάθεια τῶν ἀριστερῶν ὁργανώσεων

ΑΚΕΛ-ΕΔΕΚ πρὸς προσέλκυσιν νέων ὁπαδῶν...»

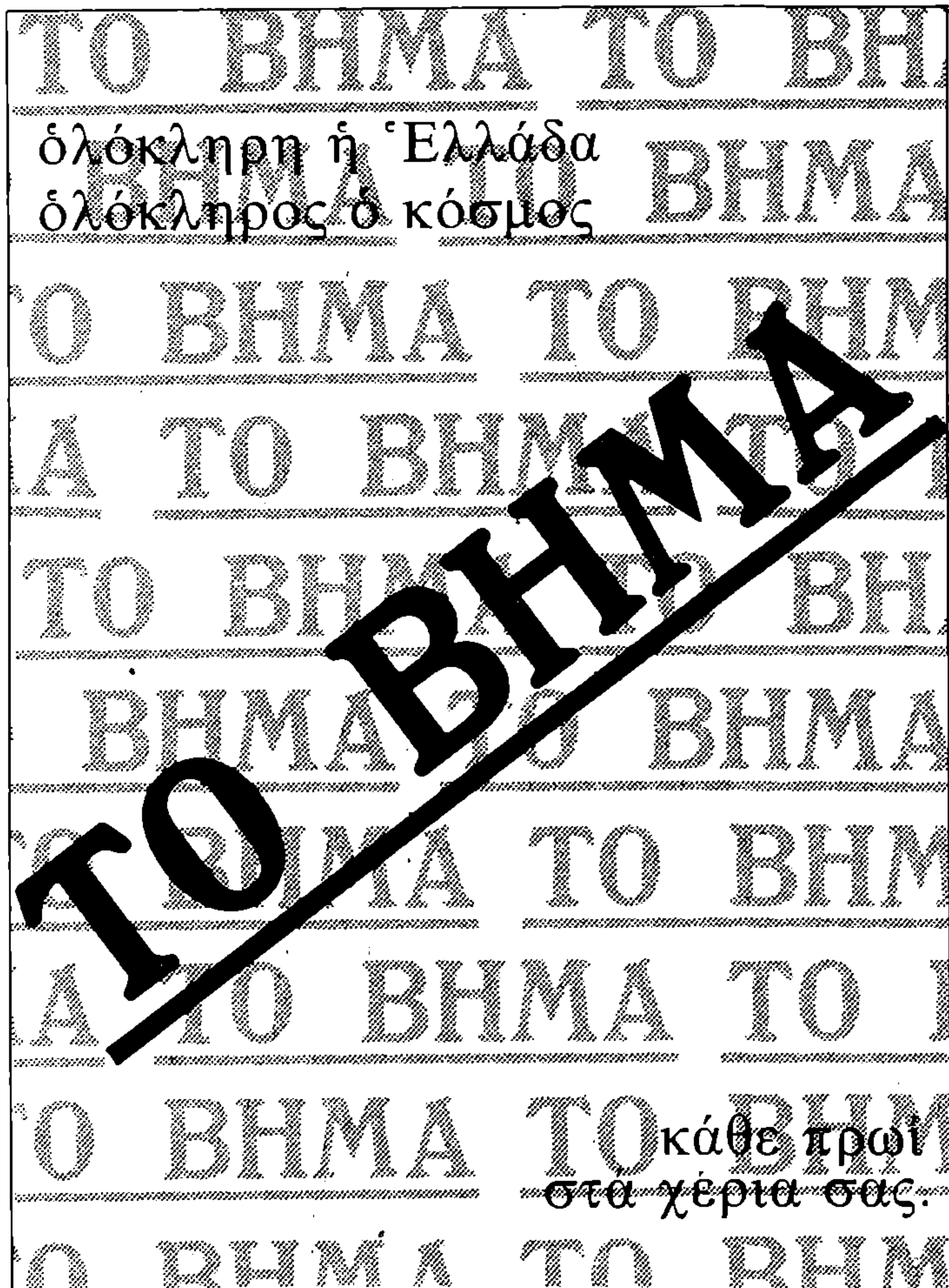
Ἄλλὰ καὶ ἡ διακίνηση τῆς ἐφημερίδας «ΤΑ ΝΕΑ» ἦταν κάτω ἀπὸ τὸ ἄγρυπνο βλέμμα τῆς Ἐθνοφρουρᾶς: Στὸ ΑΠΟΡΡΗΤΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α. ΙΙΙ ΑΤΔ Συν. εἰς Φ. 159/α 2ον ΕΓ 2 Ὀκτωβρίου 1972 διαβάζουμε:

ε. 2. ὑπὸ Ε/Κ στελέχους τῆς ΚΕ τῆς ΕΔΕΝ ἀνεφέρθη ὅτι ὁ ἠθοποιὸς Νίκος Σιαφκάλης τυγχάνει φανατικὸς ὑποστηρικτῆς τῆς ΕΔΕΝ καὶ ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἄρτιαν κυκλοφορίαν τῆς ἐφημερίδος «ΤΑ ΝΕΑ» δι' ἧς καὶ ἐπισκέπτεται συχνάκις τὰ διάφορα πρακτορεῖα ἀναφέρων ἅμα εἰς τὸν Λυσσαρίδου πᾶσαν ἀνωμαλίαν ἢ παρατήρησιν...

(4). Εἰς γενομένην συζήτησιν ἐντὸς καφετερίου τοῦ Ἀγ. Κασσιανοῦ ὁ Διευθυντῆς τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τῆς περιοχῆς ἐξεφράσθη λίαν κολακευτικῶς ὑπὲρ τῆς Ἐθνικῆς κυβερνήσεως...

Ἀκριβῆς ἀντίγραφον Κατσανάκης Πάρις Δ. 2ου ΕΓ, Ξενοφῶν Σταύρου, Διευθυντῆς ΙΙΙ ΑΤΔ.

● Δέκα σχεδὸν χρόνια λειτούργησαν τὰ πράγματα μ' αὐτὸ τὸν τρόπο. Ἡ Ἐθνικὴ Φρουρὰ ἀπὸ ὄργανο προάσπισης τῶν συμφερόντων τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ μετατράπηκε σ' ἓνα ὄργανο καταπίεσης, παρακολούθησιν καὶ ἐκφοβισμοῦ τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων. Κι ὅλη αὐτὴ ἡ δραστηριότητα τῆς Ἐθνοφρουρᾶς, ἡ συμμετοχὴ πολλῶν μελῶν τῆς σὲ παράνομες ὁργανώσεις, ἡ ἀντίθεσή τους πρὸς τὸν πρόεδρο Μακάριο καὶ ἡ ἀπόφασί τους νὰ χτυπήσουν μὲ κάθε τρόπο τὸ δημοκρατικὸ κίνημα στὴν Κύπρο, γινόταν καθημερινὰ φανερότερη. Ἡ ἀνοχὴ τῆς κυβερνήσεως ἀποχαλίνωσε τοὺς διασπαστὲς καὶ ἐκφόβισε ἀκόμη περισσότερο τὸν κόσμον. Κι ὅταν ὁ Μακάριος θὰ ἀποφάσιζε νὰ πάρει «δραστικὰ μέτρα», ἦταν ἤδη ἀργά: Ἡ συνωμοσία ἔμπαινε πιά στὸ τελικὸ στάδιο. Ἡ Ἐθνικὴ Φρουρὰ θὰ ἐπαιζε τὸν κύριον ρόλον σ' αὐτὴ τὴ φάσιν. Ἡ προετοιμασία, ἰδεολογικὴ, ψυχολογικὴ, πρακτικὴ, εἶχε ἤδη ὀλοκληρωθεῖ. Ὁ στρατὸς γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ γινόταν ἀντὶ προστάτης δυνάστης τοῦ λαοῦ μας...

κώστας βεργόπουλος

**ΤΟ
ΑΓΡΟΤΙΚΟ
ΖΗΤΗΜΑ
ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ**

ἡ κοινωνικὴ ἐνωμάτωση τῆς γεωργίας

β' ἐκδοσὴ
πεβλογος Σαμίε Ἀμίν

ἐξάντας

ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ υπήρξε πάντα ή «σκληρή πέτρα» πάνω στην οποία δοκιμάστηκε ή ελληνική έθνική πολιτική και αποδείχτηκε, τουλάχιστο, ή ανεπάρκειά της και ό κυρίαρχος ρόλος τών «ξένων» στη διαμόρφωσή της. Ένας μικρός λαός παλεύει έδω και χρόνια για ν' αποκτήσει τó δικαίωμα να καθορίσει ό ίδιος τó μέλλον του. Λαοί που ξεκίνησαν πιο ύστερα τόν έθνικοαπελευθερωτικό τους αγώνα, όπως ή Άλγερία, ή Άγκόλα κ.ά. είναι σήμερα κυρίαρχα και ανεξάρτητα κράτη. Αντίθετα ή Κύπρος βρίσκεται σήμερα ντέ φάκτο διχοτομημένη και αντιμετώπιζει τούς πιο σοβαρούς ίσως κινδύνους της ιστορίας της που συνιστούν πραγματική απειλή για τήν ίδια τήν έθνική ύπόσταση τών Κυπρίων. Η μη ύπαρξη αὐτονομίας τού αγώνα τού κυπριακού λαού παρουσίασε τήν αντίφαση να υπάρχει από τή μια ένας αγώνας που αντικειμενικά να έχει αντιαποικιακό-αντιιμπεριαλιστικό χαρακτήρα κι από τήν άλλη να έχει σαν κύριο στήριγμα, «καθοριστικό» θά μπορούσε να πει κανένας, μια χώρα πλήρως έξαρτημένη και υποδουλωμένη στις αποικιστικές και ιμπεριαλιστικές δυνάμεις. Ο σταθερός «δυτικός δογματισμός» τής ελληνικής πολιτικής, ή οποία με τή Χούντα άγγιζει τά όρια τού «έθνικού ξεπουλήματος», όδήγησε σε περιπέτειες έθνικής αναξιοπρέπειας και στην τελευταία τραυματική έμπειρία τού πραξικοπήματος, που συνιστοῦσε άνοιχτή έθνική προδοσία.

Η ΔΙΑΡΚΗΣ έπιβουλή κατά τής Κύπρου τής κυριαρχούσας σε κάθε ιστορική φάση δύναμης δέν έχει βέβαια τήν αιτιολογία της στους πλούσιους πλουτοπαραγωγικούς πόρους τού νησιού αλλά στην πολύ σημαντική στρατηγική της θέση. Έτσι λοιπόν όταν ή άγγλική αποικιοκρατία υποχώρει αφήνοντας πίσω της τις συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου, κι ένα σύνταγμα κλασικό προϊόν τού βρετανικού δόγματος «διαίρει και βασίλευε» που μοίραζε τήν έξουσία ανάμεσα σε Τούρκους και Έλληνες Κύπριους με βάση αναλογίες, και τή συνθήκη έγγυήσεως που καθιέρωνε τήν παρουσία στρατιωτικών αποσπασμάτων τριών χωρών μελών τού ΝΑΤΟ, ή Κύπρος ήταν τυπικά μια ανεξάρτητη χώρα, στην ουσία όμως μια κλασική περίπτωση μεταποικιακής δεσμευμένης χώρας. Οί Άγγλοι εξασφάλιζαν τις προϋποθέσεις διαδοχής τους από τις ΗΠΑ, θέλοντας να κρατήσουν και κάποιο ρόλο για τούς έαυτούς τους.

ΤΟ ενδιαφέρον τών ΗΠΑ για τήν Κύπρο εκδηλώνεται άνοιχτά ύστερα από τις διακοινοτικές συγκρούσεις τού 1963-64 που έντεχνα υποκίνησαν οί Άγγλοι, παραπλανώντας τόν Μακάριο να υποβάλει τά γνωστά 13 σημεία για τήν τροποποίηση τού Συντάγματος, με τήν υποβολή μιας δλόκληρης σειράς διχοτομικών σχεδίων με στόχο πάντοτε τήν υπαγωγή τής Κυπριακής Δημοκρατίας κάτω από τήν άμερικανική και νατοϊκή κηδεμονία (Σχέδια Μπώλ, Σάυρους Βάνς, Άτσετσον

Γιατί φτάσαμε στο πραξικόπημα του Ιουλίου '74

του Γιώργου Τσαλακού

κ.λπ.). Ο Μακάριος όμως, όχυρωμένος πίσω από τήν άδέσμευτη πολιτική του - τά σπέρματά της φτάνουν στα 1956, όποτε παίρνει μέρος στη Συνδιάσκεψη τού Μπαντουνγκ (στην Ινδία) - άπορρίπτει πεισματικά τó ένα μετά τó άλλο αυτά τά σχέδια, παρατείνοντας τόν «πονοκέφαλο» για τις ελληνικές κυβερνήσεις και σπρώχνοντας τήν ιμπεριαλιστική τακτική σε πιο προχωρημένες μεθόδους.

ΓΙΑΤΙ φτάσαμε όμως στο πραξικόπημα τής 15ης Ιουλίου 1974, τί ήταν και πώς λειτούργησε μέσα στη γενικότερη ιμπεριαλιστική πολιτική και τί, τέλος, σήμαινε για τήν «εὐπαθή» περιοχή τής Α. Μεσογείου αλλά και για τή γενικότερη δυναμική; Ύστερα από δυό χρόνια μια συνολική σύλληψη, στο βαθμό που είναι κατορθωτή, είναι αναγκαία.

ΥΣΤΕΡΑ από τήν ήττα τους στην Άπω Άνατολή, οί ΗΠΑ οδηγούνται σε μια ίσχυροποίηση τών θέσεών τους στην Άνατολική Μεσόγειο και τή Μέση Άνατολή με προεξάρχοντα πληρεξούσιο τó Ισραήλ και σ' επικουρικό ρόλο τά καθεστώτα τού Ιράν και τής Ελλάδας. Ο πλήρης έλεγχος τής περιοχής τών πετρελαίων και τής διώρυγας τού Σουέζ, όπως επίσης και ή ποδηγέτηση τών άραβικών προοδευτικών κινήματων που πιθανόν σε κάποια φάση προκαλοῦσαν «έμπλοκές» - σήμερα ό Λίβανος - ήταν πρωταρχικός τους στόχος. Άπαραίτητη όμως για τή λειτουργία αὐτοῦ τού συστήματος (άξονας: Ελλάδα - Ισραήλ - Ιράν) ήταν ή ενίσχυση τού Ισραήλ, που ήδη μετά τόν πόλεμο τού Οκτώβρη '73 άρχισε να παρουσιάζει συμπτώματα ανεπάρκειας.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ που προκύπτουν από τó έγγραφο που έχουμε στα χέρια μας και που σύντομα θά δημοσιεύσουμε δλόκληρο στο «ΑΝΤΙ» άποκαλύπτουν ότι:

α. Ο χρόνος πτήσεως τών ΦΑΝΤΟΜΣ από τήν Κύπρο για τó Ισραήλ είναι 6 λεπτά, για τή διώρυγα τού Σουέζ 8 λεπτά, για τή Λατάκια (Συρία) 3 λεπτά.

β. Υπάρχουν πάντα σχέδια τού ΝΑΤΟ για τή μετατροπή τής Κύπρου σε «άβύθιστο άεροπλανοφόρο».

γ. Η εκπαιδευτική βάση πιλότων

του ΝΑΤΟ από τή Σαρδηνία θά μεταφερθεί στην Άνατολική Κύπρο.

δ. Ο Άρχιεπίσκοπος Μακάριος άρνήθηκε λίγο πριν τó πραξικόπημα πρόταση τού ΝΑΤΟ για τή χρησιμοποίηση τών βάσεων τής νήσου για εκπαιδευτικούς σκοπούς.

ε. ΤΟ ΝΑΤΟ προσπαθεί να επεκτείνει τή νότια πτέρυγά του προς τήν Άν. Μεσόγειο ώστε να μπορέσει να «σμίξει» με τó Ισραήλ, γιατί τó Ισραήλ έχει ανάγκη έμμεσης βοήθειας από γειτονικές χώρες. Άνώτατοι άξιωματικοί τού Ισραηλινού Έπιτελείου πήραν μέρος σε άσκήσεις τού ΝΑΤΟ που έγιναν στη Μεσόγειο. Η όργανική σύνδεση μεταξύ ΝΑΤΟ - Ισραήλ έχει δυναμώσει.

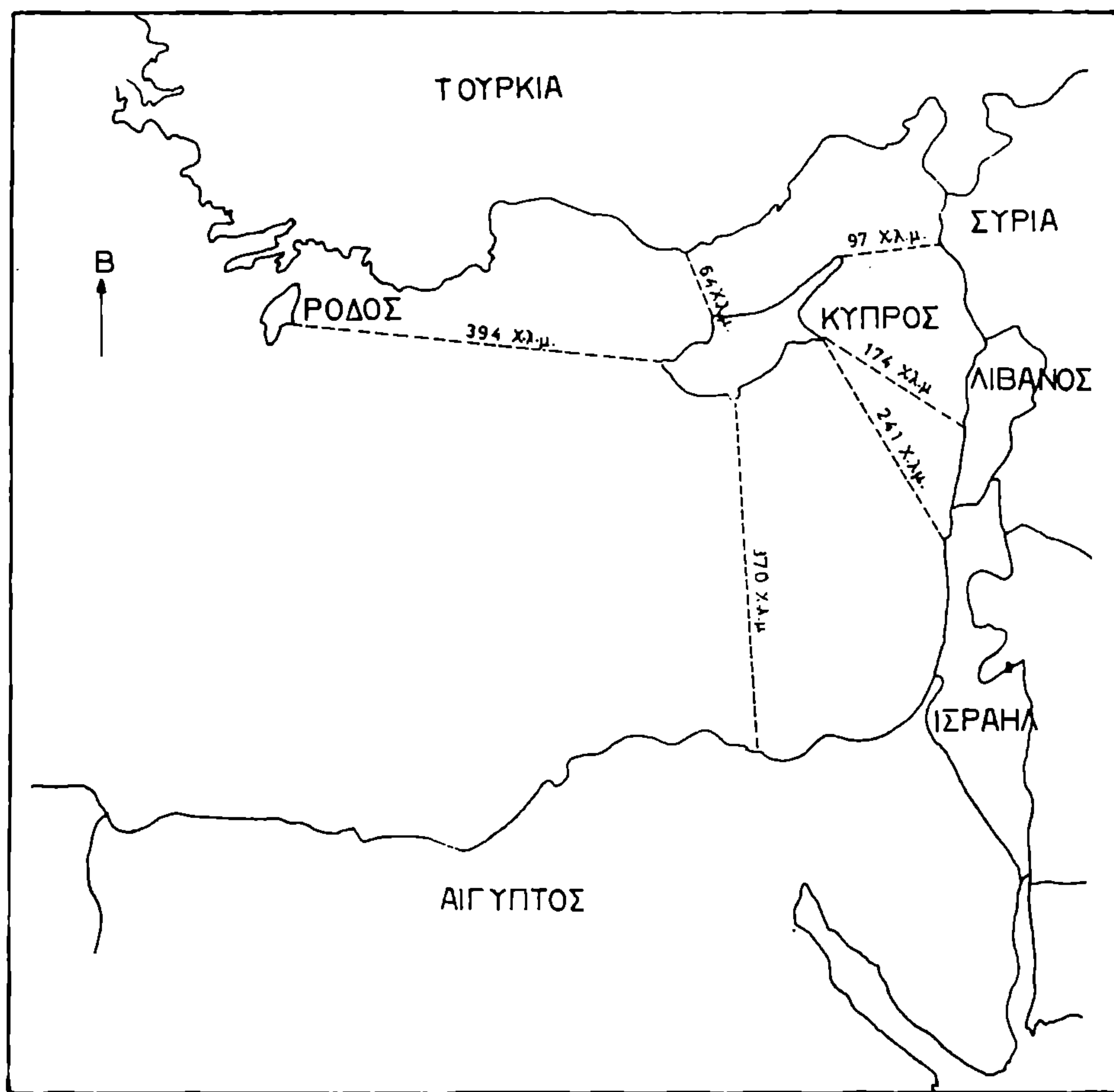
στ. Μια καινούργια ναυτική βάση πρόκειται να ιδρυθεί στο κατεχόμενο τμήμα τής Κύπρου.

ΜΕ ΑΥΤΑ τά σχέδια ή προσθήκη τής Κύπρου σαν τέταρτου τροχού στον άξονα Ελλάδα - Ισραήλ - Ιράν παρουσιαζόταν αναγκαία για τά ιμπεριαλιστικά σχέδια στην περιοχή. Ο Μακάριος όμως άρνιόταν επίμονα να δεχθεί όποιοδήποτε σχέδιο που θά εξασφάλιζε τήν άμερικανονατοϊκή επικυριαρχία.

Η ΑΛΛΑΓΗ τής ιμπεριαλιστικής τακτικής, ύστερα από τήν άποτυχία τών «άπευθείας έπεμβάσεων» (Βιετνάμ - Λάος - Καμπότζη) όδήγησε τούς ιμπεριαλιστικούς κύκλους στις «έπεμβάσεις δια πληρεξουσίων». Ήδη τó έπιτυχημένο προηγούμενο τού Ισραήλ υπήρχε. Η νέα αὐτή τακτική καθορίζει και τή μεθοδολογία τού ιμπεριαλιστικού σενάριου που εφαρμόστηκε με έπιταχυνόμενο ρυθμό στην τελευταία φάση (από τó 1967, με τή «νόσφιση» τής έξουσίας από τή Χούντα). Μια σημαντική βέβαια άποστολή της ήταν τó κλείσιμο τού κυπριακού, που όδήγησε στο πραξικόπημα και τήν εισβολή.

ΤΟ ιμπεριαλιστικό σενάριο ήταν άπόλυτα προσαρμοσμένο στις «τοπικές» συνθήκες και είχε σαν βασική άρχή τήν έκμετάλλευση τής έθνολογικής σύστασης τού πληθυσμού. Οί δομές τού Συντάγματος, στην ουσία τους «διαιρετικές», υποβοηθοῦσαν πολύ. Οί δυό «μητέρες - πατρίδες», - τó ξενοκίνητο καθεστώς τής ελληνικής Χούντας και ή τουρκική ήμιχούντα - χρησιμοποιήθηκαν σαν πληρεξούσιοι διείσδυσης. Ταυτόχρονα ένα έσωτερικό πρόγεφύρωμα και διάδοχες καταστάσεις που θά δεχόντουσαν να έξυπηρετήσουν τά ιμπεριαλιστικά σχέδια που άρνιόταν ό Μακάριος, ήταν άπόλυτα αναγκαίο. Η διείσδυση τής Ελλάδας και τής Τουρκίας στις δυό κοινότητες και, ό έλεγχος πάνω στις ένοπλες δυνάμεις τού νησιού έκαναν εύκολη τήν έπιβολή μιας άμερικανονατοϊκής λύσης. Στην τουρκοκυπριακή κοινότητα ό έλεγχος τής Άγκυρας μέσω Ντενκτάς ήταν πλήρης. Τά πράγματα όμως στην έλληνοκυπριακή είχαν μια άλλη πορεία. Ο Μακάριος άρνιόταν να υπακούσει στις προσταγές τού «έθνικού κέντρου». Έτσι ή συνωμοσία για ένα διάστημα παίρνει τή μορφή συνωμοσίας έν-

αντίον του προέδρου Μακαρίου και εκδηλώνεται με τις επανειλημμένες δολοφονικές απόπειρες εναντίον του, και τον εκκλησιαστικό εκβιασμό. Μέσα από μερικότερες κλιμακούμενες φάσεις ο κύριος στόχος ήταν η απομάκρυνση του προέδρου Μακαρίου, και σε περίπτωση που κάποια φάση πετύχαινε, δεν θα ήταν αναγκαία ή επόμενη. Το πραξικόπημα παρέμενε σ' αυτό το σενάριο «ή εσχάτη ανάγκη». Όταν ο εκκλησιαστικός εκβιασμός αποτυγχάνει με τη σύγκληση από το Μακάριο της λεγομένης Μείζονος και Υπερτελούς Συνόδου στη Λευκωσία, ή οποία καθαιρεί τους «τρεις μητροπολίτες», έρχεται ο πολιτικός εκβιασμός, που εγκαινιάζεται με την ανοικτή τρομοκρατική δράση της ΕΟΚΑ Β' εναντίον των πατριωτικών δυνάμεων και κάθε κρατικής παρουσίας. Στόχος είναι η «διάλυση» του κράτους, ώστε να μη μπορεί ο Μακάριος να ελέγχει τα πράγματα.

ΑΛΛ' όταν – μετά το θάνατο του Γρίβα – ή ΕΟΚΑ Β', ελεγχόμενη και καθοδηγούμενη από τη Χούντα, αποτυγχάνει – στις αρχές Ιουλίου 1974 συλλαμβάνεται από το Έφεδρικό Σώμα της Κυπριακής Αστυνομίας ο ηγετικός της πυρήνας με επικεφαλής τον Λευτέρη Παπαδόπουλο – το ανοικτό πραξικόπημα είναι πια για τους αμερικανονατοϊκούς κύκλους μια «πρώτη ανάγκη». Ο Μακάριος, που είχε συλλάβει το νόημα των στιγμών, με τη θέση του για την αποπομπή των Έλλήνων αξιωματικών και τη βαθμιαία διάλυση της Έθνικης Φρουράς, φαινόταν ικανός να ανατρέψει τα συνολικά σχέδια; αφαιρών-

τας κάθε πρόσχημα για επέμβαση στην Κύπρο.

ΠΟΙΟ όμως ήταν το γενικότερο σχέδιο; Πραξικόπημα – Δολοφονία του προέδρου Μακαρίου και της δημοκρατικής ηγεσίας – Κατάληψη της εξουσίας από μια προσωρινή διακυβέρνηση – Εισβολή της Τουρκίας και κατοχή – Απαίτηση για «επάνοδο στη συνταγματική τάξη» (με τον Μακάριο νεκρό και χωρίς δημοκρατική ηγεσία), με την προοπτική πως ή καινούργια αυτή «συνταγματική τάξη» θα δεχόταν τα ιμπεριαλιστικά σχέδια με βάση τα τραγικά τετελεσμένα που δημιούργησαν πραξικόπημα και εισβολή, που σε τέτοια περίπτωση θα καταδίκαζαν εκ του ασφαλούς. Στη Χούντα της Αθήνας όμως οι Άμερικανοί και ο Κίσινγκερ έδωσαν μια άλλη έκδοση για να κολακεύσουν το «έθνικό της φιλότιμο». Άμέσως μετά την τουρκική εισβολή, ή πραξικοπηματική κυβέρνηση θα κήρυσσε την ένωση του υπόλοιπου τμήματος με την Ελλάδα.

ΤΟ σχέδιο απέτυχε σ' ένα σημείο. Τη δολοφονία του προέδρου Μακαρίου, που διεθνώς εξακολουθούσε να εκπροσωπεί το ενιαίο κυπριακό κράτος. Η «δυσχέρεια» αυτή οδήγησε σε μερική τροποποίηση των σχεδίων και ή παλλαϊκή απαίτηση για επάνοδο στη συνταγματική νομιμότητα, με τον Μακάριο, σε μια περίοδο «μεταπραξικοπήματος» με τον κ. Κληρίδη «πρόεδρο», ύστερα από υπόδειξη του Άμερικανού πρεσβευτή στη Λευκωσία Νταϊήβις. Η δημοκρατική όμως κινητοποίηση του κυπριακού λαού ανέτρεψε και

αυτή την απόπειρα «υποκατάστασης» της συνταγματικής νομιμότητας. Και ο Μακάριος επανήλθε. Τα σχέδια που ξεκίνησαν με άφετηρία το πραξικόπημα συμπληρώνονταν με την εσωτερική διχοτόμηση (τουρκικό και ελληνικό κρατίδιο) με πειθήνιες κυβερνήσεις, μια ανίσχυρη ουσιαστικά κεντρική όμοσπονδιακή κυβέρνηση που θα εξασφάλιζε τη συγκαλυμμένη αμερικανονατοϊκή κηδεμονία, όποτε ή Κύπρος θα έντασσόταν οργανικά πια στο σύστημα έλέγχου της Μεσανατολικής περιοχής. Η εμπλοκή όμως που αναφέραμε οδήγησε το τελευταίο αυτό μέρος των σχεδίων σε αναστολή και στην προσπάθεια των ιμπεριαλιστικών κύκλων για την επίβολή τους μέσω κάποιου «διπλωματικού συμβιβασμού» αντί με ανοικτή δράση. Και ή ιμπεριαλιστική πολιτική επεξεργάζεται νέες μεθοδεύσεις.

ΕΙΝΑΙ διαφανές ότι πραξικόπημα και εισβολή λειτούργησαν στο ίδιο πλάνο. Υπήρξαν οι δίδυμες φάσεις της ίδιας συνωμοσίας, της οποίας το σενάριο συντονιζόταν από τον Κίσινγκερ, με επί μέρους τροποποιήσεις, ανάλογα με τις κάθε φορά εξελίξεις. Οι πραξικοπηματίες χρησιμοποίησαν ανοικτά τα ελληνικά διάσημα για να διευκολύνουν την Τουρκία στην προβολή προσχημάτων για την εισβολή. Μια μήνυση πρόκειται σε λίγο καιρό να υποβληθεί εναντίον αξιωματικών που κατά τη διάρκεια της εισβολής επέδειξαν «ολιγωρία και ανοχή». Απ' αυτή την πλευρά θα είναι ενδιαφέρουσα ή διασαφήνιση της «ελληνικής συμβολής» στην τουρκική επεκτατική επιχείρηση.

ΣΤΗΝ άλλη όχθη ή Σοβιετική Ένωση, έχοντας σαν πρώτη ένδειξη των γεγονότων την επιβασία του καθεστώτος Σαμπών στην εξουσία, θεώρησε το πρόβλημα «ένδονατοϊκή διαφορά» και στάθηκε πολύ επιφυλακτική απέναντι των όσων συνέβαιναν στην Κύπρο, περιοριζόμενη στην απαίτηση για επαναφορά της συνταγματικής νομιμότητας, αποφεύγοντας όμως την ενεργό παρέμβαση. Με την επιστροφή του προέδρου Μακαρίου ή Σοβιετική πολιτική υποστήριξη στο διεθνές επίπεδο παρέχεται άφθονη. Η Σοβιετική θέση στο Λίβανο παρέχει κάποιο μέτρο κατανόησης και για τη θέση της στην Κύπρο στην κρίσιμη περίοδο.

Η ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΗ συνωμοσία που κορυφώθηκε με το πραξικόπημα το οποίο λειτούργησε σαν το κλειδί που άνοιξε τους ασκούς των ανέμων για τα τουρκικά αποβατικά, και την εισβολή, προώθησε σ' ένα μεγάλο βαθμό τα σχέδια των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ στην Κύπρο αλλά και σ' ολοκλήρωση την περιοχή. Η ελληνική πολιτική στάθηκε να ξια εξαιτίας του «δυτικού δογματισμού» της αλλά και της παντελούς άγνοιας του προβλήματος από την κυβέρνηση του κ. Καραμανλή, στον οποίο ή Χούντα παράδωσε ύστερα από την πρωτοφανή έθνικη προδοσία την εξουσία, μη κατανοώντας το μέγεθος των ιστορικών στιγμών.

Τὸ ἰδιοκτησιακὸ στοιχεῖο πρὶν καὶ μετὰ τὴν εἰσβολή

τοῦ Γ. Καρούζη

Τὸ ἐδαφικὸ, ἔστω καὶ κάπως ἀργά, ἄρχισε νὰ συνειδητοποιεῖται, τόσο στὴν Κύπρο ὅσο καὶ στὸ ἐξωτερικὸ, σὰν ἡ πιὸ σοβαρὴ πτυχή τοῦ χρονίζοντος κυπριακοῦ προβλήματος. Σ' αὐτὸ τὸ ἄρθρο θὰ καταβληθεῖ μιὰ προσπάθεια νὰ περιγράψουμε καὶ ἀναλύσουμε τὸ ἰδιοκτησιακὸ καθεστῶς πρὶν καὶ μετὰ τὴν εἰσβολή καὶ θὰ ἐκφέρουμε τὶς ἀπόψεις μας πάνω σὲ ποσοστὰ ἐδάφους πού ἂν τελικὰ υἱοθετηθοῦν δὲν θὰ ἐπηρεάσουν τὰ δικαιώματα καὶ τὸ μέλλον τόσο τῶν Ἑλληνοκυπρίων ὅσο καὶ τῶν Τουρκοκυπρίων.

1. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΩΝ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΙΣΒΟΛΗ

α) Κατανομή σ' ὅλη τὴν ἔκταση τῆς Κύπρου

Πάνω στὸ θέμα τοῦτο ἔγιναν διάφορες μελέτες τόσο ἀπὸ τὴν κυβερνῆση ὅσο καὶ ἀπὸ ἄλλους παράγοντες, χωρὶς νὰ ὑπάρχει σοβαρὴ διαφορὰ στὰ ἀποτελέσματα τῆς ἔρευνας. Τὰ στοιχεῖα τοῦ Κτηματολογικοῦ καὶ Χωρομετρικοῦ Τμήματος ἔχουν ὡς ἑξῆς:

ἑλληνικὲς ἰδιοκτησίαι (σὲ σκ.) ¹	% τουρκικὲς ἰδιοκτησίαι (σὲ σκ.)	ἀρμενικὲς, μαρωνιτικὲς, κ.λπ. ἰδιο- κτησίαι (σὲ σκ.)	% μαρωνιτικὲς, κ.λπ. ἰδιο- κτησίαι (σὲ σκ.)	κρατικὰ δάση, οἰκισμοί, δρόμοι, πο- ταμοὶ κ.λπ. (σὲ σκ.)	% κρατικὴ γῆ, (σὲ σκ.)		
4.123.711	59,6	852.455	12,3	91.406	1,4	1.847.820	26,7

Οἱ πιὸ πάνω ἀριθμοὶ δείχνουν πὼς ἐξαιρουμένων τῶν κρατικῶν γαιῶν ἡ ἑκατοστιαία ἀναλογία τῆς ἰδιοκτησίας ἔχει ὡς ἀκολούθως:

Ἑλληνες	81,37%
Τοῦρκοι	16,82%
Ἀρμένιοι, Μαρωνίτες, κ.λπ.	1,81%
Σύνολο	100,00%

Ἡ ἴδια μελέτη γιὰ τὶς ἰδιοκτησίες πού ἔγινε ἀπὸ τὸ Γεωγραφικὸ Ὀμιλο Κύπρου σὲ συνεργασία μὲ τὸν Prof. Richard Patrick ἔδωσε τὰ ἀκόλουθα ἀποτελέσματα:

ἑλληνικὲς ἰδιοκτησίαι (σὲ σκ.)	% τουρκικὲς ἰδιοκτησίαι (σὲ σκ.)	ἀρμενικὲς, μαρωνιτικὲς, κ.λπ. ἰδιο- κτησίαι (σὲ σκ.)	% μαρωνιτικὲς, κ.λπ. ἰδιο- κτησίαι (σὲ σκ.)	κρατικὰ δάση κρατικὴ γῆ, οἰκισμοί, δρόμοι, ποταμοὶ κ.λπ. (σὲ σκ.)	% κρατικὴ γῆ, (σὲ σκ.)		
4.092.600	59,2	892.600	12,9	109.000	1,6	1.821.192	26,3

Οἱ πηγὲς τῶν δυὸ αὐτῶν πινάκων εἶναι οἱ ἀκόλουθες:

● Στὴν περίπτωσι τοῦ πίνακα τοῦ Κτηματολογικοῦ καὶ Χωρομετρικοῦ Τμήματος ἡ κύρια πηγή εἶναι οἱ ἐγγεγραμμένες καὶ καταχωρημένες ἰδιοκτησίες στὰ ἀρχεῖα τοῦ Τμήματος πού δὲν ἐπιδέχονται ἀμφισβήτηση.

● Οἱ πηγὲς τοῦ δευτέρου πίνακα εἶναι: α) ἡ ἀπογραφή τοῦ 1946, β) ἡ ἀπογραφή τοῦ 1960, γ) τὰ κτηματικὰ σχέδια τῶν χωριῶν, δ) οἱ κατάλογοι ἀγροφυλακῆς καὶ ε) ἡ εἰδικὴ ἔρευνα τοῦ καθηγητοῦ Richard Patrick.

Φαίνεται πὼς ἡ διαφορὰ εἶναι ἀσήμαντη καὶ μάλιστα διαφορὰ ὑποδιαίρεσης μονάδας. Ἔτσι τὰ πιὸ πάνω ἰδιοκτησιακὰ στοιχεῖα δείχνουν πὼς οἱ Τουρκοκύπριοι κατέχουν τίτλους ἰδιοκτησίας μόνο γιὰ 12,3% τῆς κυπριακῆς γῆς (σύμφωνα μὲ τὰ στοιχεῖα τοῦ Κτηματολογικοῦ καὶ Χωρομετρικοῦ Τμήματος) καὶ ὅτι ὁ τελευταῖος ἰσχυρισμὸς τῶν Τουρκοκυπρίων ὅτι κατέχουν 33% εἶναι ἀβάσιμος καὶ ἀνυπόστατος.

β) Κατανομή κατὰ ἐπαρχία

Ἡ κατὰ ἐπαρχία κατανομή τῶν ἑλληνοκυπριακῶν καὶ τουρκοκυπριακῶν ἰδιοκτησιῶν ἔχει ὡς ἀκολούθως:²

ἐπαρχία	ἑλληνικὲς ἰδιοκτησίαι (σὲ σκ.)	%	τουρκικὲς ἰδιοκτησίαι (σὲ σκ.)	%
Κερήνεια	307.896	64,3	61.061	12,7
Ἀμμόχωστος	928.024	62,8	179.922	12,2
Λάρνακα	458.076	54,4	139.338	16,6
Λεμεσὸς	711.078	68,3	99.702	9,6
Πάφος	588.725	53,6	149.613	14,4
Λευκωσία	1.251.318	61,6	222.819	11,0
Σύνολο	4.215.117	61,0	852.455	12,3

Πηγή: Κτηματολογικὸ καὶ Χωρομετρικὸ Τμήμα.

Φαίνεται ἀπὸ τὸν πιὸ πάνω πίνακα ὅτι οἱ τουρκοκυπριακὲς ἰδιοκτησίες εἶναι διασκορπισμένες σ' ὅλες τὶς ἐπαρχίες τῆς Κύπρου.

Ἡ ἑκατοστιαία ἀναλογία τῶν ἑλληνοκυπριακῶν καὶ τουρκοκυπριακῶν ἰδιοκτησιῶν μὲ βάση ὁλόκληρη τὴν ἔκταση τῆς Κύπρου ἔχει κατὰ ἐπαρχία ὡς ἀκολούθως: (Τὸ ποσοστὸ τῆς κρατικῆς γῆς, ἀνερχόμενο σὲ 26,7%, διανεμήθηκε σὲ κάθε ἐθνικὴ ομάδα σὲ ἀναλογία μὲ τὴν ἰδιωτικὴ γῆ πού κατέχεται ἀπ' αὐτὴν).

ἐπαρχία	Ἑλληνες	Τοῦρκοι	ὀλικὸ
Κερήνεια	83,5	16,5	100,0
Ἀμμόχωστος	83,8	16,2	100,0
Λάρνακα	76,7	23,3	100,0
Λεμεσὸς	87,7	12,3	100,0
Πάφος	78,9	21,1	100,0
Λευκωσία	84,9	15,1	100,0
Σύνολο	83,2	16,8	100,0

γ) Κατανομή κατά γεωργο-φυσιογραφικές περιφέρειες

Ἡ κατανομή τῶν ἑλληνοκυπριακῶν καὶ τουρκοκυπριακῶν ἰδιοκτησιῶν μὲ βάση τὰ γεωργο-φυσιογραφικὰ κριτήρια ἔχει ὡς ἀκολούθως:

περιφέρειες	ἑλληνο- κυπρια- κὲς ἰδιο- κτησιές		τουρκοκυπρια- κὲς ἰδιοκτη- σιές	
		%		%
1. Καρπασία	269.575	79,55	69.288	20,45
2. Πενταδάκτυλος	46.566	56,04	36.530	43,96
3. Νότιοι Πρόποδες Πενταδάκτυλου	54.401	62,20	33.064	37,80
4. Βόρειοι πρόποδες Πενταδάκτυλου	112.299	94,87	6.076	5,13
5. Πεδιάδα Κερήνειας	91.384	92,95	6.930	7,05
6. Κυθραία	33.960	76,21	10.599	23,79
7. Μεσαορία	539.266	77,94	152.627	22,06
8. Κοκκινοχώρια	203.013	95,99	8.491	4,01
9. Πεδιάδα Λάρνακας	34.836	71,68	13.766	28,32
10. Ἀρδευομένη Κοιλιάδα Γιαλιά	55.047	85,70	9.188	14,30
11. Ἀρδευομένη Κοιλιάδα Πηδιά	78.594	97,81	1.756	2,19
12. Λεκανοπέδιο Μόρφου	272.714	89,98	30.377	10,02
13. Μύρτου	138.257	82,35	29.632	17,65
14. Δάσος Τροόδους	68.280	96,90	2.183	3,10
15. Β. καὶ Α. Πρόποδες ὄροσειρᾶς Τροόδους	349.603	94,10	21.926	5,90
16. Πιτσιλιά	197.320	99,95	103	0,05
17. Σολιά	72.288	86,37	11.410	13,63
18. Μαραθάσα	46.396	99,87	62	0,13
19. Τηλλυριά	73.960	67,24	36.039	32,76
20. Κάμπος	29.430	99,97	8	0,03
21. Ξηρική σιτηροχαρουπο- παραγωγική περιφέρεια	500.681	76,21	156.267	23,79
22. Ἀνατολική περιφέρεια Κρητιδικῶν ἀσβεστολί- θων	132.825	63,87	75.125	36,13
23. Κεντρικὸ Ὀροπέδιο	141.691	93,91	9.183	6,09
24. Ἀμπελοχώρια Λεμεσοῦ καὶ Πάφου	380.953	88,17	51.107	11,83
25. Πεδιάδα Λεμεσοῦ	117.682	84,78	21.128	15,22
26. Πεδιάδα Πάφου	37.687	76,50	11.580	23,50
27. Πεδιάδα Χρυσο- χοῦς	27.519	62,25	16.685	37,75
28. Ξηρ. Λοφ. περ. Χρυσοχ.	108.890	77,66	31.329	22,34
29. Ἀκάμας	-	-	-	-
Σύνολο ³	4.215.117	61,00	852.457	12,3

Ἀπὸ τὰ πιὸ πάνω στοιχεῖα φαίνεται πὼς οἱ τουρκοκυπριακὲς ἰδιοκτησιές παρουσιάζουν σχετικὰ συγκεντρωτικὸ χαρακτήρα στὶς περιφέρειες Πενταδάκτυλος (43,96%), Νοτ. Πρόποδες Πενταδάκτυλου (37,80%), Τηλλυριά (32,76%), Ἀνατ. Περιφέρεια Κρητιδικῶν ἀσβεστολίθων (36,13%) καὶ Πεδιάδα Χρυσοχοῦς (37,75%).

Ἡ ἑκατοστιαία ἀναλογία τῶν ἰδιοκτησιῶν αὐτῶν στὶς πιὸ πάνω περιφέρειες σὲ σύγκριση μὲ τὴν ἑκατοστιαία ἀναλογία πληθυσμοῦ ἔχει ὡς ἀκολούθως:

	ἰδιοκτησιακὰ στοιχεῖα	πληθυσμιακὰ στοιχεῖα
Πενταδάκτυλος	43,96	33,5
Νότιοι Πρόποδες Πεντα- δάκτυλου	37,80	32,3
Τηλλυριά	32,76	28,50
Ἀνατολική περιφέρεια Κρητιδικῶν ἀσβεστολίθων	36,13	33,14
Πεδιάδα Χρυσοχοῦς	37,75	42,84

Γενικὰ παρατηρεῖται πὼς σὲ καμιά ἀπὸ τὶς γεωργο-φυσιογραφικὲς περιοχὲς ἢ τουρκοκυπριακὴ μειονότητα δὲν κατέχει ἰδιοκτησιές ποῦ νὰ ὑπερβαίνουν τὸ 43,96%, δηλαδὴ σ' ὅλες τὶς γεωργο-φυσιογραφικὲς περιφέρειες τόσο ἢ τουρκοκυπριακὴ ἰδιοκτησία ὅσο καὶ ὁ τουρκοκυπριακὸς πληθυσμὸς εἶναι κάτω τοῦ 50% καὶ ἔτσι δὲν ὑπάρχει τὸ ὑπόβαθρο γιὰ τὴ δημιουργία ἔστω καὶ ἐνὸς ὑποτυπώδους «τεχνητοῦ καντονίου».

2. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΙΣΒΟΛΗ

Μετὰ τὴν κατάκτηση τοῦ 38,35% τοῦ κυπριακοῦ ἐδάφους ἀπὸ τοὺς Τούρκους (εἰσβολὴ 20 Ἰούλη 1974 καὶ επέκταση 14 Αὐγούστου 1974), ἡ διαφοροποιηθεῖσα κατάστασή τοῦ ἰδιοκτησιακοῦ στοιχείου ἔχει ὡς ἀκολούθως:

α) Κατανομή ἑλληνοκυπριακῶν καὶ τουρκοκυπριακῶν ἰδιοκτησιῶν σ' ὅλη τὴν ἔκταση τῆς Κύπρου

ἑλληνικὲς ἰδιοκτησιές (σὲ σκ.)	%	τουρκικὲς ἰδιοκτησιές (σὲ σκ.)	%
4.262.745	61,6%	2.652.649	38,4%

Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸν πιὸ πάνω πίνακα, τὸ τουρκοκρατούμενο τμῆμα τῆς Κύπρου εἶναι ὑπερδιπλάσιο τῆς ἑκατοστιαίας ἀναλογίας τοῦ τουρκοκυπριακοῦ πληθυσμοῦ (18,1%) καὶ ὑπερτριπλάσιο τῆς ἰδιοκτησίας ποῦ ἀνήκει στοὺς Τούρκους (12,3%) ἢ ὑπερδιπλάσιο τῆς ἔκτασης ποῦ τοὺς ἀναλογεῖ μὲ τὴν προσθήκη τῶν κρατικῶν γαιῶν (16,8%).

β) Κατανομή κατά ἐπαρχία

Κατὰ ἐπαρχία ἡ κατανομή ἑλληνοκυπριακῶν καὶ τουρκοκυπριακῶν ἰδιοκτησιῶν μετὰ τὴν εἰσβολὴ ἔχει ὡς ἀκολούθως:

ἐπαρχία	ἑλληνικὲς ἰδιοκτησιές (σὲ σκ.)	%	τουρκικὲς ἰδιοκτησιές (σὲ σκ.)	%
Κερήνεια	—	0%	478.982	100%
Ἀμμόχωστος	148.034	10,4 %	1.326.497	89,96%
Λάρνακα	744.550	88,46%	97.200	11,54%
Λεμεσὸς	1.037.839	100%	—	0%
Πάφος	1.043.388	100%	—	0%
Λευκωσία	1.288.932	63,22%	749.970	36,78%
Σύνολο	4.262.743	61,65%	2.652.649	38,35%

Ὅπως δείχνει ὁ πιὸ πάνω πίνακας ὁλόκληρη ἡ ἐπαρχία Κερήνειας (100%), τὸ 89,96% τῆς Ἀμμοχώστου, τὸ 36,78% τῆς Λευκωσίας καὶ τὸ 11,54% τῆς Λάρνακας ἔχουν κατακτηθεῖ.

3. ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΑΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΕΙΣΒΟΛΗΣ

Πέρα ἀπὸ τὴν κατάληψη σημαντικοῦ τμήματος τοῦ νησιοῦ ἀπὸ τοὺς Τούρκους εἰσβολεῖς, ἔχουν δημιουργηθεῖ καὶ κολοσσιαῖες ἀλλαγές στὴν οἰκονομικο-κοινωνικὴ δομὴ τῆς Κύπρου, ποῦ ἀξίζει νὰ ἀναφερθοῦν ἔστω καὶ κάτω ἀπὸ μιὰ γενικὴ παρουσίαση. Ἔτσι, σὰν ἀποτέλεσμα τῆς τουρκικῆς εἰσβολῆς, 3.516,6 τ. χλμ. γῆς κατελήφθησαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους εἰσβολεῖς καὶ ἀφέθησαν στοὺς ἑλληνοκυπρίους, τὴ συντριπτικὴ πλειονότητα, τὰ ὑπόλοιπα 5.689,4 τ. χλμ. Οἱ δυὸ κυριότεροι κεφαλόμενοι τῆς Κύπρου (Κυθραία καὶ Λάπηθος) βρίσκονται σήμερα στὰ χέρια τοῦ εἰσβολέα. Τὰ κυριότερα ὑδροφόρα στρώματα, ποῦ ἀνέρχονται σὲ 60% τῶν ὑπογείων ὑδατίνων πόρων, ἔχουν καταληφθεῖ. Ποσοστὸ περίπου 47% τῆς ἀρδευομένης ἔκτασης βρίσκεται στὴν κατεχόμενη περιοχή. Περιττὸ νὰ ἀναφερθεῖ πὼς μιὰ ἀρδευομένη σκάλα γῆς φέρνει δώδεκα σχεδὸν φορὲς μεγαλύτερο εἰσόδημα ἀπὸ μιὰ ξηρική σκάλα. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐδάφη, ἓνα ποσοστὸ περίπου 48% τῶν ποιοτικῶς καλύτερων ἐδαφῶν τοῦ νησιοῦ βρίσκονται στὴν κατεχόμενη περιοχή.

Ἡ πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ διαφοροποιήθηκε σὲ βαθμὸ ποῦ στὸ βόρειο τμῆμα νὰ ἀντιστοιχοῦν 24 κάτοικοι κατὰ τ.χλμ. ἐνῶ στὸ νότιο 99. Περιττὸ νὰ ἀναφερθεῖ τὸ κολοσσιαῖο πρόβλημα τῶν 200.000 προσφύγων ποῦ ἐγκατέλειψαν τὰ σπίτια τους καὶ ποῦ σήμερα ἔχουν δημιουργήσει μιὰ νέα κοινωνικὴ τάξη στὴ Ν. Κύπρο.

Τρείς από τους επτά μεγάλους αστικούς οικισμούς της Κύπρου (Κερήνεια, Αμμόχωστος και Μόρφου) έχουν κατακτηθεί, 101 ελληνικά χωριά και ακόμα 54 μικτά χωριά, ένα σύνολο από 155 αγροτικούς οικισμούς, έχουν κατακτηθεί.

Όσον αφορά τη χρήση γης, περίπου 65% της καλλιεργουμένης έκτασης της Κύπρου βρίσκεται τώρα κάτω από τουρκική κατοχή. Αυτό σημαίνει πως η γη που αφέθηκε στους Έλληνοκυπρίους είναι λοφώδης, όρεινή και όχι τόσο εύφορη. Λεπτομέρειες αυτής της πτυχής έχουν ως εξής: Βρίσκονται κάτω από τους Τούρκους 79% των έσπεριδοειδών, 68% των σιτηρών, 45% των έλιών, 25% των πατατών, δλόκληρη σχεδόν η παραγωγή καπνού, 86% των καρότων, 32% των διαφόρων τύπων λαχανικών, 65% των νομευτικών φυτών, 30% των χαρουπιών και 70% της κτηνοτροφικής παραγωγής.

Για την άλιεία, οί περισσότερες ψαρόβαρκες και άλλες άλιευτικές εγκαταστάσεις που βρισκότουσαν στην περιοχή κατακτήθηκαν ή καταστράφηκαν.

Τό σπουδαιότερο μεταλλείο της Κύπρου, τό Μαυροβούνι, βρίσκεται σήμερα στα χέρια των Τούρκων. Τό 100% σχεδόν των λατομείων ως και τό 56% του όρυκτου πλούτου βρίσκονται κάτω από ξένη κατοχή.

Τό λιμάνι της Αμμοχώστου, που χειριζόταν τό 83% του γενικού φορτίου, βρίσκεται υπό κατοχή.

Περισσότερο από τό 80% της βιομηχανίας του νησιού κατακτήθηκε. Οί βιομηχανίες αυτές άπασχολούσαν 32% του βιομηχανικού εργατικού δυναμικού και έδιναν τό 36% της βιομηχανικής παραγωγής.

Τά πιό σπουδαία τουριστικά κέντρα στην Κερήνεια και την Αμμόχωστο έχουν καταληφθεί από τους Τούρκους. Αυτά τά δυό κέντρα περιλαμβάνουν περισσότερο από τά 2/3 των τουριστικών εγκαταστάσεων της Κύπρου. Τό εισόδημα που έπαιρνε ή Κύπρος από τις περιοχές αυτές ήταν τεράστιο και πράγματι ό τουριστικός τομέας υπέστη ένα σωρό πλήγματα εξαιτίας της τουρκικής εισβολής.

Πολλοί δρόμοι που κατασκευάσθηκαν στην Κύπρο βρίσκονται τώρα στα χέρια των Τούρκων. Άλλοι δρόμοι έμειναν μισοτελειωμένοι, άλλα τό μεγαλύτερο πλήγμα υπέστη τό διεθνές αεροδρόμιο της Λευκωσίας.

Πολλές εκκλησίες έχουν καταστραφεί ή βομβαρδισθεί και δλόκληροι θησαυροί από αρχαιότητες που φυλασσόντουσαν σε ιδιωτικές συλλογές κατακτήθηκαν.

Όσον αφορά την εκπαίδευση, 31% των Δημοτικών σχολείων, 40% των σχολείων Μέσης Έκπαίδευσης και 50% των Τεχνικών Σχολών δέν λειτουργούν λόγω της τουρκικής εισβολής.

Γενικά ή γεωγραφία της Κύπρου έχει υποστεί μιá τρομακτική και άνευ προηγουμένου αλλοίωση, ή δέ κοινωνικοοικονομική δομή της Κύπρου, προϊόν μακράς και συνετής εργασίας, έχει έξαρθωθεί.

4. Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗ ΣΥΜΦΟΡΑ

A. Η θέση των Τουρκοκυπρίων

Ίσως να χρειάζεται να διευκρινισθεί πως οί Τουρκοκύπριοι δέν μπορούν πλέον να δράσουν άνεξάρτητα από την Τουρκία και στην πραγματικότητα όταν μιλούμε για τους Τουρκοκυπρίους πρέπει να έννοούμε την έπίσημη τουρκική πλευρά.

Μπορούμε λοιπόν να συνοψίσουμε τη θέση των Τουρκοκυπρίων ως άκολούθως:

α) Διζωνική όμοσπονδία

Αυτό σημαίνει πως ή τουρκοκυπριακή πλευρά έπιθυμεί μόνο μιá περιοχή της Κύπρου και, από ό,τι αφήνει να νοηθεί, την κατεχόμενη σήμερα βόρεια Κύπρο. Άπό τις έπίσημες δηλώσεις και από τά δημοσιεύματα δέν φαίνεται να έλκύονται οί Τούρκοι από μιá πολυπεριφερειακή όμοσπονδία, άσχετα άν στη Γενεύη προτάθηκε και τό πολυπεριφερειακό σχέδιο Γκιουνές.

Πίσω από τη διζωνική όμοσπονδία ό πολιτικός παρατηρητής

διαβλέπει μιá διχοτόμηση της Κύπρου στην αρχή, ή όποία θα είναι συγκαλυμμένη κάτω από τη μορφή της διζωνικής όμοσπονδίας. Με ένα πρόσχημα ή τέτοιας μορφής όμοσπονδία μπορεί εύκολα να όδηγήσει στην άνεξαρτητοποίηση του τμήματος αυτού και με τον καιρό στην προσάρτησή του στην Τουρκία. Περιττό ν' αναφερθεί ότι μπορεί αυτό τό ένιαίο βόρειο τμήμα της χώρας να καταστεί και ή άπαρχή τουρκοποίησης δλόκληρου του νησιού.

β) Γεωγραφικός διαχωρισμός Έλληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων

Οί Τουρκοκύπριοι που άποβλέπουν στο γεωγραφικό διαχωρισμό μεταξύ Έλληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, μέχρι τώρα δέν άφησαν να νοηθεί ότι θα προτιμούσαν μιá διζωνική όμοσπονδία στην όποία θα ζούσαν Έλληνες και Τούρκοι μαζί. Ό τρόπος που χειρίστηκαν και χειρίζονται τους έγκλωβισμένους Έλληνοκυπρίους, που δέν υπερβαίνουν τις 8.000 σήμερα (ό αριθμός τους μειώνεται σταθερά), δείχνει πέρα από κάθε άμφιβολία ότι μαζί με τη διζωνική όμοσπονδία συνδυάζουν και τό γεωγραφικό διαχωρισμό. Πολλοί Έλληνοκύπριοι δέν έχουν συνειδητοποιήσει αυτό τό διαχωρισμό μεταξύ των δύο κοινοτήτων και νομίζουν ότι άν δημιουργηθεί ένας διοικητικός διαχωρισμός, ίσως αυτό να μην είναι σοβαρή εξέλιξη.

Όμως ό γεωγραφικός διαχωρισμός για τους Τούρκους (με δόλωμα στην αρχή) μπορεί να σημαίνει την παραμονή μικρού αριθμού Έλληνοκυπρίων στις βόρειες περιοχές, όποτε ίκανοποιούν σε κάποιο βαθμό τό διοικητικό διαχωρισμό των Έλληνοκυπρίων. Πρέπει να τονισθεί όμως ότι οί Τουρκοκύπριοι δέν δείχνουν και την έλάχιστη διάθεση να έπιτρέψουν στους Τουρκοκυπρίους να έπιστρέψουν στα σπίτια τους στο νότιο τμήμα της χώρας. Με την πάροδο του χρόνου ύπάρχει ή πιθανότητα και ή δυνατότητα να άναγκάσουν τους λίγους Έλληνοκυπρίους, άν μείνουν στο βόρειο τμήμα, να τό εγκαταλείψουν είτε δια της βίας είτε με τη θέλησή τους – άλλωστε και ή ιστορία της Τουρκίας έχει πολλά παραδείγματα αυτού του είδους να μάς διδάξει. Έτσι, στο τέλος θα όδηγηθούμε πάλι στη διχοτόμηση, άνεξαρτητοποίηση, προσάρτηση στην Τουρκία, και κατ' έπέκταση στην τουρκοποίηση της Κύπρου.

γ) Κατακράτηση του 33% της κυπριακής γης

Οί Τουρκοκύπριοι έπιμένουν να κρατήσουν τουλάχιστο τό 33% της κυπριακής γης. Πιστεύουν ότι μπορούν να ξεγελάσουν την παγκόσμια κοινή γνώμη με τό να ισχυρίζονται άνυπόστατα ότι κατέχουν τίτλους ιδιοκτησίας που καλύπτουν τό 33% του νησιού.

Όπως γράψαμε και όπως άποδεικνύουν τά έπίσημα στοιχεία του κράτους, τά όποία όποιοσδήποτε μπορεί να έπισκεφθεί και να έλέγξει, οί Τούρκοι κατέχουν πολύ χαμηλότερο ποσοστό.

Δέν κατόρθωσαν μέχρι τώρα να γίνουν πειστικοί διεθνώς ότι πράγματι κατέχουν αυτό τό ποσοστό, άλλα ή έπιμονή τους και οί συνεχείς δηλώσεις τους ότι κατέχουν τέτοιο μεγάλο ποσοστό είναι δυνατό να βρουν κάποια άνταπόκριση μεταξύ ήμιμαθών και προσώπων που δέν έπιθυμούν την άλήθεια και την άκρίβεια ή που ένστερνίζονται, για ποικίλους λόγους, τη θέση της Τουρκίας πάνω στο Κυπριακό.

B. Η θέση των Έλληνοκυπρίων

Η θέση των Έλληνοκυπρίων μπορεί να συνοψισθεί ως άκολούθως:

α) Πολυπεριφερειακή όμοσπονδία

Είναι γεγονός πως οί Τουρκοκύπριοι είναι σκορπισμένοι σ' όλη την έκταση της κυπριακής γης, όπως άποδείχτηκε από τά στοιχεία που παραθέσαμε, και ως εκ τούτου ή πολυπεριφερειακή όμοσπονδία έπιτέπει στους Τουρκοκυπρίους να παραμείνουν στις περιοχές τις όποιες εξέλεξαν δια μέσου των αίωνων χωρίς να έξαναγκάσουν τους άδελφούς τους Έλληνοκυπρίους να εγκαταλείψουν τά σπίτια και τις περιουσίες τους. Έπιπρόσθετα ένα πολυπεριφερειακό όμοσπονδιακό κράτος δέν έπι-

τρέπει τὴν διχοτόμηση, τὴν ἀνεξαρτητοποίηση, ἢ τὴν προσάρτηση στὴν Τουρκία.

β) Διοικητικὸς ἢ γεωγραφικὸς διαχωρισμὸς τῶν Τουρκοκυπρίων καὶ Ἑλληνοκυπρίων

Γίνεται σοβαρὸς λόγος μεταξὺ ὀρισμένων ἑλληνοκυπριακῶν κύκλων γιὰ διοικητικὸ διαχωρισμὸ τῶν Ἑλληνοκυπρίων καὶ Τουρκοκυπρίων, δηλαδὴ εἶναι δυνατὸν σ' ἓνα πολυπεριφερειακὸ ὁμόσπονδο κράτος νὰ ὑπάρχουν Ἑλληνες καὶ Τούρκοι ἀλλὰ τὴ διοίκηση στὶς τουρκοκυπριακὲς περιοχὲς νὰ τὴν ἔχει ἡ τουρκοκυπριακὴ κοινότητα. Ὅμως πολλὲς φορὲς στὶς δηλώσεις του ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κατέστησε σαφὲς ὅτι ἂν οἱ Τουρκοκύπριοι ἐπιθυμοῦν, μποροῦν νὰ ζήσουν ξεχωριστὰ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνοκυπρίους, φτάνει νὰ μὴ μποῦν στὰ σπίτια τῶν Ἑλληνοκυπρίων καὶ νὰ ἀρπάξουν τὶς ἰδιοκτησίες τους. Μ' αὐτὸ σημαίνει ὅτι καὶ ἡ ἑλληνοκυπριακὴ πλευρὰ θὰ δεχόταν πάνω σὲ πολυπεριφερειακὴ βάση ἓνα γεωγραφικὸ διαχωρισμὸ. Τέτοιος γεωγραφικὸς διαχωρισμὸς ἐτοιμάστηκε ἀπὸ τὸν γράφοντα, ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει 7 ἄμιγεις τουρκοκυπριακὲς περιοχὲς πὺ μποροῦν νὰ μειωθοῦν σὲ 4. Μάλιστα δὲ ὁ συγγραφέας πιστεύει ὅτι αὐτὴ ἡ λύση μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει μὲ τὸν καιρὸ σὲ ἄρμονικὴ καὶ διαρκὴ συμβίωση τῶν δυὸ κοινοτήτων. Ὅμως περισσότερα στοιχεῖα θὰ δοθοῦν πιὸ κάτω.

γ) Ἐπιστροφή ὄλων τῶν προσφύγων στὶς ἐστίες τους

Οἱ Ἑλληνοκύπριοι ἐπιμένουν πὺς ὄλοι οἱ πρόσφυγες πρέπει νὰ ἐπιστρέψουν στὶς ἐστίες τους καὶ στὶς περιουσίες τους. Ἄλλωστε αὐτὸ ὑποστηρίζουν καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ Ο.Η.Ε. Φαίνεται πὺς ἡ μὴ ἐπιστροφή τῶν προσφύγων στὶς ἐστίες τους θὰ δημιουργεῖ συνεχῶς σοβαρὰ προβλήματα τόσο γιὰ τὴν ἑλληνοκυπριακὴ πλευρὰ ὅσο καὶ γιὰ τοὺς Τουρκοκυπρίους.

δ) Μόνο 20% τοῦ κυπριακοῦ ἐδάφους ὑπὸ τουρκοκυπριακὴ διοίκηση

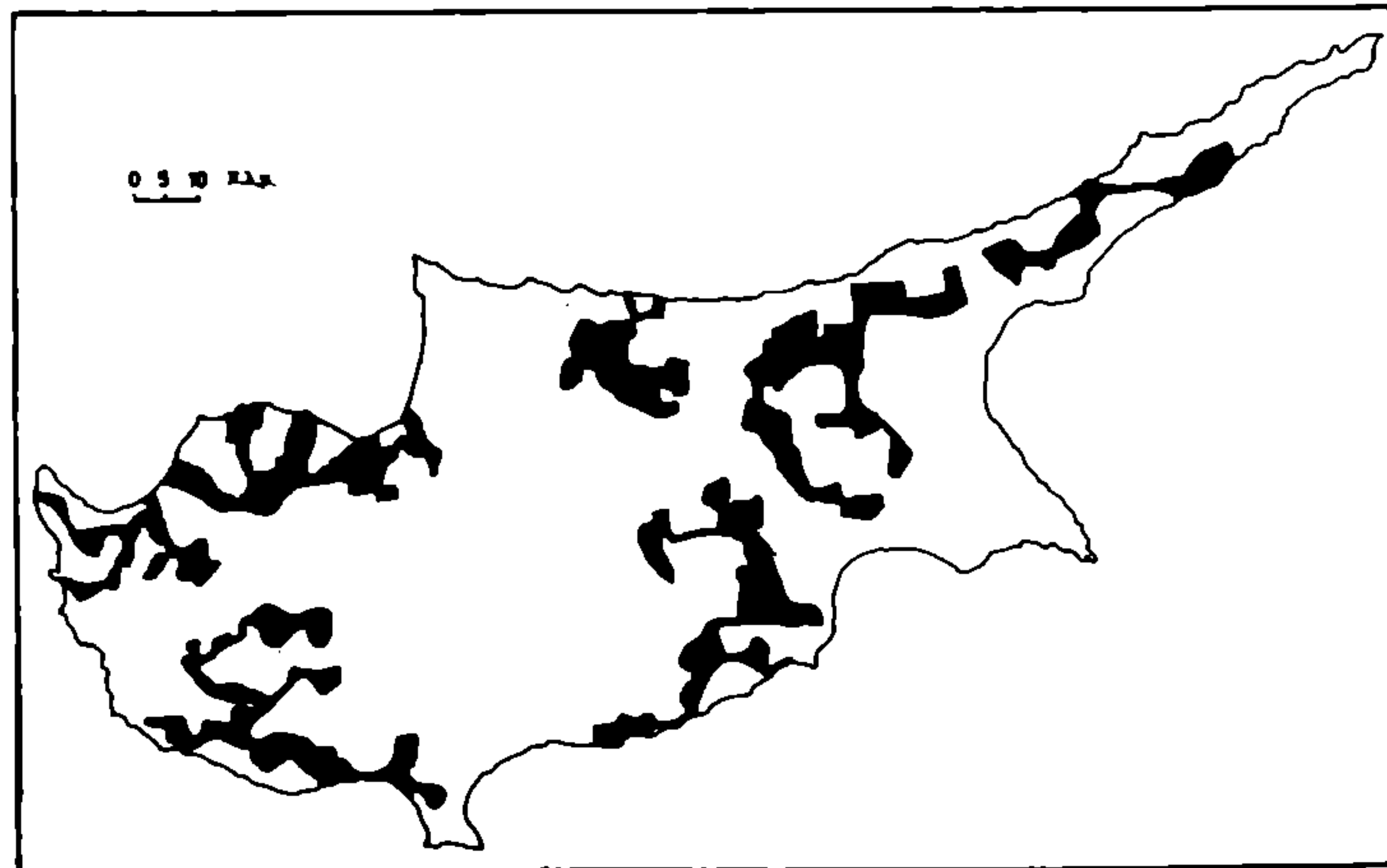
Ἡ ἑλληνοκυπριακὴ πλευρὰ ἐπιμένει πὺς διοικητικῶς οἱ Τούρκοι μόνο τὸ 20% τῆς Κύπρου μποροῦν νὰ διοικοῦν. Αὐτὸ τὸ ποσοστὸ βέβαια εἶναι πολὺ ψηλὸ, ἂν λάβει κανένας ὑπ' ὄψη αὐτὸ πὺ κατέχουν σήμερα. Ἀκόμα καὶ μὲ τὸ ἀναλογοῦν στοὺς Τουρκοκυπρίους ποσοστὸ τῆς κρατικῆς γῆς, τὸ 20 εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλύτερο. Ἐπίσης εἶναι μεγαλύτερο τῆς ἀναλογίας τοῦ πληθυσμοῦ τους (18,1%). Παρ' ὄλα αὐτὰ, ἂν τὸ σύστημα εἶναι πολυπεριφερειακὸ, τότε εἶναι δυνατὸ νὰ μὴν ἀδικηθοῦν οἱ Ἑλληνοκύπριοι ἂν δοθεῖ στοὺς Τουρκοκυπρίους τμῆμα τῆς κρατικῆς γῆς, ἰδιαίτερα τῶν δασῶν.

Πέρα ἀπ' αὐτὰ βέβαια ἐξυπακούεται ὅτι ἡ ἀποχώρηση τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων ἀπὸ τὸ βόρειο τμῆμα τῆς χώρας καὶ ἡ ἀποχώρηση τῶν ἐποίκων ἀπὸ τὰ ἑλληνοκυπριακὰ χωριά, εἶναι ἐξίσου σημαντικὴ ἐπιθυμία τῶν Ἑλληνοκυπρίων, ἀλλὰ τόσο αὐτὰ τὰ θέματα ὅσο καὶ οἱ διάφορες ἄλλες πτυχὲς λύσης τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος, ὅπως εἶναι ἡ διάρθρωση τῆς ὁμοσπονδίας, οἱ ἐγγυήσεις κ.λπ., δὲν θὰ σχολιαστοῦν σ' αὐτὸ τὸ ἄρθρο.

5. ΠΟΙΑ Η ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΛΥΣΗ

Ὑστερα ἀπὸ ὅσα ἀναφέρθηκαν, φαίνεται πὺς μιὰ πετυχημένη λύση δὲν πρέπει νὰ ἐπηρεάζει δυσμενῶς τὰ ἰδιοκτησιακὰ καὶ πληθυσμιακὰ χαρακτηριστικὰ τῶν δυὸ ἐθνικῶν ὀμάδων. Ἄν μιὰ προσέγγιση δὲν παίρνει ὑπ' ὄψη αὐτὲς τὶς πραγματικότητες, ὀποιαδήποτε λύση θὰ ἔναι βραχύβια, μὲ κίνδυνο ἐπανάραξης διακοινοτικῶν προστριβῶν. Ἄλλωστε, μετὰ τὴ σημερινὴ τραγωδία, δὲν ἐπιτρέπονται πειραματισμοί, ἀλλὰ χρειάζεται νὰ βρεθεῖ μιὰ μόνιμη, δίκαιη καὶ βιώσιμη λύση.

Κρίνοντας ἀπὸ τὶς ἀπαιτήσεις τῶν δυὸ κοινοτήτων, φαίνεται πὺς ὁ γεωγραφικὸς διαχωρισμὸς στὴν ἀρχὴ ἴσως νὰ ἀποτελεῖ μιὰ καλὴ προσέγγιση στὸ ὄλο θέμα γιὰ τὴν ἀπάντηση αὐτῆς ὑπάρχει κάποιο κοινὸ ἔδαφος. Ἐνας ὀμως γεωγραφικὸς διαχωρισμὸς θὰ ἔπρεπε νὰ βασίζεται πάνω σὲ πολυπεριφερειακὴ

βάση, γιὰ τὸ μόνο ἔτσι μποροῦν νὰ ἐπιστρέψουν οἱ πρόσφυγες στὰ σπίτια τους καὶ μόνο μ' αὐτὸ τὸν τρόπο δὲν θὰ ἀδικηθοῦν οἱ Ἑλληνοκύπριοι καὶ οἱ Τουρκοκύπριοι. Ἀπαιτεῖται ὀμως ἀπὸ τοὺς Τουρκοκυπρίους νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ἀπαίτησή τους γιὰ διζωνικὴ ὁμοσπονδία καὶ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνοκυπρίους νὰ μὴν ἐπιμένουν ὅπως οἱ Τουρκοκύπριοι ἐπιστρέψουν στοὺς σκορπισμένους ἄμιγεις (117) καὶ μικτοὺς (126) οἰκισμοὺς τους πρὶν τὴν εἰσβολή. Μιὰ τέτοια λύση εἰσηγηθήκαμε στὸ βιβλίο μας «Σχέδιον Λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ Προβλήματος» (1975). Κατ' ἀρχὴν, ὕστερα ἀπὸ ἐπιστημονικὴ μελέτη διακρίναμε ἑπτὰ τουρκοκυπριακὲς (ἴδε σχέδ.) περιφέρειες, πὺ μὲ λίγη προσπάθεια μποροῦν νὰ μειωθοῦν σὲ τέσσερις.

Τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ἑπτὰ τουρκοκυπριακῶν περιφερειῶν στὶς ὀποῖες μπορεῖ νὰ δοθεῖ αὐτονομία (ὁ βαθμὸς καὶ ὁ χαρακτήρας θὰ συζητηθοῦν στὶς διαπραγματεύσεις) εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

α) Ἡ μετακίνηση Ἑλληνοκυπρίων καὶ Τουρκοκυπρίων ἀνέρχεται μόνο σὲ 16.690 πρόσωπα. Ἡ μετακίνηση εἶναι τοῦ βαθμοῦ μιᾶς μέσης ἀπόστασης 3,5 χλμ. ἀπὸ τὸ σημερινὸ οἰκισμὸ καὶ ὄχι ἑκατοντάδων χιλιομέτρων, ὅπως ἔγινε μὲ τὴν τουρκικὴ εἰσβολή καὶ τὸ ξεριζωμὰ Ἑλληνοκυπρίων καὶ Τουρκοκυπρίων.

β) Ὑπάρχουν ἐπιπρόσθετοι τεχνικοὶ τρόποι νὰ μειωθεῖ ἀκόμα περισσότερο ὁ ἀριθμὸς τῶν προσώπων πὺ θὰ μετακινήθοῦν. Ὑπάρχει ἐπίσης ἡ δυνατότητα δημιουργίας θυλάκων, ὅπως συμβαίνει μὲ ἄλλες χώρες τοῦ κόσμου (πολλοὶ θυλάκοι στὴν Ἑλβετία, Καμπιόνε στὴν Ἰταλία, Λίβια στὴ Γαλλία, Μπάρλ στὴν ὀλλανδία, κ.λπ.), ὀπότε ἀποφεύγονται ἀρκετὲς μετακινήσεις.

γ) Τὸ ἀξιοπρόσεκτο ὀμως εἶναι ὅτι στὶς τουρκοκυπριακὲς περιοχὲς τὸ 90% τοῦ τουρκοκυπριακοῦ πληθυσμοῦ δὲν θὰ ὑποστῆ καμιά μετακίνηση. Ἐπίσης τὸ 87% τῶν σημερινῶν τουρκοκυπριακῶν ἰδιοκτησιῶν δὲν θὰ ἐπηρεασθοῦν ἢ ἀνταλλαγθοῦν μὲ ἄλλες. Σήμερα, ὡς γνωστὸν, ἔχουν ξεριζωθεῖ 45.000 Τουρκοκύπριοι πέρα ἀπὸ τὸν κολοσσιαῖο ξεριζωμὸ τῶν Ἑλληνοκυπρίων.

Ὑποστηρίζουμε λοιπὸν τὸ διαχωρισμὸ τῶν Ἑλληνοκυπρίων καὶ τῶν Τουρκοκυπρίων μέσα στὸν ἐνιαῖο χῶρο μιᾶς ἀνεξαρτήτης, ἀκέραιης καὶ κυρίαρχης Κυπριακῆς Δημοκρατίας, κυρίως ἐξαιτίας ἰσχυρῶν κοινωνιολογικῶν παραγόντων. Δὲν εἶναι εὔκολο νὰ ἀμφισβητήσουμε ὅτι ἡ ἀνομοιογένεια τῶν ἐθνικῶν ὀμάδων μιᾶς χώρας ὀδηγεῖ μὲ τὸν καιρὸ, ἂν δὲν τύχει κατάλληλης μεταχείρισης, σὲ συρράξεις, ἀντιπάθεια, αἰσθήματα ἀνασφάλειας κ.ο.κ.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Δὲν γνωρίζουμε ἂν ἡ ἑλληνοκυπριακὴ πλευρὰ ἀρνῆθηκε αὐτονομία στοὺς Τουρκοκυπρίους πάνω στὴ βάση πὺ ἀναφέραμε. Τὸ πιθανότερο εἶναι πὺς ἡ διαφορὰ στὶς διακοινοτικὲς διαπραγματεύσεις βρισκόταν πάνω σὲ θέματα σχετικὰ μὲ τὸ βαθμὸ καὶ τὸ χαρακτήρα τῆς αὐτονομίας καὶ τὴ διάρθρωση τῆς ὁμοσπονδίας. Φαίνεται ἐπίσης πὺς κάθε φορὰ πὺ προσεγγιζόταν κάποια μορφή αὐτονομίας, οἱ Τούρκοι πὺ κρυβόντου-

σαν πίσω από τον κ. Ντενκτάς έθεταν πρόσθετα αιτήματα, πράγμα που δυσχέραινε τις διαπραγματεύσεις. Όμως η έλληνοκυπριακή πλευρά στο παρελθόν ήταν ή πιο ισχυρή από τα διαπραγματευόμενα μέρη. Σήμερα τα πράγματα έχουν διαφοροποιηθεί και οί Τουρκοκύπριοι είναι οί ισχυροί, αφού άλλωστε πλαισιώνονται από δεκάδες χιλιάδες Τούρκους στρατιώτες και δεκάδες χιλιάδες Τούρκους έποίκους. Όμως στην πολιτική τα πράγματα δεν μένουν στατικά αλλά διαφοροποιούνται και κάποτε υφίστανται και τεράστιες αλλαγές. Άς ελπίζεται πως οί Τουρκοκύπριοι, έστω και καθυστερημένα, θα συνειδητοποιήσουν τις πραγματικότητες, τί είχαν πριν την εισβολή, πόσοι ήταν (πληθυσμιακώς) και τί πρέπει λογικά και δίκαια να πάρουν σέ μιá προσπάθεια εξεύρεσης δίκαιης και μόνιμης λύσης του κυπριακού. Αυτό το άρθρο αποβλέπει στην όρθη παρουσίαση των πραγματικοτήτων και προτείνει μιá λύση που δεν άδικεί καμιά από τις εθνικές ομάδες. Ο διαχωρισμός, τουλάχιστον

στον πρός τὸ παρόν, θά βοηθήσει στή λήθη τῆς τραγωδίας και στήν ύφεση τῶν αἰσθημάτων. Μὲ τὸν καιρὸ ὅμως ἡ διακίνηση ἀνάμεσα στίς δυὸ κοινότητες, οί κοινωνικές ὑπηρεσίες, ἡ οἰκονομία τῆς χώρας και οί ποικίλες ἄλλες δραστηριότητες ἀναμένεται νὰ φέρουν τὴν ποθητὴ ἐνότητα μέσα και ἔξω ἀπὸ τίς τουρκοκυπριακές περιφέρειες.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- (1) Ἐνα ἑκτάριο ἰσοδυναμεῖ μὲ 7,48 κυπριακές σκάλες.
- (2) Στίς ἑλληνικές ἰδιοκτησίες προστέθηκαν και οί μαρωνιτικές, ἀρμενικές και ἄλλες ἰδιοκτησίες, που ἀνέρχονται σὲ 1,4% τῆς ὀλικῆς κυπριακῆς ἔκτασης.
- (3) Ἡ ἑκατοστιαία ἀναλογία ἑλληνοκυπριακῶν και τουρκοκυπριακῶν ἰδιοκτησιῶν θῆκε μὲ βάση τὴν ὀλικὴ ἔκταση τῆς Κύπρου.
- (4) Τόσο στίς ἑλληνοκυπριακές ὅσο και στίς τουρκοκυπριακές ἰδιοκτησίες περιλαμβάνονται και οί κρατικές γαίες που βρίσκονται θόρεια και νότια τῆς γραμμῆς Ἄττίλα.

Κινδυνολογία (πάνω ἀπ' ὄλα), κίτρινομοσ, λασπολογία, ἐπιστρατεύθηκαν μὲ ἰδιαίτερο... πάθος στήν προεκλογικὴ περίοδο, ἀπὸ τὴ μιá (κυρίως) πλευρὰ και ὀπωσδήποτε μεταξὺ τῶν ἔξι μελῶν τοῦ παλαιοῦ Δ.Σ. που μοιράστηκαν. Τὰ τρία νέα μέλη (Ρωμαίος, Καραγιωργας, Κορόδηλας) ἔμειναν ἔξω ἀπ' αὐτὸ τὸν βρώμικο πόλεμο και θά σηκώσουν, τώρα, ὄλο τὸ βάρος τῆς ὀμαλῆς λειτουργίας τῆς νέας Διοίκησης. Ἡ ΕΣΗΕΑ, ἔχει ΤΩΡΑ περισσότερο ἀπὸ ποτὲ ἀνάγκη μιáς ἰσχυρῆς Διοίκησης. Ὅσοι βλέπουν ὅτι δεν μποροῦν νὰ ξεπεράσουν προσωπικά πάθη ἢ νὰ ξεφύγουν ἀπὸ «καλούπια», ἄς παραιτηθοῦν ἀπὸ τώρα. Νὰ ξεκαθαρίσουν τὰ πράγματα ἀπὸ τὴν ἀρχή...

Άλλωστε, τὰ περιθώρια εἶναι περιορισμένα: ἡ σύμβαση μὲ τοὺς ἐργοδότες, ἡ ὀριστικὴ συμφωνία γιὰ τὸ Συνδικάτο Τύπου και τὸ Καταστατικὸ (πού, φυσικά, θέλει ἀναθεώρηση!) εἶναι τρία ἐπιγοντα θέματα που ἡ ἀνάγκη ἐπίλυσῆς τους ἴσως συντέλεσε στήν πρόσφατη κρίση... Και γιὰ ὀποιον δεν θέλει νὰ ἐθελουφλεῖ, τὸ «μεγάλο δίδαγμα» τῶν ἐκλογῶν ἦταν ἡ ἐνεργοποίηση (και τελικά πρώτη νίκη) μιáς πλειοψηφίας που δεν εἶναι πιά οὔτε ἀδρανῆς οὔτε «συντηρητική». Εἶναι δημοκρατικὴ κι ἔχει διάθεση γιὰ δουλειά – εἶναι ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῆς ἐνεργοῦς δημοσιογραφίας. Και θά δουλέψει, κοντὰ στὸ Δ.Σ., μαζί μὲ τὸ Δ.Σ., γιὰ ν' ἀποκτήσει κάποτε ὄντοτητα αὐτὸ τὸ Σωματεῖο, νὰ μὴν παρακαλάει κυβερνήσεις, νὰ μὴν ἐξαρτᾶται, νὰ ξεκόψει, οὔσιαστικά, ἀπὸ τὸ ἀμαρτωλὸ παρελθόν – ἐννοοῦμε και τὸ ἀρκετὰ προδικατορικό. Τὸ σύνθημα «μετὰ ἀπὸ μᾶς τὸ χάος», ἀπὸ τὰ πράγματα κατάρρευσε. Κάτι πάει ν' ἀλλάξει στήν ΕΣΗΕΑ...

Ἄκριβῶς γι' αὐτὸ δεν θά θέλαμε τώρα, οὔτε νὰ ξύσουμε πληγές, οὔτε νὰ ξαναθυμίσουμε τὰ ὄσα «φοβερὰ και τρομερὰ» που γράφτηκαν (και λέχθηκαν) προεκλογικά. Ἡ κάθαρση που ΔΕΝ ἔγινε, δεν ἐπέτρεψε μόνο στὸν Παπακωνσταντίνου και στὸν... Μομφεράτο (!) νὰ ψηφίσουν – ἀκυρώθηκε, βλέπετε, ἡ διαγραφή τους ἀπὸ

Οἱ ἐκλογές στήν Ἐνωση Συντακτῶν

Ἡ Ἐνωση Συντακτῶν Η.Ε.Α. ἀπέκτησε νέα Διοίκηση, και – γιὰ πρώτη φορά σὲ «κατὰ μέτωπο» σύγκρουση – οί προοδευτικές δυνάμεις κέρδισαν: τὸ ψηφοδέλτιο τοῦ Κ. Νίτσου, ἔβγαλε 5 μέλη και τοῦ Γ. Ἀναστασόπουλου 4. Ὁ ἀντιπρόεδρος (Γ. Ρωμαίος), ὁ γραμματέας (Γ. Κάλλιτρος), ὁ ταμίας (Ν. Καρανηνός) και οί σύμβουλοι Ἄ. Κορόδηλας και Ἄλ. Καρρέρ ἀνήκουν σ' αὐτὸ. Ὁ πρόεδρος (Γ. Ἀναστασόπουλος), και οί σύμβουλοι Γ. Καραγιωργας, Β. Κοραχάης, Ὁδ. Ζούλας (ὁ τελευταῖος μὲ δυὸ ψήφους διαφορά ἀπὸ τὸν Δ. Κασιμίη τοῦ ἄλλου ψηφοδέλτιου) εἶναι τοῦ ψηφοδέλτιου που μειοψήφησε. (Ἡ ἐκλογή γίνεται ἀπ' εὐθείας και γιὰ πρώτη φορά σχηματίστηκαν ψηφοδέλτια).

τὸ δευτεροβάθμιο Πειθαρχικὸ Συμβούλιο. «Ἐπέτρεψε», νὰ συνεχίζεται ἡ «χουντολογία» – ὀπως,

γενικά, ἄλλωστε συμβαίνει.

Ἐποχρωτικά, μόνο, θά σταθοῦμε σὲ δυὸ περικοπὲς ἀπὸ γράμματα ὑποψηφίων που ἀναφέρονται στὸ «ΑΝΤΙ»:

● Ὁ Γ. Ἀναστασόπουλος ἔγραψε: «τὴν πρόθεσι διαγραφῆς τῶν συνταξιούχων και τῶν ἐργαζόμενων στὰ κρατικά μέσα ἐνημερώσεως συναδέλφων, (σάν... πρώτη δόσι) ἀποκαλύπτει, χωρὶς περιστροφές, τὸ περιοδικὸ «ἀντι» θεωρητικὸ ὄργανο τῶν ὀμάδος τῶν Κάπα, στὸ ὑπ' ἀριθ. 48 τεῦχος του, τῆς 26ῆς Ἰουνίου 1976. Ἐὰν ἔσπευσε ἡ «ἐφάλτσαρε», ἀποκαλύπτοντας τὰ σκοτεινὰ σχέδια τῶν Κάπα, δεν φταίμε ἐμεῖς...».

● Ὁ Β. Κοραχάης ἔγραψε: «Τὸ δεκαπενθήμερο περιοδικὸ «ΑΝΤΙ», (φωτοτυπία ἐπισυνάπτω) στὸ τελευταῖο του τεῦχος θέτει θέμα ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΕΩΣ τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Ἐνώσεως. Γιατί λέτε; Γιὰ νὰ μὴν ἐπιτρέπεται στὸ μέλλον στοὺς Συνταξιούχους και στοὺς ΕΚΑΤΟΝ ΠΕΝΗΝΤΑ περίπου συναδέλφους που ἐργάζονται στὰ κρατικά μέσα ἐνημερώσεως (Ραδιοφωνία – Τηλεόραση, Ἀθηναϊκὸ Πρακτορεῖο, Γραφεία Τύπου και Γ. Γραμματεία Τύπου) νὰ μετέχουν στὰ κοινά. Ἀποτελεῖ ἢ δεν ἀποτελεῖ αὐτὸ

προμήνυμα προγραφῶν ἢ στήν καλύτερη περίπτωση διάθεση διαφοροποιήσεως τῶν συναδέλφων μας και διασπάσεως τῆς Ἐνώσεως; Στὸ ἴδιο σχόλιο τοῦ «ΑΝΤΙ»... βαφτίζεται ἡ ἄλλη πλευρὰ τῶν ὑποψηφίων μελῶν τῆς Διοικήσεως τοῦ Σωματεῖου μας ὡς «ἀντικυβερνητικὴ παράταξη». Γιὰ ποῖο σκοπὸ ἄραγε; μὲ ποιοὺς στόχους;».

Κι οί δυὸ διαστρέβλωσαν, φυσικά, τὸ σχόλιο.

● Ὁ δεύτερος – εὐτυχῶς – ἐπισύναψε φωτοτυπία στὸ γράμμα του πρός τοὺς δημοσιογράφους, ἔτσι ὡστε καθένας μποροῦσε νὰ καταλάβει περὶ τίνος στήν πραγματικότητα πρόκειται. Παρ' ὄλα αὐτὰ ὑποστήριξε σοβαρὰ ὅτι ἐτοιμάζονται «προγραφές» (Σ.Σ.: τί... κομμουνιστὲς θά ἦταν οί ἀντίπαλοι χωρὶς προγραφές;) και... διάσπαση τῆς ΕΣΗΕΑ!

● Ὁ πρῶτος, θεώρησε... περιττὸ νὰ κάνει κάτι τέτοιο. Κι ἔτσι... ἀνενόγητα ἔγραψε ὅτι, οὔτε λίγο οὔτε πολὺ, τὸ «ΑΝΤΙ» («θεωρητικὸ ὄργανο τῆς ὀμάδος τῶν Κάπα»!!) ἀποκαλύπτει «τὴν πρόθεσι διαγραφῆς τῶν συνταξιούχων και τῶν ἐργαζόμενων στὰ κρατικά μέσα ἐνημερώσεως». Δηλαδή, περίπου 350 μελῶν – τοῦ 1/2 τοῦ συνόλου! Ἄν, μάλιστα, αὐτὸ θεωρηθεῖ σάν «πρῶτη δόσι» – ὀπως γράφει – τότε, στήν ἐπόμενη... δεν θά μείνει κανένας!!!

Κι ὅμως, ὁ σημερινὸς πρόεδρος τὰ ὑποστήριξε ὄλα αὐτὰ σοβαρὰ, ὀπως σοβαρὰ «χρωμάτισε» τοὺς ἀντιπάλους του ἀπὸ τό... ἀρχικὸ τοῦ ἐπιθέτου τους – συνέπεσαν πολλὰ Κάπα, βλέπετε, στή μιá πλευρὰ! (τῆς «ἄλλης»... δεν πιάνονται). Δυστυχῶς, δεν ἦταν αὐτὰ κι ἄλλα παρόμοια ἔξωφρενικά, ἢ «εὐθυμὴ νότα» τῆς προεκλογικῆς διαμάχης. Ἦταν τὸ «ἰδιαίτερο χαρακτηριστικό τῆς», μαζί μὲ τίς ἀπὸ πολλές πλευρὲς ἀσφυκτικές πιέσεις που ἀσκήθηκαν και μαζί μὲ τὴν κινδυνολογία και τὴ λασπολογία που προαναφέρθηκε... Νὰ γιατί ἡ νίκη τῶν προοδευτικῶν δυνάμεων ἔχει τόση ἀξία κι ἡ στάση τῶν νέων στὸ Δ.Σ. τόση σημασία. Ἄς μὴν ξεχνᾶμε τοὺς δύσκολους καιροὺς που περνᾶμε – και τοὺς πιὸ δύσκολους που ἐρχονται...

Κατάληψη έργοστασίων και έργοδοσία

του Κώστα Πέρση

«Δεδομένου ότι οι καταλήψεις εργοστασίων αποτελούν όλο και πιο συχνά μορφή αντίδρασης των εργαζομένων, οι επιχειρήσεις άρχισαν ν' αναπτύσσουν άμυντικές στρατηγικές».

ΕΤΣΙ αρχίζει ένα άρθρο που δημοσιεύθηκε στο Πληροφοριακό Δελτίο της «Διεθνούς Όργανωσης Έργοδοτών» και που παρουσιάζει ευρύτερο ενδιαφέρον – ιδιαίτερα για τον εργαζόμενο.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ, ή κατάληψη εργοστασίων από τους εργαζόμενους αποτελεί έναν από τους προσφορότερους τρόπους άμφισβήτησης της καπιταλιστικής δύναμης. Σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις, ή κατάληψη κάποιου εργοστασίου οδήγησε σε νίκη των εργαζομένων και προώθησε τη συμμετοχή της εργατικής τάξης στη διαδικασία παραγωγής.

ΤΑ αποτελέσματα, όμως, αυτής της μορφής πάλης δεν περιορίζονται στο επίπεδο της συμμετοχής, αλλά έχουν πλατύτερο αντίκτυπο, αφού αποδεικνύουν ότι ο εργαζόμενος μπορεί:

- ν' αντικαταστήσει και υποκαταστήσει το άφεντικό του·
- να παράγει σύμφωνα με τις απαιτήσεις της αγοράς και να διαθέτει το προϊόν της παραγωγής σε χαμηλές τιμές, αφού δεν αποβλέπει στη μεγιστοποίηση του κέρδους και στην εκμετάλλευση της υπεραξίας (π.χ. Λίπ). Τέλος,
- να σεβαστεί τα μέσα της παραγωγής – δεν είναι ο χαλαστής τους·
- να ρυθμίσει ακόμα και στις πιο εξελιγμένες μονάδες παραγωγής κατά τον πιο δημοκρατικό τρόπο τη διοίκηση και λήψη αποφάσεων, αντίθετα από την τεχνοκρατική αντίληψη ότι οι «είδικοί» μόνο ξέρουν κι ότι αυτοί έχουν δικαίωμα να κατευθύνουν την πλειοψηφία.

ΤΟ σημαντικό όμως στοιχείο είναι ότι ή κατάληψη των εργοστασίων αποτελεί το κατ' έξοχον όπλο στα χέρια των εργαζομένων, από την άποψη ότι οι εργαζόμενοι αποβάλλουν τον καπιταλιστή από τον γνωστό του χώρο και κρατώντας τον έξω από αυτό τον χώρο, του στερούν τη

δυνατότητα του εκβιασμού με τη μορφή λόκ-άουτ, απολύσεων κ.λπ. Αντίθετα, αυτή ή κατάσταση είναι στοιχείο συνοχής για τους αγωνιζόμενους και τόνωσης του αγωνιστικού πνεύματος.

ΑΝ όσα αναφέραμε αποτελούν μερικά μόνο από τα πλεονεκτήματα αυτής της μορφής πάλης, οφείλουμε να σημειώσουμε ότι ο φόβος του κρατικο-μονοπωλιακού καπιταλισμού, του προσωποπαγούς καπιταλισμού και του ιμπεριαλισμού των πολνεθνικών γιγάντων οδηγεί σε μια σκλήρυνση στην αντιμετώπιση των εργαζομένων, ή οποία στο πολιτικό επίπεδο μεταφράζεται σε εκφοβισμό των αστικών και μεσοαστικών στρωμάτων, ώστε από εκεί να ενισχύεται το αστικό καθεστώς και να επιβραβεύεται ή άγριότητα για την επανακατάληψη των εργοστασίων και τον διασυρμό των εργαζομένων (π.χ. Ρενώ).

Σ' ΑΥΤΟ το κλίμα πρέπει να τοποθετήσουμε και το άρθρο που προαναφέρθηκε, της Διεθνούς Όργανωσης Έργοδοτών. Το μεταφράζουμε:

«Δεδομένου ότι οι καταλήψεις εργοστασίων αποτελούν όλο και πιο συχνά μορφή αντίδρασης των εργαζομένων, οι επιχειρήσεις άρχισαν ν' αναπτύσσουν άμυντικές στρατηγικές. Ένα σχέδιο-αναφορά που κυκλοφόρησε πρόσφατα από τη θυγατρική εταιρία στη Μ. Βρετανία ενός γαλλικού γραφείου ειδικών συμβούλων επιχειρήσεων, αφορά έρευνα ή οποία έγινε μεταξύ 35 μεγάλων εταιριών. Η έρευνα αυτή αποκαλύπτει ότι, αν και καμιά από αυτές τις 35 εταιρίες δεν αντιμετώπισε κατάληψη εργοστασίου, το 50% από αυτές διαθέτει πρόγραμμα αντιμετώπισης παρόμοιας πιθανότητας. Ανάμεσα στις προφυλάξεις που συστήνει το σχέδιο-αναφορά και στους έλιγμους που προτείνει, παρατηρούμε και τα εξής:

● Μέτρηση σε τακτά διαστήματα των διαθέσεων των εργαζομένων, χάρη στην παρακολούθηση των συνδικαλιστικών ανακοινώσεων και έγκυκλιών, καθώς και των εργατικών συγκεντρώσεων.

● Έλεγχος ασφάλειας αποθηκών, φακέλων, αρχείων, στοιχείων που αφορούν το μάρκετινγκ και την οικονομική

θέση της εταιρίας. Το ίδιο ισχύει για τα βιβλία παραγγελιών, το ταμείο, τα καρτέ των έπιταγών, τις συμβολαιογραφικές πράξεις, τα συμβόλαια κ.λπ.

● **Επιβεβαίωση** ότι το προσωπικό που υπάρχει για την ασφάλεια των κτιρίων και των κυριότερων εγκαταστάσεων, καθώς και το προσωπικό που έχει στη διάθεσή του κλειδιά εισόδου στα κτίρια, σε εύπαθη τμήματα, όπως οι ηλεκτρονικοί εγκέφαλοι, το τηλεφωνικό κέντρο κ.λπ. δεν συνδικαλίζονται. Να λαμβάνεται μέριμνα ώστε αυτό το προσωπικό να μην μπορέσει να βοηθήσει τους εργαζόμενους που κατέλαβαν το εργοστάσιο.

● **Απόκρυψη** σε ασφαλές σημείο όλων των κλειδιών που επιτρέπουν: είσοδο από τις πύλες, πέρασμα από γραφείο σε γραφείο, προσπέλαση σε χρηματοκιβώτια.

● **Μεταβίβαση** συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων και υποχρεώσεων σε ορισμένα στελέχη, για την περίπτωση όπου τα γραφεία τους θα βρίσκονται υπό κατάληψη.

● **Πρόβλεψη** ανταλλακτικών γραφείων στη γύρω περιοχή.

● **Πρόβλεψη** ασφάλισης για τις ζημιές και τα ατυχήματα που θα προέλθουν από την κατάληψη του εργοστασίου και χρήση των υπηρεσιών ασφάλειας.

● **Επισήμανση** των ηλεκτρικών και τηλεφωνικών παροχών, με σκοπό τη διακοπή τους, σε περίπτωση ανάγκης, ώστε να παραλύσει ή δραστηριότητα εκείνων που κατέλαβαν το εργοστάσιο.

Έκτος από τα προληπτικά μέτρα, το σχέδιο-άναφορά αναλύει επίσης τα σχέδια δράσης, σε περίπτωση όπου η κατάληψη συντελείται. Αυτά τα σχέδια δράσης περιλαμβάνουν κυρίως τα εξής:

● **Δημιουργία** υπηρεσιών ασφάλειας για την προστασία από τις κλοπές. Οι υπηρεσίες ασφάλειας θα επιμένουν να γίνεται έρευνα σε κάθε όχημα που φτάνει ή που φεύγει από το κατειλημμένο εργοστάσιο.

● **Πληροφόρηση** όλων των προμηθευτών, με τη ματαίωση όλων των παραγγελιών μέχρι νεωτέρας.

● **Συντήρηση** των εγκαταστάσεων, ώστε ν' αποφευχθούν διαρκείς ζημιές. Κατά κανόνα, εκείνοι που μετέχουν στην κατάληψη του εργοστασίου κι ενδιαφέρονται για την εργασία που επιτελούν στην επιχείρηση, συνεργάζονται σ' αυτό τον τομέα.

● **Διανομή** πληροφοριακών δελτίων στον τύπο και διαφόρων πληροφοριών

στους συνδικαλιστικούς υπεύθυνους, στην αστυνομία, στις εργοδοτικές οργανώσεις, στους πελάτες και προμηθευτές, στις έντεταλμένες αρχές, καθώς και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

● **Αποστολή** ειδοποιήσεων στους εργαζόμενους που έχουν καταλάβει το εργοστάσιο, όπου να τονίζεται ότι η εταιρία δεν φέρει καμία ευθύνη για την ασφάλεια, την υγεία και τον εφοδιασμό τους.

● **Επαφή** με τους εργαζόμενους που δεν έχουν λάβει μέρος στην κατάληψη του εργοστασίου, ώστε να ζητηθεί ή κατανόησή τους και να μη διαταραχθεί ή πίστη τους στην εταιρία. **Υπογράμμιση** των ολέθριων αποτελεσμάτων για την εταιρία εξαιτίας μιας παρατεινόμενης κατάληψης, με συνέπεια βασικά πάνω στον ύφιστάμενο αριθμό θέσεων εργασίας».

ΘΑ πρέπει αρχικά να επισημάνουμε ότι το παραπάνω άρθρο σε κανένα σημείο δεν προβλέπει τον ΔΙΑΛΟΓΟ με τους εργαζόμενους που έχουν καταλάβει ένα εργοστάσιο. Αν το άρθρο δίνει τα κύρια σημεία του σχεδίου-άναφοράς, τότε θα πρέπει να υποθέσουμε ότι ο διάλογος είναι τακτική επίλυσης διαφορών που απορρίπτεται από τους «ειδικούς».

ΠΕΡΑ από αυτή την πρωταρχική διαπίστωση, έχουμε να παρατηρήσουμε:

1. Το ύφος και η γλώσσα του άρθρου είναι προσεχτικά νεφελώδη κι άχρωμα.

2. Κάτω από αυτή την επιφάνεια διακρίνεται ή απειλή για τους εργαζόμενους κι ή ηρεμία του καπιταλισμού ότι έχει πολλούς βοηθούς, όχι μόνο έξω από το εργοστάσιο (αστυνομία, συνδικάτα, προμηθευτές κ.λπ.), αλλά και μέσα σ' αυτό (στελέχη, εκείνους που ενδιαφέρονται για τη δουλειά τους κ.λπ.).

3. Ιδιαίτερα τονίζουμε τη συχνή χρήση του όρου «υπηρεσίες ασφάλειας», το περιεχόμενο του οποίου δεν διαγράφεται με σαφήνεια. Από τη μεριά μας καταλαβαίνουμε ότι πρόκειται για «έσω-τερική αστυνομία» (σαν αυτή που δολοφόνησε στη Ρενώ τον εργάτη Πιέρ Όβερναι στα 1971 και που αποτελείται από λογίων αποβράσματα), αλλά και για την αστυνομία που θα φτιαχτεί με σκοπό να λειτουργήσει απ' έξω, όταν γίνει η κατάληψη του εργοστασίου, και που θα «επιμένει στον έλεγχο των όχημάτων» ή θα έχει σαν αποστολή «την προστασία από την κλοπή». Είναι φανερό πως ή αστυνομία δεν θα είναι άλλο από προβοκάτορες, του τύπου εκείνου που μπήκε στο Πολυτεχνείο και κατάστρεψε τα ερ-

γαστήρια ή που έκαμε το πάν για να φέρει σε σύγκρουση τους εργάτες της Λίπ με τους χωροφύλακες της Μπεζανσόν.

4. Το γεγονός ότι το σχέδιο-άναφορά δεν κάνει μνεία παρά μία φορά της επίσημης αστυνομίας, ερμηνεύεται σαν απόδειξη ότι έξαρχής οι «αρχές» στέκονται στο πλευρό της πάσχουσας εργοδοσίας, αλλά σε διακριτική απόσταση, για να επέμβουν όταν τίποτε άλλο δεν λειτουργήσει. Κοντά σ' αυτά, υπάρχει μια ομάδα «στελεχών» με συγκεκριμένες αρμοδιότητες κι υποχρεώσεις, οι οποίες δεν ξεκαθαρίζονται. Ωστόσο εμείς θυμόμαστε ότι αυτά τα στελέχη στρατολογούνται στο τμήμα προσωπικού, στους πρωτομάστορες-άλεξιπτωτιστές κ.λπ., πράγμα που στη Γαλλία αποδείχτηκε μετά από απαγωγές πολλών από αυτούς από εργατικές ομάδες.

ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ όμως να πούμε ότι πάγια πολιτική της εργοδοσίας είναι ο διαχωρισμός ανάμεσα σε εργάτες, εργατο-υπάλληλους, υπάλληλους και στελέχη, με σκοπό τη στεγανοποίηση των διαφόρων τμημάτων και την καλλιέργεια του μύθου ότι μερικοί είναι πιο προοδευμένοι και πιο άξιοι και πιο φερέλπιδες, όσο βέβαια δεν σηκώνουν κεφάλι; Ίσως πρέπει να σημειώσουμε ότι τα αποκαλούμενα στελέχη είναι τόσο σοφά τοποθετημένα στις θέσεις-κλειδιά από τις εταιρίες, ώστε ενώ δεν έχουν κανένα ρόλο στα κυκλώματα αποφάσεων, εμφανίζονται σαν στύλοι της εργοδοσίας κι έτσι (στην Ελλάδα) δεν συνδικαλίζονται, ζούν υπό διαρκή πίεση, αποκομμένα από τις ρίζες τους, ταξικά απροσανατόλιστα και (στην Ελλάδα, όπως και στις άλλες καπιταλιστικές χώρες) υπό την απειλή προλεταριοποίησης, ή όποια – όταν συντελείται – είναι άθόρυβη. Όμως το πρόβλημα «στελέχη» δεν είναι του παρόντος. Έδώ, ή εργοδοσία του δίνει τον ρόλο που αυτή επιθυμεί... Βέβαια δεν είναι μόνο τα στελέχη που εμφανίζονται σαν συμπαραστάτες της εργοδοσίας, αλλά και κάποιοι «συνδικαλιστικοί υπεύθυνοι», πράγμα που σημαίνει ότι μόνο ο συνδικαλισμός από τη βάση ξεφεύγει από την παγίδα της εργοδοσίας κι αποτελεί χέγγυο για τους εργαζόμενους.

ΚΛΕΙΝΟΥΜΕ, με μια ακόμα παρατήρηση: ή προσεχτική μελέτη του άρθρου αποδεικνύει ότι, παρά τους ύφιστάμενους νόμους, ή εργοδοσία πιστεύει ότι οι καταλήψεις εργοστασίων είναι αναπόφευκτες. Γι' αυτό λαβαίνει τα μέτρα της και δεν αναφέρεται ούτε μία φορά στους ύφιστάμενους νόμους...

στις επάλξεις της Δημοκρατίας

ή ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

ή απογευματινή σου εφημερίδα

ΒΙΕΤΝΑΜ

ΤΡΙΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΠΑΛΗΣ - ΕΝΑΣ ΧΡΟΝΟΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ

«Η Προσωρινή Έπαναστατική Κυβέρνηση απαγορεύει αυστηρά κάθε εσωτερική πώλη, όπως και την παραμικρή άσκηση αντιποίνων. Οι Βιετναμέζοι οφείλουν να αλληλοϋποστηρίξονται, όσο πλούσιοι ή όσο φτωχοί κι αν είναι.»

Στις 2 Μαΐου του 1975 αυτό το μήνυμα μεταδιδόταν κάθε δύο λεπτά από τον ραδιοφωνικό σταθμό Γκιάι Φόγκ που έκάλυπτε με τις εκπομπές του όλη την περιοχή της Σαϊγκόν, ενώ τμήματα στρατού του Έθνικου Απελευθερωτικού Μετώπου είχαν καταλάβει, από την παραμονή, επίκαιρες θέσεις σε όλη την έκταση της νοτιοβιετναμικής πρωτεύουσας.

Την ίδια εκείνη μέρα, σε όλο τον κόσμο, χιλιάδες δημοσιογράφων, σχολιαστών, διπλωματικών παρατηρητών, άρθρογράφων, έβλεπαν με κάποια ανησυχία να εξαφανίζεται το τελευταίο στρώμα είδησεογραφικού «βούτυρου» με το οποίο άλειβαν επί 30 χρόνια το ψωμί τους. Ο δημοσιογραφικός συντηρητισμός, από τη μεριά του, άφησε τις πρώτες κραυγές «ανησυχίας»: «Υπάρχει κίνδυνος να πνιγεί ή Σαϊγκόν στο αίμα», τηλεγραφούσε το Άσοσιέιτεντ Πρές, «έτοιμάζονται κίολας τα πρώτα στρατόπεδα», έγραφε ή παρισινή Φιγκαρό.

Δίχως στρατόπεδα, δίχως αίμα — με αρκετό δά είχε πληρώσει ο βιετναμικός λαός τη λεύτερη Πρωτομαγιά του 1975 το Νότιο Βιετνάμ υλοποιεί το όραμα του «θείου Χό», χτίζοντας την ενότητα της κοινής, μεγάλης βιετναμικής πατρίδας, πάνω σε σοσιαλιστικά θεμέλια. Όχι χωρίς νέα, και πολλές φορές δισεπίλυτα προβλήματα.

Του Άρη Φακίνου

Το Λάο Ντόνγκ και οί Λαϊκές Έπιτροπές

ΤΟ Λάο Ντόνγκ είναι το Κόμμα των Έργαζόμενων, που θά μπορούσε κανείς να το προσδιορίσει πολιτικά σαν ένα τεράστιο στρατόπεδο πολύμορφων μαρξιστικών επαναστατικών δυνάμεων που εξακολουθούν να είναι στενά δεμένες με το Έθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο και που χαρακτηρίζονται κατά συνέπεια από μιá σημαντική ιδεολογική ανεξαρτησία (καρπός του πολύχρονου

άγωνα), αλλά που κινούνται γύρω από τον πυρήνα του Κομμουνιστικού Κόμματος. Σε διάφορες αναλύσεις που δημοσιεύονται κατά καιρούς σε δυτικές εφημερίδες, μπορούμε να διακρίνουμε την ύπαρξη πολλών αίχμων έναντιον μιáς δ΄θθεν «απόλυτης εξάρτησης» του βιετναμικού λαϊκού επαναστατικού κινήματος από το Λάο Ντόνγκ και, πιο συγκεκριμένα, από το ΠΓ του ΚΚ. Γίνεται επίσης συχνά λόγος για τον βίαιο παραμερισμό της λεγόμενης «Τρίτης Δύναμης», δηλαδή των μη μαρξιστικών

δημοκρατικών και καθολικών πολιτικών δυνάμεων (το κατά πόσο εντάσσονται, ειδικά οί τελευταίες αυτές, στο στρατόπεδο που συμβαδίζει με το λαϊκό επαναστατικό κίνημα είναι θέμα μιáς άλλης ανάλυσης). Είναι φανερό, ότι με τον τρόπο αυτό οί διάφοροι σχολιαστές επιχειρούν ν' αποδείξουν ή να ύπονοήσουν την ούσιαστικά μη λαϊκή αντιπροσωπευτικότητα των πολιτικών δυνάμεων που επιχειρούν σήμερα το χτίσιμο του βιετναμικού σοσιαλισμού.

ΟΛΕΣ αυτές οί αναλύσεις, που είναι πολυάριθμες, άγνωστές ή θέλουν να άγνωσούν την εξαιρετικά ειδική κατάσταση που δημιουργήθηκε στο Ν. Βιετνάμ άμέσως μετά την κατάρρευση του καθεστώτος Θιέου. Πώς είναι δυνατόν να παραμερίζει ή να άγνωσεί κανείς το γεγονός ότι ή ταχύτητα της κατάρρευσης ήταν τέτοια που όχι μονάχα οί νικημένοι αλλά και οί ίδιοι οί νικητές βρέθηκαν ξεπερασμένοι; Και πώς γίνεται να μη λαβαίνουμε ύπόψη μας την εξαιρετικά χαώδη πολιτική κατάσταση, που διαδέχθηκε την κεραυνοβόλα κατάρρευση, και που δέν ήταν δυνατόν ν' αντιμετωπισθεί άποτελεσματικά παρά με τη γρήγορη δημιουργία — ειδικά για την περίπτωση της Σαϊγκόν — στρατιωτικών έπιτροπών διοίκησης που εξασφάλισαν την τήρηση μιáς κάποιας τάξης, ταχύτητα κι άποτελεσματικά, και που έλυσαν τα πρώτα βασικά οικονομικά και πολιτικά προβλήματα που ανέκυψαν;

ΑΛΛΩΣΤΕ, άμέσως μετά τον καθορισμό των πρώτων βασικών σοσιαλιστικών στόχων από το Λάο Ντόνγκ και την προσωρινή επίλυση των κρίσιμων προβλημάτων (προσφυγικό, διακίνηση άγροτικών πληθυσμών που ήθελαν να επιστρέψουν στις περιοχές τους και στα χωράφια τους ή, αντίθετα, που

ήθελαν να εγκατασταθούν γύρω από τα αστικά κέντρα), συγκεκριμένα τον Ιούλιο του 1975, δημιουργήθηκε στη Σαϊγκόν ειδική Επιτροπή του Εθνικοαπελευθερωτικού Μετώπου (ΕΑΜ) με 56 μέλη, από τα οποία 26 προέρχονταν από τη λεγόμενη «Τρίτη Δύναμη» και που ήταν μη στρατιωτικά στοιχεία. Παράλληλα, ανάλογες επιτροπές του ΕΑΜ άρχισαν να λειτουργούν σε όλες σχεδόν τις επαρχίες της χώρας, όπως επίσης και άλλες, καθαρά λαϊκές, που διαδέχθηκαν σταδιακά (κι αυτό είναι μια εξαιρετικά σημαντική κατάκτηση του βιετναμικού σοσιαλισμού) τα στρατιωτικά (κομιτάτα) που, όπως και στη Σαϊγκόν, είχαν αναλάβει μετά την κατάρρευση τη γενική διοίκηση. Σήμερα πιά, κάθε βιετναμέζικο χωριό διαθέτει τη δική του Λαϊκή Επαναστατική Επιτροπή (που φαίνεται να έχει την ουσιαστική πολιτική εξουσία) και που δεν εξαρτιέται καθόλου από τους πυρήνες του ΕΑΜ που εξακολουθούν να υπάρχουν, αλλά που προβλέπεται να διαλυθούν μέχρι το τέλος του 1976.

Περιμένοντας την ουσιαστική ένοποίηση

ΣΤΟ τέλος του Νοέμβρη 1975 έληξε στη Σαϊγκόν η ειδική Διάσκεψη για την ένοποίηση των δύο Βιετνάμ. Οι δυο αντιπροσωπείες, υπό την ηγεσία των Τρουόνγκ Τσίν, για το Β. Βιετνάμ, και Φάμ Νούγκ, για το Νότιο, υπέγραψαν δύο κείμενα που καθόριζαν τις πολιτικές διαδικασίες από τις οποίες έπρεπε να περάσει η ένοποίηση των «δύο βιετναμικών πατρίδων» αλλά μονάχα σε «κρατικό επίπεδο». Στη συνέχεια, στους μήνες που ακολούθησαν, έγινε συστηματική απογραφή του πληθυσμού του Ν. Βιετνάμ και καταστρώθηκαν εκλογικοί κατάλογοι υπό τον έλεγχο μιας μικτής εκλογικής επιτροπής. Οι εκλογές που έγιναν φέτος την Πρωτομαγιά, που έχει καθορισθεί και σαν γιορτή της εθνικής βιετναμικής ανεξαρτησίας, είχαν σαν στόχο τη συγκρότηση της πρώτης Συντακτικής Εθνοσυνέλευσης που έχει ήδη αναλάβει τον καθορισμό των νέων θεσμών που θα ισχύουν στην ένοποιημένη πιά βιετναμική πατρίδα που πρωτεύουσά της θα είναι το Άννι. Αλλά η ένοποίηση των δύο Βιετνάμ θα θεωρηθεί πραγματική, ουσιαστική και όχι μόνο «σε κρατικό επίπεδο», από τη στιγμή που, όπως δήλωσε ο επικεφαλής της αντιπροσωπείας του Β. Βιετνάμ, Τρουόνγκ Τσίν, «θα έχει επιτευχθεί απόλυτη ομοιογένεια ανάμεσα στις οικονομικές δομές, την κοινωνική σύνθεση και τις μορφωτικές και ιδεολογικές αρχουσες ιδιομορφίες των δύο μεγάλων τμημάτων της χώρας». Περιμένοντας λοιπόν την

ουσιαστική αυτή ένοποίηση, για την οποία άλλωστε ο λαός και των δύο Βιετνάμ υπέφερε τα πάνδεινα επί 30 ολόκληρα χρόνια, δεν πρέπει να παραγνωρίζουμε την ύπαρξη πολύπλοκων προβλημάτων που, όσο κι αν έχουν «προσωρινό χαρακτήρα», όπως εδήλωσε ο Τρουόνγκ Τσίν, απορροφούν αυτή τη στιγμή όλη την ενεργητικότητα των επαναστατικών σοσιαλιστικών δυνάμεων.

● 1. 'Η «τρίτη δύναμη»

Η ΕΘΝΙΚΗ αλληλεγγύη και ενότητα που μνημόνευε το ραδιοφωνικό μήνυμα της 2/5/75 περνάει, όπως φαίνεται, από δρόμους που δεν είναι όλοι στρωμένοι με μαλακά χαλιά και με ρόδα. Από πέτσι τον Οκτώβριο λειτουργούν ειδικοί πυρήνες «πολιτικής και ήθικης αναμόρφωσης» που έχουν αναλάβει τον εξαιρετικά δύσκολο και λεπτό ρόλο της αλλαγής νοοτροπίας χιλιάδων κρατικών υπαλλήλων που είχαν υπηρετήσει λίγο πολύ πιστά το αμερικανόδοξο καθεστώς του Θιέου — αξιωματικοί, αστυνομικοί, ανώτερα στελέχη υπουργείων, περνάνε από τα ειδικά «σχολεία ήθικης αναμόρφωσης». Δυό ή τρείς μήνες παραμονής σ' αυτά τα σχολεία αρκούν, όπως φαίνεται, για την ώρα, ώστε οι άνθρωποι αυτοί να μπορούν να επιστρέφουν στα σπίτια τους (οι Θέσεις που κατείχαν ελέγχονται πιά, όπως είναι πολύ φυσικό, από νέα στελέχη) χωρίς πολλές περιπέτειες και χωρίς να έχουν υποστεί καμιά ιδιαίτερα σκληρή μεταχείριση. Αυτό αποδείχεται άλλωστε κι από το γεγονός ότι ακόμα κι οι πιο αντιδραστικοί δυτικοί παρατηρητές αναγνωρίζουν σήμερα ότι πουθενά στο Ν. Βιετνάμ δεν έχουν διαπιστώσει την ύπαρξη του παραμικρού «εκδικητικού πνεύματος». Ίσως όμως, στον πρακτικό τουλάχιστο τομέα, η κατάσταση να μην είναι και τόσο ειδυλλιακή... Γιατί πώς να εξη-

γήσει κανείς ότι ακόμα και σήμερα ο ραδιοφωνικός σταθμός Γκιάι Φόγκ ανκρέρεται συχνά, με ανακοινώσεις και μηνύματα, στην ύπαρξη «στρατιωτικών προδοτικών ομάδων» που επιδίδονται σε διάφορες ύπονομευτικές ενέργειες και ανταρτοπόλεμο ειδικά στις κεντρικές επαρχίες του Νότου;

ΑΝΤΙΘΕΤΑ, φαίνεται ότι τα πράγματα εξελίσσονται απόλυτα όμαλά στο στρατόπεδο της εξαιρετικά ισχυρής καθολικής Εκκλησίας, που διαθέτει πολυάριθμα «σημεία έπιρροής» και έλέγχου πάνω, ειδικά, στις λαϊκές αγροτικές μάζες. Η φοβερή ευέλικτη καθολική Ιεραρχία που επί χρόνια ολόκληρα συνεργάσθηκε στενά και σε όλους τους τομείς με το δικτατορικό καθεστώς του Θιέου — όπως και με όλα τα προηγούμενα άλλωστε — διέταξε έντυπωσιακή «στροφή» 180 μοιρών, καλώντας τους πιστούς της να «πάρουν ενεργό μέρος στην οικοδόμηση της νέας κοινωνίας» και δήλωσε, μέσω του αρχιεπίσκοπου της Σαϊγκόν ότι τόσο το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο όσο και οι Λαϊκές Επαναστατικές Επιτροπές έχουν αφήσει «απόλυτα ελεύθερη την άσκηση των Ορθοσκευτικών ελευθεριών». Βέβαια, δεν πρέπει να παραμελήσουμε τη σημασία των διαδοχικών παπικών εγκυκλίων προς το καθολικό ποίμνιο του Ν. Βιετνάμ και την αναγκαιότητα προσαρμογής σε μια νέα, επαναστατική, κατάσταση που κινδύνευε, εξαιτίας της πολύχρονης συνεργασίας της Εκκλησίας με τα διεφθαρμένα καθεστώτα τύπου Θιέου, να προκαλέσει επικίνδυνο εκκαθαριστικό πνεύμα. Αλλά, από την άλλη μεριά, πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι η νοτιοβιετναμική καθολική Εκκλησία πέρασε από περίοδο ριζικής έσωτερικής κάθαρσης, ειδικά όταν μερικές εκατοντάδες Βιετναμέζων καθολικών κληρικών εγκατέλειψαν, μετά την 1η Μαΐου 1975, το αντάρτικο και με την προτροπή ή την

καθοδήγηση του Ε.Α.Μ έσπευσαν να πλαισιώσουν κατάλληλα τα πιο σημαντικά «στέκια» της καθολικής Έκκλησίας.

ΜΑΖΙ με τους άριστερους βουδιστές, τα επαναστατικά αυτά καθολικά στοιχεία σχημάτισαν τους πρώτους βασικούς πυρήνες της λεγόμενης «τρίτης δύναμης», που διαθέτει «άντρες» όχι μονάχα στις διάφορες τοπικές Λαϊκές Έπαναστατικές Επιτροπές, αλλά συμμετέχει με αρκετά μέλη στις οργανώσεις μάζας του Ε.Α.Μ (συνδικάτα, φοιτητικές και γυναικείες οργανώσεις κ.λπ.) και που αντιπροσωπεύεται στα ήγετικά κλιμάκια του Μετώπου. Προσωπικότητες που ανήκουν στην «τρίτη δύναμη» έλαβαν μέρος στην τελευταία διάσκεψη για την έναποίηση του Βιετνάμ. Άς προσθέσουμε ακόμα ότι αναφέρεται ή ύπαρξη και ή έλεύθερη κυκλοφορία αρκετών εντύπων και εφημερίδων που πρόσκεινται στην «τρίτη δύναμη». Όπως ή βουδιστική προσδευτική εφημερίδα «Τίν Σάγκ» και ή καθολική «Κόνγκ Γκιά Βό Ντάν Τόκ». Βέβαια, θά 'ταν κάπως παρακινδυνευμένο το να υποθέσει κανείς ότι ή «τρίτη δύναμη», που, σε τελευταία ανάλυση, αποτελεί την πολιτική έκφραση μιας ριζοσπαστικοποιημένης μικροαστικής τάξης, θά μπορούσε να μεταβληθεί κάποτε σε μια τελείως «αυτόφωτη» πολιτική παράταξη, αναπτύσσοντας ιδεολογικές δραστηριότητες-εμπόδια στον δρόμο της εφαρμογής του επαναστατικού σοσιαλιστικού προγράμματος. «Ο μόνος δρόμος που οδηγεί στην εντύχια του λαού του Βιετνάμ», υπενθυμίζει ή ηγήτης του Ε.Α.Μ Νγκυέν Χού Τό, «απερνάει από την οικοδόμηση του σοσιαλισμού σε ήλη τη χώρα, αλλά τη σημερινή νίκη τη χρωστάμε στο γεγονός ότι επικεφαλής του απελευθερωτικού αγώνα του βιετναμικού λαού βρέθηκε το μόνο μαρξιστικό-λενινιστικό κόμμα της χώρας, το Λάο Ντόνγκ».

● 2. Ο αγώνας έναντι της διαφθοράς

ΣΕ τηλεγράφημά του από τη Σαϊγκόν ένας ανταποκριτής του Γαλλικού Πρακτορείου Ειδήσεων σημειώνει :

«Τά ρεφραίν των "κάι λουόγκ", δηλαδή των παραδοσιακών τραγουδιών του Βιετνάμ, έχουν αντικαταστήσει σχεδόν παντού τα γλυκανάλατα αμερικανικά σλόου, και τά τραγούδια με κάποιο ιδεολογικό ή φολκλορικό περιεχόμενο τις μπαντζοσυννοδευόμενες μελωδίες των κάου-μπόους του Τέξας, αλλά πολλές φορές βλέπει κανείς νεαρούς και νεαρές να σιγοπίνουν την κόκα-κόλα τους κάτω από κάποιο χαμογελαστό πορτραίτο του Χό Τσι Μίν».

Ήταν δυνατό ή απελευθέρωση από τον μορφωτικό αμερικανικό ιμπεριαλισμό να γίνει με μεγαλύτερη ευκολία σε μια χώρα όπου, λίγες εβδομάδες

μετά τη νίκη της Σαϊγκόν, καταμετρήθηκαν κάπου 500 χιλιάδες γυναίκες που κέρδιζαν τη ζωή τους επιδιδόμενες σε συστηματική ή ήμισυστηματική πορνεία; Πώς να γλιτώσει ή νοτιοβιετναμική πρωτεύουσα εύκολα από τη μανία της κόκα-κόλα, τη στιγμή που έχει ν' αντιμετωπίσει ακόμα τα μικρόβια της σύφιλης και της βλεννόρροιας που άφησαν πίσω τους, μαζί με άλλα πολλά, ιδεολογικά και μορφωτικά, οι Άμερικανοί στρατιώτες;

ΚΑΤΑ τη διάρκεια της διάσκεψης για την έναποίηση του Βιετνάμ, ή πρόεδρος της βορειοβιετναμικής Έθνοσυνέλευσης, Τρουόγκ Τσήμπ, δήλωσε ύστερα από ειδική ερώτηση ζένου δημοσιογράφου, ότι «ή διαβρωτική επίδραση του αμερικανικού νεοαποικιακού πνεύματος στο Ν. Βιετνάμ εξακολουθεί να είναι σοβαρά αισθητή». Σε ανάλογη ανάλυση προέβηκε και ή γενικός γραμματέας του Λάο Ντόνγκ, Λέ Ντουάν:

«Ο τρόπος ζωής στο Ν. Βιετνάμ, υπογράμμισε, είναι πολύ διαφορετικός από ήτι στον Βορρά και θά χρειαστούν όπωσδήποτε πολλά χρόνια για να πετύχουμε μια κάποια όμοιογένεια. Πρέπει να εξαλείψουμε κάθε ίχνος παρασιτικής ζωής, σαρώνοντας αυτή την ψεύτικη, επιφανειακή ευημερία που άφησε πίσω του ή έχθρος αποχωρώντας από τον Νότο».

ΣΗΜΕΡΑ είμαστε σε θέση να ξέρουμε ότι ή παραπάνω διαπίστωση του γενικού γραμματέα του Λάο Ντόνγκ όχι μονάχα αντιστοιχεί σε μια θλιβερή πραγματικότητα, αλλά, αντίθετα, την περιγράφει με τη συνηθισμένη βιετναμική λεκτική λιτότητα, που δεν μπορεί να δώσει σε μας τους Δυτικούς την πραγματική έκταση της μορφωτικής, κοινωνικής και πολιτικής διαφθοράς που άφησαν πίσω τους οι παγκόσμιοι υπερατλαντικοί χωροφύλακες. Οι χιλιάδες νέων, μαθητών, σπουδαστών, αγωνιστών του Ε.Α.Μ, που λίγες μέρες μετά την απελευθέρωση της Σαϊγκόν ξεχύθηκαν στους δρόμους της νοτιοβιετναμικής πρωτεύουσας δίνοντας το σύνθημα της βιετναμικής «μορφωτικής επανάστασης», είναι μια μικρή αλλά με μεγάλη σημασία απόδειξη πώς υπήρχε άμεση ανάγκη ριζικής κάθαρσης. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο θά πρέπει να τοποθετήσουμε την έκστρατεία έναντι των διαφημιστικών συγκροτημάτων που σφυροκοπούσαν τους Βιετναμέζους καθημερινά και επί χρόνια όλόκληρα, με το ραδιόφωνο, την τηλεόραση, τα γλυκανάλατα περιοδικά με τά αποκοιμιστικά ρομαντζάκια της πεντάρας, τά αμερικανικά έντυπα που κάλυψαν τις νεαρές Βιετναμέζες να βγάζουν το «χαρτζιλίκι» τους επιδιδόμενες στην πορνεία, τά «στέκια» λιανικής πώλησης ναρκωτικών που είχαν εγκαταστήσει οι Άμερικανοί πεζοναύτες σε

διάφορες περιοχές, ειδικά γύρω από τις βάσεις, για να βγάζουν και κείνοι το χαρτζιλικάκι τους, τον πορνοκινηματογράφο που κυκλοφορούσε με ειδικά συνεργεία από χωριό σε χωριό, και με ένα σωρό άλλα μέσα και «άγαθα» του υπερατλαντικού «πολιτισμού».

ΑΠΟ την άλλη μεριά, ήταν φυσικό το άσυγκράτητο αυτό ζέσπασμα και ή μαχητική απαίτηση για ριζική εκκαθάριση των υπολειμμάτων του αμερικανικού μορφωτικού ιμπεριαλισμού, να οδηγήσουν σε μερικές υπερβολές που αντιμετωπίστηκαν όμως ταχύτατα και δίχως να δώσουν ευκαιρία για έσωτερικές ιδεολογικές διαμάχες. Είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικό ένα απόσπασμα άρθρου της εφημερίδας «Σαϊγκόν Γκιάι Φόνγκ» σχετικά με μερικές ακρότητες της «μορφωτικής επανάστασης»: «Η επιλογή του χρώματος των ένδυμάτων, του μήκους των μαλλιών και του πάχους του βερνικιού πάνω στών γυναικών τά νύχια, είναι θέματα που σχετίζονται με την άσκηση των ατομικών ελευθεριών. Η γυναίκα έχει, αν θέλει, το δικαίωμα να είναι όμορφη: το πιο σημαντικό είναι να παραμένει λιτή και να διατηρεί την ατομική της αξιοπρέπεια». Ελάχιστα λαϊκά επαναστατικά κινήματα κατάφεραν ν' αντιμετωπίσουν με μεγαλύτερη ψυχραιμία, αλλά και αποτελεσματικότητα, τέτοια πολυσύνθετα και σοβαρά προβλήματα.

«Από δω και πέρα ή πιο βαριά και δύσκολη αποστολή ανήκει στην Παιδεία», δηλώνει ένας υπεύθυνος και προσθέτει: «Η μόνη λύση για να μπορέσουμε ν' αντιμετωπίσουμε με θετικό τρόπο την κληρονομιά του αμερικανικού μορφωτικού ιμπεριαλισμού είναι να δημιουργήσουμε τις γενιές εκείνες που θά θεμελιώσουν ένα νέο λαό. Και πριν από κάθε τί άλλο, πρέπει να γερμίσουμε τους κρατῆρες των μορφωτικών βομβών που έριξαν στα πνεύματα των νέων οι έμποροι του μορφωτικού ιμπεριαλισμού».

«Θά πολιορκήσουμε τον καπιταλισμό»

ΜΕΣΑ στους δύο πρώτους μήνες που ακολούθησαν την πτώση του καθεστώτος Θιέου, τουλάχιστον 40 χιλιάδες «ειδικοί» και «έμπειρογνώμονες», Άμερικανοί, Γάλλοι, Βρετανοί και πολλοί Βιετναμέζοι, «πήραν πόδι» από τά νοτιοβιετναμικά εργοστάσια, τις βιομηχανίες, τά εμπορικά συγκροτήματα, τά ναυπηγεία, τις φυτείες καουτσούκ. Οι διευθύνσεις, τεχνικές και διοικητικές, ανατέθηκαν σε ειδικές επιτροπές «Λαϊκής Διαχείρισης» υπό την ήγηση συνδικαλιστικών στελεχών που έχουν αναλάβει την υποχρέωση να διατηρούν μια τακτική επαφή με τά παλιά «άφεντικά» σε περιπτώσεις όπου δεν

μπορεί να αμφισβητηθεί ούτε η πείρα τους ούτε η συμμόρφωσή τους προς τη νέα κατάσταση πραγμάτων.

ΓΙΑ την ώρα, όχι μονάχα δεν έχει αμφισβητηθεί το δικαίωμα της ατομικής ιδιοκτησίας, αλλά, αντίθετα, έχουν αυστηρά καθορισθεί τόσο το ουσιαστικό ιδεολογικό της περιεχόμενο όσο και οι σχέσεις που πρέπει να δημιουργηθούν, με τη σωστή άσκηση αυτού του δικαιώματος, ανάμεσα στους εργάτες, τους ιδιοκτήτες και την ανώτερη υπαλληλική ιεραρχία. «Το επαναστατικό κράτος, δηλώνει ο Νγκυέν Χό, ηγέτης στέλεχος του Λάο Ντόνγκ στη Σαϊγκόν, εξασφαλίζει τον σεβασμό όλων των καπιταλιστικών ιδιοκτησιών με εθνική παραγωγή και εγγυάται την ύπαρξή τους. Το κράτος προσφέρει επίσης ενθάρρυνση και βοήθεια για την αύξηση της παραγωγής. Για την ώρα πρέπει να περιοριστούμε στην πολιτική της αμοιβαίας ωφέλειας που θα προκύψει τόσο για τον εργαζόμενο όσο και για το κεφάλαιο». Λίγους μήνες μετά τα εγκαίνια της νέας αυτής πολιτικής, η Προσωρινή Επαναστατική Κυβέρνηση δημοσίευσε ένα προσωρινό πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης, αποτελούμενο από 14 βασικά σημεία, που καθορίζει την πολιτική προστασίας των μικροεμπόρων και γενικά του ιδιωτικού τομέα. Το ίδιο όμως αυτό πρόγραμμα δίνει απόλυτη προτεραιότητα στην ανάπτυξη

και ενίσχυση του τομέα των κρατικών επενδύσεων και έργων.

ΑΝ οι διάφοροι ξένοι «ειδικοί» και «εμπειρογνώμονες» απομακρύνθηκαν από τα βιομηχανικά συγκροτήματα, οι ξένες επιχειρήσεις (γαλλικές οι περισσότερες) παραμένουν στα χέρια των κεφαλαιούχων ιδιοκτητών τους, συνεχίζουν να λειτουργούν με απόλυτη ομαλότητα, αλλά τα κέρδη τους ελέγχονται από ειδικές οικονομικές επιτροπές. Πρέπει να σημειώσουμε ότι ο έλεγχος αυτός έχει, για την ώρα τουλάχιστο, μάλλον χαρακτήρα θεωρητικής επίβλεψης. Φαίνεται, ότι τόσο η ηγεσία του Λάο Ντόνγκ όσο και οι λαϊκές δυνάμεις που έχουν συσπειρωθεί γύρω από το ΕΑΜ, έχουν υιοθετήσει τη λύση των διαδοχικών εκστρατειών εναντίον συγκεκριμένων και αυστηρά καθορισμένων κάθε φορά τομέων της καπιταλιστικής οικονομικής ζωής. Τέτοια εκστρατεία ήταν ακριβώς εκείνη που ακολούθησε τη δημοσίευση του προγράμματος από 14 σημεία και που είχε σαν στόχο της την εξουδετέρωση όλων των κερδοσκοπικών μηχανισμών που έλεγχαν την παραγωγή και διάθεση βασικών ειδών διατροφής (ρύζι, ζάχαρη), καθώς και των μεσαζόντων. Έτσι, εμφανίσθηκαν το περασμένο καλοκαίρι τα πρώτα κρατικά καταστήματα τροφίμων, που μέχρι σήμερα λειτουργούν ομαλά.

ΔΕΝ υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι

το Βιετνάμ έχει χαράξει τον δρόμο που οδηγεί στον σοσιαλισμό και δεν φαίνεται να έχει την πρόθεση να περάσει από τη φάση της καπιταλιστικής συσώρευσης. Η ελευθερία κινήσεων που έχει παραχωρηθεί στον ιδιωτικό τομέα κρίνεται σαν απαραίτητο αλλά προσωρινό μέτρο που επιβάλλεται από τα φοβερά οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζει το ανοικοδομούμενο Βιετνάμ. Απὸ τὸν Μάη τοῦ 1975 μέχρι σήμερα τὸ κράτος ἔχει καταφέρει νὰ θέσει ὑπὸ τὸν ἀπόλυτο ἐλεγχό του τὰ 60 με 70% τῶν μέσων παραγωγῆς καὶ διάθεσης τῶν βασικῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν», δήλωσε πρόσφατα εκπρόσωπος τοῦ Λάο Ντόνγκ στὴ Σαϊγκόν. Οἱ Βιετναμέζοι ἔχουν μάθει νὰ περιμένουν καὶ νὰ προχωροῦν πρὸς τὴ νίκη, εἴτε στρατιωτικῆ, εἴτε οικονομικῆ, με διαδοχικά, καλοπρογραμματισμένα, σίγουρα βήματα. Ἐνας χωρικὸς τῆς περιοχῆς τῆς Ντά Νάγκ δήλωσε σὲ ἀνταποκριτῆ τοῦ Γαλλικοῦ Πρακτορείου Εἰδήσεων: «Προτιμοῦμε τὸ σύστημα τῆς πολιτορίας τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ ὄχι τῆς κατὰ μέτωπο ἐπίθεσης. Περιμέναμε τριάντα χρόνια τὴν ἥττα τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ· γιατί νὰ μὴν περιμένουμε ἀκόμα δυὸ ἢ τρία γιὰ τὴν εξουδετέρωση τοῦ καπιταλισμοῦ;». Στὸν πόλεμο, ὅπως καὶ στὴν εἰρήνη, ὁ λαὸς τοῦ Βιετνάμ ἔχει μάθει νὰ κερδίζει.

Η ΑΥΓΗ

ΠΡΩΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

- Ζωντανή ενημέρωση στους σε όλα τα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα
- Τα προβλήματα της ελληνικής Αριστεράς και του Παγκόσμιου Προοδευτικού Κινήματος
- Πνευματική και καλλιτεχνική ζωή
- Οι πιο έγκυρες απόψεις

ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ, ΛΑΪΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ, ΧΟΙΡΟΝΟΜΙΑ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΟΣΗ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

ΕΞΟΡΜΗΣΗ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΟΡΓΑΝΟ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

**Βδομαδιάτικο
ὄργανο ἀρχῶν τοῦ ΠΑΣΟΚ**

ΙΤΑΛΙΑ: Κυβέρνηση έθνικης ανάγκης – ή μόνη, τώρα πιά, λύση

Σαράντα εκατομμύρια ψηφοφόροι σπειρώθηκαν γύρω απ' τους δυο κολοσσούς της ιταλικής πολιτικής ζωής: ξανάστησαν στα πόδια της τη Χριστιανική Δημοκρατία, που είχε αδυνατίσει με τις περυσινές εκλογές για την ανάδειξη των τοπικών κυβερνήσεων των Περιωχών και διόγκωσαν ακόμα περισσότερο το ΙΚΚ, θυσιάζοντας το σοσιαλιστικό κόμμα, αδειάζοντας το νεοφασιστικό, σταματώντας την άνοδο του ρεπουμπλικανικού και σβήνοντας ουσιαστικά απ' τον πολιτικό χάρτη τους σοσιαλδημοκράτες και τους φιλελεύθερους. Και ήδη πριν σκοτεινιάσει καλά - καλά το βράδυ της Δευτέρας, ενώ στις όθονες των τηλεοράσεων και στα τηλέτυπα τα αποτελέσματα των εκλογών για τη Βουλή υπερφαλάγγιζαν ακόμα το ένα το άλλο, ή απειλητική λέξη είχε αρχίσει να κυκλοφορεί στους διαδρόμους των κομμάτων και των εφημερίδων: άκυβερνησία. Οί ξένοι κυρίως πολιτικοί παρατηρητές άρχισαν να υποστηρίζουν, με κάποια ενδόμυχη ικανοποίηση («τό λέγαμε εμείς»), ότι από τις κάλπες της 20ής Ιουνίου είχαν βγει δυο αντίπαλοι εξ ίσου δυνατοί, έτοιμοι ν' αναμετρηθούν, με αποτέλεσμα να γίνει ακόμα πιό άκαμπτο το σύστημα των ιταλικών πολιτικών ισορροπιών και να εξελιχθεί προς ένα δικομματικό σύστημα έντελώς ανώμαλο και άφυσικο. Με άλλα λόγια, σύμφωνα με την άποψη αυτή, στη νέα Βουλή δεν θα μπορέσει να επιτευχθεί καμιά πολιτική ισορροπία, και έξ

αίτίας των διαφορών που παρουσιάζονται ανάμεσα στα ποσοστά εκπροσώπησης στη Βουλή και τη Γερουσία, αλλά κυρίως έξ αιτίας της αδυναμίας να σχηματιστεί μια πλειοψηφία όμοιογενής και «ευπαρουσίαστη» αριθμητικά. Και τώρα, παραμονή σχεδόν της σύγκλησης της νέας Βουλής, ή γνώμη αυτή αρχίζει να γίνεται κοινός τόπος, ή, ίσως - ίσως άλλοι, επικίνδυνο και παραλυτικό. Άλλα είναι αλήθεια ότι ή Ιταλία δεν μπορεί να κυβερνηθεί απ' τη Βουλή της 20ής Ιουνίου;

Η αίσθηση πώς τα αποτελέσματα θα οδηγούσαν σε μια τραυματική κατάσταση είχε αρχίσει να απλώνεται στη Ρώμη από τις πρώτες απογευματινές ώρες της Δευτέρας, 21 Ιουνίου. Οί εκλογικοί αντιπρόσωποι που βγήκαν πρώτοι τρέχοντας απ' τα τμήματα, να μεταδώσουν τα αποτελέσματα της ψηφοφορίας για τη Γερουσία (οί κάλπες είχαν κλείσει στις 2 το απόγευμα) έφεραν το μήνυμα στα γραφεία των συνοικιακών τομέων των κομμάτων: δημοψήφισμα ανάμεσα ΧΔ και ΙΚΚ. Το κέρδισε, με στενό περιθώριο, ή ΧΔ, σε βάρος των μικρότερων συντηρητικών κομμάτων και μιās μεγάλης φέτας του νεοφασιστικού. Έτσι «ξαναπήγε ή καρδιά στον τόπο της», σε πολλούς, που δραματίζονταν αποκαλυπτικές εικόνες «ξεπεράσματος», με το ΙΚΚ εν είδει πειρατή των δρόμων που θα έριχνε τη ΧΔ έξω απ' τον αυτοκινητόδρομο, στη στροφή.

Η ΧΔ έμεινε πάνω στο διάδρομο και κέρδισε μάλιστα την κούρσα με διαφορά στήθους, ρίχνοντας όμως, αυτή, έξω όποιοδήποτε πιθανό σύμμαχο.

Όπως είπε - καταχαρούμενη - ή Φράνκα Φαλκούτσι, Β' γραμματέας του χριστιανοδημοκρατικού κόμματος, σε έναν Άγγλο δημοσιογράφο: «Αυτές οί εκλογές ήταν σαν ένας αγώνας ράγκμπυ. Όλοι είχαν πέσει πάνω μας για να μάς πάρουν τη μπάλα, αλλά εμείς την κρατήσαμε γερά».

«Εμείς» όμως, ποιοί; και προς τί;

Και έτσι φτάνουμε στο μεγάλο θέμα της διαίρεσης της Χριστιανοδημοκρατίας, όχι μόνο σε πολυάριθμες ομάδες και ρεύματα, αλλά και σε δυο - τώρα πιά γενικευμένες και όλοφάνερές - τάσεις: μιὰ προοδευτική - «άριστερη» με (σχηματικά) επικεφαλής τον γραμματέα του κόμματος Μπενίνιο Τζακκαννίνι και μιὰ συντηρητική - «δεξιά» με επικεφαλής τον πρόεδρο Άμιντόρε Φανφάνι.

Οί μὲν - οί ανανεωτές - θέλουν να χρησιμοποιήσουν την πλειοψηφία τους για να ξαναπλησιάσουν τους σοσιαλιστές όχι πιά επιθετικά, όπως πριν τις εκλογές, αλλά με την προοπτική μιās διμερούς διακυβέρνησης, στη βάση ενός θαρραλέου προγράμματος συμφωνημένου μαζί με τους κομμουνιστές. Οί άλλοι - οί συντηρητικοί - θέλουν τους πρώην συμμάχους τους ακόμα πιό γονατισμένους: «Το σοσιαλιστικό κόμμα πρέπει να βάλει μυαλό. Ειδ' άλλως, τόσο το χειρότερο γι' αυτό, θα το λιώσουν οί κομμουνιστές» λέει ή Φαλκούτσι, και υπαινίσσεται ότι οί σοσιαλιστές πρέπει να αποδεχτούν μιὰ συνεργασία άνευ όρων και προπαντός πρέπει να πάψουν να υποστηρίζουν την εισδοχή του ΙΚΚ στην κυβέρνηση.

Μετά την πτώση του κάτω απ' το 10% και το χάσιμο 4 έδρων στη Βουλή και 4 στη Γερουσία, το ΙΣΚ αναγκάστηκε να συγκαλέσει πρώτο την καθοδήγησή του και να επιβεβαιώσει τη γραμμή που ακολουθήσε πριν απ' τις εκλογές.

«Το Κόμμα μας», δήλωσε ο γραμματέας του ΙΣΚ Ντέ Μαρτίνο, «θα παραμείνει σταθερό στις προτάσεις που διατύπωσε κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας, υποστηρίζοντας το σχηματισμό κυβερνήσεων οί όποιες να μην αποκλείουν κανέναν προς τα άριστερά». Με άλλα λόγια, οί σοσιαλιστές είναι διατεθειμένοι να συμμετάσχουν σε μιὰ κυβερνητική πλειοψηφία μόνο έφ' όσον αυτή θα είναι ανοιχτή και προς τους κομμουνιστές.

Αυτό το σημείο οί σοσιαλιστές το ξεκαθάρισαν λοιπόν απ' την αρχή, με την πρώτη συνεδρίαση, αφήνοντας γι' αργότερα τα άλλα προβλήματα που τους βασανίζουν. Πώς και γιατί λ.χ. δημιουργήθηκε σε βάρος τους το ριζοσπαστικό κόμμα, πώς και γιατί - έφ' όσον είχε δημιουργηθεί - δεν συνεργάστηκαν μαζί του, και κυρίως πώς και γιατί, και με βάση ποιές ψευδαισθήσεις, οδήγησαν τη χώρα σε πρώιμες εκλογές.

<u>ΔΥΝΑΤΑ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ</u>	Βουλή (άπαιτείται πλειοψηφία 316)	Γερουσία (άπαιτείται πλειοψηφία 158)
Κεντρο-αριστερά (ΧΔ + ΙΣΚ + ΙΡΚ + ΙΣΔΚ + Γερμανόφωνοι + Γαλλόφωνοι)	352	181
Διμερής άξονας (ΧΔ + ΙΣΚ)	320	164
Έθνικης ανάγκης (ΧΔ + ΙΚΚ + ΙΣΚ + ΙΡΚ + ΙΣΔΚ + ΙΦΚ + Γερμανόφωνοι + Γαλλόφωνοι)	385	300
Διευρυνμένη άριστερά (ΙΚΚ + ΙΣΚ + ΙΡΚ + ΙΣΔΚ + ΠΔ + Ριζ.)	324	158
Ίστορικός Συμβιβασμός (ΙΚΚ + ΙΣΚ + ΧΔ)	548	281
<u>ΑΔΥΝΑΤΑ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ</u>		
Άριστερά (ΙΚΚ + ΙΣΚ + ΠΔ + Ριζ.)	295	146
Κεντρο-δεξιά (ΧΔ + ΙΣΔΚ + ΙΡΚ + ΙΦΚ + + Γερμανόφωνοι + Γαλλόφωνοι)	300	154
Δεξιά (ΧΔ + Νεοφασίστες + Γερμανόφωνοι)	301	152

Ἐπομένως – μετὰ τὴ σοσιαλιστικὴ ἄρνηση – πέφτει ἡ πρώτη ἀπ' τὶς δυνατὰς λύσεις κυβερνητικῆς πλειοψηφίας, ἡ νεκρανάσταση δηλ. τῆς κεντροαριστερᾶς (Χριστιανοδημοκράτες, Σοσιαλιστές, Ρεπουμπλικάνοι, Σοσιαλδημοκράτες).

Προηγουμένως – μετὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς Δευτέρας – εἶχαν ἀποκλεισθεῖ (γιὰ λόγους ἀπλῆς ἀριθμητικῆς) ἄλλες τρεῖς λύσεις:

● Ἡ δεξιὰ (Χριστιανοδημοκράτες, νεοφασίστες), ἡ ὁποία ἐξ ἄλλου παραμένει ἠθικὰ ἀπαράδεκτη ἀκόμα καὶ γιὰ τὰ συντηρητικότερα στοιχεῖα τῆς Χριστιανοδημοκρατίας.

● Ἡ Κεντρο-δεξιὰ (Χριστιανοδημοκράτες, Σοσιαλδημοκράτες, Ρεπουμπλικάνοι, Φιλελεύθεροι), ἐξ αἰτίας τῆς κοριοποίησης τῶν μικρῶν κομμάτων, ποὺ ἀπ' τὴ μιὰ μεριά δυνάμωσε ἀριθμητικὰ τὴ ΧΔ, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν ἀποδυνάμωσε πολιτικά, ἀφήνοντάς τιν ἐπὶ ἔλεος τῶν σοσιαλιστῶν γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς δυνατῆς ἀριθμητικῆς πλειοψηφίας.

● Ἡ ἀριστερὴ ἐναλλακτικὴ λύση (Κομμουνιστές, Σοσιαλιστές, Ἀριστεριστές, Ριζοσπαστικοί), στὴν ὁποία πίστευαν οἱ ἀριστεριστὲς καὶ – μέσα τους – πολλοὶ σοσιαλιστὲς, ἀλλὰ ποὺ οἱ κομμουνιστὲς ἀπέκρουαν πάντοτε σὰν ὑπερβολικὰ ριψοκίνδυνη λύση στὶς παρούσες συνθήκες.

Δὲν μένει τώρα παρὰ ἡ διευρυμένη ἀριστερὰ (κομμουνιστὲς, σοσιαλιστὲς, ρεπουμπλικάνοι, σοσιαλδημοκράτες, ἀριστεριστὲς, ριζοσπαστικοί), ποὺ εἶναι δυνατὴ ἀριθμητικὰ, ἀλλὰ ποὺ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ τὴ δεχτοῦν οἱ γονατισμένοι ἀριθμητικὰ ρεπουμπλικάνοι καὶ σοσιαλδημοκράτες, οἱ ὁποῖοι θὰ φιγουράριζαν σὲ μιὰ τέτοια πλειοψηφία σὰν «τὴ μύγα μες στὸ γάλα», οὔτε βέβαια τὸ ΙΚΚ ποὺ θὰ ἦταν ἡ μόνη «ὑπεύθυνη» δύναμη ἀνάμεσά τους. Ἡ, ὁ ἄξονας ΧΔ -ΙΣΚ, τὸν ὁποῖο ἤδη ἀναφέραμε, ἀλλὰ ποὺ ἀπ' τὴ μιὰ μεριά συναντᾷ τὴν ἀνένδοτη ἀντίδραση τῆς δεξιᾶς τῆς Χριστιανοδημοκρατίας καὶ ἀπ' τὴν ἄλλη τὴ θέση ἀδυναμίας στὴν ὁποία βρίσκονται οἱ σοσιαλιστὲς.

Καὶ φτάνομε ἔτσι στὴν προεκλογικὴ πρόταση τοῦ ΙΚΚ: Κυβέρνηση ἐθνικῆς ἀνάγκης (Χριστιανοδημοκράτες, Κομμουνιστὲς, Σοσιαλιστὲς, Ρεπουμπλικάνοι, Σοσιαλδημοκράτες, Φιλελεύθεροι, Ἀριστεριστὲς, Ριζοσπαστικοί – ὅλοι ἐκτὸς ἀπ' τοὺς νεοφασίστες).

Τὸ ΙΚΚ δὲν τὴν ἀπέσυρε μετὰ τὶς ἐκλογές. Οὔτε ὅμως τὴ διασάφισε ἢ τὴν ὑποστήριξε μετὰ ἰδιαίτερη ἐπιμονή. Ἀφήνει τὴ Χριστιανοδημοκρατία ν' ἀνοίξει τὸ παιχνίδι.

Στὸ ἐβδομαδιαῖο «Τέμπο» τῆς Δευτέρας, ὁ Τζιανκάρλο Παγιέττα, μέλος τῆς γραμματείας τοῦ Ι.Κ. Κόμματος, δήλωσε ὅτι τώρα ἡ Ἰταλία χρειάζεται ἓνα πρόγραμμα ποὺ νὰ δίνει ἀπάντηση στὰ πιὸ ἐπείγοντα προβλήματα τῆς χώρας καὶ ποὺ νὰ ἐφαρμοσθεῖ ἀπ' «ὅλες τὶς δυνάμεις οἱ ὁποῖες ἔχουν αὐθεντικὲς ρίζες καὶ

ΒΟΥΛΗ: Σύγκριση μετὰ τὶς ἔδρες τῶν ἐκλογῶν τοῦ 1972 (Ψηφίζουν ὅλοι οἱ πολῖτες ἄνω τῶν 18 ἐτῶν)

Κόμματα	Ψῆφοι 1976	% 1976	Ἐδρες 1976	Ἐδρες 1972	Διαφορὰ ἐδρῶν
Χριστιανικὴ Δημοκρατία	14.211.005	38,7	263	267	- 4
Ἴταλικὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα	12.620.509	34,4	227	179	+ 48
Ἴταλικὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα	3.541.383	9,6	57	61	- 4
Συνασπισμὸς (σὲ ὁρισμένους περιφέρειες) ΙΚΚ - ΙΣΚ	26.788	0,1	1	-	+ 1
Ἀριστεροὶ σοσιαλιστὲς Ἴταλικὸ Σοσιαλδημοκρατικὸ Κόμμα	1.237.483	3,4	15	29	- 14
Ἴταλικὸ Ρεπουμπλικανικὸ Κόμμα	1.134.648	3,1	14	15	- 1
Ἴταλικὸ Φιλελεύθερο Κόμμα	478.157	1,3	5	20	- 15
Ἴταλικὸ Κοινωνικὸ Κίνημα Ἐθνικόφρων Δεξιὰ (νεοφασίστες)	2.243.849	6,1	35	56	- 21
Γερμανόφωνοι Νοτίου Τυρόλου	184.286	0,5	3	3	0
Προλεταριακὴ Δημοκρατία (Ἀριστεριστὲς)	555.980	1,5	6	-	+ 6
Ριζοσπαστικοί	394.623	1,1	4	-	+ 4
Σύνολο			630	630	

λαϊκὴ παράδοση». Κι ὁ ἴδιος ὁ Μπερλίνγκουερ, στὸ «Νουβέλ Ὀμπσερβατέρ», τόνισε:

«Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς προεκλογικῆς ἐκστρατείας κάναμε μιὰ πρόταση ποὺ ἀνταποκρινόταν σὲ μιὰ ἀνάγκη: τὴν ἀνάγκη νὰ ἐνωθοῦν τὰ δημοκρατικὰ καὶ λαϊκὰ κόμματα, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ κομμουνιστικοῦ, σὲ μιὰ κοινὴ προσπάθεια γιὰ νὰ βγοῦμε ἀπ' τὴν κρίση. Αὕτὴ ἡ ἀνάγκη παραμένει ἀκέραιη καὶ μετὰ τὶς ἐκλογές, γιατί ἡ γενικὴ

κρίση τῆς χώρας παραμένει ἐξαιρετικὰ σοβαρὴ. Ἐμεῖς οἱ κομμουνιστὲς εἴμαστε ἔτοιμοι νὰ ἀναλάβουμε τὶς εὐθύνες μας: σύμφωνα μετὰ ποιά σχήματα καὶ μετὰ ποιά μέσα, θὰ τὸ ἀξιολογήσουμε πάνω στὴ βάση τῶν προτάσεων ποὺ ἀνήκει στὰ ἄλλα κόμματα νὰ κάνουν, καὶ περισσότερο ἀπ' ὅποιονδήποτε ἄλλον στὴ Χριστιανικὴ Δημοκρατία».

Στοὺς Χριστιανοδημοκράτες λοιπὸν ἀνήκουν τὰ «ἄσπρα» πιόνια, αὐτοὶ θὰ κάνουν τὴν πρώτη κίνηση. ●

ΓΕΡΟΥΣΙΑ: Σύγκριση μετὰ τὶς ἔδρες τῶν ἐκλογῶν τοῦ 1972 (Ψηφίζουν ὅλοι οἱ πολῖτες ἄνω τῶν 25 ἐτῶν)

Κόμματα	Ψῆφοι 1976	% 1976	Ἐδρες 1976	Ἐδρες 1972	Διαφορὰ ἐδρῶν
Χριστιανικὴ Δημοκρατία	12.215.036	38,9	135	135	0
Ἴταλικὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα	10.631.871	33,8	116	94	+ 22
Ἴταλικὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα	3.208.382	10,2	29	33	- 4
Συνασπισμὸς (σὲ ὁρισμένους περιφέρειες) ΙΚΚ - ΙΣΚ	52.908	0,2	1	-	+ 1
Ἴταλικὸ Σοσιαλδημοκρατικὸ Κόμμα	965.478	3,1	6	11	- 5
Ἴταλικὸ Ρεπουμπλικανικὸ Κόμμα	845.629	2,7	6	5	+ 1
Ἴταλικὸ Φιλελεύθερο Κόμμα	436.506	1,4	2	8	- 6
Συνασπισμὸς (σὲ ὁρισμένους περιφέρειες) ΙΦΚ - ΙΡΚ - ΙΣΔΚ	334.908	1,1	2	-	+ 2
Ἴταλικὸ Κοινωνικὸ Κίνημα Ἐθνικόφρων Δεξιὰ (νεοφασίστες)	2.088.318	6,6	15	26	- 11
ΧΔ - ΙΡΚ	22.912	0,1	1	1	0
Γαλλόφωνοι Ἀόστας Γερμανόφωνοι Νοτίου Τυρόλου	158.605	0,5	2	2	0
Σύνολο			315	315	

Ο σοσιαλισμός

ΩΣΤΕ ή 'Αριστερά δέν ἔφτασε τὸ εὐλογημένο 51%! Αὐτὸς ἦταν ὁ στόχος τῶν ἐκλογῶν, γι' αὐτὸ ἔγιναν πρόωρα – αὐτὸ προωθοῦσαν οἱ σοσιαλιστές, πὸν τὶς προκαλέσανε, καὶ ἡ 'Ακρα 'Αριστερά πὸν τὶς χειροκρότησε.

Ἡ ΑΡΙΣΤΕΡΑ, ὅμως, ἔμεινε στὸ 48%, οἱ δυνάμεις τῆς «ἐναλλακτικῆς λύσης τῆς ἀριστερᾶς», σοσιαλιστές καὶ «προλεταριακὴ δημοκρατία», μειώθηκαν (-3% σὲ σχέση μὲ τὸ 1975) ἢ μείναν στάσιμοι στὸ 1,5% τους καὶ αὐξήθηκε σημαντικὰ τὸ μαμούθ ΙΚΚ σὲ μιὰ γραμμὴ πολὺ λιγότερο ξεκάθαρη ἀπ' ὅ,τι φαίνεται σὲ μιὰ πρώτη ματιά.

ἀναβάλλεται...

● Βέβαια τὸ ΙΚΚ δέν ἔχει ἀμφιβολίες: ἡ αὐξήσῃ του ὀφείλεται στὴν ὀρθότητα τῆς γραμμῆς του (ὅταν τὸ 1972 εἶχε κάπως πέσει ἡ δυνάμῃ του, ὀφειλόταν στὴ συντονισμένη ἐπίθεση τῶν σκοτεινῶν κύκλων τῆς ἀνωμαλίας). Ἔτσι ἔχουμε ἀργιστὶ ἐγκαταλείπει τὴν ὑπόθεση ὅτι μπορεῖ ἡ γραμμὴ του νὰ ἦταν λανθασμένη. Ἡ γραμμὴ εἶναι πάντα σωστὴ. Ὑπάρχει τόσοσ τριτοδιεθνισμός, ὅσος χρειάζεται γιὰ νὰ μὴ μπεῖ σὲ κρίση ἡ αἶγλη τοῦ κόμματος στὰ λαϊκὰ στρώματα.

● Ὡστόσο ἡ ἀληθινὴ ἐξήγηση τῆς αὐξήσης τῶν ψήφων τοῦ ΙΚΚ εἶναι λιγότερο μηχανικὴ: Ἡ ἐργατικὴ τάξη θέλει τὴν ἀλλαγὴ, θέλει ὅμως καὶ νὰ δεῖ τὸ ΙΚΚ στὴν κυβέρνηση, μοναδικὸ ἐγγυητὴ μιᾶς π ρ α γ μ α τ ι κ ῆς στροφῆς πρὸς τ' ἀριστερά. Οἱ σοσιαλιστές λένε καὶ ξελένε, οἱ ὀμάδες τῆς ἀκρας ἀριστερᾶς ἔχουν βέβαια ὀρεξη καὶ κέφι γιὰ ἀλλαγὴ, ἀλλὰ ἡ πολιτικὴ τους εἶναι λίγο «βλέποντας καὶ κάνοντας». Νά, λοιπόν, πὸν παρουσιάζεται τὸ ΙΚΚ, σὰν βασικὴ ἡγεμονικὴ δυνάμῃ τοῦ σοσιαλιστικοῦ μετασχηματισμοῦ, ἀφήνοντας κατὰ μέρος τὴν τακτικὴ πὸν ἔδω καὶ σήμερα αὐτὸ τὸ κόμμα ἀκολουθεῖ. Ἡ ψήφος στὸ ΙΚΚ δέν εἶναι ψήφος γιὰ τὸν «ἱστορικὸ συμβιβασμό», μὲ τὴν ἔννοια τῆς διατήρησης τοῦ στάτους κβό: εἶναι ψήφος στρατηγικὴ, γιὰ μιὰ σοσιαλιστικὴ λύση τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων.

● Πὸς ἐξηγεῖται ἀλλιῶς τὸ μεγάλο ἐργατικὸ ἀντικαπιταλιστικὸ κίνημα πὸν ὑπῆρχε φέτος τὸ χειμῶνα, μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν ἀνανεώσεων τῶν συλλογικῶν συμβάσεων ἐργασίας; Ἡ ἐργατικὴ τάξη πρόβαλε, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἀγῶνα τῆς, μορφές πάλης πὸν ἀμφισβητοῦσαν ὀχι μόνο τὴ μεγάλη ἐκμετάλλευση ἢ τὰ λίγα λεφτά, ἀλλὰ τὴν ἴδια τὴν οὐσία τῆς

ἐργασίας, τὴν καπιταλιστικὴ τῆς ὀργάνωση, τοὺς ρυθμούς, τοὺς κινδύνους, τὴν ἀλλοτρίωση κ.λπ. Αὐτὴ καθαυτὴ ἡ δημοκρατικὴ ὀργάνωση τῶν ἐργοστασιακῶν συμβουλίων, δείχνει πὸς ἡ μνήμη, ἡ ἐμπειρία τῆς σημερινῆς ἐργατικῆς τάξης πᾶνε πολὺ παραπέρα ἀπὸ τὸν ἱστορικὸ συμβιβασμό, ἐννοούμενος σὰν μιὰ διατήρηση τοῦ παρόντος (αὐτὸ γιὰτὶ ὑπάρχουν καὶ ἄλλες ἐρμηνεῖες, καὶ μέσα στὸ ἴδιο τὸ ΙΚΚ, τοῦ ἱστορικοῦ συμβιβασμοῦ).

● Ἡ ἐργατικὴ τάξη ἔκανε μπλόκο γύρω ἀπὸ τὸ ΙΚΚ, οἱ ἄστοι γύρω ἀπὸ τὴ ΧΔ, καὶ δυστυχῶς ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀναμέτρηση εἶναι ἡ μπουρζουαζία πὸν κρατᾶ ἀκόμα τὴν ὑπεροχὴ. Ἡ ἀριστερὰ πληρώνει τὶς ἱστορικὲς ἀργοπορίες τῆς. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τὰ γεγονότα προτρέχουν τῆς συνείδησης, ἀλλὰ ἡ ἀργοπορία τῆς ἀριστερᾶς δέν εἶναι ἀργοπορία τῆς συνείδησης. Εἶναι ἀργοπορία τῆς θέλησης. Ἡ ἀντικαπιταλιστικὴ λύση εἶναι στὴν ἡμερησία διάταξη ἀπὸ τὸ 1969, εἶναι ὅμως λίγοι αὐτοὶ πὸν τὸ λένε ἀνοικτὰ ἀκόμα καὶ τὸ 1976. Ἡ ἐνότητα τῆς ἀριστερᾶς εἶναι ἀκόμα μακριὰ ἀπὸ τὴν πραγματοποίησῃ τῆς, ἂν καὶ de facto ἐπιβλήθηκε σὲ ἐπίπεδο κινήματος.

● Οἱ ξένες ἐφημερίδες ἤδη μιλοῦν γιὰ μιὰ Ἰταλία «ἀκυβέρνητη». Ἐνας Γάλλος δημοσιογράφος ρώτησε στὴν τηλεόραση πότε θὰ ξαναγίνουν ἐκλογές. Τὸ ΙΚΚ διαμαρτυρήθηκε λέγοντας ὅτι ἡ Ἰταλία μπορεῖ νὰ κυβερνηθεῖ μὲ τὴ συμβολὴ τῶν κομμουνιστῶν.

● Μιὰ ρεαλιστικὴ ἢ, καλύτερα, ἀριθμητικὴ λύση εἶναι ἡ πρόταση τῆς ΧΔ: Καινούργια κυβέρνηση κεντροαριστερᾶς μὲ τοὺς σοσιαλιστές (349 ἔδρες στὶς 630), οἱ σοσιαλιστές ὅμως ρίξαν τὴν κυβέρνηση Μόρο ἀκριβῶς γιὰτὶ δέν ἤθελαν

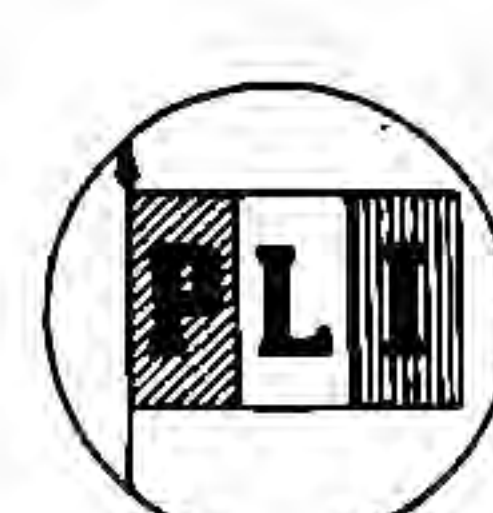
Τοῦ Dario Fornari

νὰ ἀναλάβουν κυβερνητικὲς εὐθύνες χωρὶς τὴ συμβολὴ τοῦ ΙΚΚ, ὀπότε καὶ ἡ λύση αὐτὴ παραμένει στὸν ὑπερουράνιο κόσμο, ἐνῶ ἐν τῷ μεταξύ ψιθυρίζονται μπασταρδεμένες λύσεις, ὀπως κεντροαριστερὰ μὲ τὴν ἐξωτερικὴ ὑποστήριξη τοῦ ΙΚΚ, ἀριστερὴ κυβέρνηση μὲ τοὺς ρεπουμπλικάνους, κεντροδεξιὰ μὲ τοὺς φασίστες (θὰ κρατοῦσε μιὰ μέρα τὸ πολὺ) καὶ ἄλλες.

● Οἱ πολιτικοὶ χρόνοι ὅμως δέν εἶναι οἱ χρόνοι τοῦ ρολογιοῦ, οὔτε οἱ χρόνοι τῶν κοινοβουλευτικῶν παιγνιδιῶν. Ἡ οἰκονομικὴ κρίση πρέπει κάπου νὰ ξεθυμάνει, ἢ στὶς πλάτες τῶν προλεταρίων ἢ στὶς πλάτες τῶν μονοπωλίων. Μιὰ ἀριστερὴ κυβέρνηση εἶχε ὀλες τὶς μίνιμουμ προϋποθέσεις γιὰ νὰ ἐπιβάλλει μιὰ σειρά μέτρα ὑπὲρ τῆς ἐργατικῆς τάξης, μιὰ ὀποιαδήποτε ὅμως ἄλλη κυβέρνηση δέν μπορεῖ νὰ κρατηθεῖ, μπροστὰ στὰ ὀξύτατα οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα πὸν ζητοῦν τὴ λύση τους.

● Ἡ ἀριστερὰ, μὲ τὸ 48% τῆς, μπορεῖ νὰ παίξει ἕνα σπουδαῖο ρόλο στὴν προώθηση τῶν ἐργατικῶν αἰτημάτων, σὲ κοινοβουλευτικὸ ἐπίπεδο, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο μεγαλύτερα κόμματα τῆς ἀριστερᾶς ἀρνοῦνται νὰ παίξουν, γιὰ πολὺ καιρὸ, τὸ ρόλο τῆς ἀντιπολίτευσης, παρ' ὀλο πὸν τὰ γεγονότα τὸ ἐπιβάλλουν.

● Ἔτσι μπροστὰ σὲ μιὰ ἀντιπολίτευση πὸν δέν θέλει νὰ κάνει τὴν ἀντιπολίτευση, μποροῦμε νὰ ποῦμε πὸς ἡ πρῶν κυβέρνηση Μόρο μπορεῖ ξανά νὰ ἐξακολουθήσει τὸ παιγνίδι τῆς, πὸν συγίσταται σὲ νὰ πετυχαίνει παραχωρήσεις ἀπὸ τὴν ἀριστερὰ, χωρὶς νὰ ἀνταποδίδει τίποτα, χαρίζοντας ἔτσι τὴν ἀξιωματικὴ ἀντιπολίτευση, οὔτε λίγο οὔτε πολὺ, στοὺς φασίστες.

ΚΥΠοκρατία καί... σταγονίδια στην Υ.ΕΝ.Ε.Δ.

Του Γιάννη Κακουλίδη

«Η Υ.ΕΝ.Ε.Δ., φαίνεται, ότι είναι ένα ακόμη προπύργιο (και ακατάλυτο μάλιστα) του χουντοφασισμού στη χώρα μας. Υπάγεται στο Γ.Ε.Σ., του οποίου πολιτικός φορέας είναι ο κ. Αβέρωφ, και παρά το καταστατικό της - πού, πρὸ ἀμνημονεύτων ἐτών, πρόβλεπε ὅτι ὁ Κ.Ρ.Σ.Ε.Δ.Ε. (Κεντρικὸς Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων Ἑλλάδος) θὰ ἐκπέμψει σὲ συγκεκριμένα χρονικὰ διαστήματα μόνο γιὰ στρατιῶτες - ἀπευθύνεται μὲ συγκεκριμένα εἰδησιογραφικὰ, ψυχαγωγικὰ ἢ λπ. προγράμματα στοῦ σύνολο τῶν Ἑλλήνων. Καὶ βέβαια ἐκπέμψει διαφημιστικὰ μηνύματα. Καὶ βέβαια εἰσπράττει χρήματα (τρελὰ λεφτά, τῆς τάξης τῶν πολλῶν ἑκατοντάδων ἑκατομμυρίων τὸ χρόνο) πὺ κανεὶς δὲν ξέρει πὺ πᾶνε...

Τὸ «ΑΝΤΙ» βρήκε πάντως πὺ πᾶει μέρος τῶν χρημάτων αὐτῶν. Στὴν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας «ΝΕΑ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ», ἓνα προπαγανδιστικὸ φυλλάδιο πὺ μοιράζεται ὅπου δεῖ καὶ πὺ ἄσκει ἀπὸ μιλιταριστικὴ καὶ κυβερνητικὴ προπαγάνδα, μέχρι ἀντικομμουνισμὸ. Ὁ πίνακας πὺ ἀκολουθεῖ, δείχνει ΑΨΕΥΔΩΣ στὴν πρώτη

στήλη τὰ διαφημιστικὰ μηνύματα πὺ ἐκπέμπανε οἱ σταθμοί. Στὶς δεύτερη καὶ τρίτη στήλες, τὰ ποσὰ πὺ εἰσπράξανε οἱ σταθμοί - καθένας ξεχωριστὰ - ἀπὸ τὶς διαφημίσεις, καὶ στὴν τελευταία στήλη, τὸ σύνολο τῆς διαφημιστικῆς δαπάνης (δηλ. τῶν χρημάτων πὺ εἰσπράξανε οἱ σταθμοί γιὰ τὴ μετάδοση μηνυμάτων)!

ΔΙΑΦ. ΔΑΠΑΝΗ ΚΑΤΑ ΣΤΑΘΜΟ				
ΕΤΗ	ΔΙΑΦ.ΜΗΝ.	Ε.Ρ.Τ.	Υ.ΕΝ.Ε.Δ.	ΣΥΝΟΛΟ
1971	27.620	44.963.000	172.557.000	217.520.000
1972	33.957	136.985.000	204.706.000	341.691.000
1973	37.634	235.586.000	279.745.000	515.331.000
1974	25.720	241.450.000	276.698.000	518.148.000
1975	28.712	310.060.000	352.869.000	662.929.000

Ξαναρωτᾶμε. Πὺ πῆγαν τόσα λεφτά;

Πὺ πῆγαν οἱ 1.286.575.000 τῶν τελευταίων 5 χρόνων, πὺ εἰσπράξε ἡ Υ.ΕΝ.Ε.Δ.;

Ὅποιος φυλάει τὰ ροῦχα του

Στὴ σελ. 2.515 (Φ.Ε.Κ.), τῆς 5.10.1973 καὶ στοῦ ἀρθρο 71 πὺ ἀναφέρεται στοῦ «προσωπικὸν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν Ραδιοτηλεοπτικῶν προγραμμάτων» προβλέπονται ἑπτὰ (7) θέσεις γιὰ ἐπόπτες ἀσφαλείας στὴν Υ.ΕΝ.Ε.Δ.

Σήμερα οἱ ἐπόπτες εἶναι 40. Εἶναι ὅλοι τοὺς χωροφύλακες ἢ ἀστυφύλακες πὺ τοὺς προσλάβανε ΜΕΤΑ τὴ μεταπολίτευση καὶ ἀφὺ στὴ θέση τοῦ Διοικητῆ τῆς Υ.ΕΝ.Ε.Δ. διορίστηκε ὁ ταξίαρχος Διαμάντης, πὺ προερχόταν ἀπὸ τὴν ΚΥΠ. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἐπόπτες (ἐν ἐνεργείᾳ ἀστυνομικο-χωροφύλακες) κυκλοφοροῦν μὲ πολιτικὰ καὶ ὄπλοφοροῦν. Ἐμφανίζονται ὡς ἐπόπτες ἐργασίας καὶ σύμφωνα μὲ πληροφορίες τρομοκρατοῦν τὸ προσωπικὸ καὶ ὄλους ὄσους ἀσχολοῦνται μὲ τὴν προ-

ετοιμασία τῶν τηλεοπτικῶν προγραμμάτων.

Τὸ ἐρώτημα γεννιέται μόνο του: Γιατί ὄλοι αὐτοὶ οἱ ἐπόπτες; Γιατί 40 ἀντὶ τῶν 7 πὺ προβλέπει ὁ κανονισμὸς; Καὶ κυρίως: Πὺ συμβαίνει σὲ στρατιωτικὸ κατάστημα νὰ κυκλοφοροῦν ἀστυφύλακες καὶ χωροφύλακες;

Ὅμως τὸ θέμα ἔχει καὶ μιὰ ἄλλη διάσταση. Στὶς τεχνικὲς ἐγκαταστάσεις τῆς Υ.ΕΝ.Ε.Δ. σὸν Ὑμηττὸ (ὅπου καὶ ὁ πομπὸς) ὑπάρχουν μόνιμα 5 τεχνικοὶ πὺ τοὺς φυλάνε 9 ἐπόπτες. Σχῆμα ὀξύμωρο; Ψιλὰ γράμματα. Κάλλιο γαϊδουρόδενο παρὰ γαϊδουρογύρευε, μάλλον.

Χοῦ ἴς Χοῦ

Λέγεται ἀπὸ ἀνθρώπους πὺ γνωρίζουν καλὰ τὰ πράγματα, ὅτι ἡ Υ.ΕΝ.Ε.Δ. εἶναι «τόπος βόλεψης ἡμετέρων». Ἄν αὐτὸ εἶναι ἀληθινὸ, τότε ὑπάρχει μιὰ καλὴ ἐξήγηση γιὰ τοὺς 10 ἀπόστρατους ἀξιωματικοὺς πὺ κατέχουν ὑπεύθυνες καὶ ΕΙΔΙΚΕΣ θέσεις. Ἐδῶ, πέρα ἀπ' τὸ πρόβλημα τῆς διπλοθεσίας (καλὰ τώρα, και-

νούργιο εἶναι τὸ φαινόμενο;) προκύπτουν καὶ προβλήματα ἀκατάλληλότητας καί... φυσικῆς ἀνεπάρκειας. Ἔτσι, ἀκόμα, ἴσως ἐξηγεῖται ἡ παραμονὴ στὴν Υ.ΕΝ.Ε.Δ. προσώπων πὺ εἶχαν «φλέρτ» μὲ πρόσωπα ἢ καταστάσεις τῶν περασμένων βαρηνμένων χρόνων. Ἄς γνωρίσουμε μερικά!

● Ἡρακλῆς Παπουτοῦ: Ἐπὶ Ἀποστολόπουλου (διοικητῆ τῆς Υ.ΕΝ.Ε.Δ. ἐπὶ Παπαδόπουλου) κρατοῦσε τὸ Γραφεῖο Δημοσίων Σχέσεων τῆς Υ.ΕΝ.Ε.Δ. Ἀκολουθῶς πῆγε γιὰ 3 χρόνια στὴν Ἀμερικὴ γιὰ... μετεκπαίδευση. Τώρα εἶναι σύμβουλος προγραμμάτων.

● Βασίλης Αὔγερίου: Ἐπὶ χούντας τὸ... «λύσε καὶ δέσε» σὸν ἔλεγχο VIDEO καὶ κειμένων. Ἐπὶ δημοκρατίας ἐπίσης.

● Θόδωρος Παπαϊωάννου: Γνωστὸ πρῶν στέλεχος τῆς ΚΥΠ. Ἐπὶ χούντας διευθυντῆς προγράμματος τηλεοράσεως. Βαρύνεται μὲ προγραφές καὶ ἀπαγορευτικὲς λίστες καλλιτεχνῶν. Ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένει στὴν ἴδια θέση.

● Στέφανος Παλαντζᾶς: Ἡθοποιός. Ἐπὶ χούντας, λογοκριτής. Ἐλεγκτῆς κειμένων ἐπὶ τὸ ἐλαστικότερον. Σήμερα παράλληλα μὲ τὶς τηλεοπτικὲς τοῦ ἐμφανίσεις ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ ἡθοποιοῦ (π.χ. στὶς ἐκπομπές τοῦ Γ. Κωνσταντίνου) ἀσχολεῖται μὲ πολλὰ καὶ διάφορα διοικητικὰ καὶ κυρίως μὲ τὸν ἔλεγχο τοῦ VIDEO.

● Νίκος Κατσαρός: Δημοσιογράφος. Μόνιμος ἀπῆκερ τῶν παντὸς εἶδους παρελάσεων. Αὐτὸς πὺ ὅταν παρέλαυνε ἡ ΕΣΑ σχολίαζε: «Τὸ ἔνδοξο σῶμα τῆς ΕΣΑ. Οἱ ἐγγυητὲς τῆς εὐτυχίας τοῦ λαοῦ μας κ.τ.λ.» Ὁ... τιμημένος μὲ τὸ Ἀἰωνιδικὸ βραβεῖο τηλεπαρουσιαστοῦ. Καὶ πάλι σήμερα σὸ ὑπεύθυνο πόστο του!!!

Τὰ ὀνόματα πὺ ἀκολουθοῦν, ἀποτελοῦν τὴν τριανδρία τῆς Υ.ΕΝ.Ε.Δ. πὺ ἀποφασίζει καί...ἐκτελεῖ. (Μὴ γίνεται σύγχυση στὰ SLOGAN). Ἐδῶ, παραθέτονται ὄχι γιὰ τὴν βαρύνονται μὲ τὰ Ἀπριλιανὰ φλέρτ, ἀλλὰ γιὰ τὴν διατηροῦν τὶς πηγές τῆς ἀνωμαλίας (πολιτικῆς, πολιτιστικῆς καὶ αἰσθητικῆς) στοὺς κόλπους τοὺς.

1. Ταξίαρχος Ἀεροπορίας ἐν ἐνεργείᾳ κ. Βαβαροῦτσος. Διοικητῆς Υ.ΕΝ.Ε.Δ.

2. Ἀντισυνταγματάρχης πεζικοῦ ἐν ἐνεργείᾳ κ. Μιχαὴλ Σουρανῆς. Ὑποδιοικητῆς Υ.ΕΝ.Ε.Δ.

3. Ἀντισυνταγματάρχης ἀρχικτηνίατρος ἐν ἐνεργείᾳ κ. Μάριος Βαληνδράς (γνωστὸς καὶ μὲ τὸ φιλολογικὸ ψευδῶνυμο Μάριος Βαλέρης, συγγραφέας πολλῶν ἐπιτυχημένων σαπουνόπερων. Δηλ. ραδιοφωνικῶν σήριαλς). Διευθυντῆς προγραμμάτων τῆς Υ.ΕΝ.Ε.Δ.

Στοῦ κουφοῦ τὴν πόρτα

Τὸ θέμα δὲν εἶναι καινούργιο.

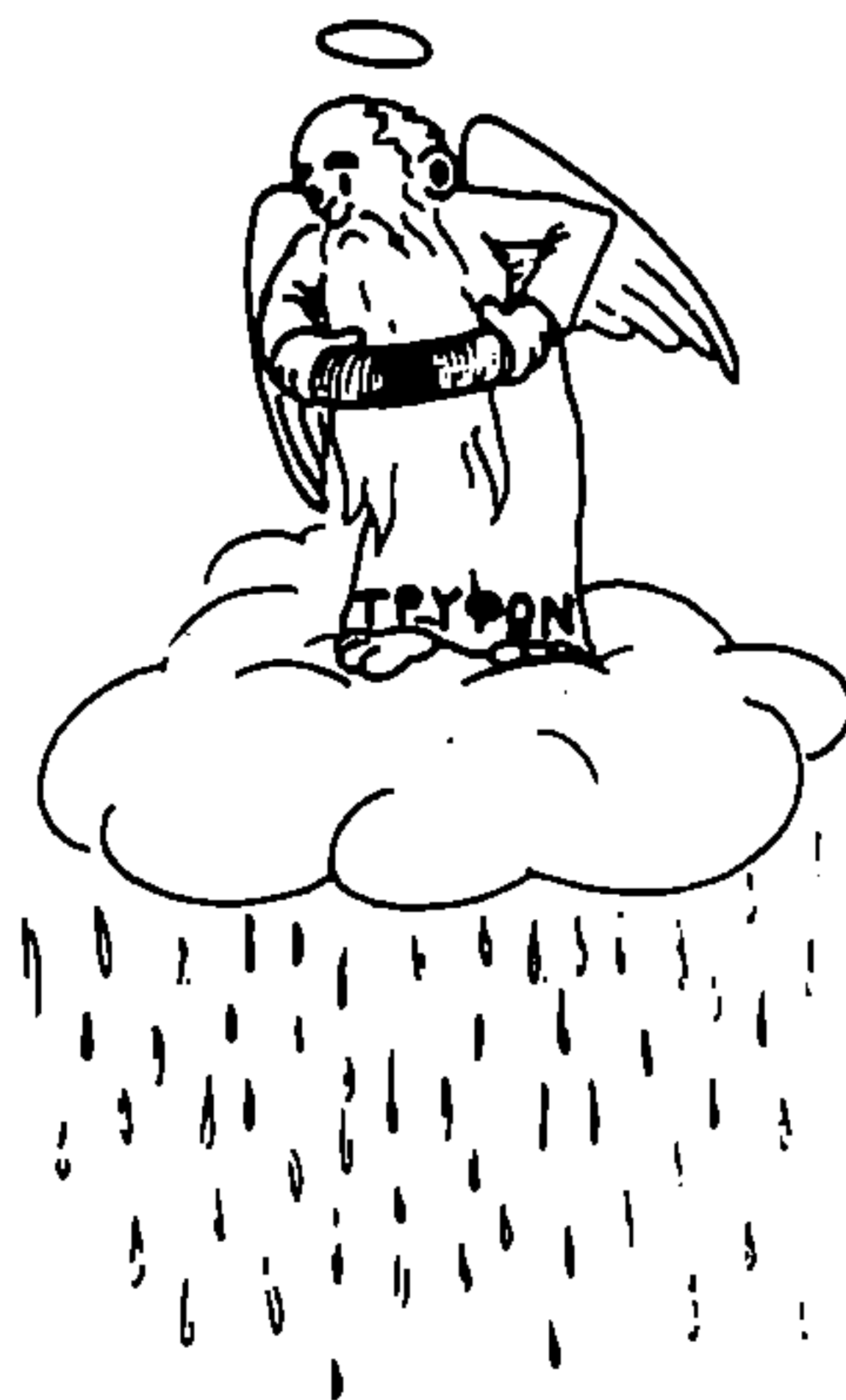
Πρὶν ἓνα χρόνο περίπου ἡ ἀντιπολίτευση ἔφερε τὸ θέμα τῆς Υ.ΕΝ.Ε.Δ. στὴ Βουλὴ, μὲ αἴτημα τὸ κλείσιμό της. Ἄμ δέ! Ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ.

Τὸ ἐρώτημα ὄμως παραμένει. Γιατί νὰ ὑπάρχει στρατιωτικὸ κανάλι; Καὶ μὴ μᾶς ποῦνε: «γιὰ τὸ ἐνδεχόμενο ἐθνικῶν συμφορῶν, πολέμου κ.τ.λ.» Γιατί τότε, τὰ πάντα ἐπιτάσσονται καὶ περνανε σὸ στρατό.

Ἡ Υ.ΕΝ.Ε.Δ. πέρα ἀπὸ... κέντρο διερχομένων, εἶναι καὶ ὁ καθρέφτης τῆς προχειρότητας πὺ μᾶς διακρίνει. Ἡ διατήρησή της σὲ περιόδους εἰρήνης καί... δημοκρατικῆς διακυβέρνησης δημιουργεῖ ὑποψίες γιὰ κινδύνους ἀνωμαλῶν λύσεων. Ἡ ἀμεση κατάργησή της, ἢ ἡ ἐνοποίησή της μὲ τὴν Ε.Ρ.Τ. ἢ ἡ μετάστασή της σὲ πολιτικὸ κανάλι (ἄς ποῦμε Νο 2) εἶναι ἓνα καθόλα νόμιμο καὶ θεμιτὸ αἴτημα. Γιὰ νὰ ἔχουμε τὰ κεφάλια μας ἡσυχα. Γιὰ νὰ ξέρουμε ὅτι τὸ χτύπημα στὴν πόρτα τὰ χαράματα, εἶναι τοῦ γαλατᾶ μας.

Τὸ Σωματεῖο «Πειραματικὸ Κέντρο Ἐρευνῶν Τηλεοράσεως» (Ἀρ. Πρωτοδ. Ἀθ. 333/75) ἔχει ἐκπονήσει μιὰ συνοπτικὴ μελέτη γιὰ τὰ θέματα τῆς Ραδιοτηλεοράσεως. Ἄς τοῦ ρίξουν μιὰ ματιὰ οἱ ἀρμόδιοι. Κάτι θὰ μάθουν.

Ἦταν τέτοια ἡ τρομοκρατία στὴν Υ.ΕΝ.Ε.Δ. καὶ τόσο βαθὺ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ κλίμα τῆς δουλικότητος, πὺ ἔκανε τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια νὰ δώσει τὴ θέση της σὸν ἐξευτελισμὸ, ὥστε τὸ ἐπὶ χούντας ἰδρυθὲν «Σωματεῖο Ὑπαλλήλων τῆς Υ.ΕΝ.Ε.Δ.» ὀνομάσθηκε, μὲ ἀπόφαση μάλιστα τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν... «Ἅγιος Τρύφων», πρὸς τιμὴν

τοῦ χουντικοῦ διοικητῆ τῆς Υ.ΕΝ.Ε.Δ. (1968-25.11.1973) Τρύφωνα Ἀποστολόπουλου!! Βέβαια, μὲ τὴ μεταπολίτευση τὸ σωματεῖο ἄλλαξε ὄνομα. Συνεχίζει ὄμως νὰ εἶναι τὸ ἴδιο τρομοκρατημένο ὅπως καὶ πρὶν.

Το γράμμα στο 'Αντί

Πένζα, 25 'Απριλίου 1976

Φίλε Διευθυντά

Θάμουν υπόχρεως αν το «ΑΝΤΙ» μπορούσε να φιλοξενήσει στις σελίδες του το παρακάτω γραφτό μου.

Στην «ΑΥΓΗ» με ήμερομηνία 28, 30 και 31 του Μάρτη 1976 δημοσιεύεται αφήγηση του Βασίλη Τσουκαλίδη με τον τίτλο «Χρονικό της απόδρασης της Πέτρας». 'Επειδή ο φίλος Β. Τσουκαλίδης την αφιερώνει και σ' έμένα, λυπούμαι αλλά είμαι υποχρεωμένος να μην τη δεχτώ την αφιέρωση που μου κάνει, για τους παρακάτω λόγους:

Πρώτος λόγος: 'Η απόδραση οργανώθηκε ύστερα από απόφαση του Μακεδονικού Γραφείου του ΚΚΕ, ανήκει στο ένεργητικό του Κόμματος και κανένας δεν έχει το δικαίωμα να το παρουσιάσει σαν προσωπική του κυρίως πρωτοβουλία και πολύ περισσότερο να θελήσει να την εκμεταλλευτεί για λογαριασμό της σημερινής κομματικής του τοποθέτησης, δίνοντας έτσι αφορμή για ανεπίτρεπτες επιθέσεις από τις στήλες της «ΑΥΓΗΣ» κατά του «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ» που δημοσίεψε άλλα κείμενα. 'Ο «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ» έδωσε, βασικά, σωστή περίληψη δικού μου κειμένου (που γράφτηκε με αφορμή την αφήγηση του φίλου Λ. Πάικου) που την είχα στείλει σε σύντροφο, παρουσιάζοντάς την σαν «Γράμμα παλιού συντρόφου». Γιατί δεν είπε τίνας παλιού συντρόφου είναι, δεν αλλάζει την ουσία της υπόθεσης.

Δεύτερος λόγος: 'Ο φίλος Β. Τσουκαλίδης μιλάει με ασέβεια για τον σύντροφο Τάσσο Καρατζά (άκροναυπλικώτη) που μόλις είχε πιαστεί απ' την Ασφάλεια και εκτελεστεί από τους Γερμανούς, όταν λέγει πως «εγώ ουσιαστικά δεν είχα ακόμη οργάνωση στα χέρια μου», τη στιγμή που μόλις πριν λίγες μέρες τον είχε υποδεχτεί ή καθοδήγησε της Κ.Ο. Κατερίνης, που την είχαν δημιουργήσει οι ντόπιοι σύντροφοι με καθοδηγητή τον σ. Τάσσο Καρατζά, και ή Περιφερειακή 'Οργάνωση Κατερίνης, που παρέλαβε ο Β. Τσουκαλίδης, ήταν από τις υπολογίσιμες οργανώ-

ΣΤΙΣ 14 του 'Ιούλη 1942, πριν 34 ακριβώς χρόνια, 17 πολιτικοί κρατούμενοι δραπέτευσαν από το Σανατόριο Πέτρας 'Ολύμπου. 'Ανάμεσά τους ήταν τα ήγετικά στελέχη του ΚΚΕ 'Ιωαννίδης, Θέος, Σιγανός.

Η «ΑΠΟΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ», πολυσυζητήθηκε, γιατί – όπως θα δούμε αναλυτικά παρακάτω – υπήρξαν διάφορες απόψεις για το πόσοι και ποιοί θα δραπέτεύσουν. Τελικά, έμειναν 24 κρατούμενοι. 'Ο ένας πέθανε, οι 23 εκτελέστηκαν από τους Γερμανούς...

ΓΙΑ την απόδραση αυτή, έγραψε και ή «Αύγη» (28-31/3/76) και ο «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ», παλαιότερα (1/12/74).

Ο ΜΑΡΚΟΣ ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ έστειλε στο «ΑΝΤΙ» δύο γράμματα, με τα όποια φωτίζει από τη σκοπιά του την «απόδραση της Πέτρας»: το ένα απευθύνεται στον Λ. Πάικο και αφορά το παλιό ρεπορτάζ του «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ». Το άλλο απευθύνεται στο «ΑΝΤΙ» και αναφέρεται στο δημοσίευμα του Β. Τσουκαλίδη, στην «Αύγη».

Η ΑΠΟΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ

σεις της περιοχής Μακεδονίας με καλή δράση και αυτή έστειλε οικονομική ενίσχυση στο Μ.Γ. σε χρήματα και τρόφιμα.

Τρίτος λόγος: Το δικό μου το κείμενο που το είχα στείλει σε γνωστό μου φίλο για να το διαβάσει και στον φίλο Λ. Πάικο, το ίδιο αυτό κείμενο το έστειλα και στον Β. Τσουκαλίδη, μέσω του αδελφού του που ζει στη Λ.Δ. Ρουμανίας, μαζί με γράμμα μου με ήμερομηνία 24.1.76, όπου εξηγώ και τους λόγους της άποστολής του κειμένου και σ' αυτόν. 'Ομολογώ πως έμεινα κατάπληκτος όταν διάβασα στην «ΑΥΓΗ» το χρονικό του Β. Τσουκαλίδη. 'Έχει σε τέτοιο σημείο παραμορφώσει βασικά σημεία του κειμένου, που τα χρησιμοποιεί για να συντάξει άλλο, δικό του, που τα κάνει αγνώριστα και τα πλαισιώνει με τόσες φαντασιοπληξίες που δεν έχουν καμιά σχέση με

την πραγματικότητα, με την όλη προσπάθεια.

Με προκαλεί πολλή λύπη γιατί αναγκάζομαι να διαψεύσω ένα φίλο στην ειλικρίνεια του όποιου πίστευα, και, παρ' ότι που ήξερα από παλιά την τάση του να περιαυτολογεί και να μεγαλοποιεί τα πράγματα, δεν υπέθετα πως μπορούσε – μπροστά στα μάτια μου που λέγει ο λόγος – να είναι ικανός για ό,τι αυτή τη στιγμή κάνει. Είμαι απασχολημένος αυτή τη στιγμή και μου είναι αδύνατο να ανασκευάσω το χρονικό του Β. Τσουκαλίδη. Στέλνω όμως το κείμενο το δικό μου που χωρίς μεγάλο κόπο γίνεται φανερό το τί έχει συμβεί.

Με εκτίμηση
Μ.Β.

Το γράμμα στο Λ. Πάικο

«Για τον σύντροφο Λ. Πάικο
'Αθήνα

'Αγαπητέ σύντροφε

Στο «ΡΙΖΟ» 1η του Δεκέμβρη 1974 διάβασα την περιγραφή που κάνεις για την απόδραση των στελεχών του ΚΚΕ από το σανατόριο Πέτρας 'Ολύμπου. Πρέπει άμέσως να πώ, πως, με τα γεγονότα που εκθέτω παρακάτω καθόλου δεν θέλω να άμφισβητήσω την όποια συμμετοχή, είτε να μειώσω τη συμβολή όλων των συντρόφων που αναφέρεις και ανάμεσα στους όποιους είναι και σύντροφοι άξέχαστοι που έλαχε να συνεργαστώ μαζί τους και είναι ακριβή ή μνήμη τους σ' όλους μας. Δεν θα σε ένοχλούσα με το σημείωμά μου αυτό αν ή προσπάθεια που κάνεις «για την αλήθεια της Ιστορίας» ανάφέρονταν μονάχα σε κείνα τα γεγονότα που ο ίδιος «τά εξησες και τα είδες». Καί, ξεχωριστά, αν δεν υπήρχε στο γραφτό σου ή φράση... «Μαζί κανόνισαν, την ώρα που θα είναι αυτός φρουρός, να αποδράσουν όλοι τους. 'Ετσι κι έγινε» (υπογράμμιση δική μου).

Δυστυχώς όμως τα όσα αναφέρονται στο γραφτό σου για το πως οργανώθηκε και

πραγματοποιήθηκε αυτή ή απόδραση, δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα και όλα δείχνουν πως δεν είναι μονάχα απ' εκείνα που ο ίδιος τα εξησες και τα είδες, αλλά και απ' αυτά που άκουσες από πρόσωπα με πολύ περιορισμένη συμμετοχή στην όλη προσπάθεια, από πηγές όχι καλά πληροφορημένες, ίσως όχι και αξιόπιστες.

Τα γεγονότα έχουν έτσι:

1. Στις αρχές του 'Ιούνη του 1942, ή γραμματεία του Μακεδονικού Γραφείου (Στρίγγος, Βαφειάδης, Κερασιδής) άφου οργάνωσε και πραγματοποίησε την απόδραση και των υπόλοιπων στελεχών του ΚΚΕ που (είχαν άπομείνει από την προηγούμενη δραπέτευση του 1941, που την είχε οργάνωσε πάλι το Μ.Γ., είχαν μείνει όσοι ήταν κατάκοιτοι) είχαν άπομείνει στο σανατόριο 'Ασθεστοχωρίου Θεσσαλονίκης, προχωρώντας στην έφαρμογή της απόφασής της, που ήταν να οργάνωσε την απόδραση των συντρόφων που κρατιόνταν α) στο σανατόριο 'Ασθεστοχωρίου Θεσσαλονίκης, β) στο σανατόριο Πέτρας 'Ολύμπου, γ) του 'Αη-Στράτη, έβαλε μπρός την οργάνωση δραπέτευσης των συντρόφων από το σανατόριο Πέτρας και του 'Αη-Στράτη. 'Η οργάνωσή τους άνατέθηκε στους Μ. Βαφειάδη και Σίμο Κερασιδή (Χρυ-

σαφόπουλος). Έπειδή όμως στο σανατόριο της Πέτρας βρίσκονταν ανώτατα στελέχη του κόμματος (Ίωαννίδης, Θεός) αποφασίστηκε, για σιγουριά, όχι μόνο η οργάνωση αλλά και η εκτέλεση να γίνει α) από τον Μ.Β., β) από τον Σίμο Κερασίδη, γ) Βασίλη Τσουκαλίδη (Κοσμάς), γραμματέα της Περ. Έπιτροπής Κατερίνης του ΚΚΕ.

2. Στα μέσα του Ιούνη οί τρεις παραπάνω σύντροφοι, αφού κάμανε όλες τις αναγκαίες προετοιμασίες, συναντήθηκαν στην περιοχή του σανατορίου με τον γιατρό Σιγανό, που τους έμπασε (στο σανατόριο μπήκανε μόνον οί δυό. 1) Ο Βαφειάδης 2) ο Κερασίδης. Ο σ. Β. Τσουκαλίδης έμεινε έξω για κάθε ένδεχόμενο) στο σανατόριο και, στο γραφείο του, ήρθαν σε έπαφή με τους Γ. Ίωαννίδη και Κ. Θεό. Τους ανακοινώθηκε η απόφαση της γραμματείας του Μ.Γ., που ήταν να φύγουν όλοι οί σύντροφοι, που ήταν 44. "Όμως, ο Ίωαννίδης κατηγορηματικά αρνήθηκε να φύγουν όλοι με το πρόσχημα πως «είναι επικίνδυνο να φύγουν όλοι γιατί θα τους πάρουν χαμπάρι και θα τους πιάσουν» και έβαλε ζήτημα πως θα φύγουν μόνο τρεις, δηλαδή, ο ίδιος μαζί με το Θεό και το Σιγανό. Στις αντιρρήσεις των συντρόφων ότι «δεν μπορούμε να παραβιάσουμε την απόφαση του Μ.Γ. γιατί τους υπόλοιπους συντρόφους που θα μείνουν θα τους τουφεκίσουν οί γερμανοί», ο Ίωαννίδης αντιτάχθηκε έτσι: «α) Οί γερμανοί δεν μπορούν να μάς τουφεκίσουν γιατί είμαστε κρατούμενοι της ελληνικής κυβέρνησης! β) Εγώ, σαν μέλος του Π.Γ. ακυρώνω την απόφαση του Μ.Γ. γιατί δεν είναι σωστή». Έπι πλέον έβαζε σαν όρο να εξασφαλιστεί αυτοκίνητο που να τους μεταφέρει μέχρι την Αθήνα. Συζήτηση πάνω από δυό ώρες δεν έπαισαν τον Ίωαννίδη και οί Βαφειάδης και Κερασίδης γύρισαν πίσω στη Θεσσαλονίκη για ναβάλουν το όλο ζήτημα ξανά στη γραμματεία. Ο σ. Κοσμάς γύρισε στην Κατερίνη. Μπροστά στον κίνδυνο να ματαιωθεί η δραπέτευση, το Μ.Γ. αναγκάστηκε να υποχωρήσει και έξουσιοδότησε τους Βαφειάδη, Κερασίδη, Τσου-

καλά να επιμένουν να πάρουν όσους μπορούν περισσότερους.

3. Δεύτερη συνάντηση, με τον ίδιο τρόπο και πάλι στο γραφείο του Σιγανού, έγινε στις αρχές του Ιούλη. Αυτή τη φορά ο Ίωαννίδης συμφώνησε να φύγουν, εκτός από τους τρεις τους και άλλοι τέσσερις σύντροφοι, δηλαδή το όλο έφτα σύντροφοι. Για τους τρεις τους (Ίωαννίδη, Θεό, Σιγανό) έβαλε σαν όρο να τακτοποιηθεί δρομολόγιο μέσω Θεσσαλίας. Αναγκαστικά αναβλήθηκε η απόδραση για μερικές μέρες και οί σ. Κερασίδης, Τσουκαλίδης και ο αρχηγός της ανταρτοομάδας Βορ. Ολύμπου καπετάν Παύλος πήγαν για σύνδεση με τους συντρ. της Θεσσαλίας και γύρισαν με τον στρατιωτικό υπεύθυνο της περιφέρειας, με τον οποίο ο Μ.Β. συναντήθηκε όχι στην Κατερίνη αλλά στην περιοχή του σανατορίου.

4. Σε νέα συνάντησή τους με τους Ίωαννίδη - Θεό συμφωνήθηκε, α) τους Ίωαννίδη, Θεό, Σιγανό και τον σκοπό χωροφύλακα θα τους παραλάβουν οί σύντροφοι θεσσαλοί και θ' ακολουθήσουν δρομολόγιο μέσω Θεσσαλίας. Θα τους συνοδέψει και τμήμα από αντάρτες. β) Τους άλλους τέσσερις συντρόφους θα τους παραλάβουν οί Μ.Β., Κερασίδης και Κοσμάς με δρομολόγιο προς Μακεδονία. Μέρα εκτέλεσης 14 προς 15 Ιούλη, τη νύχτα, ώρα 10-11. Οί δραπέτες στους τόπους της συνάντησης ήρθαν μετά τα μεσάνυχτα 1 προς 2 ή ώρα, προς τους θεσσαλούς μόν συντρόφους οί τρεις κι ο χωροφύλακας, όπως είχε συμφωνηθεί, αλλά προς Μακεδονία 13 σ ύ ν τ ρ ο φ ο ι ά ν τ ι 4. (Το πως και γιατί άλλο θέμα). "Έτσι, οί συντρ. της Μακεδονίας, που είχαν κανονίσει μεταφορικό μέσο μόνο για 4+3, αναγκάστηκαν 4 συντρόφους ν' αφήσουν στο δάσος με επικεφαλής τον σ. Κοσμά Τσουκαλίδη, γιατί ήταν αδύνατη η μεταφορά όλων την ίδια νύχτα έξω από την περιοχή της Κατερίνης. Αυτοί οί σύντροφοι, ύστερα από μερικές μέρες περιπέτειες και ταλαιπωρίες ακόμα και τον κίνδυνο να πιαστούν, τελικά εξασφαλίστηκαν όλοι τους

μόνο χάρις στην ψυχραιμία και την παλληκαριά του σ. Βασίλη Τσουκαλίδη (Κοσμά).

5. Στο σανατόριο μείναν 24 σύντροφοι με γραμματέα της ομάδας και κομματικό υπεύθυνο το σ. Νίκο Παπαδιαμάντη απ' τα Γιάννενα. Αυτούς τους συντρόφους οί γερμανοί ύστερα από λίγο τους μετέφεραν στο στρατόπεδο «Παύλος Μελάς» Θεσσαλονίκης. Στο σανατόριο άφησαν μόνο το σ. Αυξέντη από τη Βέρροια, που ήταν κατάκοιτος και σε λίγο πέθανε. Τους παραπάνω 25 συντρόφους οί γερμανοί τους εκτέλεσαν τον Μάρτη του 1943. Αυτή λοιπόν η κατάληξη, είναι η τραγική πλευρά της περίπτωσης των κρατουμένων συντρόφων στο σανατόριο Πέτρας Ολύμπου, γιατί η θυσία τους αυτή δ έ ν ή τ α ν ά ν α π ό φ ε υ κ τ η και γι' αυτό, ξαίροντας πως και οί ίδιοι οί σύντροφοί μας δεν θα δεχόντουσαν να καταλάβουν ξεχωριστή θέση ανάμεσα στους άλλους χιλιάδες κουκουέδες που με ανδρισμό και περηφάνεια έδωσαν τη ζωή τους για τα ιδανικά τους, για το λαό μας, εμείς όμως δεν έχουμε το δικαίωμα και να τους ξ ε χ ν ά μ ε !

6. Δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα ότι «η απόδραση πέτυχε χάρις στο φρουρό.....» κ.λπ., γιατί το σχέδιο πρόβλεπε και τη βίαιη, ένοπλη άπελευθέρωση των συντρόφων, όπως εξέλλου έγινε η ένοπλη άπελευθέρωση των συντρόφων του "Αη Στράτη, που το ίδιο οργανώθηκε από το Μ.Γ. Άλλο το ζήτημα που ήρθαν βολικά τα πράγματα με το φρουρό χωροφύλακα, που πραγματικά είναι σοβαρή η ύπηρεσία που πρόσφερε.

7. Το Μακεδονικό Γραφείο, μετά την πραγματοποίηση της δραπέτευσης, με έκθεσή του προς το Π.Γ. κατάγγειλε τη στάση του Ίωαννίδη σαν ανάρμοστη σε ήγετικό στέλεχος του ΚΚΕ.

21.1.1975

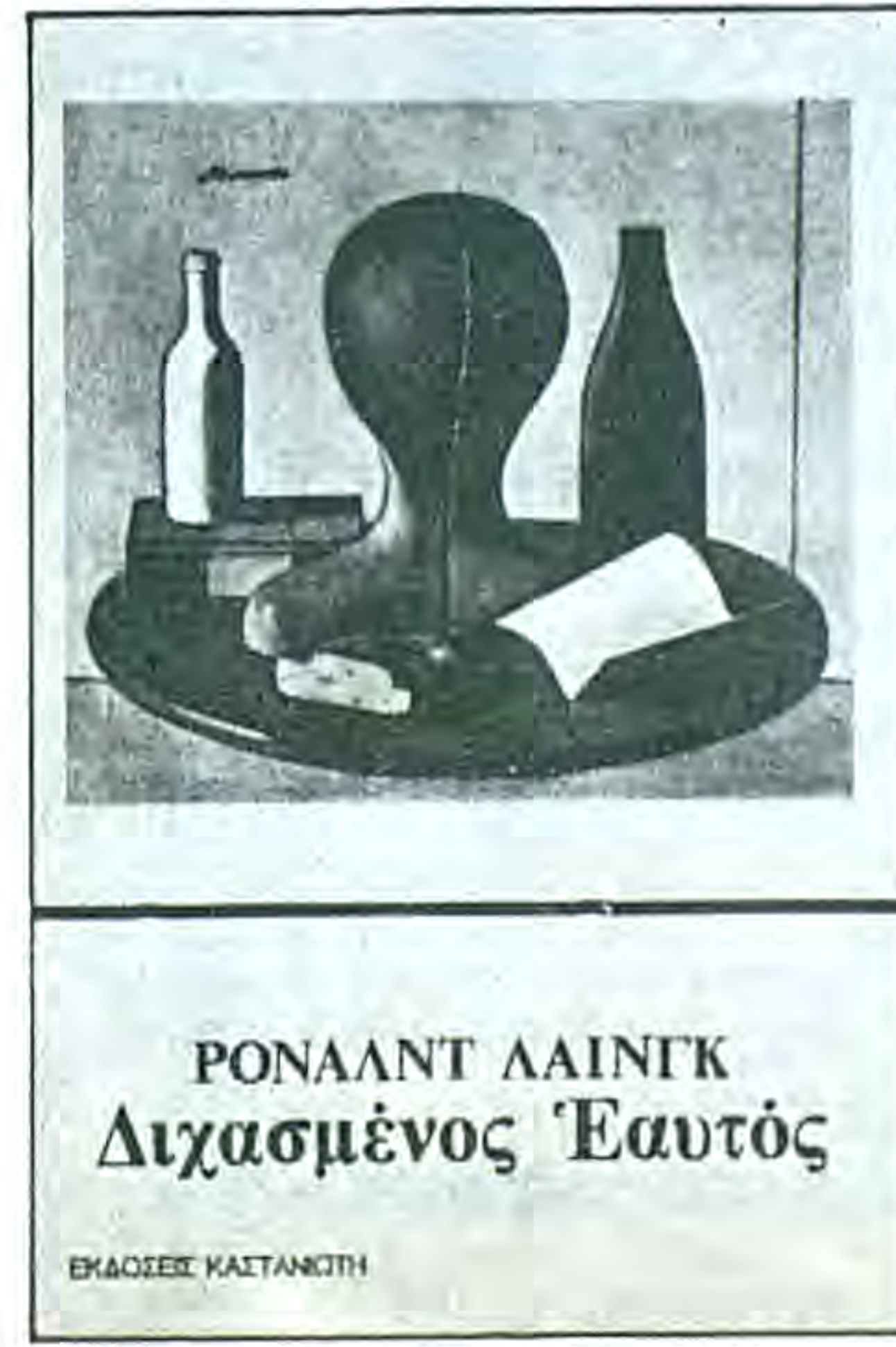
Με σ.χ.

ΜΑΡΚΟΣ ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 39 * ΤΗΛ. 324.6633

κυκλοφορούν

⊗ νέα σειρά * ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ * νέα σειρά ⊗

«Οἱ καπεταναῖοι μποροῦσαν νὰ σώσουν τὸ Κίνημα»

τοῦ Δημήτρη Κυριαζῆ (Ἀστραπόγιαννου)

Ἦταν καιρός. Ἀγωνιστὲς καὶ πρωταγωνιστὲς τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης, ὁ ἓνας μετὰ τὸν ἄλλο, καταθέτουν τὴ δική τους μαρτυρία γιὰ κεῖνα τὰ «χρόνια τῆς φωτιᾶς». Καὶ οἱ ἀπὸ πρῶτο χέρι πολύτιμες αὐτὲς ἱστορικὲς καταθέσεις, ὀδηγοῦνε σιγὰ σιγὰ τὸν δάκτυλο τῆς ἱστορίας «ἐπὶ τὸν τύπον τῶν ἡλῶν...» Καὶ πλάθεται καὶ θεμελιώνεται ἡ ἱστορικὴ κρίση, γιατί, πέρα ἀπὸ κάθε λογικὴ, ὁ ὑπερώριμος καρπὸς τῆς ἐξουσίας δὲν ἔπεσε στὰ χέρια τοῦ ἀγωνιστῆ-λαοῦ, ἀλλὰ τῶν ἐχθρῶν του, τῶν ἀπόντων τοῦ ἀγῶνα καὶ τῶν συνεργατῶν τοῦ ἐχθροῦ...

Ἡ «σύσκεψη τῶν καπεταναίων» δίνει μιὰ βάση γιὰ τὴν προσέγγιση τοῦ προβλήματος αὐτοῦ. Μετὰ τὸ Μάρκο καὶ τὸ Μπουκουβάλα, κατὰθεσε, τελευταῖα, καὶ ὁ Κίσσαβος (ΑΝΤΙ, τεῦχος 47).

Ἐς πρωτοσημειώσω, πῶς στὰ γενικότερα συμπεράσματα, συμφωνῶ, σὲ πολλὰ σημεία, μὲ τὸν Κίσσαβο. (Στὸ ΑΝΤΙ, τεῦχος 12, μὲ τὸν τίτλο: ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1944 – διατύπωση κάποιες γενικότερες ἀπόψεις).

● Ἀλλὰ διαφωνῶ ριζικά, ὅμως, στὴ γνώμη του, ὅτι ἡ σύσκεψη αὐτὴ δὲν εἶναι «ἓνα γεγονός μεγάλης σημασίας». Ἀντίθετα, ἐξετάζοντάς την ἀπὸ μιὰν ἄλλη σκοπιά, τὴ βλέπω διπλὰ ἐξόχου σημασίας.

Καὶ ἐξηγοῦμαι:

1. Ἡ ἴδια ἡ συγκρότηση τῆς σύσκεψης καὶ τὸ ἀντικείμενό της (διαπιστούμενη πρόθεση τῶν Ἄγγλων γιὰ σύγκρουση καὶ ἠθικο-ὀργανωτικὴ προετοιμασία τοῦ ΕΛΑΣ γιὰ ἀνταπάντηση) δείχνει ἀνάγλυφα πῶς τὸ Γενικὸ Στρατηγεῖο τοῦ ΕΛΑΣ καὶ οἱ Καπεταναῖοι, ὄχι μόνο σωστὰ εἶχαν συλλάβει τὴν κατάσταση, ἀλλὰ καὶ πῶς ἦταν πιστὸς καθρέφτης τῆς ἀντάρτικης κρίσης, ψυχολογίας καὶ θέλησης. Δηλαδή, τῆς πίστης γιὰ τὴν ἐπερχόμενη σύγκρουση καὶ τῆς ἀπόφασης νὰ ἐκπληρώσει ὁ ΕΛΑΣ τὴν ὑπόσχεσή του στὸ λαὸ (ποὺ ἀφειδώλευτα ἔδωσε ὅ,τι τοῦ ζητήθηκε, βίος, αἷμα, παιδιά, τὰ πάντα...) γιὰ τὴν ἐθνικὴ καὶ κοινωνικὴ του ἀπελευθέρωση.

Δειχτήκανε, πράγματι, ἄξιοι λαϊκοὶ ἡγέτες.

2. Ἡ σωστὴ τους κρίση καὶ θέληση γιὰ δράση, παράλυσαν

ὅμως, γίνανε καπνός, μόλις ὁ Μάρκος σηκώθηκε ἀπὸ τὴ θέση του καὶ δαχτυλοδειχτώντας τὸν Ἄρη (ὅπως μοῦ περιγράφει Καπετάνιος ποὺ πῆρε μέρος), ρώτησε: «Ἄρη, ξέρει γιὰ τὴ σύσκεψη τὸ Π.Γ.» Ἡ συνέχεια εἶναι γνωστὴ...

● Καὶ φτάνουμε ἐδῶ, στὸν κόμπο τοῦ προβλήματος: Μιὰ ὀρθὴ ἐχτίμηση τῆς ἀνώτατης στρατιωτικοπολιτικῆς ἱεραρχίας, δὲ μεταβάλλεται σὲ ἀντίστοιχη ἀπόφαση, γιατί βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὴν ἐχτίμηση τοῦ Π.Γ. Καὶ ἀναπηδάει τὸ ἐρώτημα: Μποροῦσαν, εἶχαν τὴ δύναμη, τὸ Γενικὸ Στρατηγεῖο καὶ οἱ Καπεταναῖοι, νὰ ἐπιβάλουν, στὴν ἀνάγκη, τὴν ἀπόψή τους (ἀπόψεις καὶ τῆς τελευταίας ὁμάδας τοῦ ΕΛΑΣ) στὸ Π.Γ. καὶ νὰ σώσουν τὸ κίνημα ἀπὸ τὸν γκρεμὸ ποὺ ὀδηγήθηκε; Ἀναμφισβήτητα, ναί! Τότε, γιατί δὲν τὸ ἔκαναν; Γιατί ἡ ὅλη κομματικὴ διαπαιδαγώγηση, εἶχε συγκροτήσει ἔτσι τὰ κομματικὰ μέλη (καὶ ὅσο ἀνεβαίναμε στὴν κομματικὴ ἱεραρχία τοῦτο γινόταν ἐντονώτερο) ποὺ ἦταν ἀδιανόητη ὄχι δράση, ἀλλὰ καὶ ὅποια κρίση καὶ ἀπόφαση ἔξω ἀπὸ τὸ Π.Γ. Ἡ ἡγεσία εἶχε θεοποιηθεῖ – πάνσοφη καὶ ἀλάθητη – καὶ ἡ κομματικὴ πειθαρχία ἦταν θρησκεία. Καὶ καταλήξανε οἱ ἀρχεὲς αὐτὲς αὐτοσκοποί, νὰ πεδικλώνουν τὴ σκέψη καὶ τὴ θέληση, ἀντὶ νὰ ὑπηρετήσουν τὸ Κίνημα, γίνανε νεκροθάφτες του...

Νὰ ἡ δευτέρη ἐξαιρετικὴ σημασία τῆς σύσκεψης.

*

Τὸ θέμα, ὅμως, καλεῖ σὲ σφαιρικότερη θεώρηση, σὲ πῶς πέρα ἔρευνα γιὰ τὴ δυναμικὴ, συνολικὰ, ποὺ ὀδήγησε στὰ γνωστὰ ἀποτελέσματα: Τὸ πῶς πλατὺ καὶ μὲ μεγαλύτερο σφρίγγος, ἀπὸ ὅπουδήποτε ἄλλου, Λαϊκὸ Κίνημα, ἠττήθηκε. Καὶ τὰ κομματικὰ ντοκουμέντα μιλάνε μὲ σαφήνεια γιὰ τὸ θέμα αὐτό: Ἀνεπάρκεια τῆς ἡγεσίας (Κ.Ε. τοῦ Κ.Κ.Ε. καὶ ἰδιαίτερα τὸ Π.Γ.).

Ἐδῶ ἀναπηδάει ἓνα ἄλλο ἐρώτημα:

● Μήπως οἱ ἐχτίμησης τῆς ἡγεσίας τοῦ Κ.Κ.Ε. ἦταν καὶ ἐχτίμησης συνολικὰ τοῦ Κινήματος, μήπως ἡ ἡγεσία ἦταν ἡ συνισταμένη τῶν ἱκανοτήτων καὶ ἐχτίμησης τοῦ Κινήματος στὸ σύνολό του; Ὅποτε, οὐκ ἦν ἄλλως γενέσθαι... Πλανήθηκε,

ήττηθηκε τὸ Λαϊκὸ Κίνημα μὲ δικό του, στὸ σύνολό του, φταίξιμο;

Χίλιες φορές ὄχι! Ἡ ἡγεσία δὲν ἦταν ἡ συνισταμένη τοῦ Κινήματος! Ἡ σύσκεψη τῆς Λαμίας ἀπαντᾷ εὐγλωττα. Ὅμοια, καὶ οἱ ἀποφάσεις τῆς Π.Ε.Ε.Α, Ἐθνοσυμβουλίου κ.λπ. (βλ. καὶ τὴ μπροσοῦρα «Ἡ σκευωρία τοῦ Λιβάνου», ἔκδοση «Λαοκρατίας» Θεσ/νίκης - Ἰούλης 1944, ἐπανέκδοση «ΜΝΗΜΗΣ» 1976).

Ἀλλά, καὶ γενικότερα, ὅποιος ἔζησε ἀπὸ μέσα τὸ Κίνημα, ξέρει, πῶς ὅσο, προπαντός, προχωρούσαμε πρὸς τὴ βάση, τόσο περισσότερο ἡ ἀντίθεση στὶς ἐχτιμήσεις τῆς ἡγεσίας γινόταν πιὸ διαμετρικὴ. Λίβανος - Δεκέμβρης - Βάρκιζα, ποτὲ δὲ βρέθηκαν σύμφωνους τοὺς ἀγωνιστές. Τόμους μπορεῖ νὰ γιομίσουν τὰ συγκεκριμένα παραδείγματα. Καὶ εἶναι μιὰ ἀναγκαία δουλειὰ πὸν πρέπει νὰ γίνῃ ἀπὸ κάθε ἀγωνιστὴ. Ἐγὼ θὰ ἀρκεστώ, στὸ ἄρθρο τοῦτο, σὲ τρία ἀπλὰ παραδείγματα.

1. Ἰούλης 1944. Δυνάμεις τῆς 1ῆς Ταξιαρχίας τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. ἔχουμε στήσει ἐνέδρα στὸς Γερμανοὺς στὸ δόρειο Ταῦγετο (ὑπηρετοῦσα στὴν ΕΔΑ τοῦ 9ου Συντάγματος). Γιὰ τὸν ἕνα ἢ ἄλλο λόγο, οἱ Γερμανοὶ δὲν προχώρησαν ἀπὸ κεῖ, ἢ ἐνέδρα χαλάρωσε, ὁμάδες, ὅπως τύχανε, διαβάζουν τὸν μόλις πὸν ἔφτασε «Ἐλεύθερο Μορῆα», ὄργανο τῆς Κομματικῆς Ἐπιτροπῆς Περιοχῆς Πελοποννήσου. Ἐκθειάζει τὸ Λίβανο. Ξεσηκώθηκε ἀντάρα. Βρισιές, κακό, ἄλλοι λέγανε νὰ πᾶμε νὰ σκοτώσουμε τὴν Κομ. Ἐπ. Περ. Πελ. καὶ τέτοια...

2. Αὐτὸ μοῦ τὸ διηγήθηκε γιατρός, κομματικὸ στέλεχος. Πῆρε ἐντολὴ καὶ ἀνάλυσε τὸν «Λίβανο» καὶ τὰ «ἀγαθὰ» του σὲ συγκέντρωση στελεχῶν καὶ λαοῦ, στὰ σύνορα Ἀρκαδίας - Μεσσηνίας. Μόλις τέλειωσε, τοῦ λέει ὁ παπὰς πὸν παρακολουθοῦσε. «Γιατρέ, πᾶμε σπιτί, ἔχει ἡ παπαδιά καὶ καλὸ φαγητό». Ἐτοιμάζοντας ἡ παπαδιά, ὁ παπὰς ἔφερε βόλτες καὶ μονολογοῦσε: «Ἄλλοι σκάβουν καὶ κλαδεύουν, ἄλλοι πίνουν καὶ μεθᾶνε...». Ποῦ τὸ πᾶς παπά; τοῦ λέει ὁ γιατρός. «Μμ, μὲ τὴ συμφωνία πὸν μᾶς εἶπες, ἐκεῖνοι δυναμώνουν, ἐσεῖς ἀδυνατίζετε. Κι ὅσους δὲν σᾶς σφάξουν, θὰ κλειστεῖτε στὶς φυλακές...» Ὁ παπὰς, βέβαια, δὲν ἦταν «βαθὺς» γνώστης τοῦ Μαρξισμοῦ-Λενινισμοῦ, διάβαζε μόνο τὰ θεοτικά του... Λίγους μῆνες ἀργότερα, χίτες σκότωσαν τὸν ὀγδοντάρη γέροντα παπά. Ἦταν ὁ παπα-Περικλῆς Παπαγιαννόπουλος, πατέρας τοῦ ἀξιωματικοῦ, πρωτεργάτη τοῦ ἀντάρτικου στὸ Μορῆα, Ναπολέοντα.

3. Μετὰ τὴ Βάρκιζα, ξαρμάτωτος γυρνῶ στὸ χωριό. Μὲ παρατηρεῖ ὁ γερο-πατέρας. «Δώσατε τὰ ντουφέκια;» Ναι, ἀπαντᾷ. Ὁ γέρος, προχωρεῖ, παίρνει μιὰ ἀξίνα κι ἕνα φτυάρι καὶ μοῦ λέει: «Πᾶμε». Ἀπορῶ. «Νὰ φτιάξουμε μιὰ τρούπα νὰ κρυφτεῖς, δὲν θὰ ἀφήσουν κανένα σας. Ρέ, τὰ δίνουν τὰ ντουφέκια χωρὶς νὰ τελειώσουν τὴ δουλειὰ π' ἀρχίσανε; Πᾶνε τὰ κόπια σας, πᾶνε τὰ κόπια μας...» Καὶ δάκρυσε... Κι ἦταν ἕνας ἀγράμματος ἀγρότης... Πᾶει κι αὐτός, ἀργότερα, τὸν λιώσανε στὸ ξύλο οἱ χωροφύλακες...

*

Μὰ τότε, πῶς δὲν ἐπηρεάζαν, πῶς δὲ συμβάλανε στὴ διαμόρφωση τῆς γραμμῆς τῆς ἡγεσίας οἱ ἐχτιμήσεις τῆς βάσης; Ἀπλούστατα, γιατί δὲ ρωτήθηκε! Ἡ γραμμὴ διαμορφωνόταν ἀπὸ τὰ πάνω πρὸς τὰ κάτω. Στὰ παρακάτω ὄργανα, ἔμενε μόνο νὰ ἀναλύσουν, νὰ κάνουν πρᾶξη τὶς παρμένες ἀποφάσεις. Ἡ ἰκανότητά τους μετροῦταν μὲ αὐτὸ καὶ μόνο.

Ἡ ἴδια μεθοδολογία ἐφαρμοζόταν καὶ γιὰ τὴν τοποθέτηση καὶ ἀνάδειξη τῶν στελεχῶν. Προτείνουμε... Ἡ πρόταση - διορισμός, ἀρχίζε ἀπὸ τὸ Π.Γ. γιὰ νὰ φτάσει μέχρι τὸν τελευταῖο πυρήνα. Ἀξιολογικὸ κριτήριο, βασικά, ἡ νομιμοφροσύνη πρὸς τὸ παραπάνου ὄργανο. Ἐτσι, συγκροτιόταν ἕνας πειθαρχικὸς στελεχιακὸς μηχανισμὸς, μὲ μιὰ, θὰ τὴν ἔλεγα, νοοτροπία ὑπαλληλοκρατίας. Καὶ ὅσο πιὸ ψηλὰ ἀνεβαίναμε, τόσο πιὸ ἐντονα τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτά.

Αὐτὸ, κατὰ τὴ γνώμη μου, ὑπῆρξε ἡ θεμελιακὴ αἰτία τῆς ἤττας τοῦ Κινήματος. Ἡ ἔλλειψη δημοκρατίας, ἡ μεθοδολογία λήψης τῶν ἀποφάσεων, ἡ μεθοδολογία τοποθέτησης καὶ ἀνάδειξης στελεχῶν στὶς σημαντικὲς, βέβαια, θέσεις. Ἡ ἔλλειψη

δηλαδὴ δημοκρατικοῦ τρόπου λειτουργίας, πὸν μιὰ κύρια πλευρὰ του εἶναι ἡ διαμόρφωση τῆς γραμμῆς ἀπὸ τὰ κάτω πρὸς τὰ πάνω καὶ ἡ ἀνάδειξη τῶν στελεχῶν ἀπὸ τὰ κάτω πρὸς τὰ πάνω.

Μποροῦσε, ὅμως, στὶς τοτινὲς συνθήκες, νὰ λειτουργήσῃ τὸ Κόμμα διαφορετικὰ ἀπ' ὅ,τι λειτουργοῦσε; Πελώριο καὶ τοῦτο τὸ θέμα, πὸν βγαίνει ἀπὸ τὰ πλαίσια τοῦτου τοῦ ἀρθρου.

Πάντως, ἡ ἐφαρμογὴ καὶ ἀποδοχὴ τῆς μεθοδολογίας μὲ τὴν ὁποία λειτουργοῦσε, καθρεφτίζει, ὅπωςδὴποτε, τὴν πολιτικὴ ἀνωριμότητα τοῦ Λαϊκοῦ Κινήματος, τοῦ Κόμματος στὸ σύνολό του.

*

Καὶ τὸ ΜΕΓΙΣΤΟ ΔΙΔΑΓΜΑ πὸν βγαίνει ἀπὸ τὴν πικρὴ ἐμπειρία, ἀπὸ τὸ τόσο αἶμα, τὶς θυσίες καὶ τὰ θάνατα τοῦ λαοῦ μας, εἶναι πῶς: «Ἄν στὸ Κόμμα ἰσχύει τὸ «ἀ π ο φ α σ ῖ ζ ο μ ε ν κ α ἰ δ ι α τ ᾶ σ σ ο μ ε ν» (ἄς μοῦ συγχωρεθῇ ἡ ἔκφραση, εἶναι τόσο, ὅμως, παραστατικὴ), καὶ τὸ «π ρ ο τ ε ἰ ν ο υ μ ε», τότε, παρὰ τὶς ὅποιες, κατὰ καιροῦς, σωστὲς ἀποφάσεις, τὴν εἰκόνα τοῦ καλοκουρνιασμένου ρολοιοῦ πὸν δίνει, τὸ Κίνημα μακρόχρονα καὶ συνολικά, εἶναι καταδικασμένο νὰ ἀναπαράγῃ τὰ λάθη τοῦ παρελθόντος... Ἄν ξεκόψει ἀποφασιστικὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴ μεθοδολογία, ἂν τὶς γραμμὲς του σαρώσει ἄνεμος δημοκρατίας, τότε, παρὰ τὶς ὅποιες, κατὰ καιροῦς, λαθεμένες ἀποφάσεις, τὶς ἀντεγκλήσεις, ἀμφισβητήσεις, μιὰν εἰκόνα χαλαρότητας καὶ «λέσχης συζητητῶν» πὸν μπορεῖ, φαινομενικά, νὰ δίνει, μακρόχρονα καὶ συνολικά, θὰ περλατήσῃ στὸ σωστὸ δρόμο.

*

Κι ὅσο ἀνεβαίνει τὸ μορφωτικὸ ἐπίπεδο γενικά, καὶ ἰδιαίτερα ἡ πολιτικὴ ὀριμότητα καὶ οἱ πολιτικὲς ἰκανότητες τῶν μελῶν, ἔτσι πὸν προσεγγίζουν ἢ καὶ ξεπερνοῦν τὶς ἀντίστοιχες τῆς ἡγεσίας, τόσο πιότερο ἀναγκαία εἶναι ἡ δημοκρατικὴ λειτουργία τοῦ Λαϊκοῦ Κινήματος. Μπορεῖ νὰ ὑποστηρίξῃ, βάσιμα, κανεῖς, πῶς ζοῦμε τὴ διαδικασία αὐτὴ.

ΥΠΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΛΑΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ που θεωρούνται «τεχνικά», όπως η πολεοδομία, είμαστε στη χώρα μας συνηθισμένοι να «εισάγουμε» και να αφομοιώνουμε γνώση που αναπτύσσεται στη Δύση. Ακόμα και όταν μās γίνεται συνείδηση ή πολιτική φύση της πολεοδομίας, περιορίζουμε την ανάλυση σε σχήματα αφηρημένα και ισοπεδωτικά, άσχετα από οποιαδήποτε συνειδητοποίηση των ιδιομορφιών του συγκεκριμένου παραγωγικού συστήματος. Η προσπάθεια ανατροπής αυτής της άποψης, κάθε άλλο παρά «ακαδημαϊκή» στάση υποδεικνύει: αντίθετα, έχει σκοπό να ανατρέψει μύθους που καθοδηγούν πολιτική ανάλυση και πράξη. Μ' αυτή την πεποίθηση – και επειδή τώρα τίθενται στην Ελλάδα οι βάσεις για πολιτική οργάνωση του χώρου – ξεκινάμε αυτή τη συζήτηση. Η ανάλυση συγκεκριμένων περιπτώσεων αποτελεί αναγκαιότητα, γιατί θεωρείται ότι η πολεοδομία δεν μπορεί να αποσπαστεί από τον ευρύτερο ιστορικό χώρο της, αφού είναι πάντα άγκυρωμένη στις συγκεκριμένες ιστορικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που τη γεννούν. Η στροφή προς τις υπανάπτυκτες χώρες δεν δικαιολογείται άλλωστε απλά από τη συγγένεια της Ελλάδας μ' αυτές – περιστασιακά μόνο επισημαίνεται ή φτώχεια της παράδοσής μας σε θεσμούς και προβληματισμό γύρω από την οργάνωση του χώρου. Η στροφή προς τη Βραζιλία και την προδικτατορική Χιλή γίνεται για να παρουσιαστεί, μέσα από μιάν ισχυρή αντιπαράθεση, ο καθοριστικός ρόλος της υπανάπτυξης στη διαμόρφωση πολιτικής.

Λατινική 'Αμερική : 'Αντιθέσεις γύρω από την πολεοδομική πολιτική

Της Λίλας Λεοντίδου-Έρμανουήλ, πολεοδόμου

1. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΥΠΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΑ ΒΑΣΗ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ: «ΔΙΑΧΥΣΗ ΤΟΥ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ» Ή ΔΙΑΡΚΗΣ ΠΟΛΩΣΗ;

Ο καθοριστικός παράγοντας του πολεοδομικού προγραμματισμού είναι βέβαια παντού η δομή της πόλης όπως προκύπτει από τη σύγκρουση πόλης - υπαίθρου.

Στις υπανάπτυκτες χώρες του κόσμου η βασική διαπίστωση είναι η ραγδαία αστικοποίηση, που έντείνεται κατά τα μεταπολεμικά χρόνια. Πληθυσμός εγκαταλείπει την υπαίθρο και συγκεντρώνεται στα μεγάλα αστικά κέντρα, όπου περιθωριοποιείται, αφού η οικονομία της πόλης δεν έχει τη δυνατότητα να εντάξει όλους τους μετανάστες σε παραγωγική δραστηριότητα.

Η ανισόμερη ανάπτυξη πόλης – υπαίθρου μεταφέρεται λοιπόν μέσα στην πόλη. Όλοι οι μελετητές του φαινομένου συμφωνούν στην περιγραφή του, προβάλλοντας το χαρακτηριστικό του δυϊσμού. Ωστόσο η έρμηνεία και η αντίληψη για την έκβασή του αποτελούν σημείο διαφωνίας, και αυτό έχει σημαντικό αντίκτυπο στην πολιτική που θα ακολουθηθεί.

1.1. Η μία θεωρία υποστηρίζει ότι η υπανάπτυξη της υπαίθρου οφείλεται στην πολιτιστική και οικονομική της αδράνεια: η υπαίθρος αποτελεί τον «παραδοσιακό» τομέα της χώρας, ένα απομεινάρι του παρελθόντος χωρίς εξέλιξη. Αντίθετα η πόλη συγκεντρώνει όλους τους δυναμικούς τομείς του κοινωνικού σχηματισμού. Είναι ο «σύγχρονος» τομέας γιατί επικοινωνεί άμεσα με τον έξω κόσμο των ανεπτυγμένων χωρών. Με μιάν διαδικασία «διάχυσης» του εκσυγχρονισμού αυτός ο «έξω» κόσμος δείχνει το δρόμο στον καθυστερημένο. Τον ίδιο ρόλο θα παίξει η πόλη για την ενδοχώρα της: σιγά-σιγά το χάσμα σύγχρονου –

παραδοσιακού θα κλείσει (1).

Αυτή η αντίληψη βασίζει μιάν όρισμένη προοπτική πράξης στο χώρο που μās άπασχολεϊ. Στηρίζει την πολεοδομική – χωροταξική πολιτική εκκλογίκευσης της ύφιστάμενης χωρικής δομής με παροχή ευκαιριών για συσσώρευση και επέκταση του καπιταλισμού. Με την πεποίθηση ότι συμβάλλει στην εξάπλωση της ανάπτυξης και του πολιτισμού, η πολιτική αυτή εισάγει τεχνολογικές καινοτομίες προς όφελος φυσικά των τάξεων που ελέγχουν τον κεντρικό τομέα της οικονομίας: ταχείες αρτηρίες και εξοπλισμένα κέντρα στις πόλεις, «πόλους ανάπτυξης» και «νέες πόλεις» για την εξυπηρέτηση των βιομηχάνων στην περιφέρεια.

1.2. Η αντίθετη θεωρία, που θα υιοθετήσουμε εδώ, στηριγμένη στην πολιτική οικονομία της υπανάπτυξης, εξηγεί την πόλωση σαν αποτέλεσμα είτε της νεο-αποικιακής εξάρτησης (2) είτε της άνισης ανταλλαγής (3) στο διεθνές σύστημα καταμερισμού της εργασίας του καπιταλιστικού κόσμου. Η λειτουργία των μητροπόλεων – κρατών δεν είναι αναπτυξιακή, όπως ισχυρίζεται η πρώτη θεωρία, αλλά, αντίθετα, έκμεταλλευτική: έντεινει δηλαδή την υπανάπτυξη των δορυφόρων κρατών (περιφερειών). Με οικονομικές διαδικασίες, το χάσμα ανάμεσα στις δυο κατηγορίες κρατών παραμένει, και όχι μόνο δεν γεφυρώνεται, αλλά βαθαινει. Αντί για διάχυση, υπάρχει αντίθετα διαρκής π ό λ ω σ η .

Με τις ίδιες διαδικασίες δημιουργείται στο έσωτερικό των υπανάπτυκτων χωρών πόλωση ανάμεσα στους τομείς της οικονομίας τους. Η σύγκρουση πόλης – υπαίθρου δξύνεται και μεταπολεμικά, που η καπιταλιστική διείσδυση έχει ολοκληρωθεί στην υπαίθρο. Έτσι ο «παραδοσιακός» τομέας δεν αποτελεί απομεινάρι του παρελθόντος, αλλά είναι ένσωματωμένος στο οικονομικό σύστημα και δημιουργημένος απ' αυτό. Άλλωστε, σύμφωνα

μέ το Frank (4), ο διαχωρισμός πόλης – υπαίθρου εντάσσεται στον ούσιωδέστερο διαχωρισμό «σταθερού» – «άσταθους» τομέα της οικονομίας, που ονομάζονται ίσως πιο εύστοχα από τον Cardoso κεντρικός – περιφερειακός. Ο πρώτος αναπτύσσεται με ψηλούς ρυθμούς και ψηλή παραγωγικότητα υπό την προστασία του κράτους από ντόπιο και ξένο κεφάλαιο. Ο περιφερειακός τομέας αποτελείται από μικροεπιχειρήσεις με λίγο ή καθόλου κεφάλαιο, ελάχιστη παραγωγικότητα κι όρθολογισμό, και έχει την ιδιότητα να δρά σα βαλβίδα ασφαλείας για τον κεντρικό τομέα. Με τη μεγάλη του ελαστικότητα, απορροφά το πλεόνασμα εργατικού δυναμικού που προέρχεται από την αστικοποίηση και από κάθε οικονομική κρίση. Αυτό αποτελεί τα περιθωριακά στρώματα, τους marginados της Λατινικής Αμερικής, που ζουν σε υποαπασχόληση με το φόβο της ανεργίας στα μεγάλα αστικά κέντρα. Οι δύο τομείς της οικονομίας λοιπόν συνδέονται με μιάν έκμεταλλευτική σχέση, δηλ. αναπαράγουν την πόλωση του κόσμου σε αναπτυγμένες – υπανάπτυκτες χώρες. Και όσο το σύστημα παραμένει αμετάβλητο, το χάσμα ανάμεσά τους βαθιάει.

Παρ' όλες τις αντίθετες αντιλήψεις άλλωστε, αυτή η πόλωση της οικονομίας σημαδεύει και το γεωγραφικό χώρο των υπανάπτυκτων χωρών. Τη βρίσκουμε εκφρασμένη στην πρωταρχική αντίθεση πόλης – υπαίθρου αλλά και μέσα στην πόλη ο χώρος διχάζεται με τη διάσταση νόμιμης – παράνομης πόλης. Έννοω την παράνομη πόλη των αυθαιρέτων οικισμών και των παραγκουπόλεων, των «squatter settlements» που περιτριγυρίζουν το «νόμιμο» χώρο όλων των μεγαλουπόλεων της Λατινικής Αμερικής.

Τέτοια έρμηνεία του «δυσισμού» από τους πολεοδόμους, ή αναγνώριση δηλ. της διαρκούς πόλωσης, θα έθετε σα στόχο πολιτικής την εξάλειψη της υπανάπτυξης ορισμένων τομέων της οικονομίας και γεωγραφίας της χώρας, πολιτική που αποτελεί βέβαια εξαίρεση στα καπιταλιστικά κράτη, εκτός αν υπάρχει ένα ισχυρό λαϊκό κίνημα που να διεκδικεί την ανακατανομή των πόρων στο χώρο και να πετυχαίνει τη θέσπιση μέτρων για την αντιστροφή της ροής παραγωγικού δυναμικού και επενδύσεων προς τους υπανάπτυκτους τομείς. Αυτή είναι, σε μεγάλο βαθμό, η περίπτωση της προδικτατορικής Χιλής.

1.3. Τα δύο ρεύματα θεωρίας και πρακτικής που παρουσιάστηκαν, δεν εκφράζουν παρά την ταξική σύγκρουση στον τομέα της οργάνωσης του χώρου. Το πρώτο αποτελεί έκφραση και υλοποίηση των συμφερόντων των τάξεων που ελέγχουν τον κεντρικό τομέα της οικονομίας, και καταλήγει σε μιά πολεοδομία «εκ των άνω» που συγκεντρώνει την ανάπτυξη σε ήδη αναπτυγμένους τομείς και βαθιάει την πόλωση. Το δεύτερο ρεύμα αποτελεί κατάκτηση του λαϊκού κινήματος, που εξανάγκασε το αστικό κράτος να στραφεί προς τη βάση και να προωθήσει, σε ένα βαθμό, τα συμφέροντα και την ανάπτυξη του περιφερειακού τομέα. Η συζήτηση παρακάτω θα ξεκαθαρίσει αυτές τις διακρίσεις.

2. BRAZILIA: ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

Η τεράστια αυτή χώρα έχει μιά πολιτική ιστορία λαϊκιστικών κυβερνήσεων και δικτατοριών, και μιά οικονομική ιστορία υπανάπτυξης και εξάρτησης από τις ΗΠΑ – παρ' όλο που οι προϋποθέσεις για ανάπτυξη υπάρχουν στις έκτεταμένες φυτείες της. Η πόλωση της οικονομίας της εντείνεται μεταπολεμικά, ακόμα και κατά την περίοδο του «οικονομικού θαύματος» μετά το 1968. Ένώ το 1960 το 50% του λαού κατείχε 18% του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος και το 1% τα 13%, το 1970 επικρατεί η αντίστροφη σχέση, δηλ. το 50% του πληθυσμού κατέχει τα 13% και το 1% τα 18% του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος.

Η χώρα, ομοσπονδιακή δημοκρατία κυβερνώμενη βάσει του συγκεντρωτικού συντάγματος του 1969, είναι διαιρεμένη σε πολιτείες κι αυτές σε κοινότητες (municípios) αυτόνομες, με εκλεγμένους δημάρχους (prefeitos) – εκτός από αυτούς των μεγάλων πόλεων που διορίζονται από τους κυβερνήτες των πολιτειών. Σ' αυτή τη βάση της τοπικής αυτοδιοίκησης στηρίζεται ο σχεδιασμός: ή κοινοτική διοίκηση προτείνει και εγκρίνει όλα τα σχέδια βάσει τριών σειρών νόμων – κρατικών, ομοσπονδιακών και κοινοτικών. Οι μεγάλες πόλεις ανταποκρίνονται με δικούς τους πόρους στην πολεοδομία, ενώ για τις μικρότερες έχει ιδρυθεί ομοσπονδιακός χρηματοδοτικός φορέας. Για την ανάπτυξη της βορειοανατολικής περιφέρειας και μόνο έχει ιδρυθεί το SUDENE, ενώ κατά τα άλλα χωροταξική πολιτική δεν ασκείται.

Μέχρι πρόσφατα η πολεοδομία στη Βραζιλία δεν ήταν παρά ρυμοτομία σχεδιασμένη σε μεμονωμένες περιπτώσεις κατά τα ευρωπαϊκά πρότυπα του 19ου αιώνα. Νέες τάσεις φανερώνονται μόνο κατά τη δεκαετία του 1950 σαν επακόλουθο αλλαγών στη δομή της

οικονομίας. Καθώς το βάρος μεταφέρεται από τη γεωργία και το εμπόριο στη βιομηχανική ανάπτυξη, τα μεγάλα μεταπρατικά κέντρα του βορρά (Manaus, Sao Luiz) φθίνουν, εκτός από αυτά που κατόρθωσαν να συγκεντρώσουν βιομηχανία (Recife, Salvador), ενώ συγχρόνως αναπτύσσονται ραγδαία οι πόλεις των ανατολικών άκτων του νότου (Rio de Janeiro, Sao Paulo). Αυτή τους ή επέκταση αποτελεί κατά τον 20ο αιώνα το κύριο μέλημα της πολεοδομίας.

Ο πληθυσμός που συρρέει στα αστικά κέντρα με λιγγωδή ρυθμό ούτε μπορεί να απορροφηθεί από την οικονομία των πόλεων ούτε να βρει στέγη μέσα στην αστική αγορά. Οι μετανάστες καταπατώντας γή περιζώνουν τα αστικά κέντρα με τις favelas και mocambos, τις παραγκουπόλεις της Βραζιλίας. Οι αριθμοί τους ανεβαίνουν. Στο Rio το 1964 600.000 κάτοικοι ή το 16% του πληθυσμού, το 1968 πάνω από εκατομμύριο, ζούν σε favelas. Στο Sao Paulo ανέρχονται σε 200.000 ή 4% του πληθυσμού του το 1968. Το ζήτημα της στέγασης ωστόσο δεν περιλαμβάνεται στα προγράμματα αστικής επέκτασης. Μόνο που επιχειρείται, περιστασιακά, ή απελευθέρωση περιοχών από παράγκες για την εισβολή επιχειρηματιών γης. Έτσι δημιουργούνται από το 1964, ιδίως όμως το 1968-72, γύρω από το Rio τα conjuntos, περιοχές άθλιων και απομακρυσμένων λαϊκών πολυκατοικιών, όπου συχνά οι favelados μεταφέρονται με χειροπέδες γιατί αρνούνται να εγκαταλείψουν την παραγκούπολη όπου ζούσαν (5).

Την ίδια στιγμή, στην παλιά παραθαλάσσια πρωτεύουσα, το Rio με τις άνοιχτες πλατείες και τους κήπους, οι πολεοδόμοι ασχολούνται με το άνοιγμα καινούργιων αρτηριών. Και στο Sao Paulo κατασκευάζεται ένα αποκεντρωμένο οδικό δίκτυο και υπόγειος σιδηρόδρομος. Αλλά το πιο χαρακτηριστικό βραζιλιανό ρεύμα πολεοδομικής πολιτικής είναι η κατασκευή νέων πόλεων σε παρθένες περιοχές, που δεν σκοπεύουν στην αποσυμφόρηση των μεγάλων αστικών κέντρων, κατά τα αγγλικά πρότυπα, αλλά στην εξυπηρέτηση ορισμένων επιχειρησιακών μονάδων. Είτε κτισμένες με σύστημα ιεραρχημένου καννάβου (Volta Redonda, Vila Amazonas, Aratu, Londrina), είτε των «δοντιών της χτένας» (Ilha Solteira) οι νέες πόλεις εκπέμπουν τεχνολογική τελειότητα (6). Πρωταρχικά βέβαια ή Brasilia, ή νέα πρωτεύουσα του 1960, έχει γίνει συμβολικό πολεοδομικό επίτευγμα για όλο τον κόσμο.

Η μεταφορά της πρωτεύουσας από το Rio στο έσωτερικό της χώρας έχει μυθοποιηθεί από το 18ο αιώνα σα συμβολισμός μεταφοράς του κέντρου στις αυθεντικά παραγωγικές μεσόγειες περιοχές, μακριά από τα παρασιτικά παραθαλάσσια μεταπρατικά κέντρα (7). Ο πρόεδρος J. Kubitschek, που την πραγματοποίησε στα πλαίσια του εθνικού του προγράμματος, πρόσφερε μαζί με την απόφαση και τους μυστικο-πολιτικούς μύθους που έδωσαν στην πρωτεύουσα ένα «φυσικό» παρελθόν. Αυτούς τους παρέλαβαν οι αρχιτέκτονες και οι πολεοδόμοι και τους μετέφεραν στο χώρο με μιά ρητορική «φιλελεύθερης πολεοδομίας» που ωστόσο εκφράζει το «μεγαλείο της εξουσίας» και μαζί με το χώρο δημιουργεί έναν τρόπο ζωής.

Όσο που ή Brasilia δεν αποτελεί συνέχεια του παρελθόντος, αλλά τομή από το παρελθόν: μιά έσκεμμένη ανάπτυξη νέας αστικής ζώνης στα πλαίσια του εθνικού περιφερειακού προγράμματος. Δεν ήταν πόλος ανάπτυξης αλλά μιά πόλη δημοσίων υπαλλήλων και ξένων διευθυντών επιχειρήσεων, μιά πόλη της αρχουσας τάξης. Το μέγεθος του έγχειρήματος από οικονομική άποψη ήταν τόσο τεράστιο, ώστε να δημιουργηθεί εκεί κατά την εποχή της πραγματοποίησής του μιά αυτοσυντηρούμενη οικονομική μονάδα που προσέλκυσε μετανάστες και έτσι αποσυμφόρησε, άθελά της, το Rio και το Sao Paulo (8). Όσο που αυτό προκάλεσε τη φρίκη των πολεοδόμων: μιά σειρά παραγκουπόλεων ξεπήδησε στην περιφέρεια της σχεδιασμένης περιοχής απ' αυτούς τους αναπάντεχους μετανάστες. Όπως κι αν είναι όμως, ή αρχιτεκτονική της λάμψη μαζί με την τεχνολογική τελειότητα της πολεοδομίας των άλλων πόλεων μάς πείθουν για τη δύναμη και επεκτατικότητα του κεντρικού τομέα της βραζιλιανής οικονομίας και κοινωνίας.

3. ΧΙΛΗ: Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΡΟΔΙΚΤΑΤΟΡΙΚΕΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ

Η αντίθεση που φανερώνεται με τη μελέτη του προγραμματισμού στη Χιλή ξεκινά από μιά θεμελιώδη διαφορά στην κοινωνική δομή των δύο χωρών. Από το 1818 που απόκτησε την ανεξαρτησία της μέχρι και το 1970 που εγκαθιδρύθηκε ο δημοκρατικός σοσιαλισμός της Λαϊκής Ενότητας, ή Χιλή γνώρισε κατά κύριο λόγο δημοκρατικές κυβερνήσεις. Κι αυτό, παρά το ενδιαφέρον των ΗΠΑ για το πλούσιο υπέδαφός της, που παράγει τα 12% της παγκόσμιας παραγωγής χαλκού. Όσο που ή οικονομία της Χιλής μένει στάσιμη μετά από μιά σχετική ανάπτυξη τη δεκαετία του 1930

(έποχή της παγκόσμιας κρίσης), με ένδημικό πληθωρισμό. Μέσα στον εθνικό της χώρο ή πόλωση κέντρου – περιφέρειας δημιουργεί μια πρωτοφανή αστικοποίηση στην κεντρική κοιλάδα – 32% του εδάφους συγκεντρώνει το 1965 τα 91% του πληθυσμού. Σήμερα ο αγροτικός τομέας δεν αντιπροσωπεύει παρά το 1/3 του πληθυσμού, και οι πόλεις κοντά στα όρυχεία του βορρά σιγά-σιγά εγκαταλείπονται.

Η περιοχή Santiago - Valparaiso αναπτύσσεται ραγδαία, αλλά οι marginados των παραγκουπόλεων της δεν ζούν εδώ όλοτετα ξεχασμένοι όπως στη Βραζιλία. Η Χιλή είναι η πρώτη χώρα στη Λατινική Αμερική που δίνει μεταπολεμικά προτεραιότητα στο στεγαστικό και στη χωροταξία. Κατά τη δεκαετία του 1960 το ποσοστό της δημόσιας επένδυσης σε κατοικία και υποδομή ανέρχεται σε 35-40% του συνόλου των δημοσίων επενδύσεων. Απ' την άλλη, εδώ εγκαθιδρύεται εθνικό σύστημα περιφερειακής ανάπτυξης μέσα στα πλαίσια του εθνικού προγράμματος ανάπτυξης. "Αν και η «αυτοβοήθεια» χρησιμοποιείται σε εύρεια κλίμακα, το σύστημα είναι συγκεντρωτικό από άποψη χρηματοδότησης, αφού οι κοινότητες δεν έχουν πόρους για την προώθηση προγραμμάτων.

Όπως θα δούμε όμως, αυτό το σύστημα, σε αντίθεση με το αποκεντρωμένο της Βραζιλίας, ουσιαστικά λειτουργεί αντίθετα προς τα κεντρικά συμφέροντα. Αυτό βάζει σε προοπτική την έμμονη ιδέα των Ελλήνων τεχνικών υπέρ της τοπικής αυτοδιοίκησης. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ούτε τον τοπικισμό των Η.Π.Α. με το συντηρητικό λαϊκισμό του ούτε το γεγονός ότι σε πολλές κοινότητες ή μόνη έλπιδα αλλαγής μπορεί να έρθει από έξω. Η μορφή της διοίκησης είναι κάτι έντελως διαφορετικό και συνήθως άσχετο με την ουσία της πολιτικής.

Συγκεκριμένα στη Χιλή ο προγραμματισμός ασκείται από δύο κεντρικούς φορείς με έδρα το Santiago, ιδρυμένους επί χριστιανοδημοκρατών (9). Το ODEPLAN (Oficina Nacional de Planificación) που συνδυάστηκε με μια σημαντική διοικητική μεταρρύθμιση – ύποδειξη της χώρας σε 12 περιφέρειες ανάπτυξης – και το MINVU (Ministerio de la Vivienda y Urbanismo), που ιδρύθηκε από σύμπυξη όλων των προϋπαρχουσών υπηρεσιών των σχετικών με κρατικές επενδύσεις για αστική ανάπτυξη και κατοικία. Το υπουργείο αυτό βοηθά τις κοινότητες να εφαρμόσουν τα ρυθμιστικά σχέδια, περιορίζοντας τις ιδιωτικές επιχειρήσεις με έλεγχο πάνω στις αγοραπωλησίες γης. Ακόμα προγραμματίζει τη χρηματοδότηση κατοικίας και υποδομής, και αναθέτει την εφαρμογή των προγραμμάτων σε ήμιαυτόνομους οργανισμούς.

Ο κυριότερος απ' αυτούς είναι το περίφημο CORVI (Corporación de la Vivienda), που ιδρύθηκε ήδη από τα 1953 και κατασκευάζει κατοικία χαμηλού κόστους. Οι πόροι του στηρίζονται σε υποχρεωτική εισφορά επιχειρήσεων και κρατικών οργανισμών. Κατά τη δεκαετία του 1960 το CORVI κατασκεύαζε περίπου τα 60% όλων των νέων κατοικιών της Χιλής, καταστρέφοντας έτσι τη μικροκαπιταλιστική κερδοσκοπία, και εισήγαγε νέους τρόπους λαϊκής στέγασης με τη συμμετοχή των οικήστων.

Αυτό το έντυπωμα πρόγραμμα οργάνωσης του χώρου ταραξίζει την Ισορροπία δυνάμεων της καπιταλιστικής κοινωνίας αποτελώντας συγχρόνως παραλλαγή της. Δηλ. ούτε αποσκοπεί στην άρση της πρωταρχικής αντίθεσης χωριού-πόλης – όξυμένης αλλά όχι άλυτης σε μιαν υπανάπτυκτη χώρα, όπως μάς διδάσκουν οι περιπτώσεις της Κούβας και της Κίνας. Ούτε εξαφανίζει το διαχωρισμό των τάξεων στο χώρο της πόλης (10). Όσοσο δρᾶ αντίθετα προς τους μηχανισμούς που έντεινουν την πόλωση, μεταφέροντας αναπτυξιακές προϋποθέσεις και πόρους σε υπανάπτυκτους τομείς και ελέγχοντας την ιδιωτική επιχείρηση. Κι ακόμα, κάνει κάτι πολύ πιο σημαντικό: προωθεί τη συλλογική συνείδηση του λαϊκού κινήματος γύρω από τα θέματα της οργάνωσης του χώρου. Γιατί βέβαια ούτε ο έκλογικός θρίαμβος της Λαϊκής Ενότητας το 1970, ούτε το πρόγραμμα του Allende με την έμφασή του στην οικιστική πολιτική και στην ανάπτυξη των επαρχιών ξεπήδησαν από μόνα τους. Αντίθετα, πηγάζουν από τη μεταπολεμική μεταρρυθμιστική πολιτική των αστικών κυβερνήσεων, που τελικά λειτούργησε διαβρωτικά γι' αυτές τις ίδιες.

4. ΣΥΝΕΙΔΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΑΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Σε τί όμως οφείλεται αυτού του είδους η πολιτική, που δίπλα σ' αυτήν της Βραζιλίας φαντάζει ακόμα ριζοσπαστικότερη; "Οχι βέβαια στο έποικοδόμημα, αλλά στη βάση. Κι επειδή είναι ανέφικτο να αναλυθεί εδώ η κοινωνική δομή των δύο χωρών, θ' αναφερθώ σ' ένα επιφανόμενο της που την εκφράζει και την υποδεικνύει, έχοντας συγχρόνως άμεση σχέση με το χώρο της πόλης: στη διαδικασία δημιουργίας παραγκουπόλεων στις παρυφές των αστικών κέντρων.

Τα λαϊκά στρώματα της Βραζιλίας πολιτικά στηρίζουν αυτό που ο Hobsbawm ονομάζει την «προφανή παραδοξότητα της λατινοαμερικανικής πολιτικής πραγματικότητας» (11): το λαϊκισμό. Τα 30 χρόνια διακυβέρνησης της Βραζιλίας από το Getulio Vargas δεν είναι βέβαια τυχαία. Επιβλήθηκαν και συντηρήθηκαν με την υποστήριξη των «μαζών», όπως ακριβώς ο περονισμός στην Αργεντινή, το APRA στο Περού, το M.N.R. στη Βολιβία, το A.D. στη Βενεζουέλα. Ο βαθμός άριστορισμού αυτών των κινήσεων ποικίλλει, αλλά όλα στηρίζονται στην ίδια λαϊκιστική ρητορική υπέρ των «άδικημένων», στο χαρισματικό ήγέτη, και σε πολιτικές που ποικίλλουν από εθνικοποιήσεις όρυχείων μέχρι την εγκαθίδρυση κατευθυνόμενου κρατικού συνδικαλισμού (12). Ακόμα και η αρχική ιδεολογία της κουβανέζικης επανάστασης δεν ήταν καθαρά κομμουνιστική στο θέμα της πάλης των τάξεων, όπως τονίζει ο Sartre, αλλά πλησίαζε το λαϊκισμό.

Οι «μάζες» ριζοσπαστικοποιούνται σε άμεση εξάρτηση από το κράτος, που γίνεται στη Βραζιλία ολοένα πιο ολοκληρωτικό και καταπιεστικό, που επιδιώκει την εξατομίκευσή τους και την αποφυγή της συνειδητοποίησης της ταξικής έκμετάλλευσης. Με την έλλειψη πολιτικού αντίπαρου, το μονοκομματικό κράτος πετυχαίνει. Ένδειξη αυτού αποτελεί η δημιουργία των favelas στις παρυφές των μεγαλουπόλεων, με την πρωτοβουλία κάθε κατοίκου. Η κατάληψη της γης και η επέκταση είναι σταδιακή, από συσώρευση οικογενειών και όχι από οργανωμένη εισβολή. Είναι χαρακτηριστική η προσαρμογή αυτών των «μαζών» όπως εκφράζεται στο ημερολόγιο μιας favelada (13): ταξικό μίσος μαζί μ' υποταγή, εξατομικευμένη επαναστατικότητα και διοχέτευση δραστηριότητας σε συλλογικά κυριακάτικα παιχνίδια ή στο καρναβάλι. Η κυβέρνηση απ' την άλλη μπορεί εύκολα να ελέγχει αυτό το διασπασμένο πληθυσμό. Η συγκαλυμμένη βία – όπως «τυχαίοι» έμπρησμοι για την απελευθέρωση οικοπέδων – δεν είναι σπάνια. Οι έξυγιάνσεις (desfavelamentos) παρουσιάζονται σαν παραχωρήσεις αλλά κρύβουν τη γνωστή αυταρχική αντίληψη για τη «λαϊκή κατοικία» των άθλιων πολυκατοικιών. Το καταπιεστικό κράτος εξασφαλίζει έτσι την υποτέλεια των λαϊκών στρωμάτων, την εξατομικευμένη απάθεια, την πολύχρονη σιωπή.

Το αντίθετο ακριβώς συμβαίνει στη Χιλή. Ούτε εδώ είναι τυχαίο το γεγονός της απουσίας λαϊκιστικής ιδεολογίας και της παρουσίας δημοκρατικών κυβερνήσεων. Κι όμως, «μάζες» υπάρχουν. Μόνο που υπάρχει και μια συλλογική αντιμετώπιση των προβλημάτων τους. Κι αυτό που το υποδεικνύει είναι το ότι, εκτός από τις κεντρικές γειτονιές των conventillos, υπάρχουν στις παρυφές των μεγαλουπόλεων της Χιλής 3 τύποι οικισμών, που μια επιφανειακή ματιά θα χαρακτήριζε σαν παραγκουπόλεις: (1) οι callampas (μανιτάρια), δημιουργημένες προσθετικά όπως ακριβώς οι favelas, (2) οι roblaciones (πόλεις της επείγουσας ανάγκης), κατασκευασμένες από την κυβέρνηση με τη διαδικασία αυτοβοήθειας, και (3) οι campamentos (καταυλισμοί), που προέρχονται από μαζική οργανωμένη κατάληψη, μια διαδικασία γνωστή στη Λατινική Αμερική και από τις περιπτώσεις της Βενεζουέλας, Κολομβίας και Περού, όπου όμως παίρνει άλλες μορφές. Αν και το κοινό ουσιαστικό χαρακτηριστικό των campamentos είναι ότι στην κοινωνική τους βάση κυριαρχούν οι εργάτες ενώ οι marginados μειοψηφούν, αυτός ο τύπος οικισμού είναι βασικός για την κατανόηση της ιδιαιτερότητας των χιλιανών «μαζών».

Οι campamentos αποτελούν τους ενεργούς πυρήνες του κινήματος των robladores, που έχει αρκετά προσελκύσει την προσοχή

μελετητών (14). Αυτό που τοποθετεί τη Χιλή σε ξέχωρη θέση ανάμεσα στις άλλες λατινοαμερικάνικες χώρες, είναι όχι τόσο η όργανωση αλλά το άμεσα πολιτικό περιεχόμενο του κινήματος. Έδω οι Έπιτροπές Άστέγων ελέγχονται από άριστερά κόμματα, ιδιαίτερα το Κ.Κ. και το Μ.Ι.Ρ., και η δράση τους είναι ευαίσθητη σε πολιτική συγκυρία. Με συντονισμένη ενέργεια, πολλές έπιτροπές οργανώνουν εκ των προτέρων μαζικές και οργανωμένες εφόδους στη γη. Οι εισβολές έτσι έχουν καθαρά διεκδικητικό χαρακτήρα και δίνουν στο ζήτημα της κατοικίας ένα προφανές πολιτικό περιεχόμενο.

Η κλίμακα του στεγαστικού προβλήματος είναι ή ίδια με της Βραζιλίας. Όμως στη Χιλή εκφράζεται μέσα από ένα διεκδικητικό κίνημα. Έτσι, η κυβέρνηση του Φρεϊ αναγκάζεται να αντιμετωπίσει το πρόβλημα. Η απόπειρα καταστολής των οργανωμένων εισβολών, που άρχισε το 1964 και κορυφώνεται στα 1969, κατέληξε σε βάρος των χριστιανοδημοκρατών. Αντίθετα, η προσπάθεια παροχής της εναλλακτικής λύσης του CORVI και των roblaciones πέτυχε. Και θά 'ταν άνωφελο να υποστηρίξουμε πως λειτούργησε έτσι ώστε να εξομαλύνει τις αντιθέσεις «πρός όφελος της κυβέρνησης». Αυτό δεν συνέβη ούτε οικονομικά, ούτε πολιτικά. Άφ' ενός, ενώ το 1962 το 25% του πληθυσμού του Santiago ζούσε σε callampas, το ποσοστό μειώθηκε σε 10% το 1966 παρά την αύξανόμενη συρροή των marginados στην πρωτεύουσα. Τέτοιο φαινόμενο δεν παρατηρείται πουθενά στη Λατινική Άμερική. Άφ' ετέρου η συλλογική προσπάθεια αυτοβοήθειας που προωθήθηκε από την κυβέρνηση συντέλεσε στη συνειδητότητα και ριζοσπαστικοποίηση των ίδιων λαϊκών μαζών που ο Φρεϊ σκόπευε άρχικά να ελέγξει, να ένσωματώσει και να προσεταιριστεί.

5. Η ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΑΝ ΠΑΡΑΓΩΓΟ ΤΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΥΠΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η σύγκριση Βραζιλίας και προδικτατορικής Χιλής μάς παρουσιάζει δύο αντίθετους δρόμους που ξεκινούν από την ίδια κατάσταση – τις αντιφάσεις της υπανάπτυξης, τη σύγκρουση πόλης – υπαίθρου και την περιθωριακοποίηση του πληθυσμού. Ωστόσο ο πολεοδομικός προγραμματισμός στη Βραζιλία, με την έμφαση στην εκλογίκευση των ύφισταμένων δομών για την ένίσχυση της λειτουργίας του κεντρικού τομέα, παράγει άψογα από τεχνική άποψη σύνολα ενώ μεγιστοποιεί οικονομικούς στόχους που τίθενται από το ντόπιο και ξένο κεφάλαιο, έντεινοντας την πόλωση των τομέων της οικονομίας και της γεωγραφίας της χώρας. Στη Χιλή, αντίθετα, η έμφαση μετατοπίζεται στην ανακατανομή των πόρων και της αναπτυξιακής κινητοποίησης: περιφερειακή πολιτική για τις υπανάπτυκτες περιοχές και οικιστική πολιτική για τα περιθωριακά στρώματα του πληθυσμού μετακινούν προς τον περιφερειακό τομέα επενδύσεις και αποφάσεις για την ανάπτυξη. Κι αυτό μέσα από μια διαλεκτική, όπου το κράτος ώθειται σε μεταρρυθμίσεις αντιμετώπιζε με ένα κοινωνικά συνειδητό κίνημα που έχει δημιουργηθεί από την ίδια τη μεταρρυθμιστική διαδικασία και την εκμεταλλεύεται για να προωθήσει ακόμη περισσότερο τους στόχους του ενάντια στις ιδεολογίες του λαϊκισμού και της καπιταλιστικής εκλογίκευσης και επέκτασης.

Αυτή η διαλεκτική λείπει σε άπελπιστικό βαθμό από τη χώρα μας και κινδυνεύει να πνιγεί στη γένεσή της. Στη μεταδικτατορική Ελλάδα η στιγμή είναι σχετικά ώριμη για να αποσοβηθούν λύσεις που προωθούν την επέκταση του καπιταλισμού με μια συντηρητική λαϊκιστική ρητορική, και να προωθηθούν ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις. Μόνο που οι κριτικοί των κρατικών προτάσεων (οι συλλογικοί φορείς των τεχνικών) θά έπρεπε να σκοπεύουν κύρια στα θέματα της κατεύθυνσης της χρηματοδότησης, της ισορροπίας δυνάμεων στον έλεγχο, του βαθμού περιορισμού της ιδιωτικής επιχείρησης. Συγχρόνως θά έπρεπε να επιδιώκεται η δημιουργία αντίρροπου πόλου πολιτικής με λαϊκό έρεισμα. Ωστόσο σχεδόν κατά κανόνα οι τεχνικοί σήμερα συγκεντρώνονται μόνο στο θεσμικό πλαίσιο – σε κριτική προτεινομένων νομοσχεδίων – και το μόνο που τους απασχολεί είναι η συγκεντρωτική τους μορφή. Η λύση που αντιπαράθετουν αυτοί οι φορείς, η ένίσχυση δηλ. της τοπικής αυτοδιοίκησης, σύμφωνα με την παραπάνω ανάλυση δεν έπαρκει για την αντιστροφή της ροής επενδύσεων και δυναμικού προς τον περιφερειακό τομέα. Άκόμα, η προτεινόμενη «συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης» στα κέντρα λήψης αποφάσεων μπορεί κάλλιστα να καταλήξει σε ένσωματώση και προσεταιρισμό δημάρχων και κοινοταρχών, αλλά όπωσδήποτε όχι στη δημιουργία αντίβαρου στις πολιτικές που προωθούνται από το αστικό κράτος. Το χειρότερο είναι πως έμφανίζεται σ' αυτές τις κριτικές αναλύσεις ένας ριζοσπαστικός λαϊκισμός με ρητορική αντι-συγκεντρωτική (συχνά άποκαλούμενη αντιμονοπωλιακή, που όμως δεν αντιστέκεται σε ιδιωτι-

κές επιχειρήσεις αλλά στο ίδιο το κράτος), που φτάνει να εκφράζει την άνησυχία του μικροαστού για την όργανωση, την υπαλληλοποίηση, τον έλεγχο της κερδοσκοπίας, τη διάλυση της μικροκαπιταλιστικής αγοράς στις πόλεις.

Άπό την άλλη, η έξουσία στην Ελλάδα έχει χρόνια τώρα συνηθίσει στην πιό άυταρχική συμπεριφορά άπέναντι στον περιφερειακό τομέα και στα λαϊκά στρώματα – καταστολή άυθαιρέτων, άπαλλοτριώσεις, διάλυση συνεταιρισμών – και στις μεγαλύτερες παραχωρήσεις στην ιδιωτική επιχείρηση. Θά ήταν περιεργο να δεχθεί την ύλοποίηση στόχων για την όργανωση του χώρου. Είναι και ύπερβολικά στενόωρη για να παραχωρήσει τα ελάχιστα άνοιγματα που ζητούν οι τεχνικοί, ενώ θά μπορούσε να τα χρησιμοποιήσει προς όφελός της. Αυτή της η άρνηση διαιωνίζει την άδράνεια της. Έτσι παρουσιάζεται σήμερα μια πλασματική σύγκρουση στο έποικοδόμημα ανάμεσα στην έξουσία (με την ιδεολογία της «εκλογίκευσης») και τη ριζοσπαστικοποιημένη άστική τάξη (με την άντισυγκεντρωτική - άντιμονοπωλιακή - λαϊκιστική ιδεολογία), και τα προγράμματα παραμερίζονται, μένοντας αίώνια «μελετώμενα».

Ο λαός, χρόνια τώρα, δεν έχει την εύκαιρία να διδαχθεί από την πρακτική, να συνειδητοποιήσει στην πράξη τις αντιφάσεις της πολιτικής της άστικής τάξης και να τις αντιμετωπίσει οργανωμένα και συγκεκριμένα. Με την έλλειψη προγραμματισμού, δε μπορεί να τεθεί σα στόχος από τις προοδευτικές δυνάμεις η συσείρωση κι ένίσχυση του λαϊκού κινήματος (που σίγουρα δεν συνοψίζεται στους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης) σαν άντίρροπο υ άυτοδύναμο υ πόλου στην εκ των άνω πολιτική. Έτσι σήμερα δεν προσφέρεται στο λαό κανένα πλαίσιο διεκδικητικών άγώνων σχετικό με την όργανωση του χώρου. Το μόνο που σίγουρα του προσφέρεται είναι ρητορική.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Για ύποστήριξη άυτής της θέσης βλ. P.M. Hauser ed., *URBANIZATION IN LATIN AMERICA* (UNESCO 1961). B.F. Hoselitz, *SOCIOLOGICAL ASPECTS OF ECONOMIC GROWTH* (Free Press of Glencol 1953), κ.λπ.
2. Βλ. τις πολλές δημοσιεύσεις των P.A. Baran & P.M. Sweezy, *δπως και τα βιβλία των A.G. Frank, CAPITALISM AND UNDERDEVELOPMENT IN LATIN AMERICA* (Monthly Review Press 1967), C. Furtado, *ECONOMIC DEVELOPMENT IN LATIN AMERICA* (Cambridge University Press 1970), F.H. Cardoso, *SOCIOLOGIE DU DEVELOPPEMENT EN AMERIQUE LATINE* (Anthropos, 1969), κ.λπ.
3. A. Emmanuel, *L' ECHANGE INEGAL* (Maspero 1969). Συνοπτική διατύπωση της θέσης του στο ANTI 28, 20.9.1975, σελ. 36.
4. A.G. Frank, 1966, «Urban Poverty in Latin America» στο βιβλίο *MASSES IN LATIN AMERICA*, ed. I.L. Horowitz (Oxford University Press 1970), σελ. 215.
5. Τέτοιες περιπτώσεις αναφέρονται και άπό τον W. Mangin, «Latin American Squatter Settlements: a Problem and a Solution», *LATIN AMERICAN RESEARCH REVIEW*, 2,3, ΣΕΛ. 65.
6. C.Lodi, «Brazil», στην *ENCYCLOPEDIA OF URBAN PLANNING* (McGraw-Hill 1974) ed. A. Whittick, σελ. 175.
7. A. de Villanova, «Au-delà de Brasilia», *ESPACES ET SOCIETES* no 3, Juillet 1971, σελ. 137.
8. P.R. Odell & al, *ECONOMIES AND SOCIETIES OF LATIN AMERICA* (J. Wiley and Sons 1973) και P. Merlin, *LES VILLES NOUVELLES* (Presses Universitaires de France), σελ. 252-278.
9. Για λεπτομερή παρουσίαση της διοικητικής διάρθρωσης του προγραμματισμού στη Χιλή, βλ. J. Friedman, *URBAN AND REGIONAL DEVELOPMENT IN CHILE* (Ford Foundation 1969) και A. Solow & al., «Chile» στο βιβλίο του A. Whittick (σημ. 6).
10. Άποδειγμένο άπό τον G. Pumarino, «Politique du Logement et Developpement Urbain au Chili», *ESPACES ET SOCIETES* (ΣΗΜ. 4) σελ. 123.
11. E.J. Hobsbawm, «Peasants and Rural Migrants in Politics» στο βιβλίο *THE POLITICS OF CONFORMITY IN LATIN AMERICA*, ed. C.Veliz (Oxford University Press 1967) σελ. 43.
12. Για αναλύσεις των λαϊκιστικών κινήματων βλ. G. Ionescu & al., eds, *POPULISM* (Weidenfeld and Nicholson 1969), J.P. Bernard & al., *TABEAU DES PARTIS POLITIQUES EN AMERIQUE DU SUD* (Armand Colin 1969). Για τη σχέση εργατικού κινήματος και «μαζών» με το λαϊκιστικό κράτος, βλ. R.J. Alexander, «Brazil, Argentina and Chile» στο βιβλίο *LABOR IN DEVELOPING ECONOMIES*, ed. W. Galenson (University of California Press, 1962) σελ. 138, και F.C. Weffort «State and Mass in Brazil», *STUDIES IN COMPARATIVE INTERNATIONAL DEVELOPMENT*, 2, 12, 1966, σελ. 187.
13. Maria Carolina de Jesus, *CHILD OF THE DARK* (Signet Books, 1962). Άπό τους αναλυτές αναφέρεται ο A. Pearce «Some Characteristics of Urbanization in the City of Rio de Janeiro» στο βιβλίο του Hauser (σημ. 1), καθώς και οι J. Perlman and F. Bonilla που δούλεψαν στις favelas του Rio.
14. M. Castells, *LUTTES URBAINES ET POUVOIR POLITIQUE* (Maspero, 1973) σελ. 97-124. Collectif Chili, «Revendication urbaine, strategie politique et mouvement social des «probladores» au Chili», *ESPACES ET SOCIETES*, Octobre 1972, 6-7, σελ. 37. F. Vanderschueren, «Mobilisation politique et lutte pour le logement au Chili», *ESPACES ET SOCIETES*, 5, Avril 1972, σελ. 21. Μετάφραση άποσπασμάτων άπό τα παραπάνω περιέχεται στο ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ Α.Α.Σ., 3, Οκτώβριος 1973, σελ. 46.

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΛΑΪΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Στο Υπουργείο Παιδείας προίσταται βασικό στέλεχος της κυβέρνησης και της «Νέας Δημοκρατίας»: ο κ. Γ. Ράλλης. Και επειδή δεν εϋσταθεί πια ή υπόθεση «περι του ιδιαίτερου-εϋνοϊκού-ένδιαφέροντος» για την Παιδεία, πιστεύουμε ότι ακριβώς το ιδιαίτερο αυτό «ένδιαφέρον» σκοπεύει στην οικοδόμηση μιάς αντιλαϊκής Παιδείας. Προβλήματα καθαρή, φοιτητικού και μαθητικού συνδικαλισμού, ή κατάσταση των σχολικών κτιρίων, ή όλη δομή των Α.Ε.Ι., το πρόγραμμα και το πνεύμα για τη μάθηση, το είδος της συμμετοχής των επιστημόνων στην ελληνική κοινωνία, είναι τα θέματα που αντιμετωπίζει ή κυβέρνηση και με ένα πνεύμα που χαρακτηρίζεται από τον συντηρητισμό μέχρι την αντιδραστική οπισθοδρόμηση.

Τώρα προστέθηκε και το θέμα των εισακτέων στα Α.Ε.Ι. Ένας δλόκληρος πληθυσμός - ο πιο ζωτικός - κινείται σε μιά πεισματική προσπάθεια για την κατάληψη των ολίγων θέσεων. Χρήματα, κόποι, πνευματική προσπάθεια. Ο κ. Γ. Ράλλης βρέθηκε κάποιος από αυτά τα βράδια στους δρόμους γύρω από την πλατεία Κάνιγγος;

Ποιό είναι το αποτέλεσμα; Απογοήτευση, φευγιό στο έξωτερικό, παραίτηση από την προσπάθεια συμμετοχής στη μάθηση. Το πρόβλημα, από κοινωνική άποψη τουλάχιστον, δεν περιορίζεται στην ψυχική απογοήτευση μερικων χιλιάδων νέων. Ούτε πρόκειται απλώς για κυβερνητική ανεπάρκεια και ανικανότητα, για την επίλυση του προβλήματος. Μπορούμε να δούμε από την όλη στάση της κυβέρνησης ότι είναι πια μεθόδευση μιάς στρατηγικής για την πνευματική υπανάπτυξη της χώρας. Ρωτάμε μόνο: Τα κόμματα αλλά και οι «φωτισμένοι» ακαδημαϊκοί δάσκαλοι θεωρούν όλα αυτά, ήσσονος σημασίας προβλήματα;

Έλληνικό θέαμα στο Παρίσι

Απ' το Παρίσι μάς έρχεται ή πληροφορία για ένα «θέαμα» ελληνικό στη μεσαιωνική αίθουσα «Κάβα», στον πρώτο τομέα της πόλης. Υλικό για το θέαμα αυτό, ήταν τραγούδια του Θεωδώρακη Χατζηδάκι, Σαβδόπουλου και του «τέως νέου κύματος». Έκτελεστές του, ο Άλέξης Γεωργίου, ή Μαρία Παραδέλλη κι ο Λάκης Πελασγός. Αυτοί οι τρεις άνθρωποι, που τραγουδούν, απαγγέλλουν ή παίζουν μουσική (ό καθένας στη δική του ιδιότητα), έχουν «σκηνοθετηθεί» απ' τον Γάλλο-περουνδιανό Ραφαέλ Ροντρίγκεζ. Οι φίλοι μας γράφουν για «μιά ελληνική, πολιτική παράσταση», που χτίστηκε απ' το «τίποτε» μέσα στο Παρίσι.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΛΑΪΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Μεταξύ 8 και 18 Αυγούστου θα γίνει στη Ζάκυνθο ή 3η «Συνάντηση Μεσαιωνικού και Λαϊκού Θεάτρου», στην οποία ελληνικά και ξένα συγκροτήματα θα δώσουν παραστάσεις λαϊκού και παραδοσιακού θεάτρου (αγγλικό και πολωνικό κουκλοθέατρο, καραγκιόζης, ζακυνθινές «Όμιλίες», ποντιακοί «Μιμόγεροι» και άλλα).

Παράλληλα θα συνέλθει και διεθνές Συμπόσιο με θέμα «Είδη Μεσαιωνικού και Λαϊκού Θεάτρου στην Ευρώπη και ή επίδρασή τους στην εξέλιξη του σύγχρονου θεάτρου», με συμμετοχή ξένων και Έλλήνων ειδικών, ενώ συγχρόνως θα λειτουργήσει διεθνής έκθεση βιβλίων σχετικών με το θέμα, καθώς και αντικειμένων από το ελληνικό και το αγγλικό κουκλοθέατρο.

Πληροφορίες: Ασκληπιού 113 (Αθήνα), τηλ. 607-458 και 82-26-062.

Διπλωματικές έξετάσεις

Μιά σκηνή του ελληνικού δράματος «Θεατρική Παιδεία», λέγεται: Διπλωματικές έξετάσεις. Πρόκειται για σκηνή μοναδική κι ανεπανάλητη όπου, «φως τάλεντου» και «φώτα γνώσης» ενός ανατέλλοντος ήθοποιού, μετρούνται μ' έναν αριθμό - που δεν σημαίνει ούτε WAT ούτε κηρία ούτε έτη φωτός - αλλά συγκεκριμένη αξία ανάμεσα στο 10 της βάσης και στο 20 της δόξας. Μέσα σ' αυτό το εκκρεμές της εκτίμησης, μαντρώνεται κάθε χρόνο τέτοια έποχή ή «δίχως όρια» τέχνη της υποκριτικής. Με μέτρο το απόλυτο ενός αριθμού και με συνείδηση ήσυχη, αναλαμβάνει έπταμελής ή οκταμελής επιτροπή να μετρήσει με νούμερα αυτόν τον «τρελό» πομπο-δέκτη που λέγεται ήθοποιός και μάλιστα σε μιά θεατρική στιγμή που ούτε μέτρα ξέρει ούτε σταθμά. Έτσι, μιά

σκηνή «μεγάλη» απ' τον «Μπόργμανν» π.χ., τον «Μπράντ», τον «Ριχάρδο ΙΙΙ» ή τον «Άμλετ», που κρατάει ζωντανέμένη ένα δλόκληρο τέταρτο, μ' όλες τις δομήσεις, τους κραδασμούς και τη σημαντική της, εκβάλλει ξαφνικά και βίαια στην απολυτότητα ενός αριθμού 11, 14, ή 20. Ούτε μιά μονάδα πάνω ή κάτω. Κι έτσι, κάπου 150 μαθητές από 5-6 δραματικές σχολές και καμιά 25αριά δραματικές σχολές, περνούν κάθε χρόνο απ' το παρκέ ή το μωσαϊκό της σχολής στο σανίδι της σκηνής άλλοι ως Όλιβιε, Ντούζε και Σάρες κι άλλοι ως Άρες ή Μάρες...

Χρόνια δλόκληρα, οί νόμοι του σανιδιού ανατρέπουν και χλευάζουν αυτή τη θλιβερή κι ύποπτη-μητική βαθμολογία της υποκριτικής τέχνης, μιά το θεατρικό μας σύστημα, έννοει να κάθεται στο καρεκλάκι του σαν καθυστερημένο παιδί και να παίζει σπαστικά με το αριθμητάρι του.

A.K.

Β' ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΝΕΩΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝ

Ο Χάρης Μεντζελόπουλος, χαράκτης με δξυμένη σχεδιαστική ευαισθησία, εικονογραφεί μιά συναρπαστική βασική σχέση απ' τη σύγχρονη ζωή, την εξάρτηση του ανθρώπου απ' το μηχανικό στοιχείο του πολιτισμού, μαζί και τη μοναξιά του, παρούσα ακόμα και στα ζωγραφικά σπίτια του.

Η Φωτεινή Φραγκιού παρουσιάζει σπουδές που εκτείνονται σε κάποιο ευρύ στάδιο δυνατότητας. Κάποτε, απ' τις σπουδές αυτές, βγαλμένες με τέμπερα, που ανακαλούν το ευαίσθητο νερόχρωμα, προκύπτουν δροσερές στιγμές μέσα απ' την άβιαστη ύλη της.

Στην «Ωρα» στεγάστηκε σαν ομαδική έκθεση τεσσάρων ζωγράφων, ή τελευταία έκδήλωση στη σειρά των συναντήσεων της φετινής περιόδου.

Έτσι ή Αθηνά Αναστασιάδου παρουσιάζει έργα που στηρίζονται βασικά στη χρωματική τους επεξεργασία, που όσο κι αν φαίνεται ελεύθερη, τελικά είναι σταθερά ελεγχόμενη.

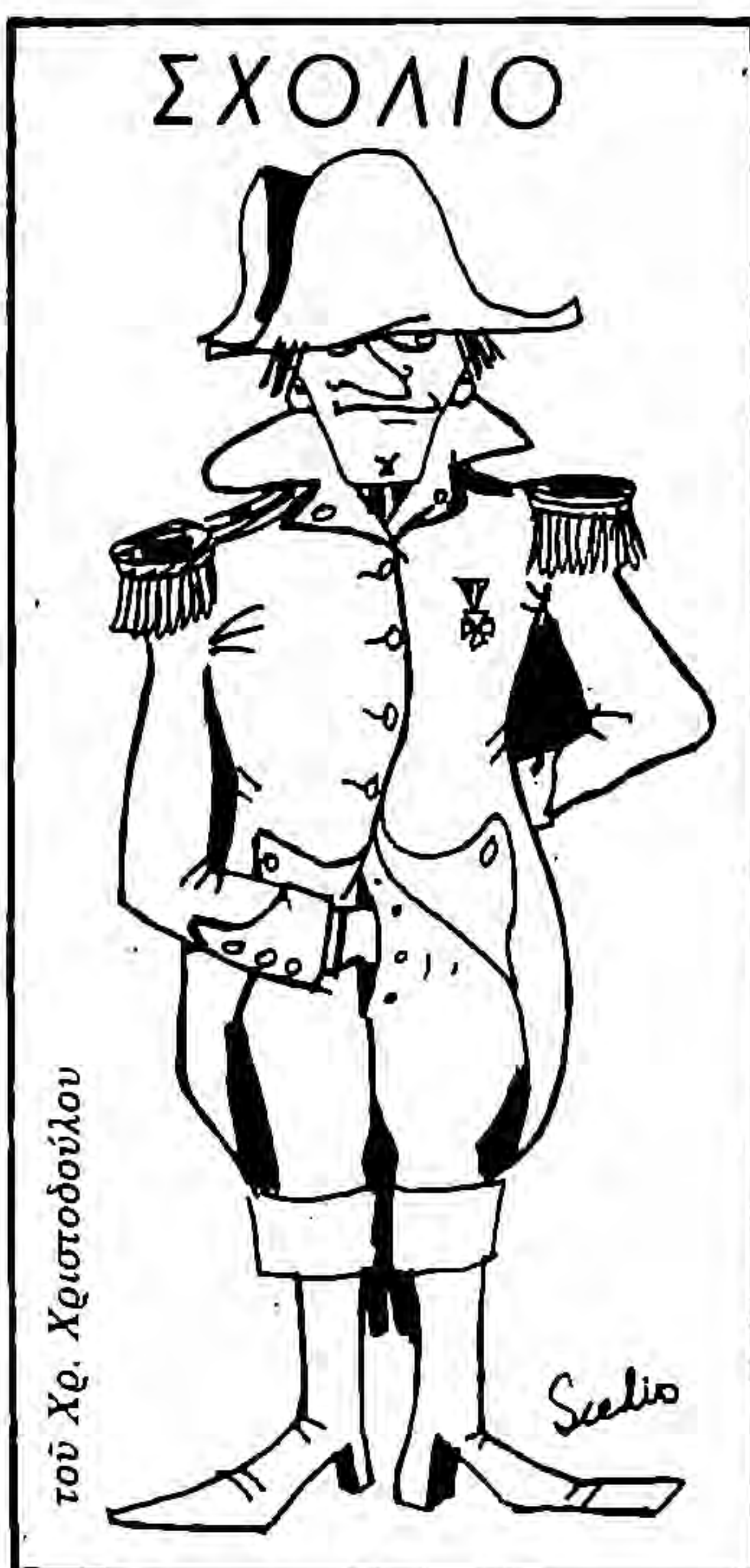
Ο Γιάννης Λαθαθιωτάκης, ευαίσθητος εξπρεσιονιστής, που ή μαεστρική διαφάνεια, στις καλύτερες χρωματικές του στιγμές, δεν άναιρεί ούτε τη στερεότητα του όγκου του, ούτε τη θετική παρουσία της σύνθεσής του.

ΕΝΑ ΠΑΝΟΡΑΜΑ

Αναρωτιόμαστε πώς και γιατί ο κατάλογος της Έθνικής μας Πινακοθήκης για την έκθεση των Έλλήνων ζωγράφων που έγινε πρόσφατα στο Μουσείο Ostwall στο Dortmund είχε τον τίτλο: «Πανόραμα Έλληνικής Ζωγραφικής της τελευταίας εικοσιπενταετίας».

Δίχως ν' άμφισβητούμε το προσωπικό καλλιτεχνικό κύρος των 26 ζωγράφων που τα έργα τους αντιπροσωπεύτηκαν στην έκθεση, έναντιωνόμαστε στον καθοριστικό κι αποφθεγματικό χαρακτήρα του τίτλου. Μιά που ή έπιλογή έγινε αποκλειστικά με βάση τους ζωγράφους εκείνους που τα έργα τους έχει αγοράσει ή Πινακοθήκη, ή αντικειμενικός και σωστός τίτλος του καταλόγου θά 'πρεπε να 'ταν: Η Σύγχρονη Έλληνική Ζωγραφική έτσι όπως αντιπροσωπεύεται στην Έθνική Πινακοθήκη.

NT. P.

• ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ •

Της Ντόρας Ήλιοπούλου - Ρογκάν

Σύντομη επισκόπηση της σύγχρονης ζωγραφικής στην Κύπρο

Το επίπεδο της σύγχρονης κυπριακής ζωγραφικής είναι, όπως δήποτε, αξιόλογο, ιδίως αν σκεφτούμε τις συνθήκες μέσα στις οποίες ώριμασε ή νέα γενιά των ζωγράφων: εκείνη που άρχισε να μεστώνει με την Άνεξαρτησία του νησιού το 1960. Πράγματι, η περίοδος αυτή αντιπροσωπεύει μια τομή για την κυπριακή τέχνη, που μέχρι τότε είχε μονοπωληθεί από τις εμπρεσιονιστικές, μετα-εμπρεσιονιστικές και νατουραλιστικές τάσεις. Τη σημαντική αυτή καθυστέρηση σε σχέση με τα δυτικο-ευρωπαϊκά κέντρα κάλυψε με επιτυχία ή νέα γενιά κατορθώνοντας, παράλληλα, να αποφύγει μια δουλοπρεπή στάση.

Τα πρώτα θετικά αποτελέσματα φάνηκαν όταν, σχετικά γρήγορα, η σύγχρονη κυπριακή ζωγραφική άρχισε να αντιπροσωπεύεται σε όλοένα περισσότερες διεθνείς εκθέσεις (Μπιεννάλε Άλεξανδρείας, Σάο Πάολο, των Νέων στο Παρίσι, Βενετίας, Τριεννάλε Ν. Δελχί, κ.ά.). Στην Ελλάδα, τους σύγχρονους Κύπριους ζωγράφους τους έντοπισαμε πιο συνειδητά κυρίως από το 1969 και πέρα σε μια σειρά από ομαδικές και ατομικές εκθέσεις. Άνάμεσα στις χαρακτηριστικότερες ομαδικές εκθέσεις αναφέρουμε, εδώ, εκείνη του Χίλτον (1969), της Ώρας (1974), του Δεσμού (1974), της Πινακοθήκης (1975), της «Τέχνης» Θεσσαλονίκης (1976). Παράλληλα, στην Κύπρο, παρατηρείται, χάρη στην έντονη δραστηριότητα όρισμένων καλλιτεχνών (Βότσης κ.ά.) μια όλοένα συστηματικότερη προσπάθεια προώθησης και έπεξεργασίας των νέων τάσεων, σε σχέση, βέβαια, πάντοτε με το τοπικό δυναμικό.

Πρωτοπόρος και καθοδηγητής στην πετυχημένη άφομοίωση των συγχρόνων καλλιτεχνικών ρευμάτων στην Κύπρο, χρημάτισε ο Χ. Σάββα (1924 - 1968). Ο Σάββα, που γνώρισε διάφορες φάσεις στη σταδιοδρομία του (από τον κυβισμό μέχρι και την όπτική τέχνη) και πειραματίστηκε με κάθε ύλικό και μορφή καλλιτεχνικής έκφρασης, βοήθησε αποτελεσματικά τη νέα γενιά να απαλλαγεί από τα ταμπού κάθε ξεπερασμένης καλλιτεχνικής παράδοσης. Από κει και πέρα, οι νέοι ολοκλήρωσαν την προσπάθειά του, παραδειγματισμένοι κι από τις σπουδές τους στο έξωτερικό (κυρίως στην Άγγλία) όπου, αντίθετα με την προηγούμενη γενιά, που γοητεύονταν αποκλειστικά από τις ακαδημαϊκές σχολές, αυτοί εδώ, εξοικειώθηκαν άμεσα με τα σύγχρονά τους καλλιτεχνικά ρεύματα.

Σήμερα στην Κύπρο αντιπρο-

σωπεύονται, κυρίως: ο σουρρεαλισμός (π.χ. για ένα διάστημα ο Γ. Σκοτεινός), ο άφηρημένος εξπρεσιονισμός και λυρισμός (Σκοτεινός, Ίωακείμ, κ.ά.), ή γεωμετρική άφαιρέση, που σε διάφορες παραλλαγές συγκέντρωσε για ένα τουλάχιστον διάστημα τους περισσότερους αντιπροσώπους (Βότσης, Λαδόμματος, Λοϊζίδης, Μακρίδης, Σφήκας, Φοινικαρίδης, Χρυσόχος, κ.ά.), ή όπτική-κινητική τέχνη (Ζαφείρη, Στεφανίδου, κ.ά.), ή έννοιολογική τέχνη (π.χ. μερικοί πειραματισμοί του Σφήκα κ.ά.). Σε οποιαδήποτε πάντως κίνηση κι αν ανήκουν, οι νέοι Κύπριοι ζωγράφοι κατόρθωσαν μέχρι ενός σημείου να την έρμηνεύσουν ανάλογα με την προσωπικότητά του, βέβαια, ο καθένας, κυρίως όμως με βάση λίγους μεν αλλά αυστηρά προσδιορισμένους στόχους, όπως: την ιδιόμορφη αξιοποίηση του χώρου, του φωτός και της πλαστικότητας των σχημάτων. Η δημιουργική προσήλωσή τους στους στόχους αυτούς καθώς κι η έντονη αίσθηση που διαθέτουν για τα έκφραστικά μέσα έδωσαν στη σύγχρονη κυπριακή ζωγραφική μιαν όρισμένη «προσωπικότητα».

Άνάλογοι είναι κι οι στόχοι που εξακριβώνουμε και σε εκείνους που τα έργα τους δεν έντάσσονται απόλυτα σε μιαν όρισμένη σχολή, όπως συμβαίνει π.χ. με τον Γ. Σκοτεινό, τον Ν. Κουρούση κ.ά. Στο Σκοτεινό ή αξιοποίηση του χώρου και του φωτός παίρνει διαστάσεις πληθωρικές και καταβολικές καθώς συμπλέκεται αδιάσπαστα με τις μορφές. Αντίθετα στον Κουρούση το ιδιότυπο «στήσιμο» του αντικείμενου στο χώρο μας αναμεταδίδεται μέσω από τις στυλιζαρισμένες κι αυστηρά καθορισμένες σχέσεις χώρου-χρώματος-πλακάτ και σχηματοποιημένων-πολωμένων μορφών.

Τελευταία, η κυπριακή τραγωδία δείχνει να έπηρεάσε περισσό-

τερο ή λιγότερο άμεσα την εικαστική έκφραση μερικών ζωγράφων (ύποβλητικά συμπλέγματα που θυμίζουν αρχαϊκά ειδώλια στο έργο του Σκοτεινού, παρεμβολή ανθρώπινων μορφών και άλλων ρεαλιστικών στοιχείων στο προηγούμενο αυστηρά γεωμετρικό έργο των Βότση, Φοινικαρίδη, κ.ά.) Η επίδραση όμως αυτή, έπειδή, ακριβώς, αποτυπώνεται δίχως στόμφο κι ύστερισμούς, έτσι δηλαδή ώστε απλώς να διαφοροποιεί δίχως να άλλοιώνει τα βασικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του έργου, δεν καταλήγει ποτέ σε μια στρατευμένη, ξένη στους εικαστικούς προβληματισμούς σχέση.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΑΔΟΜΜΑΤΟΣ

4 ΚΥΠΡΙΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ

(Ζωγραφική, Γλυπτική, «Τέχνη» Θεσ/νίκης 30/4 -16/5)

Στη Θεσσαλονίκη οργανώθηκε, τελευταία, από τη Μακεδονική Καλλιτεχνική Έταιρία «ΤΕΧΝΗ» μια ομαδική έκθεση τεσσάρων Κυπρίων καλλιτεχνών. Πρόκειται για τους ζωγράφους Στ. Βότση, Ν. Κουρούση, Α. Λαδόμματο και τον γλύπτη Α. Σαββίδη. Κι οι τέσσερις είναι από τους αξιολογότερους αντιπροσώπους της σύγχρονης τέχνης στον τόπο τους, με πλούσια δράση στην Ελλάδα και στο έξωτερικό.

Σπουδασμένοι στην Άγγλία, όπως κι οι περισσότεροι Κύπριοι συνάδελφοί τους, δεν άφησαν την προσωπικότητά τους να άλλοτριωθεί από τα διδάγματα που πήραν εκεί. Το γνώρισμα αυτό γίνεται ιδιαίτερα έντονο στον εικαστικό χώρο και φαίνεται, χαρακτηριστικά, κι από τα έργα των ζωγράφων που παρουσιάζονται στην έκθεση. Η νέα γενιά των καλλιτεχνών, συγκεντρώνοντας τις δυνάμεις της σε λίγους αλλά αυστηρά προσδιορισμένους στόχους, έχει ήδη χαρίσει στην κυπριακή ζωγραφική μια κάποια προσωπικότητα. Η παρατήρηση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία αν αναλογιστούμε ότι στην Ελλάδα οι πολυ-διασπασμένες προσπάθειες των νέων καλλιτεχνών δεν μας έπιτρέπουν να καυχηθούμε για κάτι ανάλογο.

Η δουλειά των τεσσάρων καλλιτεχνών που βλέπουμε στην έκθεση είναι ή πιο πρόσφατή τους και συμπωματικά αντιπροσωπεύει για όλους μια καινούργια φάση. Γνωρίζουμε πόσο πολύπλοκη είναι η αντίδραση της καλλιτεχνικής ευαισθησίας στην επικαιρότητα. Δεν θα επιχειρήσουμε, λοιπόν, να διερευνήσουμε αν και κατά πόσον η κυπριακή τραγωδία ευθύνεται για την άλ-

ΣΤΕΛΙΟΣ ΒΟΤΣΗΣ

λαγή αυτή. Στην περίπτωση πάντως του Βότση η επίδραση αυτή φαίνεται άμεσα. Ανθρώπινες, συμβολικές μορφές παρεβάλλονται για πρώτη φορά στις συνθέσεις, που είναι ήδη από την προηγούμενη φάση του ζωγράφου ένταγμένες στο χώρο της γεωμετρικής άφαιρέσης. Η σχηματοποίηση των μορφών εδώ βρίσκεται σε άρμονία με τον ιδιόρρυθμο, πλαστικό και συγχρόνως ρυθμικό χειρισμό του εικαστικού χώρου από τον καλλιτέχνη. Η ανθρώπινη μορφή σε σχέση με τον περιβάλλοντα χώρο μοιάζει να άπασχολεί έντονότερα απ' ό,τι πριν και τον Ν. Κουρούση. Στην τωρινή του δουλειά κυριαρχεί μια αυστηρά καθορισμένη, στερεομετρική, θα λέγαμε μάλιστα, διευθέτηση του χώρου. Διαφορετικοί, κάθε φορά, συνδυασμοί από κύβους και τετράγωνα χρησιμοποιούν στον καλλιτέχνη σαν πρόσχημα για να έπεξεργαστεί μέσω από τις πολλές δυνατότητες που του προσφέρουν ενδιαφέρουσες λύσεις γύρω από την αξιοποίηση του εικαστικού χώρου. Μια έπαναλαμβάνόμενη από σύνθεση σε σύνθεση μοναχική γυναικεία μορφή πλαισιωμένη με δέσμες από έγχρωμες διαγώνιες και κάθετες γραμμές δίνει την «κλίμακα» στα ιδιόμορφα αυτά συμπλέγματα. Το πρόβλημα του εικαστικού χώρου έχει πάρει στις συνθέσεις του Α. Λαδόμματος τη μορφή μιας, μέσω από ένα παράθυρο, συνεχούς αντιπαραβολής του αυστηρά γεωμετρικού και του «ελεύθερου» φυσικού χώρου. Τα πέτρινα γλυπτά του Α. Σαββίδη ένισχυμένα στην τωρινή του φάση με σιδερένιες μπάρες κι έξαρτήματα «ένεργοποιούνται» έντονα συγκριτικά με τις προηγούμενες συνθέσεις του. Η «φιλειρηνική» συνύπαρξη της πέτρας με το περιβάλλον καταργείται καθώς οι συνθέσεις κερδίζουν σε ένταση μέσω από την αντίθετη ταυτότητα των υλικών.

ΚΥΠΡΙΟΙ
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ
ΣΤΟ Κ.Ε.Τ.

Του Γιώργη Πετρή

Η καλλιτεχνική αυτή έκδη-
λωση δεν είναι φυσικά ή μόνη
που τοποθετεί στο επίκεντρο του
έθνικου ενδιαφέροντος, κι όχι
μονάχα στον τομέα της καλλιτε-
χνικής δραστηριότητας, το με-
γάλο πρόβλημα, το Κυπριακό, με
τις όδυνηρά τραυματικές για τον
έθνικό μας βίο συνέπειες. Γι'
αυτό ή κρίση μας, ή αποτίμηση
των καλλιτεχνικών επιτευγμάτων,
δεν μπορεί να τεθεί σαν αποκλει-
στική αποστολή στο λιγότερο
τούτο σημείωμα. Το θέμα που
άπασχολεί τη στήλη μας, όπως
και τη συνείδηση όλων των νε-
οελλήνων, είναι το μεγάλο δράμα
ένος λαού, του λαού μας, μαζί
σαν ελεύθερου και υπόδουλου,
καθώς κι η συνείδηση για το
πόσα πολλά χρωστά να πράξει ο
έλληνας λαός, σαν ήγεσία και
σαν βάση, και πόσο λίγα έπραξε
υπό τη διπλή αυτή έκφραση. Τα
καλλιτεχνικά επιτεύγματα των
πιο ώριμων έκθετών: ο έκφρα-
στικός εξπρεσιονισμός του Γ. Θε-
μιστοκλέους, με την πλούσια εύ-
φορία σ' εύρηματικές μορφές· οι
νεορεαλιστικές μορφές της Στέλ-
λας Μιχαηλίδου, που η πραγμα-
τιστική της διάθεση την οδηγεί να
κολλήσει πάνω πάνω στους πίνα-
κές της τα ίδια αντικείμενα που
μαρτυρούν για την προέλευσή
τους - τα είσιτήρια του παριζιά-
νικου μετρό και το κουτί απ' τα
γαλλικά τσιγάρα, τα απορρίμ-
ματα της ζωής· οι εύγενικές, ως
το σημείο να γίνονται έξωπρα-

«Κορίτσι με άνθη» του Γ. Θεμιστοκλέ-
ους.

γματικές, χαρακτηριστικές μορφές του
Κ. Αβερκίου ή του Λευτέρη Οί-
κονόμου, στη διπλή τους έκφρα-
στική αναζήτηση· οι δυνατά
χρωματισμένες δισδιάστατες
μορφές σε κάποιο τολμηρό σύγ-
χρονο ζωγραφικό δράμα του
Μίκη Φοινικαρίδη· οι ιδιαίτερα
έκφραστικά περιχαρακωμένες
γλυπτικές μορφές του Παναγ.
Μασσουνίδη κ.λπ. κ.λπ., όσο και
τα έργα που εκθέτουν πλάι τους
οι λοιποί όμοτεχνοί τους, για μας
θέτουν ένα και μόνο αίτημα,
ζωής ή θανάτου, που δεν είναι
πρόβλημα αισθητικό, και που
μπορούμε άνευδίοιστα να το
διατυπώσουμε, μαζί μ' όλους
τους Έλληνες, τους σκλάβους και
τους απελευθέρους: δικαιοσύνη
στον κυπριακό λαό! το διατρα-
νώνει και η όποια καλλιτεχνική
έκδηλωση, μέσα κι έξω απ' την
έκθεση των Κυπριωτών καλλιτε-
χνών, το βοά ένας ολόκληρος λα-
ός, και μαζί οι ελεύθεροι άνθρω-
ποι κάθε γής.

• ΔΙΣΚΟΣ •

Του Μίλτου Καρατζά

Ρεμπέτικα τραγούδια

Αρχίζοντας την παρουσίαση ορισμένων ρεμπέτικων δίσκων,
όπως είχαμε προαναγγείλει, παρουσιάζουμε δύο δίσκους, όχι ίσως
γνωστούς στο πλατύ κοινό:

● Την «Αυτοβιογραφία ενός παλιού ρεμπέτη», του Στελλάκη
Περπινιάδη.

● Τα «Μπλε Παράθυρα», μια αξιόλογη δουλειά τεσσάρων νέων
μουσικών που προσπαθούν να «αποδώσουν πιστά» το ρεμπέτικο
τραγούδι:

ΣΤΕΛΛΑΚΗΣ ΠΕΡΠΙΝΙΑΔΗΣ:
ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ - Columbia

Ο Στέλιος Περπινιάδης ή
Στελλάκης είναι ο αρχαιότερος εν
ζωή ρεμπέτης. Έχει γυρίσει άμέ-
τρητους δίσκους τραγουδώντας
ρεμπέτικα, αλλά και άμανέδες,
συμρνεϊκά, δημοτικά, ελαφρά
τραγούδια. Η χαρακτηριστικό-
τατη φωνή του άφησε εποχή και
τραγούδησε τραγούδια των μεγα-
λύτερων ρεμπέτων συνθετών.

Η «Αυτοβιογραφία» περιέχει
12 από τα καλύτερα τραγούδια
που ήχογράφησε ποτέ ο Στελλά-
κης, διαλεγμένα από τον Κώστα
Χατζηδουλή. Τα τραγούδια (έκ-
τός από ένα) ήχογραφήθηκαν όλα
στη δεκαετία του 1930. Στον δί-
σκο μπορεί κανείς να απολαύσει
τη φωνή του Στελλάκη αλλά και
καλό παλιό ρεμπέτικο.

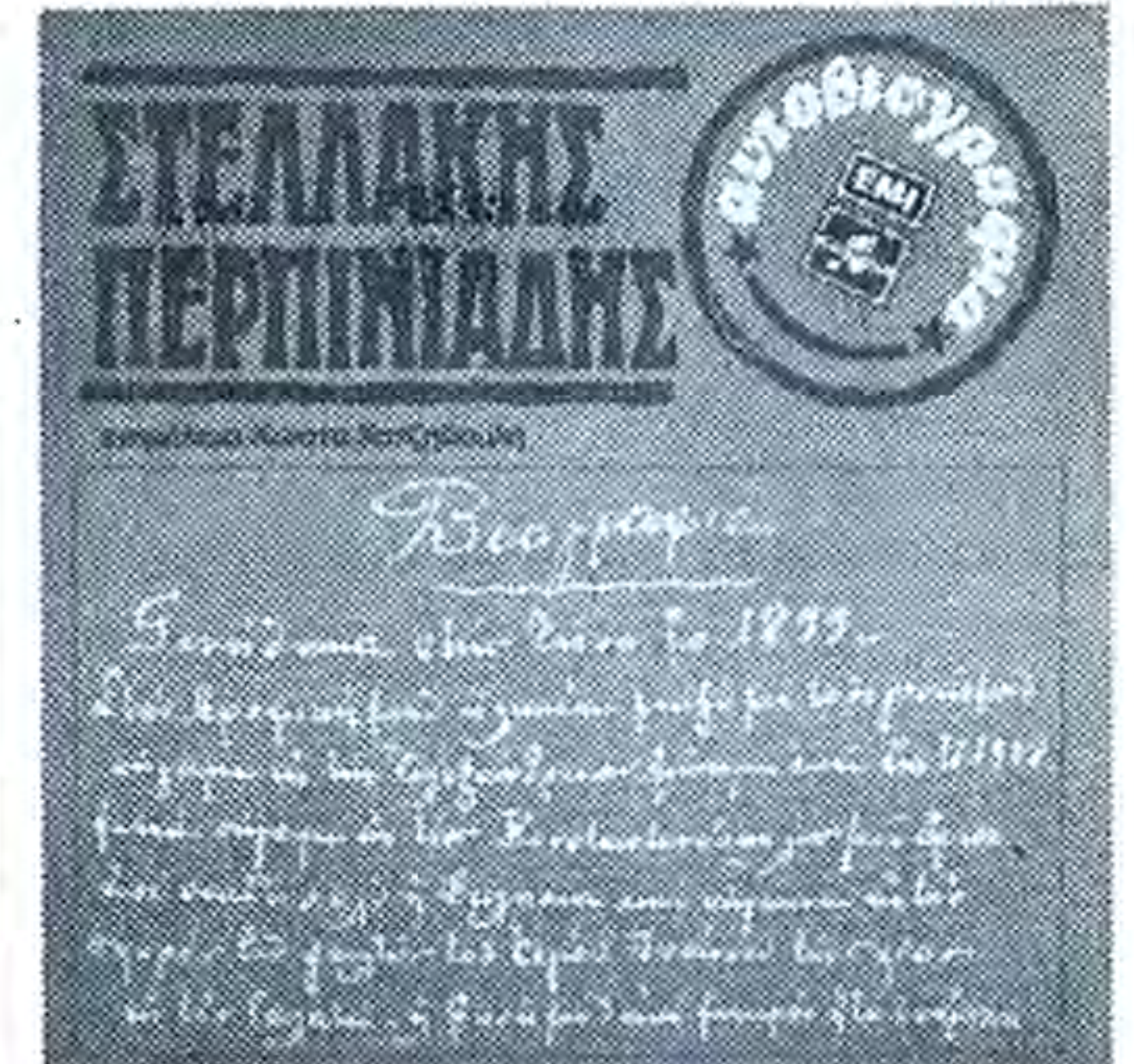
Για όσους αγαπούν το ρεμπέτι-
κο, δεν χρειάζονται περισσότερα
λόγια. Ο δίσκος μιλάει μόνος
του.

ΤΑ ΜΠΛΕ ΠΑΡΑΘΥΡΑ - Μ.
Δημητριάνας (μπουζούκι-
τραγούδι), Δ. Κοντογιάννης
(κιθάρα-τραγούδι), Γ. Κοντογι-
άννης (μπαγλαμάς), Α. Τσεκού-
ρας (άκορντεόν) - Lyra

Στα «Μπλε παράθυρα» παί-
ζουν τέσσερις έρασιτέχνες μουσι-
κοί χρησιμοποιώντας τα όργανα
που είχαν χρησιμοποιηθεί και
στην πρώτη έκτέλεση των τρα-
γουδιών που περιέχει ο δίσκος.

Αποκλειστικός σκοπός των
τεσσάρων μουσικών ήταν να ξα-
ναπαιχτούν τα παλιά ρεμπέτικα
όπως ακριβώς παίζονταν και
στην εποχή τους, με την ίδια δη-

λαδή ένορχήστρωση και τον ίδιο
τρόπο τραγουδήματος.

Το αποτέλεσμα είναι ικανοποι-
ητικότατο. Πιστεύουμε ότι πέτυχε
απόλυτα ή προσπάθεια των τεσ-
σάρων μουσικών, που κατάφεραν
να αποδώσουν απόλυτα την
«άτμόσφαιρα» των αυθεντικών
ρεμπέτικων και χαιρόμαστε ιδι-
αίτερα που βρέθηκαν ορισμένοι
νέοι άνθρωποι να παίξουν σωστά
το ρεμπέτικο αφήνοντας στην
άκρη τη συνταγή της «διασκευ-
ής» ή της «αναδημιουργίας».

Ιδιαίτερη μνεία και στο «δύσ-
κολο» αλλά έκφραστικότατο εξ-
ώφυλλο του Άλέξη Κυριτσόπου-
λου.

Το νέο βιβλίο του Σπ. Λι-
ναρδάτου που φωτίζει μια
από τις πιο σημαντικές
όψεις του Μεταξικού καθε-
στώς.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Πανεπιστημίου 44 - Τηλ. 615.783

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΜΑΡΙΑΣ

ΔΑΡΑΚΗ-ΜΑΛΛΕ

Οι Έσατζήδες

Μια ψυχολογική- Κοινωνιολογική μελέτη
του φαινομένου των βασανισμών

•βιβλίο•

Κριτική παρουσίαση της "Αντείας Φραντζή

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΧΙΝΑΣ

Παλμύρα

Ποιήματα

Έκδόσεις: Κέδρος, Αθήνα 1976

Επιμέλεια: Αϊμίλιος Καλιακάτσος

Εξώφυλλο: Χρόνης Μπότσογλου

Με μιὰ μορφική καθαρότητα που σπανίζει στις μέρες μας, ο ποιητής πραγματώνει τη συνθετική μορφή ενότητας μέσα από μιὰ διαδρομή που ο ίδιος καθορίζει σαν «Όδοιπορικό μιὰς συνείδησης του έξω κόσμου». Το σημαντικό καθόρθωμα αυτής της συλλογής, είναι ότι δένει μορφή και περιεχόμενο, συντάσσοντας τα επί μέρους στο καθολικό θέμα. Συγχρόνως όμως γίνεται και διαχρονικός φορέας της παράδοσής μας, που δεν απομένει έτσι στεία μνήμη, αλλά μπολιάζεται μ' ό,τι καινούργιο, ακριβώς γιατί είναι μιὰ συνείδηση σε έγρηγορση.

Η πρώτη ενότητα «Ο κήπος με τ' αγάλματα», είναι το πρώτο άγγιγμα, ή πρώτη προσέγγιση θά λέγα, που μ' ανοιχτά μάτια ο ποιητής καταγράφει: ένας κόσμος, ο κόσμος της ιστορικής μνήμης, ή υποδομή αλλά και το σημείο όπου αρχίζει το ρήγμα στο είναι μας. Ακολουθεί ή «Παλμύρα». Η πολιτεία μορφοποιεί το χώρο, είναι ο μύθος-σύμβολο μιὰς ζωής που ενώ φαίνεται να υπάρχει και να λειτουργεί, μās οδηγεί όλο και περισσότερο στην άναμέτρηση και στη συνειδητοποίηση της έκκρεμότητάς μας σ' ένα χώρο «αλλότριο» που τελικά μās καθορίζει την έπιτακτική έπιστροφή.

«Η Πολιτεία έτσι συγκεντρωμένη σε τούτο το υπόγειο / και στη μέση ένα πηγάδι / να μās θυμίζει την έπιστροφή που προστάζει την κάθε μας κίνηση / έπιστροφή γραμμένη στα τόσα μάτια που μās καρφώνουν / στοιβαγμένα στον ίδιο τοίχο / όρθανονχτα στα δικά τους δάθη / - ή σιωπηλή όμηση. / ... / Είμαστε όλοι εδώ, καθένας στο μικρό του οίκο με το άέτωμα.»

Η τρίτη ενότητα «Η καταστολή: 11 του Σεπτεμβρη, 1973». Η πολιτεία εδώ γίνεται συγκεκριμένη· ή Παλμύρα είναι για να μās θυμίζει την κάθε πολιτεία και τώρα απαιτεί να όνομαστέ Σαντιάγκο και απ' τή σκέψη μας περνάνε όλες οι πολιτείες: «Η μπότα μου λιώσε τα δάχτυλα / αίμα στους τοίχους / Έδώ έγινε το κακό, μπροστά στα μάτια μας / Σύνταγμα Όμόνοια και Θησείο καπνισμένα ρημάδια / τώρα ή πόλη χάσκει ανοιχτή τρύπα / ό

δρόμος Αθήνα Βαλπαραΐσο ποτάμι αίμα.» κι ή έμμεση προβολή της δικιάς μας γενιάς και της δικιάς μας έμπειρίας, αλλά και όλων των παλιότερων, που την κουβαλάμε απ' τα μάτια τους στα δικά μας τα μάτια: «Τόν Καπετάνιο μας τόν χάσαμε, μπροστά στα μάτια μας / τόν τρύπησαν δεκαεφτά μολύβια / δέν πέθανε τόν πήρανε μαζί τους / ό Ρήγας ό Αντρούτσος ό Μπολιβάρ κι ό Καραϊσκάκης / τόν περιμένουμε να γυρίσει κοντά μας / γιατί ό πόλεμος δέν τέλειωσε. // Όμως είν' όλα / στάχτη -»

Σκύβουμε λοιπόν στη ρίζα μας και ψάχνουμε «Τό Δέντρο» μας, αυτή την ύπόστασή μας να διερευνήσουμε μέσα απ' την ιστορική μνήμη του έθνους μας· ή πορεία της αστικοποίησης, παρ' όλη την έγωκεντρική της διάθεση για περιφρούρηση των κεκτημένων της, δίνει στις νέες γενιές που ακολουθούν, το υπόλοιπο μιὰς άτέλειωτης διεργασίας που γυρεύει άπάντηση. Κι έρχεται «Τό Λένινγκραντ με φεγγάρι» μιὰ έλπίδα αλλά και μιὰ διάψευση: «/ Η άλλαγή: / Τώρα ή πολιτεία / σκηνικό από άλλο δράμα.»

Στη «Νεκρή φύση» έναλλάσσονται τα πιάτα, κι ή άκόρεστη όρεξη για ποικιλίες, μέσα στο «φυσιολογικό» πλαίσιο μιὰς καθορισμένης σχεδόν πορείας ως το θάνατο, με μιὰ τελευταία άπαίτηση: «Και τώρα / φέρτε μας μιὰ μακαρονάδα» που να οδηγεί ακριβώς όχι μόνο στη νοητική αλλά και στη βιολογική ναυτία. Είμαστε στο έσχατο όριο. Μετά απ' όλα αυτά μπορούμε με τις «Έμπορευματικές άξίες» να δούμε έναν πρώτο κύκλο να κλείνει· μιὰ συνειδητοποίηση της βάρβαρης, μέσα στην άπλότητά της, συναλλαγής.

«Αυτός ό τόπος - / μά τί λέτε τώρα, αυτός ό τόπος / δέν πουλιέται με τίποτα. / Είναι ή πατρίδα μας. / Άλλωστε, / ΑΝΗΚΕΙ. / Για πάντα. / Στόν Έλεύθερο Κόσμο.» Την ίδια στιγμή μπαίνει και το σπέρμα της συνέχειας. Οι έμπορευματικές άξίες δέν τελειώνουν εδώ, αλλά ούτε και μεις έχουμε καθαρίσει τους λογαριασμούς μας με τις έμπορευματικές άξίες.

Ό Γ. Σ. είναι μιὰ συγκλονιστική ματιά της γενιάς μας, που νομίζω πώς μ' αυτό το πρώτο του βιβλίο άγγίζει τις πληγές, ματώνει αλλά σταθερά έπιμένει να σκέφτεται. Η κατάκτησή του βρίσκεται σε πολύ μεγάλο βαθμό και στο γεγονός ότι με ακρίβεια κατορθώνει να ίσοροπήσει τη συναισθηματική του φόρτιση με τη νοητική του επέμβαση. Η ευαισθησία της ματιάς του δέν καταλαμβάνεται από ναρκισσισμό είκονογραφικό, αλλά ή ποιητικότητα της «γραφής» του λειτουργεί συγχρόνως σ' όλα τα έπιπεδα.

Τέλος, θά θελα να προτείνω

αυτό το βιβλίο και για ένα άλλο λόγο ακόμα· γιατί κατορθώνει να μās συνδέσει με τις καλύτερες στιγμές της παράδοσής μας και να προχωρήσει στο χώρο και στο χρόνο μας, που άπαιτεί να άποκτήσει πηγαίες φωνές.

•βιβλίο•

Επιμέλεια βιβλιοπαρουσίωσης:

Αντεία Φραντζή

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΠΕΠΕΛΑΣΗΣ

Άγροτική πολιτική και ανάπτυξη

- άρθρα και διαλέξεις

Έκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

1976

Το βιβλίο αυτό του Α.Π. με τόν πρόλογο που έγινε άφορμή για τόν έξοβελισμό του σ. από την ΑΣΟΕΕ («δέν φανταζόμουνά πως ή κατάσταση της Άνωτάτης Παιδείας μας βρισκόταν σ' αυτά τα χάλια»), άποτελείται από δύο χαλαρά συνδεδεμένα μέρη: Το πρώτο (μετάφραση παλαιότερων παραδόσεων του σ. στο Berkley) είναι μιὰ σύντομη εισαγωγή στη θεωρία της οικονομικής ανάπτυξης. Μετά μιὰ σκιαγράφηση της κλασικής και μαρξιστικής θεωρίας ό σ. αναλύει (εισαγωγικά πάντα) το ρόλο του κεφαλαίου στην άναπτυξιακή διαδικασία και συζητά μιὰ σειρά συγκεκριμένα προβλήματα της συσσώρευσης κεφαλαίου στις ύπανάπτυκτες χώρες (διαθεσιμότητα κεφαλαίου, διεθνείς επιδράσεις από την επιδεικτική τάση κ.λπ.). Το Β' μέρος του βιβλίου άφορα άποκλειστικά τα σημερινά προβλήματα της ελληνικής γεωργίας και προτείνει μιὰ σειρά μέτρων για την άντιμετώπισή τους, ειδικότερα ριζικές παρεμβάσεις στην όργανωτική δομή της γεωργικής παραγωγής, ενίσχυση των δραστηριοτήτων στο τρίπτυχο έρευνα - διάδοση νέας τεχνολογίας - άγροτική παιδεία και βελτιώσεις στο θεσμικό πλαίσιο της άγροτικής πολιτικής.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

«Η θλίψη του προαστίου»

Έκδόσεις: Κέδρος, Αθήνα 1976

Μέσα σ' ένα κλίμα λυρισμού που συνεπαίρνει και μιὰ διάχυτη μοναξιά κινείται ό ποιητής, αισθαντικός παρατηρητής του περιβάλλοντος χώρου, παθών και πάσων.

«Καθώς θά φεύγεις, / παίρνοντας την καμπαρντίνα σου και το καπέλο σου - / Κάνοντας μιὰ κίνηση άόριστη, / όπως όλοι που φεύγουνε για πάντα, / ή θλίψη σου θά μείνει σαν μνήμη μακρινή / ύπαιθρου σίνεμα του Σεπτεμβρίου / με την ψύχρα και τους μοναχικούς του πελάτες / - ό μουγκός, ό τρελός, κι ό έργενης - / ή σαν το «πανόραμα» που ό παιδικός συμμαθητής / μās άφησε να δούμε, χάρη, μιὰ είκόνα». Ένα προσωπικό βίωμα, μιὰ παιδική μνήμη, μιὰ άβάσταχτη πραγματικότητα, μετουσιώνεται από τόν Γ. Μ. σε μαγεία, σε καλή και σε σκληρή μαγεία, και σου ύποδηλώνει την παρουσία αυτού του καθημερινού ανθρώπου που βρίσκεται διαρκώς στο παραλίγο να βουρκώσει, μās συνεχίζει να περπατά, να ζει και να παλεύει.

Βαθιά άνθρωπος λοιπόν, μās κερδίζει και μās συγκινεί καθώς έτσι άπλά μās μπάζει στόν κόσμο του.

ΦΡΑΓΚΙΣΚΗ ΑΜΠΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

Έμπαιγμός και μαγγανεία της

Έδεσσαίας και του Γαβριήλ

Έκδόσεις: Ηριδανός, Αθήνα

1975

«Η Όδύσειά σου / θά κινήσει και πάλι από το Παγκράτι». Όλα τα ενήλικα μάτια από κάποιο Παγκράτι ξεκινάνε για τη δικιά τους Όδύσεια. Ξεκινώντας από το στίχο για τη γνώση της ποιήτριας, διακρίνεις άμεσα μιὰ γερή συγκρότηση, μιὰ συγκράτηση κι έναν πόνο που κουφοκαίει. «Κακός θραχνάς μιὰ σκέψη που άποτρέπεις».

Με πρώτη ματιά αναφαίνεται ή μεγάλη εύκολία στη χρήση της γλώσσας με κεντρικές λέξεις στο στίχο που έχουν ιδιαίτερη βιωματική σημασία για την ποιήτρια. Χωρίς να 'χω το νήμα προηγούμενης δουλειάς της, ύποθέτω ένα

Υπάρχει κρίση βιβλίου; Αν ναι, ποιά είναι τα χαρακτηριστικά της; Ποιά είναι τα προβλήματα - έκδοτικά, μεταφραστικά, διάδοσης κ.λπ. που σχετίζονται με το βιβλίο; Πώς πρέπει να διαβάζουμε; Και πού; Τί γίνεται με τις βιβλιοθήκες;

Είναι μερικά από τα προβλήματα που θέτουν και έπιχειρούν να άπαντήσουν οι συνεργάτες του ειδικού πολυσέλιδου άφιερώματος στο έπόμενο τεύχος του ΑΝΤΙ.

Και αν τελικά, ένα από τα προβλήματα είναι το ίδιο το άναγνωστικό κοινό, τότε άς προσπαθήσουμε να προωθήσουμε όλοι μας το σύνθημα: ΔΙΑΚΟΠΕΣ ΜΕ ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΣΤΟ ΧΕΡΙ! Η μάθηση είναι κίνη που θά όλοκληρωθεί και θά βοηθηθεί. Τελικά και σε δεύτερη μοίρα το βιβλίο.

κάποιο πειραματισμό στην ιστορολογία του στίχου με βάση την τέτοιου είδους «γραφή».

Τὰ κοιτάσματα της Φ.Α. φαίνεται να είναι βαθιά γνώση της λογοτεχνίας που τή μετουσιώνει μ' ένα ευαίσθητο φίλτρο σε ποίηση. Είναι ώρες που ξεληδάνε στίχοι εκπληκτικά εύστοχοι: «Στό περιθώριο τὸ σφάγιο / κοιτάζει καρτερικά τὸ χειρότερο». Ένας πικρὸς ἐρωτισμὸς νοτίζει τὸ χῶρο καὶ δυσκολεύει τὴν ἀναπνοή.

«Ἐγὼ ταξιδευόμεν / ὄνειρευόμεν καὶ ταξιδευόμεν / ἀγάπη μου. Σὲ κτηνοβάτες ἄφηκα / τὰ θυμητάρια μου, ἀεροπλάνων εἰσιτήρια / τὸν κάλυκα ἐκατόμυλων, τὰ ρόπτρα / τὰ χειρόμακτρα, τὰ ρούχα μου καὶ τὴ σκιά μου / τὸν ἴδρω τέλος ἀπ' τὸ κάθε τόσο / μεροδουλί μεροφαί. Βλέπεις τὸ φῶς / μου τὸ ἴσπασαν με τὸν κασμά / σὰν περγουλιὰ σ' ἐρείπιο σὰν / τ' ἀγριοπερίστερα σὰ πρέκια τῶν μαρμάρων / κάθε πού ὡσὰν κονίαμα ἀνεμιζόμεν / καὶ ταξιδευόμεν».

Ἡ παρατήρησή της δουλεύει σὲ βάθος καὶ παράγει σημαντικὴ λεπτομέρεια καὶ εἶναι φορῆς πού οἱ στίχοι της ἔχουν μιὰ δύναμη κλασικῶν.

Ἡ αἴσθησή της τελειότητα, «Πάντα ἡ μέση τέχνη με κάνει να ντρέπομαι», εἶναι, νομίζω, ἡ σιγουριά της δουλειᾶς της.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΕΡΟΣ

Ἀστραφτερὴ μανιέρα

Ἐκδόσεις: Καστανιώτη, Ἀθήνα 1976

Ποιητικὰ εὐανάγνωστος ὁ Δ.Γ., ἔρχεται, φορτισμένος σημασιολογικά με μνήμες τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας του, νὰ καταγράψει τὴν ἔλλειψη ἐναλλακτικῆς λύσης στὸ «ἄστυ». Στὴ βάση σουρεαλιστῆς, με εἰκαστικὴ χρήση τῶν χρωμάτων, ἐκεῖνο πού φοβᾶται τὸ κάνει παιγνίδι.

«Ὑστερα πῆρε τὸ καθαρτικὸ / χτένισε τὰ δόντια / κ' ἦρθε στὸ προσκέφαλό μας / νὰ μᾶς προβάλλει τὸ νέο μας ὄνειρο.»

Εἶναι στιγμὲς πού ἔχει ἕνα συγκλονιστικὸ ἄφημα σὰ πράγματα, συνειδητοποιώντας τὸ ἀδιέξοδο ἀλλαγῆς.

«Στὸ τέλος: Στὸ τέλος ἔμεινε πάλι μόνος / Ἦξερε πὼς ἂν ἤθελε / θὰ μπορούσε με μεγάλη εὐκολία / νὰ συγκεντρώσει ἕνα σωρὸ πράγματα / γύρω του. / Αὐτὸ ὅμως πού τοῦ ἔλειπε / — ἕνα ἐκατομμύριο χρόνια τώρα — / δὲν κατάφερε νὰ τὸ βρεῖ. / Καβάλησε λοιπὸν τὸ ποδήλατο / ἔσβησε τὸ φανάρι / καὶ πέρασε ἀθέατος μέσ' ἀπ' τὴν πόλη.»

Ἡ ζωὴ ὅμως ἔχει τὸ δικό της ρυθμὸ, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ δικό μας «θέλω». «Τὰ βοιωτικὰ βουνὰ / ἀγάπησα / μὰ στὴν «δόξα» τῆς Ἀθήνας / ἀργοπεθαίνω.» Ἴσως αὐτὴ νὰ εἶναι ἡ ἐνδέκατη αὐτοκτονία τοῦ ποιητῆ μετὰ χαρτοφυλακίου...

ΛΟΥΚΑΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Καιάδας — Χρονικὸ μιᾶς ποίησης

Ἐκδόσεις: Ἐξάντας, Ἀθήνα 1976

Ζητᾶμε, στὴν καλύτερη περίπτωση, νὰ καταλάβουμε τοὺς συγκαιρινούς μας, καὶ διαρκῶς ἐθελοτυφλοῦμε. Μᾶς κατέχουν τὰ προκαθορισμένα στεγανά πού μᾶς ἔχουν περάσει σὲ ἀνυποψίαστη στιγμή οἱ γύρω μας καὶ ξαφνικά ἀνακαλύπτουμε πὼς ὁ τίμιος λόγος, δὲν εἶναι αὐτὸ πού συνήθως ὀρίζουμε σὰν τρέχουσα εἰλικρίνεια. Ὁ τίμιος λόγος εἶναι μιὰ «ἄσκηση» ζωῆς· καὶ εἶναι συγκλονιστικὴ ἢ ἐμπειρία «ἀνάγνωσης» ἐνὸς βιβλίου πού ξεδιπλώνει αὐτὴ ἀκριβῶς τὴν ἄσκηση.

Τίμιος λόγος λοιπὸν, ἀκριβῆς, ἀποκαλυπτικὸς καὶ ἀνάλυση μιᾶς διάστασης τῶν ἐπιπτώσεων τῆς δικτατορίας πού ἀποκαλύπτει σ' ὅλο της τό... μεγαλεῖο τῆ φασιστικῆς της νοστοροπία, βαθύτατα διαποτισμένη μ' ὅλο τὸ φαρισαισμὸ καὶ τὴν ψευδοθητικότητα.

Τὸ Δημοσίευμα: «Ἐπρόκειτο συγκεκριμένα / ὅπως οἱ τίτλοι καὶ τὸ κείμενο πληροφοροῦσαν τὸ ἀνύποπτο κοινὸ, / γιὰ τὴ σύλληψη τριάντα «ἀνωμάτων τύπων» πού εἶχαν συγκεντρωθεῖ σὲ κάποιο σπῆτι στὴν Καλογρέζα καὶ «ἐτοιμάζονταν» νὰ προδοῦν ἢ «θὰ προέβαινον» σὲ «ὄργια». Δυστυχῶς γι' αὐτούς, ἡ ἔγκαιρη ἐπέμβαση τῆς Ἀστυνομίας τοὺς εἶχε ἐμποδίσει νὰ πραγματοποιήσουν τοὺς ἀνόσιους σκοπούς τους καὶ ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ ὑπουργείου τοὺς παράδινε τώρα «στὴν κοινὴ περιφρόνηση» γιὰ πρᾶδειγματισμὸ, με ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς ταυτότητάς τους...» Ἀπὸ κει καὶ πέρα ξεδιπλώνεται ὅλος ὁ ἐξοντωτικὸς μηχανισμὸς τοῦ κοινωνικοῦ διασυρμοῦ πού ἀκριβῶς βρῖσκει ἔδαφος νὰ πιάσει στὸ βαθμὸ πού ἡ κοινωνικὴ διαπαιδαγώγηση καλλιεργεῖ αὐτὰ τὰ «ἠθικά» πλαίσια.

«Ὁ Καιάδας» εἶναι ἕνα βιβλίο πού ἀξίζει νὰ προσεχτεῖ ἀκριβῶς γι' αὐτὴ τὴν ποιότητα τοῦ προβληματισμοῦ του ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ συγκλονιστικὴ, ἀπὸ κάθε ἀποψη, διήγηση.

ΖΑΧΟΣ ΣΙΑΦΛΕΚΗΣ

Ἡ Ἐλοῖζ, ὁ Ζογκλέρ καὶ ἑπτὰ λαϊκὰ ἄσματα

Ἐκδόσεις: Κέδρος, Ἀθήνα 1975

Μὲ ἐντονη γεύση τῆς σύγχρονης ζωῆς, ἐνοποιεῖ μορφικὰ τὴν κατακερματισμένη μας ὑπαρξη, κομματιάζοντας, με τὴν ἀποσπασματικὴ γραφὴ του, τὸν τυπικὸ εἰρμὸ τοῦ λόγου. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι σὲ ἀρκετὲς στιγμὲς δίνει με ἰδιαίτερη δύναμη τὴν καθημερινὴ μας παρανοϊκότητα, ἀλλὰ σ' ἄλλες στιγμὲς χάνεται ἡ ἀποτελεσματικότητά του τοῦ λόγου του μέσα σὲ λεκτικὲς μόνον διατυπώσεις.

Διαβάσουμε: «Δὲν σ' ἀγαπῶ γιατί εἶσ' ἀράχνη Ἐλοῖζ / σταμάτα νὰ πλένεις τὶς μασχάλες σου σταμάτα νὰ πετᾶς κόκκινους ἀετοὺς με ξυραφάκια στὴν οὐρά τους / τὰ περιστέρια σου θὰ σὲ κουτσουλήσουν / πιάσε ξανά τὸ κέντημα Ἐλοῖζ / κέντησε πάλι γιορτὲς ποιμενικὲς με ἀνθισμένες μυγδαλιές / κάψε τὶς χρυσὲς κλωστὲς με τὸ τοιγάρο / δὲν ὠφελοῦν / ἀπαριθμησέ μου τὶς χαμένες σου ἀγάπες / κάρφωσε ξανά τὰ μάτια σου στὸ τέρμα τοῦ δρόμου / ὁ δρόμος εἶναι στενὸς κάπου φαρδαίνει ὕστερα γίνεται πληκτικὸς μονότονος γιατί ἕνα σπῆτι τῆς παλιᾶς ἐποχῆς ὀρθώνεται μπροστά / ... στοὺς τοίχους τοῦ παλιοῦ σπιτιοῦ ἔγραψαν ζήτω ὁ ἐνωμένος λαός...»

Α. Φ.

ΝΤΑΙΗΒΙΝΤ ΚΟΥΠΕΡ

Ὁ θάνατος τῆς οἰκογένειας

Ἐκδόσεις: Καστανιώτη, Ἀθήνα 1976

Ὁ Ντ. Κούπερ, μαζί με τὸν Λαίνγκ, ἔχουν οὐσιαστικὰ καὶ ριζοσπαστικὰ προωθήσει τὴν ἔρευνα τῆς ψυχολογίας σὰ χρόνια μας. Στὸ βιβλίο του αὐτό, ἐπιχειρεῖ μιὰ ὀξεία κριτικὴ τῆς δομῆς τοῦ οἰκογενειακοῦ θεσμοῦ σὰν καταστολέα τῆς αὐτονομίας — κοινωνικῆς, σεξουαλικῆς κ.λπ. — τοῦ μεμονωμένου ἀτόμου.

Προωθώντας τὴν κριτικὴ του προσπαθεῖ νὰ προτείνει ἐναλλακτικὲς λύσεις, τὶς δυσκολίες τῶν ὁποίων ἐπισημαίνει καὶ ὁ ἴδιος σὰ παραδείγματά του γιὰ τὶς ἀντι-οικογενεῖες καὶ τὰ κοινόδια.

Ε.Δ. ΤΟΛΗΣ — Α.Δ. ΤΟΛΗΣ

4 δισεκατομμύρια διάττοντα ἀστέρια

Ἐκδόσεις: «Παπαζήση», Ἀθήνα 1976

Οἱ τεχνοκράτες συγγραφεῖς, με εἰδικὲς μελέτες στὸν προγραμματισμὸ καὶ στὴ μεθοδολογία τῆς ἔρευνας, ἀφοῦ ἀναλύουν σειρὰ ἀπὸ φαινόμενα καὶ τὴ μέθοδο διερεύνησῆς τους, προτείνουν μιὰ συστηματικὴ γιὰ τὴν Ταξινόμηση τῶν πληροφοριῶν καὶ τὴν ὀργάνωση τῆς ἔρευνας, ὡστε ἡ γνώση μας νὰ γίνει καθολικὴ καὶ ὀλοκληρωμένη.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΠΟΥΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Ἄρθρα, θέσεις καὶ πολεμικὲς.

Ἐκδόσεις: «Πρωτοποριακὴ διβλιοθήκη», Ἀθήνα 1976

Ὁ Παντελῆς Πουλιόπουλος, ἀπὸ τὶς πιδὸ μαχητικὲς παρουσίες στὴν ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος, γραμματέας τοῦ ΚΚΕ καὶ σὲ συνέχεια ἠγέτης τῆς τεταρτοδιεθνιστικῆς Ἀντιπολίτευσης, εἶχε τὴ μοῖρα πολλῶν ἀγωνιστῶν: ἐκτελέστηκε τὸ 1943 ἀπ' τοὺς κατακτητῆς. Μόνον πού ἡ μοῖρα του ἦταν πιδὸ τραγικὴ. Ἐχοντας διαφωνήσει με τὸν βασικὸ φορέα τοῦ κινήματος, ἔζησε

ἀπαμονωμένος καί, ὕστερα ἀπ' τὸ θάνατό του, περικυκλωμένος στὴ σιωπῆ. Τὸ ἔργο του, ἂν καὶ ἀποσπασματικὸ, ἀναδείχτει ἕνα μαχητικὸ καὶ ὀξὺ παρατηρητὴ πού ὁμοίό του δὲν εἶχε μέχρι σήμερα ἀναδείξει ἢ τεταρτοδιεθνιστικὴ τάση στὴν Ἑλλάδα.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΠΕΠΟΝΗ

Γιὰ τὴ λαϊκὴ Κυριαρχία

Ἐκδόσεις ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ

Ἀθήνα 1976

Τὸ βιβλίο ἀποτελεῖ συλλογὴ ἄρθρων, διαλέξεων καὶ ἄλλων κειμένων διάσπαρτων στὸν Τύπο ἀκόμα πρὶν τὴ δικτατορία — μαχητικὴ παρουσία σὰ θέματα τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς ἐλευθέρου ἔκφρασης. Ἡ παρακολούθηση καίριων προβλημάτων μέσα στὸ χρόνο σφραγίζει τὸ ὕφος τῆς γραφῆς· ἀλλὰ πάντως, ἄσχετα ἀπ' τὴ λογοκρισία ἢ τὸν κομματικὸ πειθαναγκασμὸ, ὁ συγγραφέας δηλώνεται με παρηγορία καὶ σαφήνεια.

Ἡ μεθοδικὴ ὀργάνωση τῆς ὕλης ξεπερνᾶ σὲ μεγάλο βαθμὸ τὴν ἀποσπασματικότητα τῆς γραφῆς.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ

Πολιτικὰ Κείμενα

Εἰσαγωγικὸ σημείωμα: Ἀ. Πεπονῆ

Ἐκδόσεις: ΙΚΑΡΟΣ, Ἀθήνα 1976

Σὲ ἔξι ἐνόητες ὀργανωμένα ἔχουν καταχωρηθεῖ κείμενα τοῦ Γ. Θεοτοκά, ἄλλα δημοσιευμένα, ἄλλα σὲ μορφὴ διάλεξης καὶ ἄλλα «εὐρισκόμενα» στὸ προσωπικὸ ἀρχεῖο του. Ὁ Θεοτοκάς, πέρα ἀπὸ τὴ λογοτεχνικὴ του προσφορά, στάθηκε πάντα ἕνας ευαίσθητος δέκτης τῶν μηνυμάτων τῆς ἐποχῆς. Δὲν ἔμεινε «ταμπουρωμένος» στὸ γυάλινο πύργο του· καὶ ἂν ἡ ὀπτικὴ του ἦταν τοῦ φιλελεύθερου ἀστοῦ διανοητῆ, δὲν σημαίνει καθόλου πὼς ἡ παρουσία πού δήλωνε πάντοτε, εἶχε μιὰ περιθωριακὴ σημασία: Ὁ τόπος μας στερέθηκε ἀπὸ βασικά πράγματα· ἡ φωνὴ τοῦ Θεοτοκά ἦταν πολὺ συχνὰ συμπορευμένη με τὴν πρωτοπορία.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ἀλληλογραφία. Τόμος πρῶτος (1875-1915)

Εἰσαγωγή - ἐπιμέλεια - σημειώσεις Κ. Γ. Κασίνης.

Ἐκδόσεις τοῦ «Ἰδρύματος Κ. Παλαμά» (ἀρ. 2), Ἀθήνα 1975

Ἡ παρούσα ἐκδοσιὴ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ ποιητῆ, ἔχοντας πίσω μιὰ πλούσια, ἡδη, βιβλιογραφία, ἔχει τὰ χαρίσματα μιᾶς ἐμπλουτισμένης πείρας. Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Κ. Παλαμά εἶναι βέβαια κάτι πέρα ἀπὸ προσωπικὴ ἐκμυστήρευση, πού ἐνδιαφέρει τὸν ψυχολόγο - βιογράφο του: Ἀλλοτε δίνει κλειδιά γιὰ τὴν κατανόηση τοῦ Παλαμικοῦ ἔργου καὶ ἄλλοτε ἀποτελεῖ ὑπομνηματισμὸ ἀνθρώπων καὶ περιστάσεων

μιάς εποχής. Οί κρίσεις και οί παρατηρήσεις ενός ανθρώπου που κυριάρχησε πνευματικά σε δυο γενιές είναι μιὰ χρήσιμη και πλούσια πηγή.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Π. ΛΙΑΤΣΟΣ

Η βαναροκρατία και οί αγωνιστές του '21

Έκδοση: «Τò ελληνικό βιβλίο», Αθήνα 1976

Ο συγγραφέας έρευνά τὰ στοιχεία τής εξάρτησης που έφευρε ή βαναροκρατία που με περιφρόνηση και μίσος αντιμετώπισε τούς αγωνιστές. Φαινόμενα όπως ή ληστοκρατία, ή διαφθορά του στρατεύματος, οί δίκες και οί καταδίκες τών αγωνιστών, οί εξεγέρσεις, δίνονται συντομογραφικά αλλά με καιρίες επιλογές σε πληροφορίες και στοιχεία, ώστε τελικά να είκονογραφείται ή ανθελληνική πολιτική τών Βαυαρών.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ

Είσαγωγή στην Ιστορία τής νεοελληνικής κοινωνίας. (1700 - 1821)

Έκδόσεις: ΕΞΑΝΤΑΣ, Αθήνα 1976

Ο συγγραφέας, παίρνοντας σαν δεδομένη τήν ιστορική τομή του 1700, εξετάζει τὰ προβλήματα τής ύστερης φάσης τής όθωμανικής κυριαρχίας στην Ελλάδα. Η εξέταση αυτή συγκεντρώνεται στην ανάλυση τής οικονομικής και κοινωνικής ζωής και τò κέντρο ενδιαφέροντος είναι ή αγροτική οίκονομία και παραγωγή. Οί πίνακες και οί στατιστικές αναλύσεις τών οικονομικών, δημογραφικών και κοινωνικών δεδομένων συμβάλλουν ουσιαστικά στην τεκμηρίωση τών προτάσεων του συγγραφέα.

Η μελέτη του Β.Κ. εντάσσεται στην ίδια καλή παράδοση τής ιστοριογραφίας μας που ανανέωσαν οί έρευνες του Ν. Σβορώνου.

ΔΩΡΟΣ ΑΛΑΣΤΟΥ CUPRUS IN HISTORY

ZENO Publishers — London 1976

Από τόν άγγλο-ελληνικό οίκο ZENO ανατυπώθηκε τò έργο του Κύπριου ιστορικού που είχε πρωτοεκδοθεί τò 1955. Στο βιβλίο δίνεται μιὰ συνθετική είκόνα τής ιστορίας τής Κύπρου από τήν πρώτη εμφάνιση του πολιτισμού μέχρι σήμερα. Ο συγγραφέας, εξετάζοντας τόν πολιτισμό, τούς άγώνες του κυπριακού λαού και τόν έθιμικό βίο, τονίζει τις σχέσεις του νησιού με τήν πολιτιστική εξέλιξη του ελληνικού χώρου.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ - RICHARD CLOGG

Η Ελλάδα κάτω από στρατιωτικό ζυγό

Έκδόσεις «Παπαζήση», Αθήνα 1976

Τò βιβλίο γράφτηκε και κυκλοφόρησε στο έξωτερικό τò 1972 για να ύπηρετήσει τόν αντιδικτατορικό άγώνα. Καλύπτοντας θέματα κουλτούρας, συνδικαλισμού, έξωτερικής πολιτικής, οίκονομίας κ.ά., ή συλλογή αυτή τών δοκιμίων άσκει μιὰ όξεία κριτική τής «επέμβασης» του δικτατορικού καθεστώτος τών συνταγματαρχών στον νεοελληνικό βίο.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΦΛΟΥΝΤΖΗΣ

ΧΑΪΔΑΡΙ. Αφήγημα

Έκδόσεις «Παπαζήση», 1976

Ο συγγραφέας, γιατρός στο Χαϊδάρι στα χρόνια τής Κατοχής, έχει συγκεντρώσει σ' ένα πολυσέλιδο τόμο τις άναμνήσεις του αλλά και μαρτυρίες τών αγωνιστών μαρτύρων, διασταυρωμένες με πληροφορίες του τύπου τής εποχής, και έχει συνθέσει ένα χρονικό που καταγράφει μιὰ από τις δραματικότερες στιγμές τής Αντίστασης.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΠΑΚΟΓΚΟΣ

Καπετάν Άρης (ò ανταρτοπόλεμος στην Ελλάδα 1940-45) - Με είσαγωγή του Α. Lundkvist.

Έκδόσεις: Παπαζήση, Αθήνα 1976

Τò βιβλίο, που γνώρισε μεγάλη επιτυχία στη Σουηδία όπου πρωτοεκδόθηκε, έχει ένα κύριο χαρακτηριστικό στην ελληνική μεταγραφή του: Τή γλωσσική ιδιομορφία μιās χρονικής (;) λαλιάς που προσπαθεί να αναμεταδώσει και με αυτήν τò κλίμα τής εποχής.

Η αφήγηση είναι μάλλον μυθιστορηματική παρά αυστηρά ιστορική· και εδώ ίσως όφείλει τò κύριο θέλητροό της ή άναγνωση του «Άρη» του Παπακόγκου.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΚΙΩΝΗΣ

Οί μεγάλες αποδράσεις

Έκδόσεις «Τετράδιο», Αθήνα 1976

Βασισμένο στο αρχικό ύλικό που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Τετράδιο», τò βιβλίο του Δ. Γκιώνη δίνει τις καταπληκτικές ιστορίες αποδράσεων τών φυλακισμένων κομμουνιστών από τò 1925 άκόμα. Οί αποδράσεις του Ν. Ζαχαριάδη (1925 και 1929), ή μυθιστορηματική του Μπεζεντάκου (1932), ή πρόσφατη τών Βούργλων (1955) και άλλες έξίσου «μυθιστορηματικές» αποδράσεις αποτελούν τήν ύλη του βιβλίου. Μιὰ εποχή διωγμών και παρανομίας που οί κομμουνιστές σημάδεψαν με τούς άγώνες τους: διωγμένοι, στερημένοι, κατατρεγμένοι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΝΑΓΟΥΛΗΣ

Τὰ ποιήματα

Έκδόσεις «Παπαζήση», Αθήνα 1976.

Με είσαγωγή του Π. Π. Παζολίνι

και σημειώματα του Β. Βασιλικού.

Ο Άλέκος Παναγούλης - πρώτιπο αγωνιστή με ήθος - θα περάσει και στην ελληνική γραμματεία μαζί με λιγοστούς άλλους που τὰ «μηνύματά» τους τής φυλακής έχουν μιὰ γνήσια λυρική ποιότητα. Τò πάθος-βίωμα, άνυπόκριτο και λιτό, έχει τή δύναμη τής γνησιότητας. Η γνησιότητα του πάθους-βιώματος, δλοκληρώνεται λιτά και πειστικά.

ΑΝΩΝΥΜΟΣ

Ο Μπερλίγκουερ και ο καθηγητής

Μετάφραση: Όρ. Λαζαρίδη

Έκδόσεις «ΠΛΕΙΑΣ», Αθήνα 1975

Κάποιος «άνώνυμος» που ξέρει «από μέσα» νοοτροπίες και γεγονότα αφηγείται καυστικά και με άπροσδόκητο τρόπο πως θα συντελεστεί ο «ιστορικός συμβιβασμός» στην Ιταλία. Αφήγημα... πολιτικής φαντασίας που δεν έχει τίποτα άπ' τόν έφιαλτικό χαρακτήρα τών γραφών του Όργουελ.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΜΗΤΡΑΣ

Τò άλλοθι τής περι-γραφής. Λογοτεχνία - Αθήνα 1976

Ο Μ. Μήτρας επιμένει στη γραφή τής «συγκεκριμένης λογοτεχνίας»· στην πραγματικότητα προωθεί τήν ιδέα μιās «γραφής» καταστροφικής τής «συμβατικής» λογοτεχνίας. Η συνεχής παρεμβολή τών είσαγωγικών στο σημείωμα αυτό κρίθηκε άπαραίτητη για μιὰ «γραφή» που κυμαίνεται μεταξύ «γραφής» και... «γραφιστικής».

ΚΑΡΛΟΣ ΚΑΣΤΑΝΕΝΤΑ

Ταξίδι στο Ίξτλάν.

Μετάφραση Νίκος Σαββάκης

Σημείωση: Ηθής Μαυρίδου

Έκδοση «PANDERMA» - Αθήνα 1976

Τò μικρό αυτό βιβλίο, άπόσπασμα από πολυσέλιδο ήμερολόγιο, περιέχει ένα κείμενο που άν όχι σαν κατάθεση προσωπικής έμπειρίας, έχει πάντως τήν αξία μιās θελκτικής αφήγησης. Ο Καστανέντα, έθνολόγος που πήγε στο Μεξικό για να μελετήσει τò φαινόμενο του σαμανισμού, έγινε κι ο ίδιος «μύστης» κάτω από τήν έπιρροή τής διδασκαλίας του Μάγου Χουάν και τών παραιοθρησιογόνων φυτών τής περιοχής.

ΚΩΣΤΑΣ Μ. ΠΡΟΥΣΗΣ

Πορεία ζωής - Τόμος Α

Λευκωσία, 1975

Τò βιβλίο άποτελεί, στο μεγαλύτερο μέρος του, συλλογή άρθρων που πρωτοδημοσιεύτηκαν στα «Κυπριακά Γράμματα» και άπεικονίζουν πρόσωπα και πράγματα τής ζωής του νησιού.

ΕΛΕΝΗ ΜΥΡΟΓΙΑΝΝΗ - ΣΑΡΑΝΤΑΚΟΥ

Νησιώτικες ήθογραφίες - Αθήνα 1976

Ηθογραφίες από τή Μυτιλήνη άποτυπωμένες με ένα τόνο συγνησιακό και άνακλητικό τής «πρώτης νειότης». Τò βιβλίο κοσμούν σχέδια του Μ. Παρασκευαΐδη.

ΑΝΔΡΕΑΣ Δ. ΜΠΟΥΤΣΙΚΑΣ

Η άρχαία Ήλις

Αθήνα 1975

Μυθολογική, ιστορική, λαογραφική έρευνα για τήν άρχαία Ήλιδα, με πλήθος τοπογραφικών και άλλων παρατηρήσεων του συγγραφέα. Πολύτιμο βοήθημα για όποιον θέλει να προσεγγίσει μιάν από τις περιοχές δημιουργίας του ελληνικού πολιτισμού.

ΒΥΡΩΝ ΚΑΜΠΕΡΟΓΛΟΥ

Στòν Ίσκιο τής Ιστορίας

Έκδόσεις ΚΕΔΡΟΣ, Αθήνα

Επανεκδοση του πεζογραφήματος του Β.Κ. με παρατηρήσεις - έξομολογήσεις ζωής τής προσφυγιάς.

Θ.Κ.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ-ΤΥΠΟΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Γ' τετράμηνο 1975 - τεύχος 25

Έκδοση: «Έθνικό Κέντρο Κοινωνικών Έρευνών»

Από τις μελέτες που δημοσιεύονται αναφέρουμε: «Η εργαζόμενη γυναίκα στην Ελλάδα» τής Μ. Νικολαΐδου, «Τρέχουσες δαπάνες του δημοσίου για τήν εκπαίδευση (1962 - 72)» του Μ. Δρεττάκη, «Οί σφυγμομετρήσεις και οί κίνδυνοι που παρουσιάζουν» του Α. Regnier, «Έλλάς - Τουρκία: οικονομικές άπόψεις τών έξοπλισμών» του Α.Κ. Γιαννίτση.

Διεύθυνση: Σοφοκλέους 1

ΝΕΑ ΔΟΜΗ

Μηνιαία επιθεώρηση τεχνών, γραμμάτων και έπιστήμης

Τεύχος 1, Ιούνης 1976

Ένα νέο περιοδικό με άκρα επιμέλεια στην εμφάνισή του. Όπως αναφέρεται, ή Νέα Δομή «είναι όργανο αντικειμενικής πληροφόρησης και καθαρού διαλόγου στο χώρο τών γραμμάτων, τών τεχνών και τών έπιστημών. Τίποτε περισσότερο και τίποτε λιγότερο». Στα περιεχόμενά του μεγάλο μέρος καταλαμβάνουν ή «επιθεώρηση», βιβλιοκρισίες, διαλέξεις, άρθρογραφίες στον τύπο και γεγονότα τής πνευματικής ζωής.

«Και με φώς και με θάνατον» είναι ο τίτλος άνέκδοτου ποιήματος του Όδ. Έλύτη. Γίνεται άκόμα παρουσίαση του ποιητικού έργου του Γ. Θεμελή και τής ζωγραφικής τών Κοντόπουλου και Παπαλουκά. Ο Γ. Βλάχος γράφει για τόν Α. Σβώλο και ο

V. Rotolo γράφει για τον «Λοιμό» του Α. Φραγκιά.

Διεύθυνση: Ναυαρίνου 20 - Αθήνα

ΤΟΜΕΣ

Περίοδος Β' τεύχος 1 - Ιούνης 1976

Ξανάρχισαν να κυκλοφορούν οι «Τομές» του Δ. Δούκαρη. Το τεύχος είναι αφιερωμένο στον Παναγ. Κανελλόπουλο, και με άρθρα και άλλο υλικό παρουσιάζεται το έργο του. Επίσης δημοσιεύονται κείμενα των Κ.Ι. Δεσποτόπουλου, Αθ. Καλογερόπουλου, Αλ. Ζώρα, Ν. Δημάγγελου, Α.Κ. Νάσιουτζικ κ.ά.

Διεύθυνση: Πανεπιστημίου 57, Αθήνα

ΠΟΛΙΤΗΣ

Μηνιαία επιθεώρηση, τεύχος 2, Ιούνης 1976

Στο δεύτερο τεύχος του το νέο περιοδικό δημοσιεύει σχόλια των Στ. Νέστορα, Ν. Κωσταντόπουλου, Αγγ. Ήλεφάντη κ.ά. Ακόμα άρθρα για την παιδεία των Γ. Παπαδημητρίου, Δ. Νταβία, Αν. Φραγκουδάκη, Γ. Γιατρομανωλάκη και Δ. Καψάλη. Επίσης άρθρα για την Τουρκία, την Ιταλία, Βιετνάμ, βιβλιοκριτική κ.λπ.

Διεύθυνση: Έκδόσεις «ΟΛΚΟΣ» - Υπατίας 5 - Αθήνα

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΑ ΝΕΑ

Μηνιαία έκδοση της Όμοσπονδίας Ελληνικών Συλλόγων Σουηδίας - Τεύχ. 3

Μεστό από τα προβλήματα της ζωής των μεταναστών. Οί συνθηκές ζωής, τα διαθήματα, ή κίνηση των σωματείων, τα προβλήματα προσαρμογής και γλώσσας, από «πρώτο χέρι».

Διεύθυνση: CREKISKA RIK-FORBUNDET I SVERIGE - BOX 285 - STOCKHOLM I

ΤΡΑΜ

Λογοτεχνικό περιοδικό - Θεσσαλονίκη

Βγήκε το πρώτο τεύχος της δεύτερης «διαδρομής», διάβαζε περιόδου, του καλού λογοτεχνικού περιοδικού της Θεσσαλονίκης. Περιέχει ποιήματα και κείμενα των: Α. Ήμπερικού, Γιώργου Ήωάννου, Α. Πούλιου, Σ.Β. Σκοπελίτη, Βασίλη Βασιλικού, Πάνου Θεοδωρίδη και άλλων.

Διεύθυνση: Έκδόσεις Ήγνατία, Ήγνατίας 73 Θεσ/κη.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

- Φύση και προσορισμός του Ε.Λ.Α.Σ

Ντοκουμέντα του Ελληνικού Προοδευτικού Κινήματος. 9 Έκδοση: Ήθνικής Αντίστασης, Μάρτης 1946

Ανατύπωση Έκδ. «Μνήμη», Αθήνα

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

Το χρονικό της θύελλας - ποιήματα

Έκδόσεις: «Σύγχρονα βιβλία», Αθήνα 1974

ΝΙΚΟΥ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

«Βάρδια», μυθιστόρημα. Β' έκδοση

Έκδόσεις: «ΚΕΔΡΟΣ» Αθήνα 1976

- Κ. Δ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗΣ

Φιλοσοφία της Ιστορίας

Έκδόσεις: Δημ. Ν. Παπαδήμα, Αθήνα 1976

- ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΓΗΣ - ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τί είναι πανεπιστήμιο, τί είναι πτυχιούχος

Στοιχεία για το ελληνικό πανεπιστήμιο

Έκδοτική ομάδα «ΕΡΓΑΣΙΑ», Αθήνα 1975

ΦΕΝΤΕΡΙΚΟ ΓΚΑΡΘΙΑ

ΛΟΡΚΑ

ΝΤΟΥΕΝΤΕ

(Ρόλος και Θεωρία)

Μετ.: ΟΛΥΜΠΙΑ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑ Αθήνα 1970

ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Από την κατ' επίφαση Δημοκρατία στην άπροκάλυπτη τυραννία

Έκδόσεις: «ΑΘΗΝΑ», Αθήνα 1976

Σειρά: Νεοελληνικά Ιστορικά και Πολιτικά κείμενα. Αριθμ. 1

ΧΙΑΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Μικές Παίδουσης

Παρουσία

Τεύχος ειδικό, Σεπτέμβρης 1975

ΘΑΝΟΣ ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗΣ

Τετραφωνία

Τέσσερις μικροί ήχοι κι ένας απόηχος.

Έκδόσεις: Δωδώνη, Αθήνα

ΝΙΚΟΣ Ι. ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΣ

Γραμματική της Νεοελληνικής (δημοτικής) γλώσσας.

Έκδόσεις: Γ. Λαδιάς και Σία, Αθήνα 1976

ΝΕΝΗΣ ΕΥΘΥΜΙΑΔΗΣ

Ο κήπος με τ' αγάλματα.

Έκδόσεις: Νέα Σύνορα, Αθήνα 1975

ΕΛΕΝΗ ΜΑΝΕΤΑ

Κραυγές στο σκοτάδι. Ποίηση Αθήνα 1974

ΕΛΕΝΗ ΜΑΝΕΤΑ:

Θυμικές παρελάσεις - Ποίηση - Έκδόσεις: «Σκέψη», Αθήνα 1976

D. H. LAWRENCE

Είκοσι ποιήματα.

Έκδόσεις: Δωδώνη, Αθήνα 1972 Μετ.: Ολυμπία Καράγιωργα

ΑΓΓ. ΛΙΒΕΡΗΣ

Αρχαία μετρική.

Έκδόσεις: Δημ. Ν. Παπαδήμα, Αθήνα 1976

ΓΕΡΑΣ. ΒΑΝΔΩΡΟΣ - ΓΕΩΡ. ΜΩΡΑΪΤΗΣ

Ανάλυση της Ήλιάδας του Ήμηρου

μουσική

«Ειδικές» εκδηλώσεις Ε.Ο.Τ.

Του Γιώργου Λεωτσάκου

ΠΕΡΑ από την επί μέρους, λεπτομερή κριτική αποτίμηση της προσφοράς τους καθ' εαυτής στον ημερήσιο Τύπο, οι «ειδικές» (όπως άστοχα ονομάστηκαν, αφού τίποτε από το περιεχόμενό τους δε δικαιολογεί το χαρακτηρισμό) καλλιτεχνικές εκδηλώσεις του Ε.Ο.Τ. στο Ήρώδειο πριν από το Φεστιβάλ, τεκμηριώνουν για νιοστή φορά μιὰ τοπική καλλιτεχνική πραγματικότητα: στην όποια είναι καιρός πια να πάψει να έθελουφλεϊ, καθ' ύποτροπήν άφελής και αισιόδοξος, ο Ήλληνας φιλόμουσος...

1) Το Φεστιβάλ, όπως έχει καταντήσει σήμερα, και οι υπολειτουργούντες ελληνικοί καλλιτεχνικοί θεσμοί δεν έπαρκούν για να καλύψουν την υπάρχουσα δίψα για κουλτούρα.

2) Μπροστά στην ανάγκη αυτή, το ελληνικό κράτος, πάγια άπρόθυμο να θίξει κατεστημένα μικροσυμφέροντα και ν' αναμορφώσει τους θεσμούς αυτούς από τη ρίζα (ώδειακή παιδεία!) καταφεύγει στη μέθοδο των «καλλιτεχνικών εισαγωγών» που καθιέρωσε πρώτη ή Ήθωνική Βαυαροκρατία.

3) Οί «ειδικές» αυτές καλλιτεχνικές εκδηλώσεις δεν εντάσσονται μέσα σε μιὰ γενικότερη, συγκεκριμένη, μορφωτική σύλληψη ή ιδέα - όπως άλλωστε και το ίδιο το άτυπο, πιά, Φεστιβάλ. Παρακολουθήσαμε τα Μπαλέτα της Ήπερας της Στοκχόλμης (ένα άκόμη άτεχνο κι άβασάνιστο στήσιμο μπροστά στο καταθλιπτικό ντουβάρι του Ήρώδειου, λαμπρών θεαμάτων, θάναυσα μαδημένων από τον όποιο τους σκηνικό διάκοσμο) και τη Συμφωνική Ήρχήστρα της Λυών υπό τους άρχιμουσικούς (χρονολογικά) Σέρζ Μπωντό και Δημήτρη Χωραφά.

4) Ή τρόπος με τον όποιο επιχειρείται να ύπενθυμίσει το ελληνικό στοιχείο την παρουσία του μέσα σ' όλη αυτή την ύπόθεση είναι τόσο πιό άποκαρδιωτικός όσο περισσότερο άντιπροσωπεύει μιὰ προσπάθεια βολέματος μικροσυμφερόντων. Ήτσι επί τρεις βραδιές (βλ. διεξοδική άναφορά μας στο θέμα, «Βήμα» 1.7.1976) μιὰ άπαρασκευή ελληνική όρχήστρα υπό το Σουηδό μάετρο Μπαίρν Χάλλμαν τύλιγε μ' ένα πληρέστατο δειγματολόγιο ήχητικών κακοτεχνιών ένα ύψηλόν επιπέδου χορευτικό συγκρότημα - το σουηδικό. Αυτό, στη μουσική που πλαισιώνει χορογραφίες δασκάλων όπως ο Ήλλιοτ Φέλντ («Κόνσορτ», σπουδή με φίνες αί-

σθησιακές νύξεις, σε μουσική Πέρσελλ), ο Ήντον Τιοούντορ (άφελής αλλά δίχως κακογουστιές άπόπειρα χορογράφησης των «Τραγουδιών για νεκρά παιδιά» του Μάλερ, που παράβλεπε το ότι από τη φύση τους μουσική και ποίηση άπόκλειαν κάθε συσχετισμό τους με κίνηση), ο Μπαλανσίν («Άλλέγκρο Μπριλλάντε» του Τσαϊκόφσκυ), ο Κέννεθ Μακμίλλαν (ντουέτο από το μπαλέτο του Προκόφιεφ «Ρωμαίος και Ήουλιέτα»), ο Χοσέ Λιμόν (μικρό χορογραφικό διαμάντι το κουαρτέτο του «Ή Παβάνα του Μαύρου της Βενετίας», σε μουσική πάλι Πέρσελλ). Και στην τελευταία από τις 3 συναυλίες της Συμφωνικής της Λυών έμφανίστηκε ο Δημήτρης Χωραφάς για να (παρ)ερμηνεύσει, σε τόνο έξωτερικό, διάτορο και παρεξηγημένα ρομαντικό, τη Συμφωνία σε ρε έλ. του Φράνκ και να δώσει μιὰ έν μέρει διάτορη και έν μέρει προσεγμένη έκτέλεση της σουίτας άρ. 2 από το «Δάφνης και Χλόη» του Ραβέλ. Και μόνο ο πιανίστας Κυπριανός Κατσάρης, καιτοι σε άτυχη στιγμή, με διαλείψεις φθογγικής άκρίβειας, έπέβαλε στο χιλιοπαιγμένο Κοντσέρτο του Γκρήγκ την έντύπωση της φίνας του μουσικότητας και της ήχητικής του ποιότητας.

Το μουσικό ενεργητικό που άποκόμισε το κοινό από τη διπλή αυτή σειρά εκδηλώσεων ήταν ή θαυμαστή σε άκρίβεια, ήχητική φινέτσα και ρυθμική σπονδύλωση έκτέλεση, από τη Χορωδία της Ήπερας της Στοκχόλμης, 5 σολιστ (δυό ύπέροχες γυναίκες φωνές) και ένόργανο σύνολο πιάνων και κρουστών, των «Γάμων» (1914-23) του Στραβίνσκυ, σε χορογραφία Τζέρομ Ρόμπινς: στερνός δεσμός του συνθέτη με τη ρούσικη παράδοση, πριν την πολυσυζητημένη στροφή του στο νεοκλασικισμό, σελίδα ύψηλης συνθετικής εύστροφίας που έμπεριέχει όλο τό... μετέπειτα ύφος του Κάρολ Ήρφ. Επίσης οί έκτελέσεις από ένα όχι ιδιαίτερης μουσικής εύαισθησίας μάετρο όπως ο Σέρζ Μπωντό και μιὰ εύπρεπή (με διεθνή κριτήρια) αλλά περιλάμπρη για τα καθ' ήμάς όρχήστρα (Συμφωνική Λυών) μιās σειράς έργων Γάλλων έμπροσινιστών (Φωρέ, Ντεμπυσσύ, Ραβέλ) και νεοτέρων (Ντυτιγιέ, Μεσιάν). Όλα αυτά όμως δίχως να βοηθιέται ο άκροατής από κάπως περιπονημένες «σημειώσεις προγράμματος» για τα έργα, την ιστορική τους βαρύτητα κ.λπ. Κέρδος φυσικά και το

ἀκρόαμα μιᾶς ξένης ὀρχήστρας πού μᾶς ἔδωσε τὸ διεθνὲς μέτρο τοῦ μέσου ὄρου ἐνὸς συμφωνικοῦ ἀκροάματος, δεκάδες βαθμίδων ἀνώτερο ἀπὸ τὰ δικά μας κριτήρια. Πῶς νὰ μὴ συγκρίνουμε τοὺς ἐξαιρετοὺς σολιστ ξυλίνων τῆς ὀρχήστρας (φλάουτο, φαγκότο, τρομπέτα κ.τ.λ.) μὲ τοὺς προλετάριους τῆς τέχνης στοὺς ὁποίους μεταμορφώνει πλῆθος ταλαντοῦχα παιδιά μας ἢ ὠδειακὴ μας παιδεία – ιδιωτικὴ καὶ ἀνεξέλεγκτη, κολλημένη στὸ 1900; Ὅπως

λ.χ. ὁ τόσο προικισμένος νεαρὸς φλαουτίστας πού ἔτυχε νὰ παρακολουθήσω πρόσφατα τὶς διπλωματικὲς του ἐξετάσεις: τὸν ἔβγαζαν στὸ ἐπάγγελμα μὲ ἀδούλευτη τεχνικὴ ἀναπνοῆς, αἰσθητὴ στὰ τέλη τῶν φράσεων, καὶ ἐντελῶς ἀνίδεο τῆς τεχνικῆς τοῦ ὄργανου μιᾶς ὀγκωδέστατης νεότερης φιλολογίας τοῦ πλαγιάουλου. Τοῦ χρόνου θὰ τὸν δοῦμε κι αὐτὸν νὰ ξεφυσᾷ στὸ Ἡρώδειο γιὰ χάρη τῶν entrechats κάποιας ξένης ντίβας τοῦ χοροῦ...

• ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ •

ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ ΞΕΝΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ἐπειδὴ ὁ Μάριος Νικολινάκος στὴν ἀπάντησή του πάνω στὴν κριτικὴ μου πού δημοσιεύτηκε στὸ ANTI ἀριθμὸς 42 τῆς 3.4.76 σχετικά μὲ τὴν ἴδρυση βιομηχανίας ἀεροπορικοῦ ὑλικοῦ ("Ἑλληνικὴ Πολεμικὴ Βιομηχανία καὶ ξένο κεφάλαιο", ANTI ἀριθμὸς 37 τῆς 24.1.76) ἰσχυρίζεται ὅτι τελικὰ δὲν κατάλαβε γιατί τὴν ἔκανα, σπεύδω νὰ τὴν ξεκαθαρίσω συμπληρωματικὰ καὶ διευκρινιστικὰ, μήπως τυχόν κατὰ τὴ σύνταξη τοῦ πρώτου κειμένου παρείσφρυσαν σκοτεινὰ ἢ δυσνόητα σημεῖα στὰ ἐπιμέρους νοήματα. Ὅσὸσο εἶναι λίγο παράξενο, πῶς κοιτᾷ... καθηγητῆς, σάν τὸν Μάριο Νικολινάκο, δὲν κατάλαβε τί ἐννοοῦσα. Εἶναι εὐνόητο πῶς σὲ μιὰ τέτοια περίπτωσις ἕνα ἀπὸ τὰ τρία μπορεῖ νὰ συμβαίνει: Ἡ ὁ συντάξας δὲν κατάφερε νὰ ἐκφρασθεῖ γιὰ λόγους γνωστικῆς ἢ

διατυπωτικῆς, ἢ ὁ ἀναγνώστης δὲν μπόρεσε νὰ καταλάβει τὸ κείμενο ἢ ὁμως ὁ ἀναγνώστης δὲν ἤθελε νὰ καταλάβει τὸ κείμενο. Ἐλπίζω μὲ τοῦτο τὸ σημεῖωμα νὰ κατορθώσω νὰ φωτίσω τὴν γεννηθεῖσα ἀπορία.

Ὡς γνωστὸν, ἡ κριτικὴ μου ἀφοροῦσε τὸ παραπάνω ἄρθρο τοῦ Νικολινάκου, ὅπου ὁ συγγραφέας του ἄφηνε νὰ ἐννοηθεῖ, ὅτι ἡ σύμβαση τοῦ ἑλληνικοῦ δημοσίου μὲ τὸ κονσόρτιομ τῆς ἐταιρίας Λόκχιντ τῶν ΗΠΑ, μὲ τὴν ὁποία ἡ κατασκευὴ τοῦ ἐργοστασίου ἀνετίθετο σ' αὐτήν, ἦταν δυσμενέστερη ἀπὸ μιὰ σύμβαση πού θὰ μποροῦσε νὰ γίνει μὲ τὴ γαλλικὴ ἐταιρία Ντασσώ. Στὴ συνέχεια ἔβλεπε, ὅτι μὲ τὴ νέα βιομηχανία πού ἀποκτοῦμε, παρά τὸν ἐξαρτημένο χαρακτῆρα τῆς τεχνολογίας πού μᾶς παρέχει, μπαίνουμε πιά στὸ καπιταλιστικὸ

κέντρο, τοῦ ὁποίου τὴν περιφέρειαν ἤμασταν ἕως τώρα.

Ἡ κριτικὴ μου, βασισμένη στὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα, ὅπως αὐτὴ φαίνεται μέσα ἀπὸ τὴ θεωρία τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμου καὶ σύμφωνα μὲ τὴν κριτικὴ πού ἔκανε ὁ Μάρξ στὴν πολιτικὴ οἰκονομία, διαπίστωνε ὅτι ναί μὲν αὐτὲς οἱ διαπιστώσεις, μέσα στὴ δεδομένη πραγματικότητα καὶ ἀνάλογα μὲ τὰ ρεύματα τῆς ἀστικῆς σκέψεως στὴν Ἑλλάδα, ἔχουν κάποιον λόγο ὑπάρξεως, ὁμως γιὰ μιὰ περιθωριακὴ καὶ ἐξαρτημένη οἰκονομία καὶ κοινωνία σάν τὴν ἑλληνικὴ καὶ γιὰ ἕνα θεωρητικὸ περιοδικὸ σάν τὸ ANTI, δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθοῦν σάν ἱεραρχικὰ σωστὰ βλαμένες. Ἡ ἴδρυση πολεμικῆς βιομηχανίας στὴν Ἑλλάδα, μὲ οὐσιαστικὰ ἀμερικάνικο ἔλεγχο στὴν ὄλη λειτουργία τῆς, δὲν μπορεῖ παρά νὰ σημαίνει μιὰ ἀκόμη ἐπένδυση ξένου κεφαλαίου, τὸ ὁποῖο σὲ κύριο πλάνο ἐνδιαφέρεται μόνο στὴν αὔξησι τοῦ κέρδους του, ὑπέρτατο στόχο κάθε καπιταλιστικῆς ἀξιοποιήσεως τοῦ χρήματος. Ἐννοεῖται ὅτι τὰ κέρδη αὐτῆς τῆς νέας ἐπιχειρήσεως θὰ διαρρέουν σχεδὸν ἐκ ὀλοκλήρου στὸ ἐξωτερικὸ ὑπὸ μορφήν ρόγιαλτις, εἰσαγομένων μηχανημάτων, πληρωμῆς τεχνικῶν, ξένων συμμετοχῶν κλπ. Τοῦτο μᾶς ἐνδιαφέρει καὶ γιὰ ἀργότερα, ὅταν θὰ μᾶς ἀπασχολήσει ἡ λεγόμενη εἰσοδὸς μας στὸ καπιταλιστικὸ κέντρο. Ἐδῶ μᾶς ἐνδιαφέρει ὁ ροῦς τῶν κερδῶν, πού στὴν προκειμένη περίπτωσις εἶναι οἱ ΗΠΑ, μιὰ κι αὐτὲς πῆραν ὄχι μόνο τὴν ἐκτέλεση τοῦ ἔργου, ἀλλὰ δημιουργήσανε καὶ

προηγουμένως τὶς ἀνάλογες προϋποθέσεις γιὰ νὰ γίνει ἀπαραίτητη ἡ κατασκευὴ του. Ποιὲς εἶναι αὐτὲς οἱ προϋποθέσεις καὶ πῶς δημιουργήθηκαν στὴν προκειμένη περίπτωσις;

Προτοῦ μπορέσουμε νὰ δώσουμε μιὰ ἱκανοποιητικὴ ἀπάντηση σ' αὐτὴ τὴν ἐρώτησι θὰ πρέπει ν' ἀνοίξουμε μιὰ παρένθεση ὅπου θὰ προσπαθήσουμε νὰ δοῦμε πῶς γίνεται σήμερα στὸν καπιταλισμὸ ἡ ἀφαίμαξη μικρῶν, λεγομένων ὑπὸ ἀνάπτυξη χωρῶν, μὲ τὴν περιδότη ἐκβιομηχάνισή τους, καὶ πῶς αὐτὲς διατηροῦνται σὲ οἰκονομικὴ, πολιτικὴ, ἰδεολογικὴ κ.λπ. ἐξάρτησι ἀπὸ τὶς καπιταλιστικὲς μητροπόλεις. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ Ἑλλάδα εἶναι γιὰ μᾶς μιὰ τέτοια ὑποανάπτυκτη χώρα. Τὸ κατὰ πόσο βαθμὸ εἶναι ὑποανάπτυκτη τὸ ἀφήνουμε σὲς μετρήσεις τοῦ ΟΗΕ.

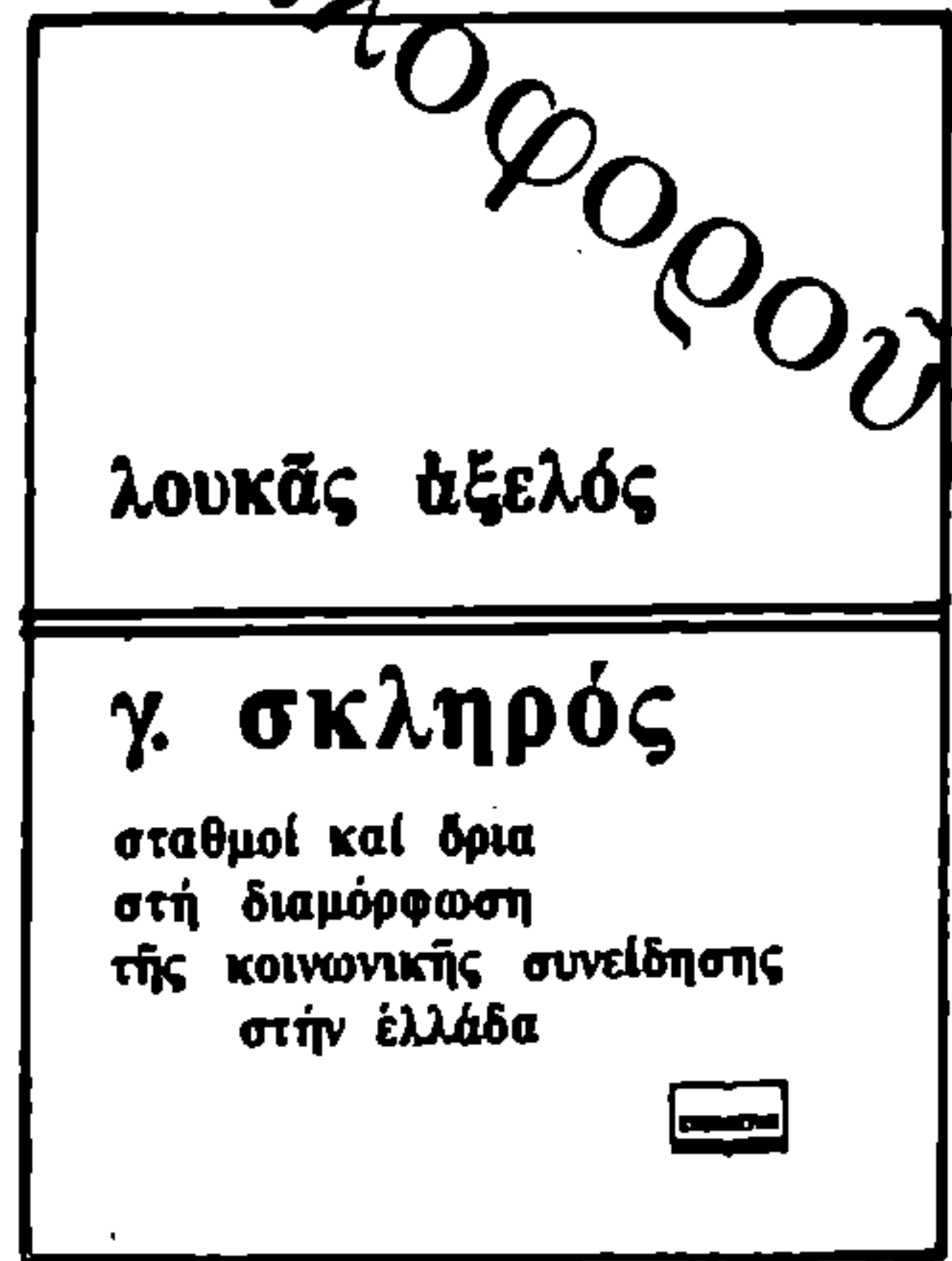
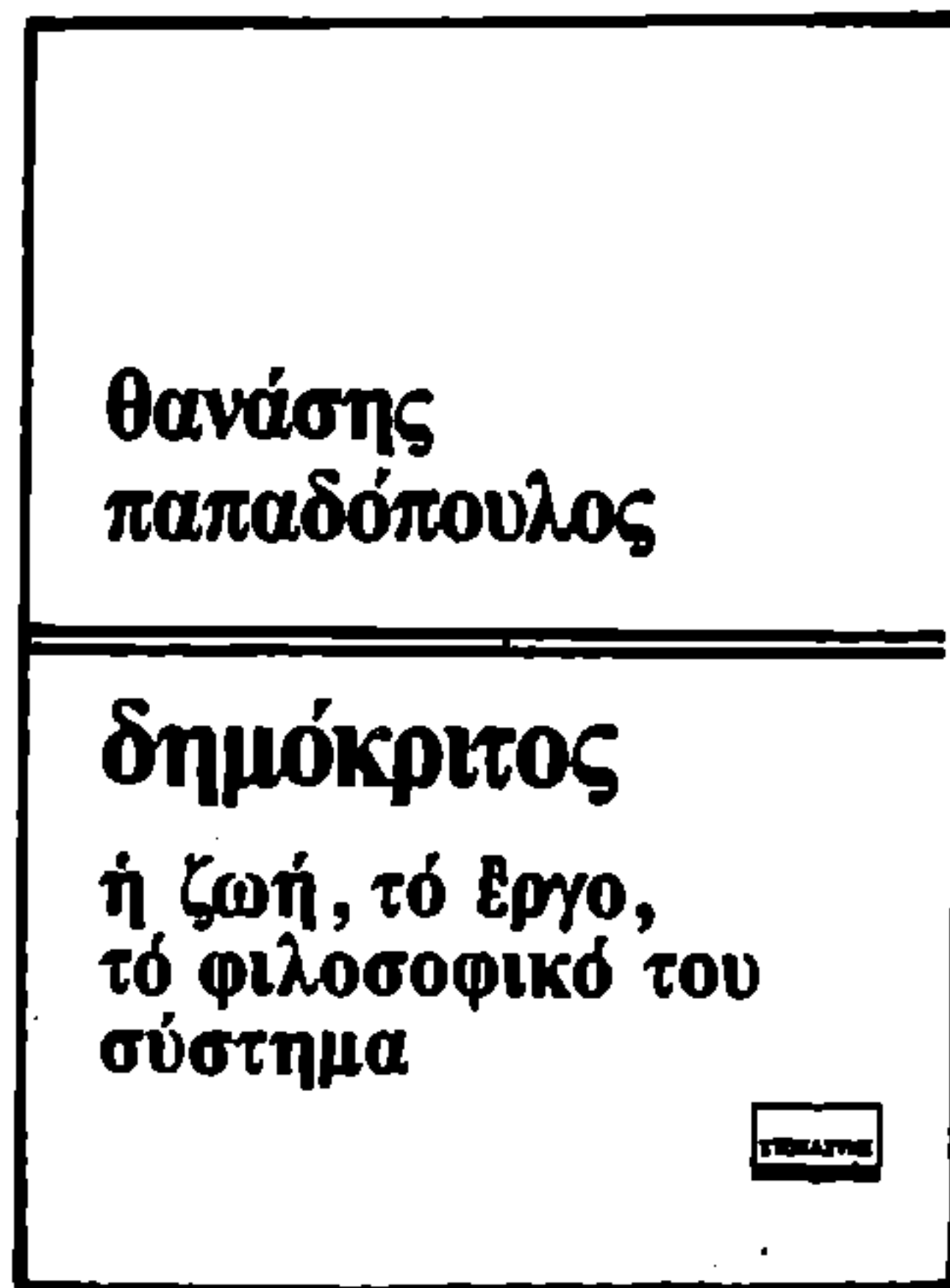
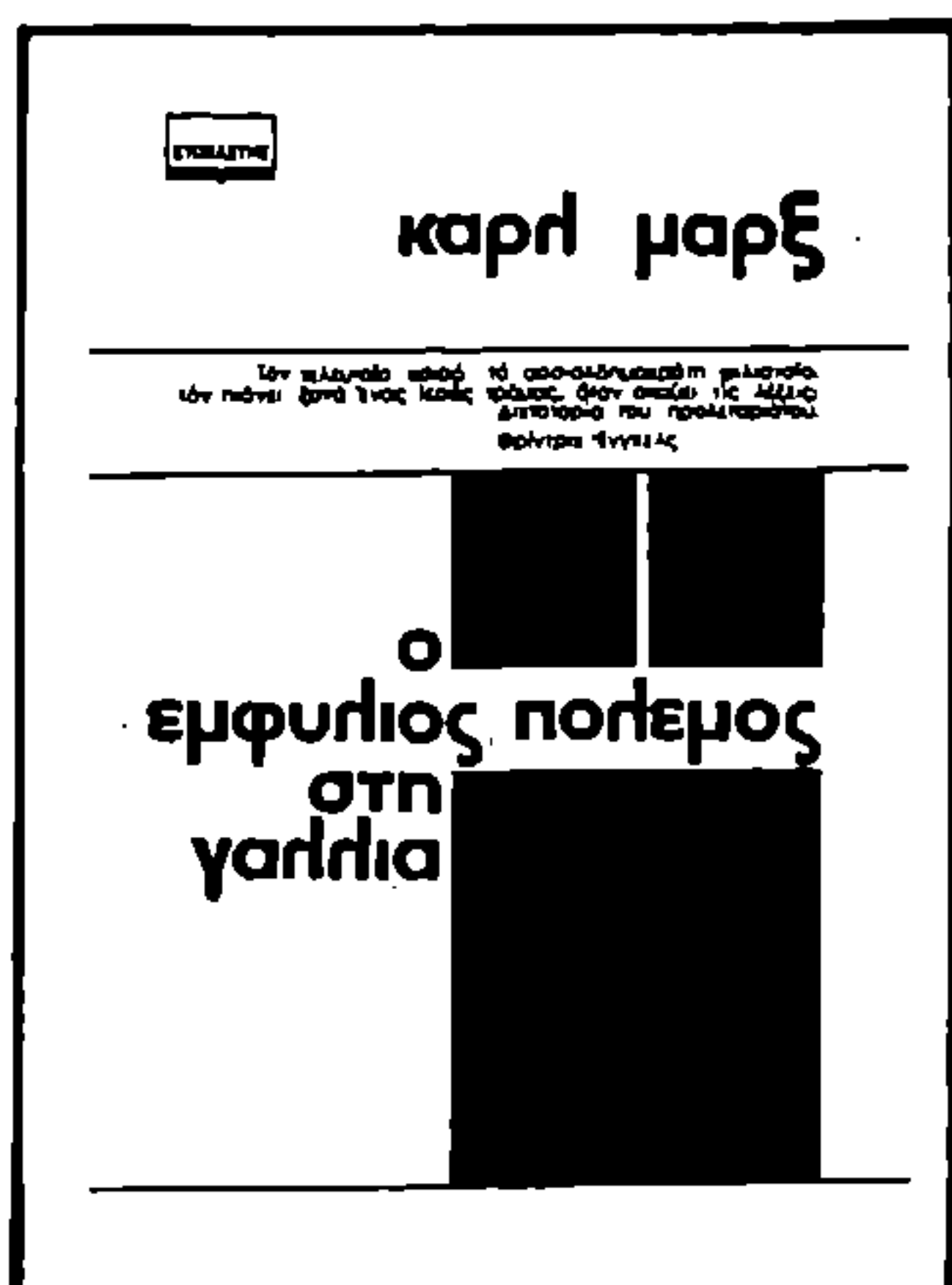
Ὁ μητροπολιτικὸς καπιταλισμὸς, μετὰ τὴ φάσι τῆς ἀνοικτῆς ἐκμετάλλευσις τῶν λαῶν σάν ἀποικία καὶ ὕστερα ἀπὸ τὶς ἀνοικτὲς ἐπεμβάσεις του ὑπὸ μορφήν κρατικῆς πιέσεως μὲ στρατό (Ἀγγλία, Γαλλία στὴν Ἑλλάδα, ΗΠΑ στὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Λίβανο κ.λπ.), ἔχει περάσει σὲ πιὸ ἐπιστημονικὰ καὶ πολὺπλοκα μέσα ἐκμεταλλεύσεως ξένων, ἀδύνατων κρατῶν, τὰ δύο βασικότερα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ δημιουργία κλίματος ἐκβιομηχάνεως, πού ἐπιτρέπει τὴν πώλησι κερδοφόρων ὀλοκλήρων ἐργοστασίων, καὶ ἡ δημιουργία τεχνητῶν κρίσεων στὸ ἐσωτερικὸ τῶν χωρῶν αὐτῶν ἀλλὰ καὶ ἀνάμεσά τους.

Στὴ συγκεκριμένη περίπτωσις

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ»

Ἀθήνα: Ἴπποκράτους 6, τηλ. 601-956

κυκλοφοροῦν

ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

εκδοσεις

Θεσ/κη: Ἐγνατία 121, τηλ. 231-811

πρόκειται για την κρίση ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία. Η κρίση αυτή, που έχει δημιουργήσει μία εμπλοκή ανάμεσα στις δύο αυτές χώρες, έχει πολλαπλή λειτουργικότητα: από τη μία τις κρατά σε συνεχή αναστάτωση στο έσωτερικό, εμποδίζοντας τις να όρθοποδίσουν για να μπορέσουν να προοίον στίς τόσο απαραίτητες για τους λαούς τους μεταρρυθμίσεις, μίας και τό μεγαλύτερο μέρος των προϋπολογισμών τους εξανεμίζεται στους εξοπλισμούς, πού φυσικά στην κατεύθυνση πού ώθωνται γίνονται απαραίτητοι. Από την άλλη άκρως αυτή ή εμπλοκή ανάμεσά τους τις κρατά αιχμάλωτες και τις δύο σ' ένα σύστημα, πού για τους λαούς τους έχει γίνει άφορητο.

Σέ κατακλείδα ο φαύλος κύκλος κλείνει μέ τό τραγικόν ότι αυτοί πού τις εμπλέξανε στην κρίση χρησιμοποιούνται σαν διαιτηταί στην επίλυσή της.

Φυσική συνέπεια των άνωτέρω είναι οί τρομεροί στρατιωτικοί εξοπλισμοί στους όποιους εξωθούνται οί δύο χώρες, σπρωχνόμενες κατάλληλα στίς βιομηχανικές αγορές των διαφόρων συμμάχων μας, πού παίρνει έτσι καθεμιά τό μερίδιό της από την ψωροκώστανα και την ψωροτούρκενα και μία σειρά άλλων περιθωριακών οίκονομιών, πού, τουλάχιστον ό,τι άφορά έμάς, έχουμε χρεωθεί μέχρι και την τετάρτη γενεά μας τώρα, και όσο για τά όρυκτά και θαλάσσια πλούτη μας είναι ήδη ξένα προτού όγουν άκόμη στην έπιφάνεια λόγω ύποθηκεύσεώς τους.

Έτσι ιδωμένο τό πρόβλημα σημαίνει ότι ή ίδρυση πολεμικής βιομηχανίας στην Ελλάδα δέν

μπορεί νά είναι τίποτε άλλο, παρά τό άποτέλεσμα των πολεμικών εξοπλισμών, και ότι αυτοί προβλέπεται νά αύξηθούν αισθητά στό μέλλον, μία κι ό τεράστιος αριθμός άεροπλάνων δέν μπορεί νά πηγαίνει κάθε φορά στό έξωτερικό για έπισκευή και συντήρηση. Κι έδω είναι ένδεικτικό τό ότι ή σύμβαση πολύ συγκεκριμένα μιλάει για συναρμολόγηση, και δέν αναφέρει τίποτε τό χειροπιαστό για κατασκευή.

Και γεννιέται τώρα τό έρώτημα. Αυτή ή μονάδα έπισκευής και συντηρήσεως των άεροπλάνων της άεροπορίας μας είναι αυτή πού θά μάς μεταφέρει στό καπιταλιστικό κέντρο; Και τί είναι αυτό τό καπιταλιστικό κέντρο, στό όποιο ή ένταξή μας "δέν άποτελεί ψευδαίσθηση, αλλά πραγματικότητα πού εξελίσσεται δυναμικά" (Νικολινάκος);

Τό λεγόμενο καπιταλιστικό κέντρο είναι, μέ την έννοια πού χρησιμοποιείται συνήθως, ένα θεωρητικό κατασκεύασμα πού περιλαμβάνει τις χώρες εκείνες πού ιστορικά έχουν ύποστει μία παρεμφερή κοινωνικοοικονομική εξέλιξη, την καπιταλιστική, και πού λίγο ή πολύ χρησιμοποιούν τις ίδιες μεθόδους, τις λεγόμενες ιμπεριαλιστικές μεθόδους, για νά εξάγουν, βασικά, προϊόντα τεχνολογίας, κεφάλαια, και τεχνολογικές γνώσεις. Έδω δέν πρέπει νά συγχέουμε την όμοιογένεια των χωρών αυτών, λόγω κοινής ιστορίας και συμφερόντων, μέ τυχόν προσπάθειες δημιουργίας πολιτικών μπλόκ σαν την ΕΟΚ. Η ΕΟΚ είναι τό κατά τά φαινόμενα ήδη καταρρευσαν όνειρο της δημιουργίας της μεγάλης και ισχυρής Εύρώπης. των "πατέ-

ρων", σαν τρίτη δύναμη ανάμεσα στίς ΗΠΑ και τον άνατολικό συνασπισμό. Σήμερα μόνο ρομαντικές μορφές πιστεύουν στην ύλοποίησή της. Γι' αυτό, άλλο ή ΕΟΚ και άλλο τό καπιταλιστικό κέντρο, δηλαδή οί ρωμαλέες και έπιθετικές δυτικές οίκονομίες. Είμαστε έμεις μία ρωμαλέα, αυτόδύναμη και έπιθετική καπιταλιστική χώρα; (και λέγοντας έπιθετική παρακαλώ νά κατανοηθεί ή έπιθετικότητα όχι σαν πολεμική πράξη, αλλά σαν αυτό πού λέμε δυναμισμός)

Μέ μία συμμετοχή του τρίτογενή παράγοντα πάνω από 40%, μέ βιομηχανικές εξαγωγές πού στό μεγαλύτερό τους μέρος άποτελούνται από όρυκτά και τό υπόλοιπό τους άποτελούν οί κονσέρβες, πού πάλι καταναλώνονται από τό άλλο εξαγωγικό προϊόν, τους έργάτες, φιλοτιμίας και νόστου ένεκεν, μ' έναν "έπιχειρησιακό παράγοντα", πού κυριότερό του μέλημα είναι νά γίνει συνεταιρός του άλλοδαπού στίς μικτές έπιχειρήσεις, για νά γίνει ό περίφημος συνταξιούχος της βιομηχανίας, άμφιβάλλω άν μπορούμε νά μπορούμε στό καπιταλιστικό κέντρο. Άλλωστε ή ένταξή μας αυτού δέν μπορεί νά γίνει σε ταχτά χρονικά όρια. Η θά μπορούμε φθάνοντας έναν όρισμένο βαθμό κοινωνικοοικονομικής άνάπτυξης, κι αυτό θά είναι τό άποτέλεσμα καθαρά έσωτερικής διαδικασίας, ή θά μπορούμε λόγω πολιτικής άποφάσεως, της Ε.Ο.Κ., πράγμα πού, όπως είπα, όμως πολύ άμφιβάλλω, και θά 'μαστε ό,τι ήμασταν και πριν, μία ύποανάπτυκτη, περιφερειακή χώρα.

Στό μέτρο του δυνατού για ένα

σημείωμα μέ έκ προοιμίου περιορισμένες δυνατότητες άναπτύξεως λόγω χώρου, μου φαίνεται ότι φάνηκε πώς τό μέλλον νά κατασκευασθεί έργοστάσιο έπισκευής και συντηρήσεως άεροπλάνων, δέν συμβάλλει στην μετατόπισή μας στό καπιταλιστικό κέντρο, αλλά έξ άντιθέτου έπιτείνει την εξάρτησή μας από τις καπιταλιστικές μητροπόλεις και λιγοστεύει επικίνδυνα κάθε δυνατότητα μελλοντικής άλλαγής στον τόπο μας.

● Ο Μάριος Νικολινάκος σημειώνει:

Στην άνταπάντηση του Μανώλη Σαρίδη στη δική μου άπάντηση στην κριτική του δέν έχω νά παρατηρήσω τίποτα έκτός από δύο πράγματα. Πρώτα, πώς λαθεμένα λέει πώς έγώ στό όρθρο μου ύποστήριξα πώς «μέ τη νέα βιομηχανία» μπαίνουμε στό καπιταλιστικό κέντρο. Τό σωστό είναι, όταν διαβάσει κανείς ξανά τό πρώτο κείμενο, πώς ή είσοδος της χώρας μας στό κέντρο, έκφρασμένη σαν τάση, είναι γενική, κι έπομένως ή δημιουργία πολεμικής βιομηχανίας είναι άποτέλεσμα της τάσης αυτής, όχι αίτια. Κατά την έκταση έτσι πού οί συλλογισμοί του κριτικού μου στηρίζονται στη στραβή αυτή διατύπωση, είναι λαθεμένοι. Δεύτερο, πώς τη φορά αυτή δέν είναι έπηρεασμένος από τό διάβασμα των δικών μου κειμένων, έχει καταφέρει δηλαδή νά έκφρασει καθαρά, έτσι ώστε τά έπιχειρήματά του νά γίνονται κατανοητά. Τουτό πάντως δέν αίρει τό γεγονός, πώς θεωρώ την άνάλυσή του λαθεμένη. Άλλά δέν μπορώ νά καταχραστώ τις στήλες του «ΑΝΤΙ» για νά συνεχίσω μία συζήτηση πού θά πρέπει νά πιαστεί πάνω σε άλλη βάση, πέρα από την πολεμική βιομηχανία.

Μάριος Νικολινάκος

Β ΕΚΔΟΣΗ

ΑΝΤΡΕΑΣ ΦΡΑΓΚΙΑΣ

Η ΚΑΓΚΕΛΟ ΠΟΡΤΑ

ΚΕΠΡΟΣ

ΘΟΥΡΙΟΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ όργανο

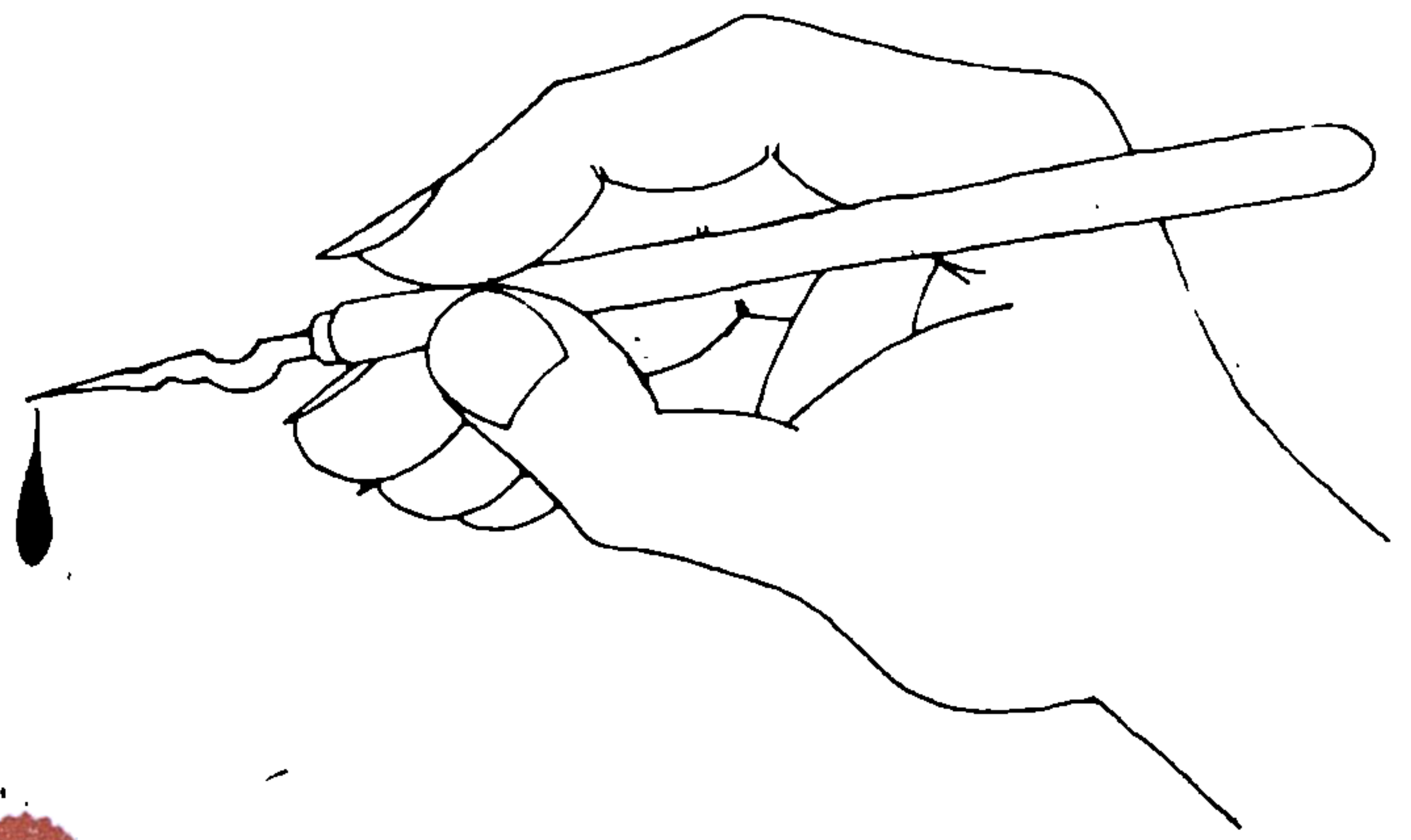
του

'ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ'

Είδικό τεύχος-άφιέρωμα στο καλοκαίρι και στον έλεύθερο χρόνο των νέων θά βρείτε:

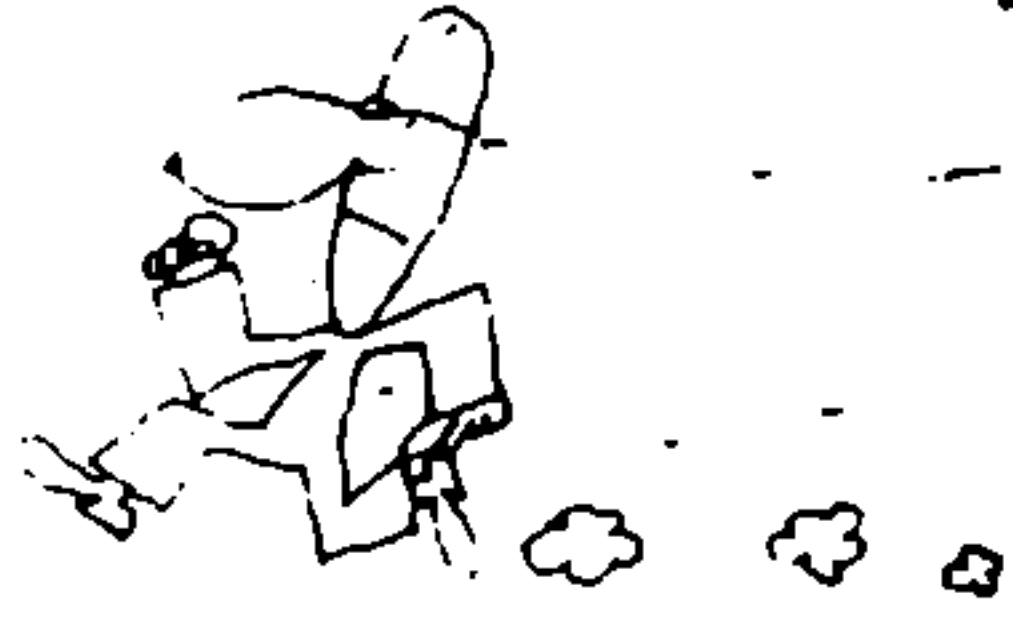
- σελίδες γύρω από τό πρόβλημα του έλεύθερου χρόνου της έργαζόμενης νεολαίας
- οδηγό για τά θέατρα, τον κινηματογράφο και άλλες έκδηλώσεις του καλοκαιριού

ΤΡΕΙΣ απαντήσεις στο ίδιο γράμμα του φοιτητή 'Αρ. Γκιώκα, που δημοσιεύσαμε στο τεύχος 47:

- 1) Του φοιτητή Δ. 'Ατσιλάκου.
- 2) 'Ενός «Μαοϊκού», που θέλει να διατηρήσει την άνωμυμία του.
- 3) Του σπουδαστή Ν. Κοτζιά.

● Το πρώτο γράμμα:

«'Αγαπητό "ΑΝΤΙ"»

Σου γράφω παίρνοντας άφορμή από το δημοσιευμένο γράμμα του κ. 'Αρ. Γκιώκα. Πρώτα-πρώτα θέλω να πω ότι δεν ανήκω σε καμιά οργάνωση "μαοϊκή", όπως τις χαρακτηρίζει ο αναγνώστης σου, αλλά ζώντας από κοντά τις σημαντικές καμπές του λαϊκού κινήματος από το Πολυτεχνείο και δώθε έχω ξεκαθαρίσει αρκετά πράγματα που άφορούνε την οργάνωση και το κόμμα που υπεραμύνεται ο κ. Γκιώκας. Γνώρισα λ.χ. τη στάση της "Αντι-Ε.Φ.Ε.Ε.", που ήταν ενάντια στην κατάληψη του Πολυτεχνείου, και την υποχώρηση τελικά μπροστά στη θέληση του συνόλου του φοιτητικού κόσμου. Αυτό βέβαια δεν τους εμπόδισε να διακηρύξουν μετά τη μεταπολίτευση δημαγωγικά την "πρωτοπόρα" γραμμή τους στην "υπόθεση" του Πολυτεχνείου. Διάβασα πάλι την ανακοίνωσή τους που έβγαζε προδοκάτορες τους 300 που κατέβηκαν απ' τη Νομική και μπήκαν στο Πολυτεχνείο - ή ειρωνεία της υπόθεσης είναι ότι στους 300 ήταν και μέλη της "Αντι-Ε.Φ.Ε.Ε." (Πανσπουδαστική Νο 10).

'Αλλά ως έρθουμε στα γραφόμενα του κ. Γκ. "Όπως όλοι που στερούνται από επιχειρήματα χρησιμοποιεί μια φράση από δώ και μια από κεί από τους "Λαϊκούς αγώνες", παρασιωπώντας ύστερα τη συνέχεια που δίνει το πραγματικό νόημα των άρθρων και ξεκαθαρίζει την ουσία τους, και βγάζει αυθαίρετα συμπεράσματα, κατά πώς τον συμφέρει βέβαια. Γενικό συμπέρασμα ότι ή Α.Δ. της Κίνας υποστηρίζει ιμπεριαλισμούς και το ίδιο το ΝΑΤΟ και ότι το Ε.Κ.Κ.Ε. ακολουθώντας την πολιτική της υπεραμύνεται Ε.Ο.Κ. και Ν.Α.Τ.Ο. Γνώριμη τακτική γνωστού κόμματος και γνωστών "εκδόσεων" που φτάνουν στο σημείο να λογοκρίνουν τον Λένιν παραλείποντας αυτά που γράφει για τις υπερδυνάμεις, αρνούμενοι

ακόμα και ότι ανέφερε τέτοια λέξη ο Λένιν. Θα μπορούσα κι εγώ να κάνω τον διάλογο (που τόσο υπεραμύνεται αυτού ο κ. Γκιώκας) λέγοντας για την πολιτική της Σ.Ε. (υποστήριξη φασιστικών καθεστώτων λ.χ. 'Αργεντινής, 'Ινδίας ("μικτές" επιχειρήσεις βλέπετε), ξεζούμισμα λαών τρίτου και "σοσιαλιστικού" κόσμου, διώξεις αγωνιστών (υπόθεση Παππά κ.λπ.), τόπους έξορσας που δεν αρνήθηκε δια στόματος Σταματάκη (συνέδριο Ε.Φ.Ε.Ε.) το Κ.Κ.Ε. έξ. και άλλα.

Θα μπορούσα να πω ακόμα για κάτι "περίεργα" ντοκουμέντα από ξένα υπουργεία, προερχόμενα δήθεν από τη Λ.Δ. της Κί-

ο άμερικάνικος ιμπεριαλισμός που είναι επιθετικότερος γιατί βρίσκεται σε πτώση; Μήπως το κόμμα αυτό βάζοντας στο λαό 'Αμερική=Ευρώπη εννοώντας ευρ. ιμπεριαλισμός=άμερ. ιμπεριαλισμός θέλει να περάσει τη γνωστή θέση του ή με τους 'Αμερικάνους ή με τους Ρώσους εμποδίζοντας τους λαούς να παλαίψουν για την εθνική τους ανεξαρτησία; Μήπως θα πρέπει σ' αυτό το σημείο να θυμηθούμε λίγο τον Λένιν στο σημείο για τις υπερδυνάμεις και το ρόλο τους; 4) Πριν λίγο καιρό από στελέχη του Κ.Κ.Ε. έξ. κυκλοφόρησε φήμη για δήθεν διαθήκη (δημοσιευμένη σε "κάποια" έφημερίδα γιαπωνέζικη) του

γράμματός μου, εύχαριστώ.

Δ. 'Ατσιλάκος
φοιτητής»

● Το δεύτερο:

«'Αγαπητό "ΑΝΤΙ"»

Το γράμμα αυτό το στέλνω σαν απάντηση στο γράμμα του 'Αρ. Γκιώκα στο τελευταίο τεύχος του "Α".

Δεν θα υπερασπιστώ τις θέσεις του Ε.Κ.Κ.Ε., γιατί ιδεολογικά δεν ανήκω σ' αυτό, αλλά και ούτε συμφωνώ με το ότι καθήκον της πρωτοπορίας (όποια κι αν είναι, αν υπάρχει) του κινήματος είναι να μπερδεύει τη δική του τακτική με τις διακρατικές σχέσεις της σοσιαλιστικής Κίνας. Οί "ηγέτες του Πεκίνου" ποτέ δεν παρότρυναν ένα Μαρξ-Λενινιστικό κόμμα (αυτά που αυτοί θεωρούν Μαρξ-Λενινιστ) ούτε τους ηγέτες της Σοσιαλιστικής 'Αλβανίας να συνδεθούν (οί δεύτεροι) ή να υποστηρίξουν (τα Μ-Λ κόμματα) τη σύνδεση των χωρών τους με την ΕΟΚ. Οί "παροτρύνσεις" αυτές των Κινέζων αφορούν καθαρά και μόνο ηγέτες καπιταλιστικών χωρών (οιουδήποτε τύπου) ή ηγέτες αστικών κομμάτων. Αυτά δσον αφορά τους "ηγέτες του Πεκίνου" και την "κυνική θεωρία" τους για την Ισχυροποίηση της καπιταλιστικής Ευρώπης ενάντια στις δύο υπερδυνάμεις.

'Ερχομαι τώρα να σημειώσω την ειδική ευθυμία του κ. Α. Γκιώκα απέναντι στους "ηγέτες του Πεκίνου" και να ρωτήσω: γιατί δεν στρέφει το σκόπευτρο του ιδεολογικού του πυροβόλου και λίγο στα "άδελφά" κόμματα της 'Ιταλίας και Γαλλίας, που δηλώνουν ότι αν έρθουν στην έξουσία δεν θα βάλουν θέμα έξοδου των χωρών τους απ' το ΝΑΤΟ και την ΕΟΚ "για να μη διαταραχθεί ή ήδη υπάρχουσα Ισορροπία δυνάμεων"; Τί έχει να πει για την "ταυτόχρονη διάλυση των δύο συνασπισμών" που ζητά ο "σύντροφος" Μπερλίνγκουερ; Πού ακούστηκε ηγέτης κομμουνιστικού κόμματος να βάζει στην ίδια μοίρα το "άμυντικό" σύμφωνο της Βαρσοβίας με το επιθετικό

● ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΟΪΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

νας. (Χαλκευμένα δίχως άλλο στα γραφεία της ΚΑ-ΓΚΕ-ΜΠΕ). Όμως θα περιοριστώ να απευθύνω μερικά ερωτήματα στον κ. Γκιώκα, πιστεύοντας στην καλή του πίστη: 1) Όσον αφορά τους "παλιούς και νέους τάρους", γράφτηκε ή όχι στο "Ριζοσπάστη" ότι ανέκαθεν ή Ρωσία ήταν στο πλευρό της 'Ελλάδας στους αγώνες της (αναφέρεται ασφαλώς στην πρό και μετά το '21 'Ελλάδα, αν χρειαστεί μπορώ να φέρω ολόκληρο το άρθρο για την επιβεβαίωση). Αυτό σημαίνει ή όχι ότι αποδίδονται "διεθνιστικά" και "αντιιμπεριαλιστικά" "εϋσημα" στην Τσαρική Ρωσία, Στη διασύνη τους να ύμνησουν ότι έχει σχέση με τη Ρωσία φθάσαν σ' αυτό το σημείο. 2) Είστε διατεθειμένος κ. Γκιώκα να αναφέρετε την εκτίμηση του Ε.Κ.Κ.Ε. για την Ε.Ο.Κ. προωθώντας έτσι το διάλογο στη μορφή που γράφετε ότι θέλετε να γίνεται; Είμαι πρόθυμος να απαντήσω σε κάθε σημείο που θα διαφωνούμε. 3) Γιατί το Κ.Κ.Ε. έξ. συγγέει σκόπιμα τον ευρωπαϊκό ιμπεριαλισμό (χωρίς Ε.Ο.Κ.) με τον αμερικάνικο λέγοντας ότι είναι το ίδιο πράγμα; Δεν υπάρχουν αντιθέσεις μεταξύ τους; Ποιός είναι ο κύριος έχθρος των λαών; Μήπως

Τσου-Έν-Λάι που έλεγε για την ανάγκη σύσφιξης των "δεσμών" των σοσιαλιστικών χωρών (Κίνας - Σ.Ε.) και πανηγυριζόταν δεόντως ή στροφή από το "μαοϊσμό". 'Από τότε ο Τσου-Έν-Λάι έπαψε να "κακοποιεί" τον μαρξισμό-λενινισμό και έγινε πραγματικός κομμουνιστής, αφού, κατά τη γνώμη σας, δήλωσε στους "Τάιμς" την ανάγκη ένιςχυσης του ΝΑΤΟ σαν αντίστάθμισμα της Σοβιετικής απειλής; 5) 'Αν ή Κίνα είναι με το μέρος της αντίδρασης και ή Ρωσία με τους λαούς, τότε τί ζητάνε οί στρατοί της δεύτερης έξω από τα σύνορά της (Τσεχοσλοβακία, Βουλγαρία κ.λπ.) και ο στόλος της στη Μεσόγειο; Μήπως για υποστήριξη των λαών; Τότε πώς "υποστήριξε" την Κύπρο, το 'Αλγέρι κ.λπ.; Τί έχετε να πείτε για την "υποστήριξη" που έκανε στην Καμπότζη; Μήπως ξέρετε ότι ούτε ένας στρατιώτης Κινέζος δεν βρίσκεται έξω απ' την Κίνα; 6) Μήπως δεν είναι λακεδισμός και πραχτορολογία το ότι το μόνο που έχει να "προσφέρει" το Κ.Κ.Ε. έξ. στο λαό είναι ή προτροπή στον Καραμανλή "πάρτε βοήθεια απ' τη Μόσχα"; 'Ελπίζοντας και πάλι στην καλή πίστη του κ. Γκιώκα και στη δημοσίευση του

NATO; Μήπως ο τελευταίος μετά την "αδελφική" και "διεθνοτική" βοήθεια των τάνκς στην Τσεχοσλοβακία (αλήθεια, φέρε μια πρόσκληση της ηγεσίας του ΚΚ Τσεχοσλοβακίας - της πλειοψηφίας έννοείται - προς το "άμυντικό" σύμφωνο της Βαρσοβίας) δεν πολυπιστεύει στον χαρακτήρα - άμυντικό - αυτού του Συμφώνου);

Τί έχεις να πεις για τη δήλωση του "σ" Καρίγιο ότι αν ήταν ηγέτης της Τσεχοσλοβακίας θα διέτασσε τον στρατό της να άμυνθεί; Που άκουστηκε πόλεμος μεταξύ σοσιαλιστικών χωρών; (Μάλλον μία απ' τις δύο - ή και οι δύο - δεν θα είναι σοσιαλιστικές).

"Όπως βλέπεις κ. Α. Γκιώκα "έξ οικείων τὰ βέλη". Και δεν είναι μόνο η επέμβαση στην Τσεχοσλοβακία. Ρώτησε, ψάξε να βρεις μια καταγγελία, από μέρους της Μόσχας, για τη Συριακή

επέμβαση, με τί όπλα χτυπάει τη Λιβανέζικη επανάσταση, γιατί η Ρουμανία δεν επιτρέπει τη στάθμευση ούτε ενός φαντάρου του συμφώνου της Βαρσοβίας, αν και είναι μέλος της, γιατί έδιωξε το 1971 (ή 1972) ή Αίγυπτος τους Ρώσους τεχνικούς και γιατί κατάγγειλε την Αίγυπτο - Σοβιετική συμφωνία "φιλίας" (τί επίσημα δήλωσε ο Σαντάτ;), γιατί η Μόσχα και η Ουάσιγκτον αντιτίθενται στο αίτημα όλου του "Τρίτου Κόσμου" για τη "ζώνη των 200 μιλίων". Δυστυχώς όμως για σένα και το κόμμα που σε εκπράζει, ο φανατισμός, ή υπεραπλούστευση και η διαστρέβλωση δεν βοηθούν καθόλου στο να γίνεστε πιστευτοί.

Εύχαριστώ

"Ενας "Μαοϊκός"

● Το τρίτο γράμμα:

«'Αγαπητό "ΑΝΤΙ"

Στο τελευταίο σου φύλλο, δη-

μοσιεύεις μια επιστολή κάποιου 'Αρ. Γκιώκα. Αυτή ή επιστολή βρίζει το ΕΚΚΕ και την πρακτική του, δηλαδή την πάλη ενάντια στις δύο υπερδυνάμεις. 'Επειδή από τις διαδηλώσεις έχει γίνει ξεκάθαρο ότι το σύνθημα "Ούτε NATO - ούτε Βαρσοβία - 'Εθνική 'Ανεξαρτησία" που προπαγανδίζει το ΕΚΚΕ εκφράζει τους πόθους του λαού, φαίνεται οι υπερασπιστές του συμφώνου της Βαρσοβίας, όπως κι ο 'Αριστ. Γκιώκας, όπως φαίνεται απ' την επιστολή του, έχουν πανικοβληθεί. 'Ετσι δεν τολμάει να αναφέρει ολόκληρο απόσπασμα από κείμενο του ΕΚΚΕ, ούτε να επιχειρηματολογήσει. Βέβαια αυτό είναι κάτι που ούτε το 'Κ'ΚΕ έξ. δεν τόλμησε να κάνει.

'Επειδή είμαι όπαδός του ΕΚΚΕ, πρώην ομοϊδέατης του στα πλαίσια της "Ενωμένης 'Αριστεράς", θα τον πληροφορήσω δυο πράγματα που είναι ριζωμένα

στον ελληνικό λαό.

'Ο λαός μας δεν θέλει να ανήκει σε κανένα επιθετικό στρατιωτικό σύμφωνο, δεν θέλει να αλωνίζουν τις θάλασσές μας τα πυρηνικά ύποδρύχια των υπερδυνάμεων. "Όπως θα βάλουμε τὰ στήθια μας μπρος σε κάθε αμερικάνικη επιθετική επιβουλή, τὸ ίδιο θα ισχύσει και για κάθε ρώσικη. 'Εδώ, στη χώρα που αντιστάθηκε σ' όλους τους κατακτητές, δεν θα γίνει ούτε Πράγα ούτε Χιλή.

Αυτοί που φωνάζουν "πάρτε βοήθεια από τη Μόσχα" είναι έχθροι του λαού γιατί καλλιεργούν την ξενοδοουλεία, την έθνικη ύποτελεια.

Υ.Γ. Στο Λίβανο φάνηκε ότι το μόνο που κάνει σήμερα ή Σ.Ε. είναι να ανταγωνίζεται τις ΕΠΑ για την παγκόσμια ήγεμονία.

Φιλικά

Νίκος Κοτζιάς
σπουδαστής»

ΚΑΙ ΜΙΑ... «ΕΞΩΔΙΚΟΣ»

'Επικαλούμενος το νόμο «περί Τύπου» του δικτάτορα Μεταξά (Α.Ν. 1092/38) που επανέφερε ο Κ. Καραμανλής (Ν. 10/75), ο νομικός σύμβουλος της 'Ενώσεως Συντακτών Η.Ε.Α. Δημ. Ι. Παντερμαλής μās έστειλε την παρακάτω «έξώδικον δήλωσιν, πρόσκλησιν και διαμαρτυρίαν», που βέβαια δημοσιεύουμε. «'Υποχρεούσθε να καταχωρήσετε την παρούσα μου με τὰ ίδια στοιχεία και στην ίδια θέση του συκοφαντικού δημοσιεύματός σας», γράφει ο κ. νομικός σύμβουλος, λες και δεν δημοσιεύσαμε την προηγούμενη επιστολή του χωρίς την επίκληση «του νόμου».

Λέει και κάτι άλλο: «(...) αν θέλετε συνεχίζουμε και στο επόμενο ή κάπου άλλο, ότι πλέον θ' ασκήσω τα νόμιμα δικαιώματά μου ως συκοφαντούμενου». 'Όχι, βέβαια, δεν θα υπάρξει συνέχεια. 'Η επίκληση του δικτατορικού νόμου «περί Τύπου» (που ξανάφερε ο Καραμανλής) «κόβει» υποχρεωτικά κάθε διάθεση για διάλογο. Πολύ περισσότερο, όταν ο φόβος του «άλλου» είναι τόσο σαφής. 'Αλλωστε υπάρχουν τὰ κείμενα - ο καθένας σχηματίζει γνώμη.

'Η έξώδικος, λοιπόν, του κ. νομικού συμβούλου της Ε.Σ.Η.Ε.Α. έχει κατά λέξη ως εξής - διατηρήθηκε ή σύνταξη, ορθογραφία κ.λπ.

«'Ενώπιον παντός αρμοδίου Δικαστηρίου
ΕΞΩΔΙΚΟΣ ΔΗΛΩΣΙΣ
ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ

Δημητρίου 'Ιωάννου Παντερμαλή, νομικού συμβούλου της 'Ενώσεως Συντακτών 'Ημερησίων 'Εφημερίδων 'Αθηνών (έν όδώ 'Αριστείδου αριθ. 3)

Π Ρ Ο Σ

Τόν κ. Χρήστον Γ. Παπουτσάκη, αρχιτέκτονα, υπεύθυνον έκδότην του περιοδικού ΑΝΤΙ κάτοικον 'Αθηνών (έν όδώ Δεινοκράτους 131).

Βλέπω ότι επιμένετε ν' ασχολησθε ακόμα με το άτομό μου και να συνεχίζετε τη δυσφήμισή μου, και μάλιστα με σχόλια που μόνον ως κακόβουλα μπορούν να χαρακτηρισθούν. Και ασφαλώς δεν πρόκειται να τὰ αφήσω να περάσουν έτσι.

'Αναμφιβόλως περίμενα, αν είχατε δημοσιογραφική συνείδηση και δημοσιογραφική προϊστορία, να μου άπονεύετε επαίνους για τον τρόπο που ως νομικός σύμβουλος της ΕΣΗΕΑ χειρίσθηκα,

σ' ότι άφορούσε έμένα, τὰ ζητήματα των διαγραφέντων κατά την περίοδον της χούντας. Γιατί αν ρωτούσατε όποιοδήποτε απ' αυτούς, δεν μπορεί παρά να σās πη την αλήθεια, εις τρόπον ώστε τὰ σχόλιά σας ν' απογυμνώνονται από κάθε ίχνος καλόπιστης κριτικής και να κατανοούν συκοφαντικά. Με καταλογίζετε μομφές για τον τρόπο που κάλυψα, όπως λέτε, στα Δικαστήρια και με γνωματεύσεις μου Ο Λ Ε Σ τές αποφάσεις των έκαστοτε Δ.Σ. επί δικτατορίας! Μήπως μπορείτε να μου αναφέρετε μία, έστω μία, συγκεκριμένη περίπτωση, όποτε όλα αυτά που γράφετε εις βάρος μου, είμαι πρόθυμος να τ' άναγνωρίσω ως άληθινά, άλλως δίκαια πρέπει να σās αποδώσω δολία προαίρεσι. Με μέμφεσθε γιατί δεν κατάλαβα ακόμα ότι ή δικτατορία δεν ήταν το όιοδήποτε πολιτικό καθεστώς και ότι ή προσφορά των υπηρεσιών του καθενός έξαρτάται από, σε ποιον και πώς προσφέρεται; Μά προς Θεού, κύριοι, σοδαρολογείτε;

Μήπως προσέφερα τες υπηρε-

σίες μου του νομικού συμβούλου στον Παπαδόπουλο, στον Μακαρέζο ή στον Ρουφογάλη και όχι στο επαγγελματικό σωματείο όπου και σεις, αν είσθε πραγματικός επαγγελματίας δημοσιογράφος, έστεγασθήκατε και στεγάζεσθε;

'Αν οι επανεγγραφές των άκύρωσ διαγραφέντων μελών της 'Ενώσεως έγιναν στο 1972 εγώ ο δικηγόρος είμαι υπεύθυνος γι' αυτό; Στην εμπάθειά σας να πητε κάτι εις βάρος μου, φθάνετε μέχρι του σημείου να με ταυτίσετε με το συλλογικό διοικητικό όργανο του Σωματείου.

Για ποια μάχη μιλάτε που έδωσαν οι διαγραφέντες για να ξαναγίνουν μέλη της 'Ενώσεως όταν είναι γνωστό, και πρέπει και σε σās να μην είναι άγνωστο, ότι με μια απόφασι του προέδρου των Πρωτοδικών, την όποιαν εγώ ο ίδιος προκαούσα με τες όμολογίες που έκαμνα κατ' έντολήν του τότε Δ. Συμβουλίου υπέρ των προσφευγόντων, διατασσόνταν ή άκύρωσις της αποφάσεως της διαγραφής του Διοικητικού Συμβουλίου και ή επανεγγραφή των στην 'Ενωσι;

Τί λέξε θέλετε τέλος να πω για το πρόβλημα της αποκαταστάσεως Ο Λ Ω Ν όσοι κατ' όιονδήποτε τρόπο άδικήθηκαν επαγγελματικά στην έπταετία άφου εγώ ούτε προέδρος ούτε μέλος του Δ.Σ. της 'Ενώσεως ήμουν για να λαμβάνω αποφάσεις ή να έπωμιζομαι τες σχετικές ευθύνες και ούτε από το Καταστατικό το Δ.Σ. έχει υποχρέωσι να ρωτά τον νομικό του σύμβουλο ποιες αποφάσεις πρέπει να πάρη έκαστοτε!

Είναι, μά το Θεό, ν' άπορη κανεις πώς σεις κύριοι, άγνωείτε τόσο άδικαιολόγητα ποια είναι τὰ καθήκοντα του νομικού συμβούλου ενός 'Οργανισμού και

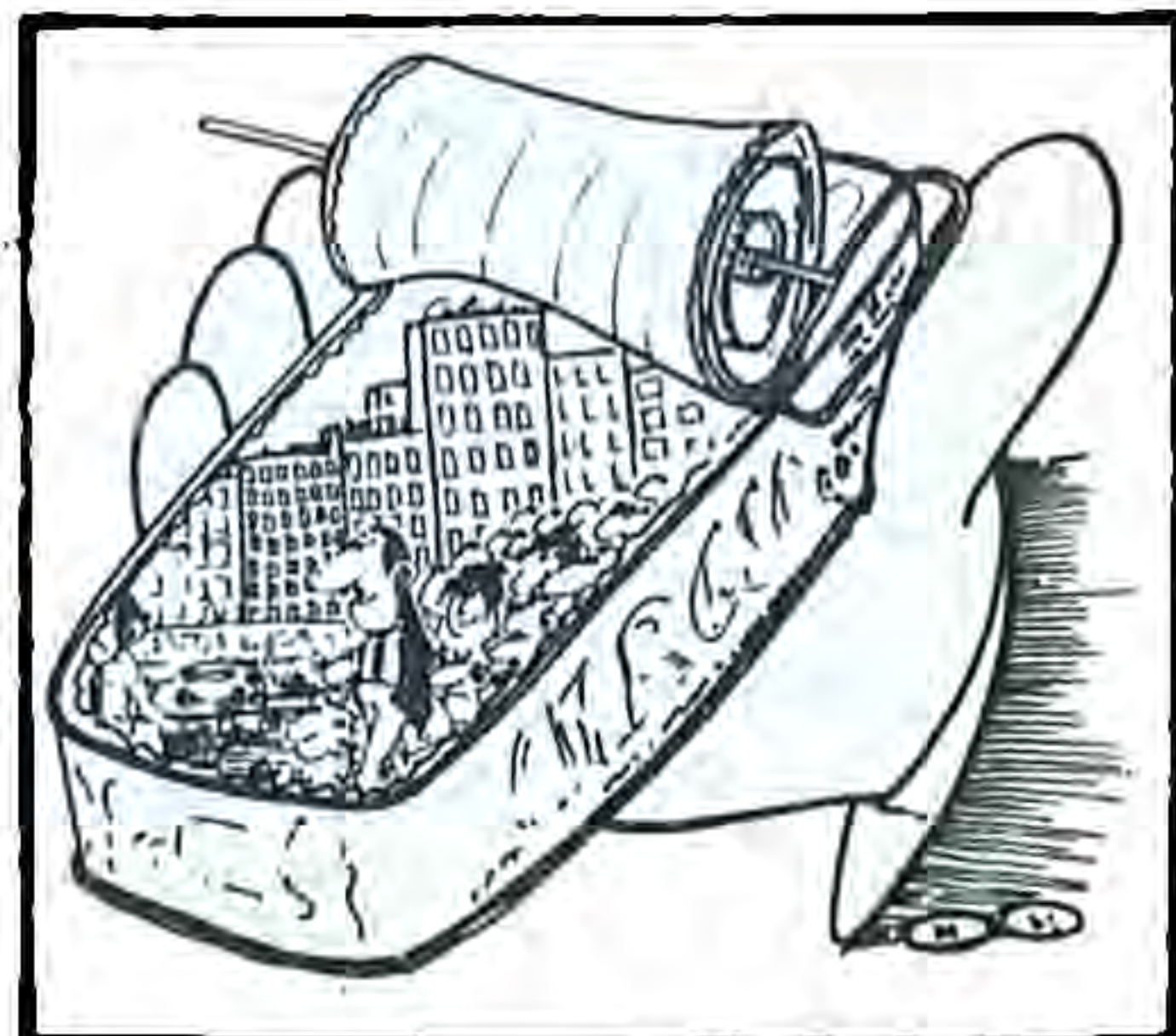
πώς τόσο λίγο ξέρετε να διαχωρίζετε τες λειτουργικές αρμοδιότητες ενός συλλογικού όργάνου του Σωματείου. 'Αλλά, επαναλαμβάνω και πάλιν, ότι και τὰ νεώτερα σχόλιά σας έμπνέονται από ανεξήγητη μανία κατασυκοφαντίσεώς μου γιατί άλλοιώς δεν θα φθάνατε μέχρι του σημείου να γράφετε ανεξέλεγκτα, πράγματα που εκφεύγουν και από κάποια στοιχειώδη σοδαρότητα.

Αυτή τη φορά όμως επικαλούμαι τον νόμο περί τύπου (άρθρον 38 άλλως 39 του Α.Ν. 1092/1938 «περί Τύπου» του επαναφερθέντος έν ισχύι διά του άρθρου 2 έδαφ. β του Ν. 10/1975) βάσει του όποιου υποχρεούσθε να καταχωρήσετε την παρούσα μου με τὰ ίδια στοιχεία και στην ίδια θέση του συκοφαντικού δημοσιεύματός σας για να μάθη ο δημοσιογραφικός κόσμος που βρίσκεται ή αλήθεια και αν θέλετε συνεχίζουμε και στο επόμενο, ή κάπου άλλο, ότε πλέον θ' ασκήσω τὰ νόμιμα δικαιώματά μου ως συκοφαντούμενου.

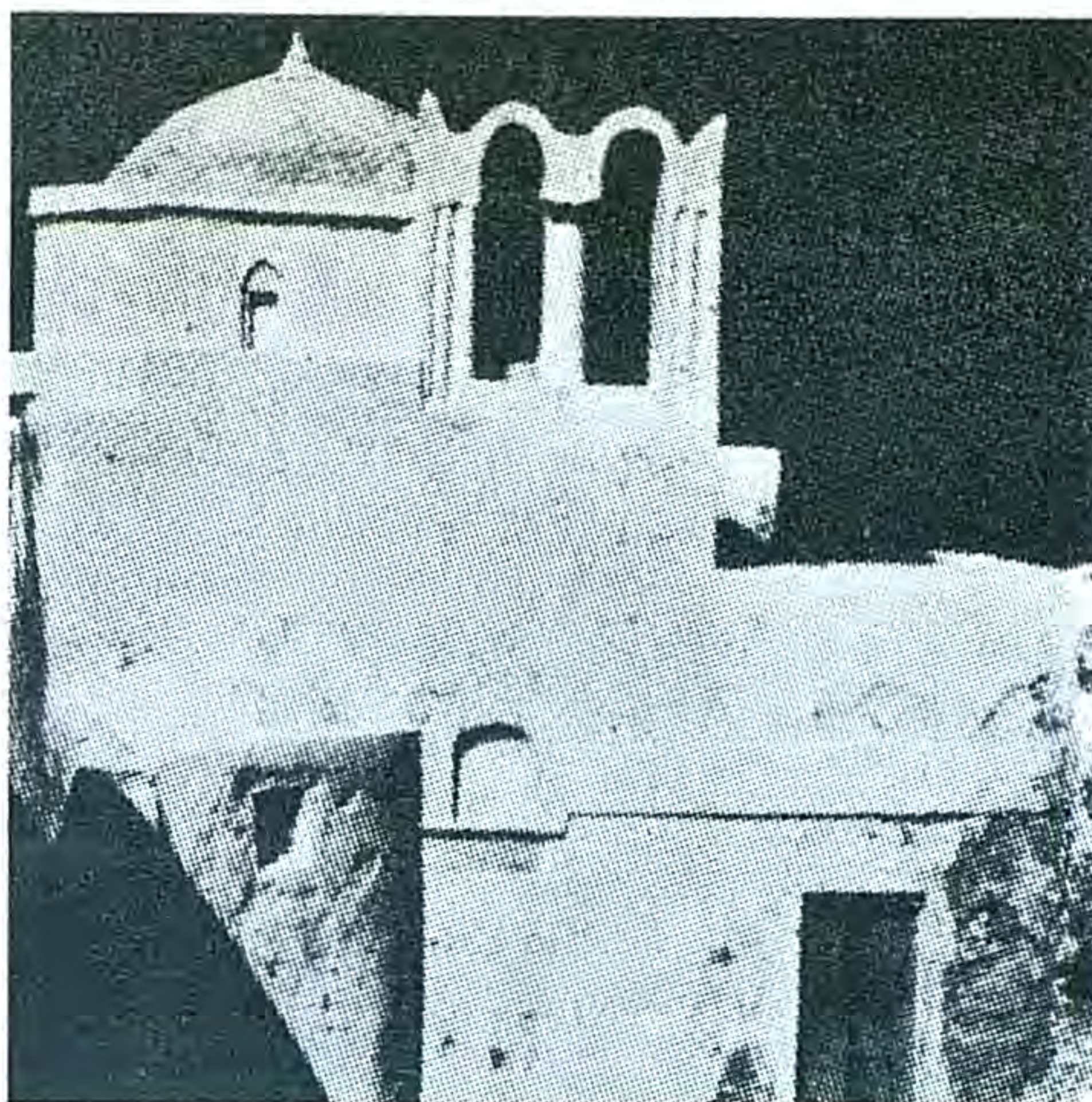
Με την ρητή επιφύλαξιν παντός όιοδήποτε δικαιώματός μου αρμόδιος δικαστικός έπιμελητής έπιδότω νομίμως την παρούσαν προς όν αυτη άπευθύνεται αντιγράφων ταυτην ολόκληρον εις το άποδεικτικόν της επιδόσεώς του.

'Εν 'Αθήναις τη 11 'Ιουνίου 1976

'Ο προσκαλών»

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, ΥΠΟΘΕΣΗ ΟΛΩΝ ΜΑΣ

Κρίσιμη αναμφισβήτητη ή εφετεινή χρονιά για τον ελληνικό τουρισμό. Οί ανταγωνιστές μας επιθυμούν πολύ, ασφαλώς, να αποτύχουμε. Και θα αισθάνονται ιδιαίτερη ικανοποίηση, βλέποντας να γίνεται στο εξωτερικό, εκμετάλλευση των ελαχίστων, μεμονωμένων περιπτώσεων υπερκρατήσεων δωματίων σε δύο - τρεις περιοχές της χώρας. Άλλα αυτό δεν είναι κάτι πρωτοφανές, σε όλες τις τουριστικές χώρες. Σημασία έχει να λαμβάνονται τα απαραίτητα μέτρα για την πάταξη κάθε πλημμύρας.

Στο έσωτερικό εξ άλλου, ή αύξηση του τουριστικού ρεύματος προς την χώρα μας, δημιουργεί την έντύπωση ότι θα υπάρξει κίνδυνος αλλοιώσεως του πολιτιστικού μας χαρακτήρα, των ήθων και των έθιμων μας. Αυτό δεν είναι όμως ακριβές. Διότι βασική επιδίωξη του ΕΟΤ είναι ή αύξηση του αριθμού των τουριστών να επιτευχθή με άπλωμα στον χώρο και, κυρίως, στον χρόνο.

Γενικότερα εξ άλλου, για τον σκοπό αυτό:

1. Προωθείται εύρυν πρόγραμμα συντηρήσεως και αξιοποιήσεως των παραδοσιακών οικισμών της χώρας. Στα πλαίσια του προγράμματος αυτού επελέγησαν ήδη όκτώ παραδοσιακοί οικισμοί (στά Μεστά Χίου, στην Οία Σαντορίνης, στην Βάθεια Μάνης, στην Βυζίτσα Πηλίου, στα Ζαγοροχώρια, στην Ξάνθη, στον Θεολόγο Θάσου και στο Φισκάρδο Κεφαλληνίας) που θα μετατραπούν σε ξενώνες, χωρίς καμιά αλλοίωση της μορφής τους.

2. Δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στον χειμερινό τουρισμό. Ειδικότερα για τον όρεινό χειμερινό τουρισμό, εκτός από τις γνωστές εγκαταστάσεις στο Σέλι Βερμίου και στα Χάνια Πηλίου, μελετάται το όλο θέμα της επέκτασεως και αξιοποιήσεως γενικότερα, των εγκαταστάσεων στις κορυφές Φτερόλακα και Γεροντόβραχος του Παρνασσού με την δημιουργία κέντρου υποδοχής χιονοδρόμων, κατα-

στημάτων, έστιατορίων, την κατασκευή δύο αναβατήρων και άλλων έργων. Μελετάται επίσης ή δημιουργία συγκροτημάτων, υποδοχής κλπ. Σε δεύτερη φάση δε, μελετάται ή δημιουργία όρεινων οικισμών, στο Σέλι Βερμίου, για ένοικίαση δύο ξενοδοχείων, πίστας παγοδρομιών και γυμναστηρίων άθλοπαιδιών με τους απαραίτητους χώρους σταθμεύσεως.

3. Άξιοποιούνται οί λουτροπόλεις και ιαματικές πηγές, που είχαν εγκαταλειφθή σε σημείο απαράδεκτο. Ήδη, στην Κυλλήνη, έλειτούργησαν δύο νέα ξενοδοχεία, εύθους άμέσως δε, θα λειτουργήση κάμπινγκ, δυνατότητας έξυπηρετήσεως 450 ατόμων ήμερησίως. Παράλληλα, περατώθηκαν οί εργασίες κατασκευής του δομικού σκελετού του νέου ύδροθεραπευτηρίου, ώστε να διπλασιασθή ή δυναμικότητά του. Οί σχετικές εργασίες προβλέπεται ότι θ' αρχίσουν τον προσεχή Σεπτέμβριο, ώστε να μην έμποδισθή ή λειτουργία του υπάρχοντος ύδροθεραπευτηρίου κατά την λουτρική περίοδο.

Νέο ύδροθεραπευτήριο 100 λουτήρων, μελετάται επίσης να κατασκευασθή στην Αϊδηφό, όπου θα δημιουργηθή και κλειστή κολυμβητική δεξαμενή, καθώς και άνοιχτή συνεχόμενη, για όμαδικές λούσεις. Άκόμη, τμήμα κινησιοθεραπείας. Ήδη έπαναλειτούργησαν, μετά από ριζική άνακαίνιση, τα λουτρά Πλατυστόμου και Έλευθερών, ενώ στα Μέθανα θα

κατασκευασθούν νέα πλάξ και άναψυκτήριο. Έλειτούργησαν επίσης νέα ύδροθεραπευτήρια στα Καμένα Βούρλα και στο Λουτράκι, ενώ επισκευάζονται και συντηρούνται οί παλιές εγκαταστάσεις στις άλλες ιαματικές πηγές.

4. Διατίθενται οικονομικές ενισχύσεις σε κοινότητες, Δήμους, συλλόγους και όμοσπονδίες για διάφορα έξωραϊστικά και άλλα έργα σε όρεινά καταφύγια, πλατείες κ.λπ. καθώς και σε όμίλους για καλλιτεχνικές και πολιτιστικές έκδηλώσεις, των όποιων επιδιώκεται ή γενικότερη διεύρυνση.

Όστόσο, μόνα τους τα μέτρα αυτά δεν φθάνουν για να πετύχουμε ώστε ό τουρισμός να μην καταστρέψη την Έλλάδα. Όπως έπανειλημμένα έχει τονίσει ό Γενικός Γραμματέας του ΕΟΤ κ. Τζαννης Τζαννετάκης: ό τουρισμός είναι υπόθεση όλων μας. Δεν είναι μόνο υπόθεση που άφορα ένα μόνο όργανισμό. Είναι υπόθεση όλων των Έλλήνων. Του όδηγοϋ του λεωφορείου με τα καυσαέρια, της νοικοκυράς με τα σκουπίδια έξω από την πόρτα της, του καθαρού τραπέζιου στο μικρό χωριό, του έκδρομέα που αφήνει τα κονσερβοκούτια και τα άδεια μπουκάλια στο δάσος ή την άκρογιαλιά που πέρασε την ήμερα του.

Ό τουρισμός είναι παράδοση. Και έμεις που ήδη περιμένουμε έφέτος σημαντικά αύξημένο τουριστικό ρεύμα, δεν έχουμε την παράδοση άλλων χωρών, όπως, π.χ. ή Έλβετία ή ή Αύστρία. Πρέπει λοιπόν να κερδίσουμε, όσο γίνεται γρηγορότερα τον χαμένο καιρό. Όλοι μαζί πρέπει να ξεκινήσουμε μια σταυροφορία για τον σεβασμό και την προστασία των στοιχείων που χαρακτηρίζουν αυτό τον τόπο. Άν εργασθούμε, χέρι-χέρι, μπορούμε, χωρίς άμφιβολία, να κάνουμε τον τουρισμό κάτι πολύ σημαντικό για την Έλλάδα. Άν όχι, δεν θα είναι ύπερβολή να πούμε, πως ό τουρισμός μπορεί να την σκοτώση.

Τὴν Ὀλυμπιακὴ φιλοξενία τὴν ξέρουν ὅλοι

Τὴν προσφέρουμε σὲ ὅλες τὶς πτήσεις μας
στὴν Εὐρώπη, στὴν Ἀμερική,
στὴν Ἀφρική, στὴν Ἀσία, στὴν Αὐστραλία.

Γιατὶ εἴμαστε ἡ σύγχρονη Ἑταιρία μὲ
τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ παράδοση.

Καὶ προσφέρουμε ὅλα γιὰ ἓνα ἄνετο ταξίδι.
Τὸν τελειότερο στόλο τῶν Μπόϊγκ.

Ἕμπειρο πλήρωμα. Ἀπολαυστικὰ φαγητὰ.
Στερεοφωνικὴ μουσικὴ* ἀπὸ 8 κανάλια καὶ
κινηματογράφος* μὲ ἀτομικὰ ἀκουστικά, στὶς
ὑπερατλαντικὲς πτήσεις. Πρόσχαρα
καὶ εὐγενικὰ χαμόγελα.

Ἡ Ὀλυμπιακὴ φιλοξενία στὰ πέρατα τοῦ κόσμου.

*Κανονισμοὶ I.A.T.A.:
τέλος 2,5 δολλ.
γιὰ τὴν χρῆση τῶν ἀκουστικῶν.

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ